

T.C.
DICLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

117114

KARA PARA AKLAMA SUÇU

117114

HAZIRLAYAN

İBRAHİM KORKMAZ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MUSTAFA AVCI

DİYARBAKIR

2002

TÜRKÇE ÖZET

Suç ve suça karşı mücadele insanlık tarihi kadar eski olmasına rağmen, kara para ve kara para aklama suçları hem dünya hem de Türk hukuk literatürüne yeni girmiş bulunmaktadır. Günümüz dünyasında, kara para ve kara para aklama suçundan elde edilen büyük ölçekli ekonomik güç, hükümetlerin ve rejimlerin kurulup yıkılmasına, hukuk devleti ve demokrasinin zedelenmesine, ülkede terörün gelişmesine, ülke imajını bozulmasına, toplumsal, siyasal ve sosyal yozlaşmalara, rüşvet ve yolsuzlukların artmasına, ahlaki değerlerin bozulmasına, toplumsal ve siyasal yapının kirlenmesine, adaletsizliklere, yargının bağımsızlığının zedelenmesine, ekonomik krizlere, bütçe, maliye, dış ticaret politikalarının olumsuz etkilenmesine, hatta bu politikalarda yanılma olmasına, ülkedeki gelir dağılımı ve toplumsal refahın bozulmasına, kamu kurum ve kuruluşlarının işlevlerinin azalmasına, ülkede çete ve mafya tipi örgütlerin artmasına, önlem alınmaz ise kamu örgütleri yerine çete ve mafya tipi örgütlerin ülkeyi yönetmeye kalkmasına ve kamu düzeninin dolayısıyla hukuk sisteminin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır.

Kara para ve kara para aklama suçlarının örgütlü suçlar olması ve global yapıları nedeniyle, ulusların bu suçlarla tek başına mücadele etmesi mümkün değildir. Bu nedenle, bu suçlarla hem ulusal hem de uluslararası platformlarda mücadele edilmelidir.

Ülkemizde 19.11.1996 tarihinden itibaren 4208 Sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Yasa'yı uygulamaya başlamak suretiyle, kara paranın aklanmasını suç sayan ülkeler arasına katılarak uluslararası ve organize suçlulukla mücadele de önemli bir mesafe alınmıştır.

Kara para aklama , yeni bir kavram değildir. Birçok suçla ilgili faaliyetin hedefi, suçu işleyen birey veya grup için bir yarar sağlamaktır. Kara para aklama, bu suçlarla ilgili faaliyetlerin , kendi illegal kaynaklarıyla ilgili görünüşlerini değiştirme çabalarıdır. Bu çaba, suçu işleyenleri, suçtan elde edilen yararları , kaynağını tehlikeye atmadan kullanabilme imkanı sağladığından kritik derecede önemlidir.

İllegal silah satışı, kaçakçılık ve organize suç faaliyetleri , büyük miktarlarda para elde edilmesini sağlayabilir. Bir suç faaliyete büyük miktarlarda paralar kazandırdığında, bununla ilişkili birey veya grup bu paraları , kaynağını oluşturan

faaliyetle ve ilişkili olduğu kişilerle ilişkisini ortaya çıkarmadan kontrol etmenin bir yolunu bulmalıdır. Suçlular bunu, kara paranın kaynağını değişik göstererek, şeklini değiştirerek veya paraları daha az dikkat çekecekleri yerlere taşıyarak yapmaktadırlar.

Bu çalışmada, kara para suçunu bütün yönleriyle incelemeye çalıştık.

ABSTRACT

MONEY LAUNDERING

Although crime and the fight against crime are as old as human history, dirty money and money laundering offences have been introduced both world and Turkish law literature recently. In today's world, the high economic power originated from dirty money and money laundering brings about the collapse of governments and regimes, harms the democracy and legal state, flourish the terrorism, damage the image of the country, corrupt the social and political structure, harms the independency of judgment and cause injustice. It also damages the economical balance, leads the economy to instability, causes economic crises, has a negative influence on the budget, finance and foreign trade policies. It may even be a reason for mistaking these policies. Furthermore, the high economic power originated from dirty money and money laundering upset the income distribution and social welfare, decreases function of state institutions, increases gangs and mafia type organizations. If necessary measures are not taken, these types of organizations can attempt to manage the country. As a result, about the law system will be negatively affected.

The fight against these crimes is very important for keeping continuity of social order and peace. In the struggle against dirty money, taking the unrecorded economy under control is an important factor because of the relation between dirty money and underground economy.

As dirty money and money laundering crimes are organized crimes and have a global nature, is it not possible for nations to fight these crimes alone. Because of this reason, the fight against these crimes should be made both national and international area.

In Turkey, important steps have been taken in the fight against organized crime by joining among states that criminalize money laundering with the implementation of Law No: 4208 on Prevention of Money Laundering in November 1996.

Money Laundering is no longer a new concept. The goal of large number of criminal acts is to generate a profit for the individual or group that carries out the act. Money laundering is the processing of these criminal proceeds to disguise their illegal origin. This process is of critical importance, as it enables the criminal to enjoy these profits without jeopardising their source.

Illegal arm sales, smuggling and activities of organized crime can generate huge sums, When a criminal activity generates substantial profits, the individual or group involved must find a way to control the funds without attracting attention to the underlying activity or the persons involved. Criminals do this by disguising the sources, changing the form, or moving the funds to a place where they are less likely to attract attention.

In this thesis, we tried to discuss money laundering crime in all sides.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Kamu Hukuku Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. H. Şirin Fendekçi

Üye : Doç. Dr. Mustafa AVECİ

Üye : Doç. Dr. Hakan HAKKÖZ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Handan YOKLUŞ SEVÜK

Üye : Y. Doç. Dr. Murat KANDEMİR

Onay:

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../.....

Prof. Dr. Abdülbaki TURAN
Müdür

ÖNSÖZ

Eskiden beri suçlular özellikle uyuşturucu madde kaçakçılığının yasadışı faaliyetlerinin gelirlerini suç ile mücadelede görevli mercilerin bilgisi dışında tutarak, bunlardan yararlanma imkanlarını aramışlardır. Suç gelirlerinden korkusuzca yararlanabilmek bu tür yasadışı faaliyetlerin karşılığı olan cezaî ve hukuki yaptırımlara maruz kalmamak ve en önemlisi suçtan elde edilen gelirleri el koyma veya müsadere sonucu yitirmemek için, bunların meşru bir yoldan elde edilmiş gibi yasal ekonomiye sokulması gerekir. Bunu yapabilmek için de, suç oluşturan elde edilme biçiminin, kaynağın gizlenmesi, maskelenmesi ve bu kaynağa ulaşılmasını sağlayabilecek izlerin silinmesi gereklidir. Başka bir deyişle, suç kökenli bu zenginliklerin, yasal, meşru bir faaliyet sonucu elde edilmiş gibi gösterilmesi bu gelirlerden yararlanabilmek için şarttır. İşte kara para aklama, bunu sağlamaya yönelik faaliyettir. Zenginlikler, bir şekilde biçim değiştirerek yasal finans sistemine girdiğinde artık bunların suç sonucu elde edildiğinden kuşkulanan ve gerçek kökenine inmek neredeyse imkansız en, azından çok zor olacaktır.

Kara para aklamanın belirtilen özellikleri tüm dünya da aklama ile ilgili olarak çok ciddi bir mücadelenin gittikçe daha da önem kazanması, bu mücadelenin özellikle organize suçluluk ile mücadelede yeni ve etkin bir yöntem olarak ortaya çıkması bu mücadelenin en önemli unsurlarından birisini oluşturan, yeni yapısı itibariyle ilginç ve karmaşık bir suç tipi olan kara para aklama suçunun irdelenmesini gerekli ve yararlı bulmamız bizi bu konuda çalışmaya iten nedenler olmuştur.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde Kara Para ve Aklama kavramı ve bu kavramla ilişkili diğer olguların incelenmesine yer verilmiştir. Bu bağlamda kara paranın tanımı, tarihi, kaynakları ve türleri irdelenmiştir. Kara para aklamanın hukuki boyutu olan ve kara paranın aklanması aşamasında ortaya çıkan kara para aklama suçu II. Bölümde incelenmiş, ve kara para aklama suçu daha çok uluslararası belgeler çerçevesinde genel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Nihayet, III. ve son bölümde ise kara para ve kara para aklama ile mücadeleye ulusal ve uluslararası metinler çerçevesinde değinilmiş, bu bağlamda III. bölümün son kısmında suçu önlemeye yönelik düzenlemeler ve yükümlülükler incelenmiştir.

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	V
TUTANAK.....	VII
ÖNSÖZ.....	VIII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR.....	XVIII
TABLolar.....	XIX
GİRİŞ.....	XX

BİRİNCİ BÖLÜM

KARA PARA VE KARA PARANIN AKLAMA KAVRAMLARI

I. KARA PARA.....	1
A. TANIMI.....	1
B. KAYNAKLARI.....	7
1. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı.....	8
2. Organize Suçluluk.....	9
C. TARİHÇE.....	11
1. Genel Olarak.....	11
2. Türkiye'de Kara Paranın Tarihi.....	14
II. AKLAMA KAVRAMI.....	18
A. TANIMI.....	18
1. Ülkemizde Kara Para Aklamanın Hukuki Boyutu.....	19
B. AKLAMA TÜRLERİ.....	20
1. Yasal Gerekçe Kazandırma.....	20
2. Gizleme.....	20
C. AKLAMA AŞAMALARI.....	21
1. Yerleştirme Aşaması.....	22
2. Ayırma Aşaması.....	23
3. Bütünleşme Aşaması.....	25
D. AKLAMA TEKNİKLERİ.....	28
1. Basit Aklama.....	30
2. Gelişmiş Aklama.....	31

3. Karmaşık Aklama	31
4. Modern Sınıflandırma	32
E. AKLAMA YÖNTEMLERİ.....	33
1. Parçalama (Şirinler).....	34
2. Fonların Yasadışı İthalı.....	35
3. Insider-Traiding ve Manipülasyon.....	37
4. Fiktif veya Yanlış İsimle Hesap Açmak.....	39
5. Kıyı Bankacılığında Faydalanmak	39
6. Vergi Cennetlerinden Faydalanmak	40
7. Borç Ödeme ve Ödücü Geri Verme.....	43
8. Nakit Para Kullanılan İşyerleri Üzerinden Kara Para Aklama	44
9. Kumar ve Talih Oyunlarında Elde Etme.....	44
10. Yer altı Bankacılığı Sisteminin Kullanılması.....	45
11. Yanlış ve Şişirilmiş Faturalar Kullanmak.....	46
12. Aracı Borsalar.....	47
13. Transfer Edilmeyen Nakitler	47
14. Yasal Şirket Kurmak veya İşbirliği	47
15. Paravan ya da Hayali Şirketlerin Kullanılması	47
16. İşçileri Kullanma	49
17. Döviz Büroları	49
18. Banka ve Finans Kurumları Aracılığı İle Aklama.....	50
19. Tahsildar Kullanmak	51
20. Karaborsa.....	52
21. İhracat.....	52
22. Hayali İhracat ve İthalat Yapmak	52
23. Banka veya Seyahat Çeki Almak.....	53
24. Tahvil ve Mevduat Sertifikası Almak.....	53
25. Değerli Taş ve Sanat Eseri Almak	53
26. Sahte Dava Yöntemi.....	54
27. Japon Karıncalar	54
28. Hayat Sigortası Poliçesi Yöntemi.....	54
29. İnternet ve Smart Card'lar Kullanmak.....	55
30. Bağış Toplamak.....	55

İKİNCİ BÖLÜM**KARA PARA AKLAMA SUÇU**

I. SUÇUN GENEL YAPISI VE ÖZELLİKLERİ	57
A. BENZER SUÇLARLA MUKAYESE	58
1. Kara Para Aklama-Suç Eşyasına Yataklık Suçu.....	60
2. Ceza Adaletini Engelleme Suçu ve Kara Para Aklama.....	63
3. Suça İştirak Karşısındaki Durumu	64
B. KORUNAN HUKUKİ YARAR.....	65
II. UNSURLAR DIŞINDA KALAN HUSUSLAR	67
A. ÖN ŞART.....	67
III. SUÇUN KONUSU, FAİL VE MAĞDUR	69
A. SUÇUN HUKUKİ KONUSU	69
1. Genel Olarak	69
2. Kara Parayı Doğuran Suçlar.....	70
a) 1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanundaki Fiiller ..	70
b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkındaki Kanuna Aykırı Fiiller	72
c) Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkındaki Kanun Hükümlerine Aykırı Eylemler	73
d) Kültür Ve Tabiat Varlıklarının Korunması Hakkındaki Kanuna Aykırı Fiiller.....	73
e) Vergi Usul Kanununun 344. Maddesinin 2 ve 3 Numaralı Bentlerin-deki Suçlar	75
f) TCK'daki Devletin Şahsiyetine Karşı İşlenen Cürümler.....	79
g) TCK'nın Bazı Maddelerinde Yer Alan Suçlar	80

B. SUÇUN MADDİ KONUSU: KARA PARA.....	82
1. Genel Olarak	82
2. Para	83
3. Para yerine Geçen Her Türlü Kıymetli Evrak	83
4. Mal.....	84
5. Gelir	85
6. İkame Değerler	85
C. FAIL VE MAĞDUR	86
IV. SUÇUN UNSURLARI	90
A. KANUNİ UNSUR (TİPİKLİK).....	90
B. MADDİ UNSUR	92
1. Kara parayı Elde Edenlerce İşlenebilecek Fiiller.....	93
a) Kara Paranın Meşruiyet Kazandırma Amacıyla Değerlendirilmesi .	94
b) Kara Paranın Kullanılması	95
c) Kara Paranın Kaynak ve Niteliğinin Değiştirilmesi.....	96
d) Kara Paranın Zilyet ya da Malikinin Değiştirilmesi,	97
e) Kara Paranın Gizlenmesi,	99
f) Kara Paranın Sınır Ötesi Harekete Tabi Tutulması veya Bu Hareketin Gizlenmesi,	99
2. Başkalarınca İşlenebilecek Fiiller.....	101
a) Kara Paranın İktisap edilmesi	101
b) Kara Paranın Bulundurulması	102
c) Yukarıda Belirtilen Suçların Hukuki Sonuçlarından Failin Kaçmasına Yardım Etmek Amacıyla Kara paranın Kaynağının veya Yer Değiştirilmesi veya Transfer Yoluyla Aklanması veya Kara paranın Tespitini Engellemeye Yönelik Fiiller.....	103

C. MANEVİ UNSUR.....	107
1. Kastın İspatı ve Ortaya Çıkardığı Sorunlar	111
V. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ.....	114
A. TEŞEBBÜS	114
B. İŞTİRAK VE İÇTİMA.....	114
VI. SUÇA ETKİLİ HALLER.....	117
A. AĞIRLAŞTIRICI NEDENLER	117
1. Kara Paranın Terör Suçlarından Elde Edilmesi (md. 7/2).....	117
2. Türkiye'ye İthal Veya Türkiye'den İhracı Kanunla Yasaklanmış Herhangi Bir Madde veya Eşya Kaçakçılığından Elde Edilmesi veya Kara Paranın Aklanması Suçunun Terör Suçlarına Kaynak Sağlama Amacıyla İşlenmesi. (md. 7/2)	119
3. Suçun Kara Paranın Aklanması Amacıyla Teşekkül Oluşturanlar İle İdare Edenler veya Teşekküle Mensup Olanlar Tarafından İşlenmesi;(md. 7/2)	120
4. Suçun Görevi Sebebiyle Memur ve Kamu Görevlileriyle Yasada Sınırlı ve Sayılı Olarak Sayılan Kimi Kanunlara ve Bir Kısım Mevzuata Göre Faaliyet Gösteren Kurumlarda Çalışanlar Tarafından İşlenmesi; (md. 7/3, b)	122
5. Suçun Şiddet veya Tehditle veya Silah Kullanarak İşlenmesi;.....	122
B. CEZAYI HAFİFLETİCİ NEDEN.....	124
VII. YARGILAMA USULÜ.....	125
A. YARGILAMA TEDBİRLERİ.....	125
1. Kontrollü Teslimat.....	127
a) Kontrollü Teslimatın Amaçları Ve Çeşitleri	128

b) Kontrollü Teslimatın Şartları	129
c) Kontrollü Teslimat Talebinde Bulunabilecek Makamlar	130
d) Yetki	130
B. YETKİ	131
C. GÖREV	132
VIII. YAPTIRIM	133
A. ASLİ CEZALAR	133
1. Ağırлатıcı ve Hafifletici Nedenlerin Varlığı Halleri	134
2. Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu	135
B. DİĞERLERİ	135
1. Müsadere ve Unsurları	135
a) Bir Eşya Bulunması	136
b) Eşyanın Suçtan Husule Gelmesi veya Suçta Kullanılması veya Suçta Kullanılmak Üzere Hazırlanması	137
c) Failin Mahkumiyetine Karar Verilmiş Olması	138

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**KARA PARA VE AKLAMA İLE MÜCADELE**

I. GENEL OLARAK.....	140
II. KARA PARA MEVZUATI.....	140
A. ULUSAL METİNLER	140
B. ULUSLARARASI METİNLER	140
1. Genel Olarak	140
2. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Suç Kökenli Zenginliklerin Devri ve Himayesine Karşı Önlemler Hakkında R (80) Sayılı Tavsiye Kararı .	141
3. Basle Komitesi İlkeler Bildirisi	143
4. Uyuşturucu ve Psikotrop Madde kaçakçılığına Karşı 1988 Birleşmiş Milletler (Viyana) Sözleşmesi.....	144
5. Mali Mücadele Grubunun 40 Tavsiye Kararı.....	146
a) Genel Olarak.....	146
b) Tavsiye Kararının Genel Çerçevesi.....	147
c) Milli Hukuk Sisteminin İyileştirilmesi (Tavsiye kararı 4-8)	147
d) Finansal Sistemin Konumunun Güçlendirilmesi (Tavsiye Kararı). 148	
e) Uluslararası İşbirliğinin ve Adli Yardımlaşmanın Geliştirilmesi (Tavsiye Kararı 30-40).....	148
6. Suç Kökenli Gelirlerin Aklanması Aranması, Aranması, Zapt ve Müsadere Edilmesi Hakkında 1990 Avrupa Konseyi Strasbourg Sözleşmesi	149
7. Kara Para Aklansının Önlenmesine Dair 1991 Avrupa Topluluğu Konsey Direktifi (1/308/CEE)	151

III. ULUSLARARASI ÖRGÜTLER VE ÇALIŞMALAR..... 152

A. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER: UYUŞTURUCU MADDELERİN ULUSLAR- ARASI DENETİMİ İÇİN BM PROGRAMI (PNUCID)	152
B. İTERPOL.....	154
C. EGMONT GRUBU.....	154
D. MALİ MÜCADELE GRUBU (MMG)	155
E. AVRUPA KONSEYİ POMPİDOU GRUBU.....	156
F. KARAIPLER MALİ MÜCADELE GRUBU.....	156
G. AMERİKA KITASI DEVLETLER ÖRGÜTÜ	156

IV. KARA PARA AKLAMA İLE MÜCADELEDE ÖNLEYİCİ DÜZENLEMELER VE YÜKÜMLÜLÜKLER 157

A. GENEL OLARAK.....	157
B. KANUNDA YARATILAN KURULUŞLAR	158
1. Mali suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK)	158
a) Görev ve Yetkileri.....	159
b) Çalışma Esas ve Usulleri	160
2. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu (MSMKK)	163
C. ŞÜPHELİ İŞLEMLERİ BİLDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜ	164
1. Genel Olarak	164
2. Şüpheli İşlem Bildirimine Tabi Yükümlüler.....	166
3. Şüpheli İşlem Tipleri	167
4. Şüpheli İşlemlerin Bildiriminde Usul ve Esaslar	169
D. KİMLİK TESPİT YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....	170
1. Şartlar	170
2. Yükümlüler.....	171
3. Kimlik Tespitine Konu İşlemler ve Miktarı	171

4. Kimlik Tespitinin İstisnası.....	171
5. Kimlik Tespiti Usulü	171
E. BİLGİ VE BELGE VERME YÜKÜMLÜLÜĞÜ.....	172
1. Genel Olarak	172
2. Devamlı Bilgi Verme Yükümlülüğü	174
3. Devamlı Bilgi Vermede İstisna ve Muafiyetler.....	175
4. Gümrük İdaresine Bildirim Yükümlülüğü.....	175
F. SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ	176
G. EĞİTİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ	177
SONUÇ	178
KAYNAKÇA	181

KISALTMALAR

CD	: Ceza Dairesi
A.B.D.	: Amerika Birleşik Devletleri
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CK.	: Ceza Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
DGM	: Devlet Güvenlik Mahkemesi
İCK	: İsviçre Ceza Kanunu
K	: Kanun
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurulu
md.	: Madde
MMG	: Mali Mücadele Grubu
MSMKK	: Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu
No.	: Numara
s.	: Sayfa
s:	: Sayı
S.K.	: Sayılı Kanun
T.K	: Tavsiye Kararı
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
V.U.K.	: Vergi Usul Kanunu
vb.	: Ve Bazı
Yön.	: Yönetmelik
VSD	: Vergi Sorunları Dergisi
FATF	: Financial Action Task Force (Mali Eylem Görev Grubu)
FINCEN	: Amerikan Mali Suçlarla Mücadele Kuruluşu
ŞİB	: Şüpheli İşlemler Bildirimi
NİB	: Nakit İşlemler Bildirimi
TRACFIN	: Kara para Hareketleriyle İlgili Bilgi Değerlendirme ve Tahlil Hücresi

TABLolar

Tablo 1: Aklama Metotlarının Kullanımı.....

Tablo 2: Kara Aklama Suçunun Maddi Unsuru.....

GİRİŞ

Basit bir ifadeyle, kara para, bir suçun işlenmesi suretiyle elde edilen gelir veya kazançtır. Terim, bu kazancın kaynağının "kirli" olduğu, suçtan elde edildiğini ifade etmek için kullanılmaktadır. Gerçekten, "kara" olan parayı aklamaktan söz etmek, bunun öncelikle yasadışı, gayri meşru, gizlenmesi gerekli, karanlık bir kaynağın olduğunu belirtmektedir. Bu şekilde kaynağı ve elde edilme biçimi itibariyle yasadışı-gayri meşru olan kara paranın aklanması ise, bu yasadışı kaynağın gizlenmesi, yasal olarak elde dilmiş gibi gösterilmesi sürecidir. Bu yapılamadığı takdirde normalde müsadereye tabi olacak, bu gelir ve kazançtan yararlanmak mümkün olmayacak, bunu yanı sıra gelirin suçtan elde edildiğinin belirlenmesi halinde geliri doğuran suçun ortaya çıkarılması ve failerin cezalandırılması mümkün olacaktır.

Silah ve uyuşturucu madde ticareti, adam kaldırma veya fuhuş gibi büyük çaplı yasadışı faaliyetlere karışan kişiler arasında en çok tercih edilen değişim (ödeme) biçimi nakit para olup, bu suçluluk biçimleri de büyük miktarlarda nakit para doğurmaktadır. Bu büyük miktarlardaki nakit parayı gizleme ciddi bir pratik güçlük doğurmakta, suçlular, bu nakit geliri, kökenini gizleyerek kolay bir biçimde kullanabilecekleri değerlere dönüştürmek ihtiyacını duymaktadırlar.

Bunu yapabilmek için de , suç oluşturan elde edilme biçiminin, kaynağın gizlenmesi , maskelenmesi ve bu kaynağa ulaşılmasını sağlayabilecek izlerin silinmesi gereklidir. Başka bir deyişle, suç kökenli bu zenginliklerin , yasal, meşru bir faaliyet sonucu elde edilmiş gibi gösterilmesi, bu gelirlerden yararlanabilmek için şarttır. İşte kara para aklama , bunu sağlamaya yönelik faaliyettir. Zenginlikler , bir şekilde biçim değiştirerek yasal finans sistemine girdiğinde , artık bunların suç sonucu elde edildiğinden kuşkulanan ve gerçek kökenine inmek neredeyse imkansız, en azından çok zor olmaktadır.

Kara para aklama faaliyetleri aşırı derecede karmaşık olabilmekte ve bu sorunla mücadelede , hukuki, mali, polisiye ve adli görünümü dikkate alınarak birçok disiplin açısından bir yaklaşımı gerektirmektedir. Büyük operasyonlar neredeyse daima uluslar arası niteliktedir ve dünya çapında önlemler alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Kara para ile mücadele öncelikle uluslar arası topluluğun öncülüğüyle başlamıştır. Önce Birleşmiş Milletler, aklama sorununu, uyuşturucu madde

kaçakçılığı ile mücadele kapsamında gündeme getirmiş ve 1988 yılında Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile birlikte adı belirtilmeden ilk defa kara para aklama suçunu tanımlamıştır. Bunu , en önemlisi , OECD bünyesinde oluşturulan Mali Mücadele Grubunun , aklama ile mücadelenin anayasası sayılan 40 Tavsiye Kararı olmak üzere pek çok uluslar arası sözleşme ve direktif izlemiştir. Denilebilir ki , hiçbir sorun bu kadar fazla sayıda ve kapsamlı uluslar arası belgeye konu olmamıştır. Kara para aklama işlemlerinin genellikle bir ülke sınırlarının ötesine taşma özelliği bu konuda, uluslar arası girişimlerin öncelik taşınmasını yol açmıştır.

Kara para aklamanın belirtilen özellikleri , tüm dünyada aklama ile ilgili olarak çok ciddi bir mücadelenin gittikçe daha da önem kazanması , bu mücadelenin özellikle organize suçluluk ile mücadelede yeni ve etkin bir yöntem olarak ortaya çıkması . bu mücadelenin en önemli unsurlarından birisini oluşturan yeni yapısı itibariyle ilginç ve karmaşık bir suç tipi olan kara para aklama suçunun irdelenmesini gerekli ve yararlı bulmamız bizi bu konuda çalışmaya iten nedenler olmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KARA PARA VE KARA PARANIN AKLAMA KAVRAMLARI

I. KARA PARA

A. TANIMI

Kara para, genel olarak, suç sayılan bir fiilin işlenmesinden elde edilen para, mal, gelir veya değerdir. Bu çerçevede ilk belirtilmesi gereken husus, kara para olarak ifade edilen kavramın sadece parayı değil ama parasal her türlü ekonomik değeri kapsayabileceğidir. Bu açıdan "kara para" terimi, ifadesi itibariyle kavramı dar gösteren bir terim olmaktadır.

Ancak, hangi suçların işlenmesinden elde edilecek ekonomik yararların kara para sayılacağı, kanun koyucunun takdirinde olan bir husustur. Örneğin, Birleşmiş Milletler Viyana Sözleşmesinde, sadece uyuşturucu madde kaçakçılığına bağlı suçlardan elde edilen ekonomik yararlar kara para olarak nitelendirilmişken, 1990 Avrupa Konseyi Sözleşmesinde (Strasbourg Sözleşmesi) kural olarak her türlü suçtan elde edilen gelir kara para kapsamında değerlendirilmiştir. Milli mevzuatlarda da, kara paranın belirlenmesi, hangi suçlardan kaynaklanan gelirin kara para sayılacağına belirlenmesine başka bir deyişle aklama suçuna neden olabilecek temel suçların sayılışına göre değişmektedir.¹ Günümüzde bazı ülkeler hukuki anlamda kara parayı her türlü suç faaliyetinden elde edilmiş gelir olarak tanımlarken, bir kısım ülkelerde sadece belirli suçlardan elde edilmiş gelir olarak tanımlanmaktadır.² Uyuşturucu, silah, tarihi eser kaçaklıkları, mafya tipi suçlar gibi ağır olarak nitelenen suçlardan elde edilen gelirler tüm mevzuatlarda kara para sayılmaktadır. Yani genel olarak kara para, yasaklanan ve kısıtlanan mal ve hizmetlerin üretilip pazarlanmasından doğan gelirdir.

Kara para kavramını, kaynağını oluşturan yasadışı fiilin yapıldığı an itibariyle iki farklı gruba ayırabiliriz. Pendse tarafından yapılan kara para ayırımında; birinci tür kara paranın yasa dışı yollardan kazanılmış olması nedeniyle, başlangıçtan itibaren kara niteliğe sahip olduğu, ikinci tür kara paranın

¹ KOCASAKAL, Ümit, Kara Para Aklama Suçu, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu hukuku A.B.D. Doktora Tezi, Ank. 2000, s.13.

² ERGÜL, Ergin, Kara Para Endüstrisi ve Aklama Suçu, Yargı Yayınevi, Ank. 2001, s.1.

ise yasalara uygun olarak kazanıldığı halde sonradan kara para niteliğini kazandığı ifade edilmiştir.³

Kazanılma anından itibaren kara para olarak nitelendirilen birinci grup kara paraya, uyuşturucu madde veya silah kaçakçılığından kazanılan paralar örnek olarak gösterilebilir. Çünkü söz konusu kazanç, yasadışı yollardan elde edilmiş olup, hiçbir şekilde meşruiyet kazanmamıştır. Ancak tamamen yasalara uygun olarak kazanılan, paranın, bu kazanç nedeniyle ödenmesi gereken verginin kaçırılması amacıyla saklanması halinde, kazanılma halinde kara para olmayan kazancın, sonradan kara para niteliğine dönüşmesi söz konusu olmaktadır. Bu noktada vergi kaçakçılığı nedeniyle elde edilen kazanç ikinci grup kara paraya örnek olarak gösterilebilir.⁴

Kara para kavramını açıklarken öne sürülen farklı bir görüş ise, kara paranın ekonomik, ahlaki, sosyal, ve hukuki tanımlarının birbirinden ayrılması gerektiğidir. Kara paranın bu dört ayrı perspektiften yapılması gereken tanımını ekonomi, ahlak, sosyoloji ve hukuk için yapılmaya çalışılan tek ortak tanıma indirgemek kara para sorununun incelenmesi, analiz edilmesi ve önlenmesi açısından yanılığa yol açabilir. Ekonomik anlamda kara para, sosyal anlamda kara para ve hukuki anlamda kara para birbirinden farklı kavramlardır⁵ ve bu farklı kavramların ait oldukları çerçeve içinde değerlendirilmeleri gerekir. Biz bu noktada kara para kavramının daha çok hukuki boyutu üzerinde duracağız.

Örneğin geniş anlamda vergi kaçakçılığı, ekonomik açıdan kara para kabul edilmesine karşılık, bazı ülkelerde hukuki olarak kara para kabul edilmemiştir. Ancak hukuken adının kara para olmaması, devletin bu fiile göz yumması veya bununla mücadele etmemesi anlamına gelmez. Kamyon şoförünün trafik polisine verdiği rüşvet sosyal ve hukuki açıdan kara para olmasına rağmen, ülkemizde hukuki açıdan kara para olarak kabul edilmemiştir. Adının kara para olmaması rüşvetin hem toplum hem de devlet nazarında kara paranın masum bir fiil olduğu anlamına gelmez. Sosyal hayatı düzenleyen diğer yasalar zaten bu fiili cezalandırmakta ve söz konusu paranın müsaderesini öngörmektedir. Kara paranın aklanmasının önlenmesine dair yasanın vurgusu "kara para" üzerinde

³ İPEK, Halim, Önemli Bir Sorun: Kara para ve Kara paranın Aklanması, Beta Yayın, İstanbul 2000, s.4.

⁴ ÖZSUCA, Banu Hatice, Avrupa Topluluk Hukukunda Bankaların Kara paranın Aklanması için Kötüye Kullanılmaktan Korunması, A. Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ank. 1993, s.5.

⁵ ÇELİK, Kuntay, KOÇAĞRA, Işıl Selen, GÜLER, Kadir, Kara para Aklama, Masak Yayını, Ank. 2000, s.9.

değil “kara para aklanması” üzerinedir. Yasadaki “kara para” tanımının amacı sosyal, ahlaki veya ekonomik anlamda kara parayı tanımlamak değil, bağımsız bir suç olan “kara para aklanması suçuna” konu olabilecek değerleri belirlemektir.

Sosyal anlamda kara para, dolaylı olarak da olsa toplumsal hayata zarar veren her türlü faaliyetten elde edilen her türlü kazançtır. Ahlaki anlamda kara para ise, yasalarla yasaklanmış olsun veya olmasın toplum nazarında suç sayılan hareketler sonucunda elde edilen tüm kazançlar olarak tanımlanabilir. Bu itibarla kara paranın en geniş tanımının ahlaki tanım olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü yasalar tarafından da kara para olarak adlandırılın veya adlandırılmasın, cezalandırılın veya cezalandırılmasın, ispat edilsin veya edilmesin, toplum tarafından erdemsiz bir yolla kazanıldığına inanılan her para ahlaki açıdan kara para kapsamına girecektir. Toplum nazarında kara para olarak değerlendirilen her kazancın hukuken de kara para olarak nitelendirilmesi düşünülemez ve kovuşturulamaz.

Ekonomik anlamda kara para ise, kanunlar tarafından suç sayılan fiillerin yanı sıra ekonomik hayatı düzenleyen kural ve usuller ihlal edilerek elde edilen kazanç olarak nitelendirilebilir. Bu çerçevede ekonomi açısından vergi kaçakçılığı amacıyla bazı ekonomik faaliyetlerin usulsüz, gizli yapılması yoluyla elde edilen kazançları kara para kapsamında değerlendirmek mümkündür. Nitekim, A.B.D’de vergi kaçakçılığı da kara para aklamanın öncül suçları arasında yer almaktadır. Yani A.B.D’de hukuki anlamda kara para, ekonomik anlamda kara para olan vergi kaçakçılığı gelirini de kapsamaktadır. Ülkemizde yalnızca vergi kaçakçılığı suçları sonucunda elde edilen kazançlar kara para olarak kabul edilmiştir. Geniş anlamda vergi kaçakçılığından elde edilen kazançlar kara para olarak kabul edilmemiştir.

Çoğu kez, kayıt dışı para ile, kara para birbirine karıştırılmaktadır. Oysa bu iki kavram birbirinden farklıdır. Kural olarak kara para, aynı zamanda kayıt dışı para iken her kayıt dışı para kara para değildir.⁶ Gerçekten, kayıt dışı para, ya hiç belgeye bağlanmadan ya da içeriği gerçeği yansıtmayan belgelerle gerçekleştirilen ekonomik olayın devletten ve işletme ile ilgili öteki kişilerden tamamen ya da

⁶ AKAR, Yıldırım, Kara paranın Aklanması, Sermaye Piyasası Kurulu yayın no:90, Ank. 1997, Beta Yayını, s.8.

kısmen gizlenerek kayıtlı ekonominin dışına taşınmasıdır.⁷ Buna göre kayıt dışı para (veya ekonomi) ile kara para arasında şu farklar mevcuttur:

–Kayıt dışı ekonomik değerler yasal ve meşru faaliyet sonucunda elde edilmelerine karşın, kara para suç teşkil eden fiillerden elde edilmektedir.⁸

–Ekonomik değerleri kayıt dışı tutmak isteyenlerin temel amacı, vergi ve diğer bazı mükellefiyetlerden kurtulmak iken, suç işleyerek elde edilen kara paranın aklanmaya tabi tutulmasının amacı, vergiden kaçmak olmayıp, yasa dışı yollardan elde edilen değerlerin kaynağını gizleyerek, yasal biçimde elde edilmiş gibi göstermektir. Bu anlamda, kayıt dışı para, kazanılması ile ilgili işlemler, resmi kayda tabi tutulmadığından, belgelenemediği halde, kara para aklama faaliyeti sonunda yasal ekonomiye sokulan değerler, aksine, kaynağını daha da güvenli biçimde gizlemek için resmi kayıtlara sokulmakta ve belgelendirilmektedir.

–Kara para, kayıt dışı üretimin likiditeye dönüşen kısmıdır.⁹

–Kayıt dışı para daha çok bireysel faaliyetlere konu olduğu halde, kara para ve bunun aklanması genelde organize suçluluğun faaliyetidir. Bu nedenle de kayıt dışı para ile mücadele devletlerin iç sorunu olduğu halde, organize suçun kara para ve bunun aklanması ile mücadele uluslararası bir sorun olarak hemen tüm devletleri ilgilendirmekte ve uluslararası işbirliğini gerektirmektedir.

Ayrıca 4208 sayılı kanunda kara para tanımlanmıştır;¹⁰

Kanundan anlaşıldığı gibi, kara para genellikle uyuşturucu maddelere dayalı olarak tanımlanmıştır. Şurası da belirtilmelidir ki; 29 Kasım-30 Aralık 1994 tarihleri arasında yapılan Strasbourg Konferansında kara para tanımı genişletilerek, "her türlü kriminal aktivitelerden elde edilen kazanç" olarak değerlendirilmiş ve mücadele bu boyutta yapılmıştır.¹¹

⁷ ALTUĞ, Osman'dan nakleden BAŞAK, Ramazan; 50 Soruda kara para ve Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi, TBB. Yayınları, No. 260, İstanbul 1998, s.10.

⁸ SEZER, Birol, ÖZ, E. "Kara paranın Aklanmasını Önlemeye İlişkin Yapılan Çalışmalar", Vergi Sorunları Dergisi, 1996, s.151

⁹ KILIÇDAROĞLU, Kemal, "Kayıt dışı Ekonomi ve Bürokraside Yeniden Yapılanma Gereği", TÜRMÖB, Ank 1997, s.19-20.

¹⁰ 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanundaki, 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkındaki Kanunda, 2378 Sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkındaki Kanundaki, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Hakkındaki Kanunda, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 344. maddesinin 2 ve 3 numaralı bentlerindeki, 765 sayılı Türk Ceza Kanunundaki Devletin şahsiyetine Karşı İşlenen Cürümler ve aynı kanunun 179, 192, 264, 316, 317, 318, 319, 322, 325, 332, 333, 335, 339, 341, 342, 345, 350, 403, 404, 406, 435, 436, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 504, ve 506. maddelerindeki fiillerin işlenmesi suretiyle para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer para birimine çevrilemesi de dahil, sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değerdir.

¹¹ [ÇELİK, KOÇAĞRA, GÜLER, s.9.]

4208 sayılı yasanın yasalaşma süreci boyunca kara paranın tanımı birkaç kez değişmiştir. İlk teklif edilen yasa metnindeki ve yasalaşan metnindeki kara para tanımı arasında büyük fark vardır. Kanun tasarısının 1994'de hükümet tarafından ilk teklif edilen metninde kara paranın tanımı "*Kara para: Kanunların suç saydığı fiillerin işlenmesinden elde edilen para veya para yerine geçen evrak ve senetleri, mal veya gelirleri ve bir para biriminden diğerine çevrilmesi de dahil olmak üzere bunların birinden diğerine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü ekonomik menfaat ve değer*"¹² şeklinde yapılmıştır.

TBMM İçişleri Komisyonu tarafından kabul edilen metindeki kara para tanımı ise şu şekildedir: "*Kara para: Uyuşturucu ve psikotrop maddeler ile silah kaçakçılığı, patlayıcı maddeler, stratejik maddeler, çocuk ve kadın ticareti, adam kaçıma, şantaj ve terör suçlarının işlenmesinden elde edilen para veya para yerine geçen evrak ve senetleri, mal ve gelirleri ve bir para biriminden diğerine çevrilmesi de dahil olmak üzere bunların birinden diğerine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü ekonomik menfaat ve değeri ifade eder.*"¹³

Kara paranın tanımı, bugünkü şeklini Plan ve Bütçe Komisyonu'ndaki görüşmeler sonucunda almıştır. Ancak görüldüğü gibi tanım mevcut halini alıncaya kadar birkaç kere değişikliğe uğramıştır.

Ülkemizde kara para aklama fiilinin suç haline getiren bir yasa çıkarılmasının altında yatan en önemli belki de neden iç hukukumuzu Viyana Konvansiyonu'na uyumlaştırma amacıdır. Nitekim FATF'ın (Financial Action Task Force) kırk tavsiye kararından dördüncü tavsiye kararı bunu öngörmektedir. Viyana Konvansiyonu'nun, tam adıyla 1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin, 3. Maddesinin (a) ve (b) bentleri şöyledir:

"1-Her bir taraf, aşağıda sayılan fiilleri, kasti olarak işlendiği zaman kendi hukukunda suç olarak ihdas etmek için gerekli önlemleri alacaktır:

(a) (i) 1961 Sözleşmesi, Değiştirilmiş 1961 Sözleşmesi veya 1971 Sözleşmesi hükümlerine aykırı olarak herhangi bir uyuşturucu veya psikotrop maddenin üretimi, imalatı, çıkarılması, hazırlanması, arzı satışa çıkarılması,

¹² TBMM Tutanak Dergisi, 4208 Sayılı Yasa Genel Kurul Tutanakları, Yasama Yılı: 2, Dönem:13, s.25.

¹³ [TBMM Tutanak Dergisi, s.30.]

dağıtımı, satışı, hangi koşulda olursa olsun teslimi, simsarlığı, sevki, transit sevki, nakli, ithali veya ihracı;

(ii) 1961 Sözleşmesi ve Değiştirilmiş 1961 Sözleşmesi hükümlerine aykırı olarak uyuşturucu madde üretmek amacıyla, afyon haşhaşı, koka ağacı veya Hint keneviri bitkisi yetiştirilmesi;

(iii) Yukarıda (i) bendinde sayılı olan herhangi bir amaç için herhangi bir uyuşturucu veya psikotrop maddenin bulundurulması veya satın alınması

(iv) Uyuşturucu veya psikotrop maddelerin kaçak ekimi, üretimi veya imalatı için kullanılacağını bilerek teçhizat, malzeme veya I ve II numaralı tablolarda kayıtlı maddelerinin imalatı, nakli veya dağıtımı;

(v) Yukarıdaki (i), (ii), (iii) veya (iv) bentlerde yer alan suçların düzenlenmesi, yönetimi veya bunlar için mali kaynak sağlanması;

(b) (i) bir mamelekin bu fıkranın (a) bendindeki suç veya suçlardan birinden veya suç veya suçlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, mamelekin gayri meşru kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya böyle bir suçun işlenmesine karışmış bir kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla, bu mamelekin bir başka mameleke dönüştürülmesi veya devredilmesi;

(ii) 1.Fıkranın (a) bendinde belirtilen suçlardan birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek mal varlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, bulunduğu yerin,yaralanma hakkının,hareketlerinin, üzerindeki yararlanma hakkının, hareketlerinin, üzerindeki hakların ve kime ait olduğunun gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi..."¹⁴

1994 yılında, zamanın hükümeti tarafından hazırlanan ilk kanun tasarısındaki kara para tanımı oldukça geniş kapsamlıdır. Ancak, kanunun tasarısının 1996'da yenilenecek T.B.M.M.'ne sunulmasından sonra İçişleri Komisyonu "*Kanunların suç saydığı fiillerin işlenmesinden elde edilen*" tüm para ve para yerine geçen evrak ve senetlerin kara para sayılmasının uygulamada büyük sorunlara yol açacağı ve kanunun uygulanabilirliğini azaltacağı gerekçesi ile tanımı değiştirmiş ve *Uyuşturucu ve psikotrop maddeler ile silah kaçakçılığı,, patlayıcı maddeler, stratejik maddeler, çocuk ve kadın ticareti, adam kaçırma, şantaj ve terör* suçları sonucunda elde edilen her türlü ekonomik menfaat ve değeri kara

¹⁴ 1988 Tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi.

para olarak tanımlamıştır. Bu tanım hukuk diline ve tekniğine uygun olmadığı gerekçesi ile eleştirilmiştir. Plan Bütçe Komisyonu ise hukuk diline daha uygun olan bugünkü tanımı yapmıştır.

4208 Sayılı Kanunun taslağının T.B.M.M. Genel Kurulu'nda görüşülmesi sırasında da kanunda kara para aklama suçunun tanımlanmasında hangi yolun izleneceği tartışılmıştır. Bazı milletvekilleri tarafından daha kapsamlı olacağı gerekçesi ile bütün suçlardan elde edilen kazançların kara para olarak kabul edilmesi gerektiği konusunda ısrar edilmiştir. Bu görüşü savunanlar müsnet suçların kanun maddeleri zikredilerek teker teker sayılması suretiyle kara paranın tanımlanmasının kodifikasyon ilkeleri bakımından sakıncalı olduğunu, örneğin bu yasanın yürürlüğe girmesinden sonra 1918 sayılı yasada meydana gelecek bir değişikliğin bu yasaı nasıl etkileyeceği konusunda karışıkların ve belirsizliklerin yaşanacağını ileri sürmüşlerdir. Ancak bu görüş, uygulamada büyük sorunlara yol açacağı, adli sisteme gereksiz ve ağır bir yük getireceği ve kara para aklama ile mücadelede etkinliği azaltacağı gerekçeleri ile destek görmemiştir. Genel Kurul görüşmeleri sırasında müsnet suçları madde madde değil de isim isim (İçişleri Komisyonu tarafından teklif edilen metindeki gibi) sayılmasının hukuk diline uygun olmadığı görüşü de dile getirilmiştir.¹⁵

Tek cümlede özetleyecek olursak; ülkemizde kanun koyucu kara parayı ve kara para aklama suçunu tanımlarken kazuistik bir yol izlemiştir. 4208 Sayılı Kanun'un, tanımları içeren 2. Maddesinin (a) bendinde, belli kanunlar ve kanun maddeleri sayılarak, bu kanunların ve kanun maddelerinin suç saydığı fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen; para, para yerine geçen her türlü kıymetli evrak, mal, gelirler, bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil, sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değer, kanun tarafından "kara para" olarak tanımlanmıştır.

B. KAYNAKLARI

Kara parayı kanunların suç saydığı fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen gelir ve varlıklar olarak tanımlamıştı. O halde suç sayılan fiiller kara paranın kaynağını oluşturmaktadır. Fakat bazı ülkelerde her türlü suç faaliyetinden elde edilen gelir kara para olarak kabul edilirken, bazı ülkeler sadece belirli suçlardan elde edilen geliri kara para saymıştır. Kara para kapsamında yer alan suçlar

¹⁵ [TBMM Tutanak Dergisi, s.20.]

haricindeki suç sayılan fiillerden elde edilen gelirlere de gri para denilmektedir.¹⁶ Örneğin; rüşvet, tefecilik ve ihaleye fesat karıştırmaktan elde edilen gelirler gri paradır. Bu fiiller Türk ceza kanununda suç sayılan fiiller olmasına rağmen 4208 sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesi Dair Kanuna göre kara para kapsamında olmadığından gri paradır.

Kara paranın kaynağını oluşturan yasadışı faaliyetler başta uyuşturucu kaçakçılığı olmak üzere, silah ve psikotrop madde kaçakçılığı, patlayıcı madde, kadın ve çocuk ticareti, adam kaçırmaya, şantaj, resmi belgelerde sahtecilik sonucu elde edilen gelir, ticari hile sahte damgalı ölçü-tartı cihazı kullanma, bilimsel ve sınai casusluk, hileli iflas, kalpazanlık, organ ticareti, değerli kağıt sahteciliği ve benzerleridir. Birçok suç ve suçluluk biçimi kara parayı doğurabilirse de biz bunlardan en önemlileri olan ve aklama sorununun gündeme gelmesine yol açan uyuşturucu madde kaçakçılığı ve organize suçluluğu kara parayı doğuran asıl faaliyetler olarak sınırlı bir incelemeye tabi tutmayı uygun görmekteyiz.

1. Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı

Özellikle 1980'li yılların başından itibaren, uyuşturucu madde kaçakçılığı uluslararası toplumun çok ciddi bir sorunu haline gelmiştir. Gerçekten son yıllarda genelde organize suçun, özeldense yasa dışı uyuşturucu madde ticaretinin ulaştığı boyut ve bunun sosyal plandaki ve kamu sağlığı üzerindeki ağır etkileri, kanun koyucunun ve kamu oyunun ilgisini kara para aklama olgusu üzerinde yoğunlaştırmıştır. Uyuşturucu maddeler bir yandan milyonlarca kişinin fiziksel ve zihinsel sağlığına zarar verip ölümlere yol açarken öte yandan, bu maddelere bağımlı olanlar uyuşturucuyu temin edebilmek için, hırsızlık, soygun, müessir fiil ve adam öldürme gibi suçları işlemektedirler.

Narkoz-ekonomi (uyuşturucu madde ekonomisi) olarak adlandırılan sektör, gittikçe genişleyen bir sektördür. Gerçekten yıllık uyuşturucu madde ticareti hacminin 300 Milyar dolar olduğu, yetkili mercilerin ise her yıl bu miktarın ancak %5'i veya %10'ı ele geçirebildikleri belirtilmektedir. Yine, bugün, yasa dışı uyuşturucu madde ticareti sonucu elde edilen gelir, Birleşmiş Milletlere göre Dünya Ticaret hacminin %8'ini oluşturmaktadır. Bazı kaynaklara göre ise yıllık uyuşturucu madde ticareti geliri 10 Milyar dolar olarak verilmektedir ki, bu rakam yıllık petrol ticareti hacminin üstündedir. Bu gelirin bir kısmı farklı aracılara gitmekte ise de

¹⁶ [AKAR, s.11.]

büyük kısmı aklanmayı beklemektedir. Özellikle morfinin eroine dönüştürülmesinin %100 ila %200 kâr sağladığı bilgisi karşısında, her suç örgütünün morfin işine girme isteğini anlamak zor değildir.¹⁷ 1997 itibariyle Dünya da 141 Milyon kişi esrar, 55 Milyon kişi kimyasal uyuşturucular, 14 milyon kişi kokain, 8 milyon kişi afyon türevi kullanmaktadır. Yine 1996 itibariyle yılda 1200 ton kokain, 4500 ton afyon üretilmektedir. Piyasalarda bir kg. kokain, 80.000, bir kg. eroine 150.000 dolardan satılmaktadır.

Bu verilerden de anlaşıldığı üzere, uyuşturucu madde kaçakçılığı, gerek organize suçluluk, gerekse diğer suçluluk biçimleri arasında en fazla kazancı doğurmakta ve suç örgütlerinin ekonomik gücünün temelini oluşturmaktadır. Bu özelliği ile de uyuşturucu madde kaçakçılığı ve buna bağlı suçlar, kara parayı doğuran, aklama suçunun işlenmesine yol açan en önemli faaliyet olmaktadır.

2. Organize Suçluluk

Organize suçluluk özellikle son yıllarda uluslararası toplumun dikkatini çeken bir olgu olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte aslında bu kavramın yeni olmadığını da belirtmek gerekmektedir. Organize suçluluk terimi bizce organize suç ifadesine göre daha doğru ve uygundur. Gerçekten organize suçlulukta söz konusu olan farklı biçimlerde ortaya çıkan bağımsız tek tek bireysel faaliyetlerin toplanması değil, bir dizi suç faaliyetlerinin bütünü ve bunların kollektif bir bilinç ve işbirliği içerisinde değerlendirilmesidir. Organize suç mafya ile bütünleşmektedir.¹⁸

Organize suçluluğun tüm yasa dışı faaliyetlerinin geleneksel suçlarının tam ve kesin bir listesini vermek mümkün değildir. Bununla birlikte, çeşitli yazarlar tarafından şu suçlar organize suçluluğun tipik suçları olarak sayılmaktadır: Yasadışı uyuşturucu madde ticareti ve kaçakçılığı, yasa dışı göçmen nakli, silah kaçakçılığı, nükleer madde kaçakçılığı, kadın ve çocuk ticareti, otomobil hırsızlığı (çalıntı otomobil ticareti) ve kaçakçılığı, kara para aklama, cins hayvan ticareti, kültürel ve sanatsal eser hırsızlığı ve ticareti, mücevher kaçakçılığı, korsanlık, koruma haracı alma, iş adamlarının fidye amacı ile kaçırılması, adam kaldırma, tefecilik, yasa dışı talih oyunları ve kumar oynatma, fuhuş ve diğer cinsel suçlar, organ, hormon, hayvan, nükleer madde ve kimyasal-zehirli atık taşımacılığı (tehlikeli atık nakletme), tehdit, şantaj; hileli yollardan sübvansiyonlar (mali destek)

¹⁷ ARLACCHI, Pino, Mafya Ahlakı, Kapitalizmin Ruhü, İletişim Yayınevi, 1991, s.220.

¹⁸ NEBİLER, Halil, "Mafyanın Ekonomik Politikası" Sarmal Yayınevi, İstanbul 1995, s.35.

alma, bazı ticari suçlar, vergi suçları, dolandırıcılık, ihale ile ilgili suçlar; soygun, bilgisayar suçları, İnternet üzerindeki suçlar, fikri haklar ile ilgili suçlar, kredi kartları ve banka kartlarına bağlı suçlar, show ve gösteri dünyası ile ilgili sahtekarlıklar, haksız rekabet, kıymetli evrak sahtekarlığı, sermaye piyasalarında içerinden elde edilen bilgilerin ifşası (insider-trading), adam öldürme, kundaklama, müessir fiil, yağma, yasa dışı silah ve patlayıcı madde bulundurma ve kullanma, hırsızlık, kara borsacılık, rüşvet, vb. suçlardır.¹⁹

Tüm organize suç örgütleri ve grupları zorunluluktan dolayı kara para aklamaktadır; Çünkü bunların yasa dışı gelirleri nakittir ve kullanılabilmeleri için de yasal yollardan kazanılmış gibi gösterilmeleri yani aklanmaları gerekir. Şu halde kara para aklama, büyük gelirler elde eden bu örgütlerin şu veya bu şekilde mutlak surette gerçekleştirmesi gereken bir faaliyettir. Bu zorunluluk nedeniyledir ki, organize suç örgütleri kara para aklamada büyük bir beceri ve deneyim kazanmışlardır. Bu anlamda uyuşturucu madde kaçakçılığı, suç örgütlerinin tükenmeyen ve en önemli gelir kaynağıdır. Organize suçlardan elde ettiği akıl almaz miktardaki para ve gelir bu yapıların gücünü oluşturmakla beraber bunlar gizlenemez hale geldiğinde bu kez en zayıf yanlarını oluşturmaktadır. İşte bu noktada, organize suç ile suçtan elde edilen zenginlikler alanında mücadele yeni strateji oluşturmaktadır. Biraz daha açıldığında bu strateji şu unsurlara dayanmaktadır: Organize suçluluk ile suçun işlenmesinden sonraki, yani işlenen suçun gelirlerinin gizlendiği, farklı gösterildikleri ve bunlara kesin olarak korkusuzca sahip oldukları aşamada da mücadele edilmelidir. Bu sebepten ki yeni yasal yollar, bir yandan her türlü suç eşyasına yataklik ve kara para aklama fiillerinin cezalandırılması, öte yandan suç gelirlerinin müsaderesi ve bunlara el konmasını sağlayıcı önlemleri geliştirmektedir. Mafyanın ekonomik ve politik gücünün devasa boyutlara ulaştığı konu ile ilgilenen hemen her kesimce dile getirilmektedir. İtalyan kaynaklarına göre mafyanın gelirinin %50'si aklamadan sonra yasal hale dönüşen faaliyetlerden kaynaklanmaktadır. Örneğin sadece İtalyan Mafyasının yıllık geliri 70 Milyar Fransız Fransı olarak verilmektedir. Bu suç örgütlerinin faaliyeti sadece bir bölge veya suç gelirlerinin denetimi ile sınırlı kalmamakta ayrıca yasa dışı kökenli gelirlerini, yani kara parayı aklamakta ve aklanan bu paraları yasal, meşru faaliyetlere yatırmaktadırlar.

¹⁹ GÜMÜŞKAYA, Hayrettin, "Kara paranın Ulusal ve Uluslararası Finans Düzenine Etkileri", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1998, s.41.

Organize suç ile mücadelede, kara para aklama suçu büyük önem taşır. Çünkü geniş bir uygulama alanı yanında, işbirliği yapmak isteyen ve normalde yetkisiz olan devletlere, ülke dışı bir yetki kazandırır ve bazı fiillerin cezalandırılması ve suç gelirlerinin müsaderesine imkan sağlar. Bu anlamda, müsadere, hapis veya para cezasından çok daha etkili bir ceza haline gelmiştir. Tüm bu belirlemelerden ortaya çıkan husus, organize suç ve kara para aklama ile mücadelenin birbirinden ayrılmaz bir ilişki ve bağ içinde olduğu; kara para aklamanın öncelikle ve daha çok organize suç örgütlerinin bir gereksinimi ve yöntemi olduğudur, bu nedenlerle de kara para aklama ile mücadelenin asıl amacının bu suç örgütlerinin ve mali güçlerinin çökertilmesi olduğudur.

C. TARİHÇE

1. Genel Olarak

Kara para kavramı, ilk başlarda, uyuşturucu ve psikotrop maddelerin satışından elde edilen kazanç olarak ele alınmıştır. Daha sonra bu tanıma başka örgütlü suçlarda dahil edilmiştir. Artık kavram bir çok ülkede, her türlü ağır suçlardan elde edilen kazançları kapsar hale gelmiştir. Ancak tarihi gelişim uyuşturucu suçlarına bağlı bir süreç izlemiştir.

1925'teki Cenevre Antlaşması ve 1961 TEK Sözleşmesi ile uyuşturucu maddelerin geniş çapta yasaklanmasından sonraki yıllarda, kara paranın varlığı dünya ölçeğinde bir problem olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu tarihlere kadarki uyuşturucu kullanımı sınırlı bir nitelik taşımaktaydı. Bu nedenle 1974 dünya ekonomik bunalımına kadar gerçek bir kara para probleminden bahsedilemez. Bunda iki kutuplu dünya yapısının da önemi vardır. Çünkü bu yapı nedeniyle ülkeler arasında ulaşım, taşıma ve iletişim imkanları günümüzdeki kadar gelişmemiştir.²⁰

Uyuşturucu dışındaki suçlardan kaynaklanan kara para ise paranın tarihi kadar eskidir. Tüm menfaatleri temsil edebilecek ortak bir standardın yani paranın bulunmasıyla bu ilişki daha da somutlaşmıştır. Asurlulardan kalan ticari yazışmaları çözen bilim adamları, Anadolu'ya ihraç edilecek malların devlete ödenecek vergilerinden kurtulmak isteyen iş adamlarının sahte beyan yoluna

²⁰ [PEK, s.75.]

giderek devleti aldattıklarını görmüşlerdir. Para, tarih boyunca suçun en önde gelen unsurlarından biri olma özelliğini korumuştur.

Suçlular yakalansa ve cezalandırılrsa bile genelde suç kazançları suçu işleyeninin yanına kâr kalmıştır. Oysa suçtan elde edilen kazançların araştırılması, bulunması, ve bu kazançlara el konulması, suçun tekrar işlenmesini önleme adına en az suçlunun cezalandırılması kadar önemlidir.

Suç gelirlerinin takibinin yapılmaması, suçluya göre geri planda kalması özellikle organize ve örgütlü suçların gelişmesinde ve yayılmasında önemli bir rol oynamıştır. Çünkü suçu işleyen hapse girse bile, suçtan elde edilen gelir sayesinde suç örgütü varlığını korumakta suçu işleyen hapisten çıktıktan sonra hatta hapisteyken suç örgütündeki varlığını sürdürebilmektedir.

18. yy'dan itibaren bu konudaki duyarlılık artmaya başlamıştır. İlk olarak Alman polisi ve adli makamları, bu tarihlerde suçları sadece geleneksel yollarla soruşturmakla kalmayıp suçlulara ait mal varlığına el koyma yoluyla suçlularla mücadeleye başlamışlardır.²¹

Bu bağlamda, yasadışı işlerden sağlanan "kirli para" ya yasallık sağlama, yani kara para aklama ihtiyacı, suç ve suçlulukla özdeş bir tarihi geçmişe sahiptir. Kara paranın aklanması teriminin kullanılması ise nispeten yenidir. Ancak bu hileli yol şu veya bu şekilde, siyasi, ticari ya da hukuki nedenlerle mali transferin varlık ya da niteliğinin gizlenmesinin gerektiği durumlarda hep uygulanmıştır. Ortaçağda Katolik kilisesi hem bir suç, (biraz günümüzdeki uyuşturucu kaçakçılığına benzer bir şekilde) hem de ölümcül bir günah kabul ettiği tefeciliği yasaklıyordu. Ödünç paraların faizini almak isteyen alacaklılar ve tüccarlar, modern gizleme, transfer ve kara para aklama tekniklerinin öncüsü bir çok uygulama keşfetmişlerdi. Amaç ya alınan faizleri görünmez yapmak (varlıklarını gizleyerek) ya da bunlara başka bir görünüş (niteliklerini gizleyerek) vermektir.

Bu amaçla bir çok hile kullanılıyordu. Tüccarlar yabancı meslektaşlarıyla ödemeleri gördükleri zaman kambiyo fiyatlarını faizleri de kapsamaya yetecek boyutlarda şişiriyorlardı. Bu kişiler bazen aldıkları faizlerin özel risk primine karşılık olduğunu iddia ediyorlar ya da borçlu ve alacaklı önceden ödemenin geciktirilmesi konusunda anlaşarak faizin ödemenin gecikmesinin cezai şartı olduğu izlenimini oluşturuyorlardı. Keza bugün tanıdıklarımıza benzer bir tür "hayali şirket" (gerçek

²¹ [ÇELİK, KOÇAĞRA, GÜLER, s.5.]

hiçbir faaliyeti bulunmayan) faizlerin gerçekte, sahip oldukları işletmelerin karları olduğunu iddia ediyorlardı. Sermayeler bu şirkete ödünç veriliyor ve daha sonra gerçekte hiçbir kâr elde edilmese de faiz değil de kâr şeklinde geri alınıyor. Kilise yetkililerini aldatmaya yönelik bütün bu hileler kısmen ya da tamamen günümüzde de suç faaliyetlerinden elde edilen kara parayı aklamak için kullanılan tekniklerde de bulunmaktadır.

Kara para aklama gibi, genellikle onunla birlikte anılan vergi cennetleri de uzun bir geçmişe sahiptir. III. yy başlarında Atlas Okyanusu'nda Avrupalı ticaret gemilerine saldıran korsanlar, orada harcayacakları paraları nedeniyle kendilerini kabul etmektan çekinmeyen vergi cennetlerinden ilk yararlananlar arasındadırlar. İşlerini bırakma zamanı geldiğinde kendilerine çoğunlukla yabancı bir ülkede sığınak arıyorlardı. Günümüzdeki kimi vergi cennetlerinin benzeri olan Akdeniz'in Şehir Devletleri, korsanların servetleriyle birlikte kendi ülkelerinde yerleşmesini sağlamak için aralarında rekabete girişiyordu. Diğer taraftan korsanlar ganimetlerinden bazen af satın almak ve böylece evlerine geri dönebilmek için yararlanıyorlardı. 1612 yılı muhtemelen suç parası zilyetlerine dayanan ilk modern af sayılabilir.²²

Bu tarihte İngiltere, mesleklerini terk eden korsanlara, üç buçuk asır sonra büyük uyuşturucu baronlarının kimi modern devletlere empoze ettiği pazarlıkların habercisi olan hem tam bir af hem de suç gelirlerini muhafaza hakkı tanımıştır.

Kara para aklama tanımının İngilizce karşılığı "money laundering" Amerikan kökenli olup basında kullanılması 1973-1974 Watergate davası soruşturmasına kadar gitmektedir. 19 Nisan 1973 tarihli "The Guardian" gazetesi, Meksika'da aklanan ve cumhuriyetçi partinin kampanyasında kullanılan 200.000 dolardan bahsetmektedir.

Kara para aklama teriminin kökeni, 1920'li yılların Şikago'suna uzanmaktadır. En fazla kabul gören iddiaya göre, o yılların meşhur mafya babası Al Copene, o sırada ülkede çok popüler olan ve ödemelerin sadece nakitle yapıldığı bir otomatik çamaşırhaneler zinciri satın alır. Kumar, fuhuş, şantaj, ve özellikle, yasadışı alkol ticaretinden elde edilen kirli paraları her akşam çamaşırhanelerin o günkü gelirine ilave ederek deftere geçirir. Kirli para sözü edilen işletmelerin temiz parasıyla karışır. Böylece vergi dairesine bildirimden önce

²² [ERGÜL, s.3.]

suç paralarının aklanmasını sağlar. Yani aklama terimi ilk olarak A.B.D'de kullanılmıştır.

Bu konuda diğerk bir iddia ise, kara paranın aklanmasının çamaşır yıkamaya benzetilmiş olduğudur.

Ancak deyimın uluslararası ün kazanması yasa dışı uyuşturucu ticaretinin patlamasıyla, özelliklede 80'li yıllarda ve Güney Amerika da kokainin ortaya çıkmasıyla olmuştur. Daha önce tüm suç tarihinde böyle büyük paralara rastlanmış değildi. Uyuşturucu kaçakçılıklarında ele geçirilen para miktarları akıllara durgunluk vermektedir. "Narko dolar" deyimı polis sözlüğüne yerleşmiştir.

Çeşitli ülkelerin mevzuatları incelendiğinde, bu işlemin adlandırılmasında ortak paydanın "kirli paranın yıkanması" olduğu görülmektedir. Gerçekten kara para aklama terimi için kullanılan Fransa'da blanchiment, İsviçre'de blanchissage, Almanya'da geldwäsche, Common Law ülkelerinde money laundering, İspanyolca'da le blanqueo ve bazı Güney Amerika da ülkelerin mevzuatlarında, lavado terimlerinde "temizleme" fikri görülmektedir. Sadece İtalyan mevzuatlarında, aklanan paranın tekrar dönüştürülmesi aşamasını vurgulayan yatırıma "ricicloggio" terimi kullanılmaktadır.²³

2. Türkiye'de Kara Paranın Tarihi

1936'da bir Japon firmasının İstanbul'da eroin fabrikası kurmasıyla Türkiye'de eroin kullanıcısı sayısı artmış, Atatürk Başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu kararı ile, bu maddenin satışı yasaklanmış ve imalathane imha edilmiştir. Bu maddenin imalini önleyebilmek için T.C.K. da bu suçla ilgili idam cezası konmuş ve bu maddenin imalinde kullanılan asitanhidrit maddesinin ithali yasaklanmıştır.²⁴

Türkiye'nin uyuşturucu ticareti ve kara para ile tanışması, 1960'lar sonrasına rastlamaktadır. O yıllarda Avrupa'ya başlayan gurbetçi akımı, yüzyıllardır içine kapanık yaşayan Türk insanını çok farklı dünyalara dahil ediyordu. Gurbetçilerin önemli bir kısmı, kaderine razı olup Avrupalının yapmak istemediği işlere razı olurken, küçük bir azınlıkta yasa dışı yollara sapmıştır.

²³ [ERGÜL, s.6.]

²⁴ MAVRAL, Ülker, "Kara para-kayıt dışı ekonomi ilişkisi-Türkiye ve Türk Kamu yönetimine etkisi" , Yüksek Lisans Tezi, Ank., Eylül 2000, s.146.

1970'lere gelindiğinde, bu azınlık yurt içindeki uzantıları ile sıkı bağlar kurmak suretiyle Avrupa'da kendilerine partnerler bularak Türk Mafyasını oluşturdu. Aynı yıllarda yükselen terör dalgası ile mafyanın el attığı ikinci alan silah kaçakçılığı olmuştur. Kaçak sigara ve içki ticareti de kara para oluşumuna katkıda bulunmuştur. O yıllarda Türkiye de yasa dışı döviz kazanımı ve kullanımını o kadar çok yaygındı ki, ülke çok önemli döviz krizlerine girse de Tahtakale'de istendiği kadar yabancı para bulunabiliyordu. 1970'lerde kara para ve kara para aklamak denilince akla ilk gelen İsviçre'ydi. Türkiye bu ülkeye bavullarla kaçırılan dövizlerin ve karşılığında getirilen külçe külçe altınların "aklanma" öyküleri ile çalkalanıyordu.²⁵

Türkiye'nin siyasi çekişmelerin etkisiyle ekonomisine çeki düzen veremediği ve ithal ikameci modele sarılmakta ısrar ettiği, 1970'li yıllarda döviz sorunu, Döviz Çevrilebilir Mevduat ile (DÇM) aşılmaya çalışılmıştır. Türkiye'ye getirilen dövizin kaynağı kesinlikle araştırılmamıştır.

1980'lerde ise, siyasi iktidarlar yoğun bir döviz bunalımı korkusu ile hareket etmişlerdir. Ekonominin reel kesiminde hayali ihracat aracılığı ile finans kesiminde ise, kayıtsız şartsız açılan döviz tevdiat hesapları (DTH) ve sırdaş hesaplarla kara para aklamanın kapıları ardına kadar açılmıştır. Hayali ihracat, yurt dışındaki kara paranın, Türkiye'ye ihracat teşviklerinden yararlanarak geri dönmesinde önemli rol oynamıştır. Hayali ihracat gelirleri bazı araştırmacılara göre, ihracat gelirlerinin üçte biri, bazılarına göre ise yarısına ulaşıyordu. Sırdaş hesaplar ise yurt içindeki kara para akımlarının fikrini çelmeye yönelikti. Sırdaş hesaplar, 1986 ve 1987 yıllarında sırası ile bankacılık sektöründeki toplam mevduatın %5 ve %5.7 sine kadar tırmanabiliyordu. Sırdaş hesap, bankanın elma-armut gibi mevduat sertifikası satması esasına dayanıyordu. Müşteri, bu sertifikayı gerek satın alırken, gerek bozdururken en küçük bir kimlik beyanında bile bulunmuyordu. Cazip ve yüksek faizli DTH'ler ise Türkiye ile başka kara para aklama merkezlerini kıyaslamak isteyen yabancılara yönelikti. 1980'lerde siyasi mevkideki ekonomi yöneticilerinin "bankalarımızın kapısı ardına kadar açık isteyen istediği kadar yararlanabilir." yollu demeçleri ile ifadesini bulan kara paraya çağrı pusulalarının, yerine ulaştığı kolayca söylenebilir. Çünkü benzeri bir çağrının 1994 ekonomik krizi

²⁵ [PEK, s.73.]

sırasında yapıldığı dikkate alındığında, Türkiye'nin hala kara ve kaynağı şaibeli paralardan medet umduğu ortadadır.²⁶

1980'lerde kara parayı cezbetme çabalar üzerinde biraz daha durmakta fayda vardır. "Ekonomik suça ekonomik ceza" formülü ile masumlaştırmaya çalışılan, günümüzün pek çok "ağır cezalı" suçu sırf döviz rezervi tutmak kaygısıyla hoş görülmüştür. Dünyanın belli başlı kara para tacirleri ile yakın ilişkideki bazı altın kaçakçıların, yapısal yasal değişiklik ile nasıl affedildiği bazı kitaplarda uzun uzun anlatılmaktadır. Her avantajın bir karşılığı olacağı için; kara paraya kılıf uydurmakta yine politikacılara düşmüş bulunmaktadır. O dönemde mali sistemin neredeyse tamamını oluşturan bankalara da belirli döviz tutturma yükümlülükleri getirilerek, adeta kara para aklanmasına çanak tutmaları istenmiştir. Yeteri kadar döviz sağlamak isteyen bankaların Dünya çapında isim yapmış kara para aklayıcıları ve onların yerli uzantıları ile iş yapması 1980'lerde sıradan bir olay sayılmıştır. Bu isimler arasında dünyanın en ünlü kara para aklayıcıları Jean ve Barkev Magaryan kardeşlerin yanısıra, Muhammed Shararchi'de bulunmaktadır.²⁷

1990'ları ise dünyadaki genel eğilimleri bağlı olarak Türkiye'nin kara para konusunda ciddi dış baskılara maruz kaldığı dönem olarak nitelemek mümkündür. Sosyalist Blok'un yıkılması ile yaşanan otorite boşluğunun palazlandığı mafya ve kara para akımları sonrasında, iyice güçlenen ve umut bağlanan FATF bu baskı odaklarının başında geliyordu. Ancak Türkiye'deki yöneticiler bu konuda çoğu zaman ağırdan almayı yeğlediler. Hayali ihracat, sırdaş hesap ve DTH'nin kaybolan cazibesinin "hot money" i körüklemek için; TL. faizlerini yükseltip kuru baskılamakta buldular. Özellikle mali sistem içinde bin bir renge bürünmek konusunda oldukça mahir kara para, bu kez sıcak paranın içine karışarak Türkiye'ye giriyordu. Yani sıcak para hayali ihracatı ikame etmişti. Öte yandan, ülkeyi baştan başa saran döviz büfeleri de sırdaş hesapların yerine kolayca geçivermişti. Bankalar ve borsa aracı kurumları da; kumarhaneye dönüşen borsa sayesinde DTH'ya alternatifi kolayca bulmuşlardı. Bu gün bile bankalarda ve borsa aracı kurumlarında açtırılan birçok büyük yatırım hesabının sahte isimlere dayandığı herkesçe biliniyor. Borsadaki işlem hacminin yaklaşık yarısının

²⁶ UYANIK, Cahit, "32 Kısım Tekmili Birden Kara Paranın Macerası" Ekonomi Dergisi Sayı 3. Aralık 1996 s.25.

²⁷ [MAVRAL, s.147.]

“yabancılar” denilen muğlak kavramla yönlendiği en yetkili ağızlardan ifade edilmiştir.²⁸

Bu gelişmeler üzerine önceden hazırlanıp kadük olan yasa tasarısı yeniden TBMM’ye sunulmuştur. TBMM içişleri ve Plan Bütçe komisyonunda görülmesi sırasında yasa tasarısı çeşitli değişikliklere uğramıştır. “13 Kasım 1996’da TBMM’de görüşülen” Kara paranın Aklanmasının Önlenmesi ilk 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkındaki Kanuna, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararnameye Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkındaki Kanun aynı gün yapılan oylamada kabul edilmiş 19 Kasım 1996 tarihli Resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

4208 sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanunun çıkarılmasından sonra FATF önceden almış olduğu yaptırım kararını 12 Aralık 1996 tarihinde kaldırmıştır.²⁹ Daha sonrada bu kanunla alınan yetkilere istinaden:

–2 Temmuz 1997 tarihinde, 4208 Sayılı Kanunun Uygulamasına İlişkin Yönetmelik,

–2 Temmuz 1997 tarihinde, MSMMK’nun çalışma Esas ve Usulleri Hakkındaki Yönetmelik,

–15 Eylül 1997 tarihinde Kontrollü Teslimat Uygulaması Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik,

–31 Aralık 1997 tarihinde 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik,

–31 Aralık 1997 Tarihinde Kimlik Tespitinin Yapılmasına İlişkin 1. Sıra No’lu Genel Tebliğ,

–31 Aralık 1997 tarihinde, Şüpheli İşlemlerin Bildirimine İlişkin 2. Sıra No’lu Genel Tebliğ yayınlanmıştır.

²⁸ [UYANIK, s.27.]

²⁹ [MAVRAL, s.149.]

II. AKLAMA KAVRAMI

A. TANIMI

Bazen sadece "aklama" ya da "para aklama" denilen "kara para aklama" işlemine ilişkin literatürde genellikle hepsi birbirine benzemekle birlikte çok sayıda tanım mevcuttur. En genel ifade ile; Kara paranın aklanması, suçluların yasadışı yollardan elde ettikleri kazançları yasal gelir olarak kabul ettirmek amacıyla kullandıkları yöntemler ve başvurdukları yollar için kullanılan bir terimdir.³⁰ Bu tanımlara birkaç örnek vermek gerekirse;

–Yasadışı yollardan özellikle örgütlü suçlardan elde edilen kazançların yasal gelir olarak kabul ettirilmesi için mali sisteme sokularak, nakit formundan kurtulmasına kara paranın aklanması denilmektedir.³¹

–Suçtan kaynaklanan gelirleri, yasa dışı yollardan elde edilen fonlara, mali sistem içinde bir süreçten geçirmek suretiyle meşruluk kazandırılmasına, kara paranın aklanması denir.³²

–Hukuki neticelerden kaçınmak için suç içinde yer alan bir kimseye yardım etmek, bir malın kanunsuz kaynağını gizlemek veya değiştirmek veya o malın suçtan kaynaklandığını bilerek transfer etmek veya değiştirmektir.³³

–Bazı fonların, illegal, hileli kaynaklarını gizleyebilmek amacıyla bir dizi işlemlerden geçirilmesidir.³⁴

–Yasa dışı yollardan elde edilen paranın yasal yollardan elde edilmiş gibi gösterilmesi için yapılan bütün işlemlerdir.³⁵

–Kara paranın kimliğinin değiştirilmesi suretiyle, meşruiyet kazandırılmasına yönelik işlemlerdir.

–Kara para aklama, yasadışı faaliyetlerden, özellikle geleneksel olarak uyuşturucu kaçakçılığı ve günümüzde daha geniş olarak belli bir ağırlıktaki elde edilen sermayelerin yasal ekonomik dolaşıma sokulmasını amaçlayan mali ve ekonomik nitelikte işlemlerin tümüdür.³⁶

³⁰ ERGÜL, Ergin, Kara paranın Aklanması Suçları, Adalet Yayınevi, Ank. 1998, s.1.

³¹ IZCI, Alev, Kara paranın Aklanması ile Mücadelede AT Üyesi Ülkelerdeki uygulamalar, s.1.

³² AYDIN, Fazıl, "Mali Suçlar İle Mücadele Mevzuatının Değerlendirilmesi ve Diğer Ülkeler Uygulaması" Yüksek Lisans Tezi, Ank. 2000, s.18.

³³ [IPEK, s.13.]

³⁴ Grand Larousse, Paris 1992, c:7., s.377.

³⁵ SOMAY, Bülent, Kara paranın Finans Sektörü Aracılığıyla Aklanması, UGBD, Mart 1995, s.72.

³⁶ [ERGÜL II, s.1.]

Tüm bu tanımlar sonucu, aklamanın olması için aşağıdaki unsurların gerektiğini söyleyebiliriz;

- İşlenen suç sonucunda bir gelir elde edilmesi,
- Bu geliri, elde eden kişinin beklenen gelirinden belirgin ölçüde fazla olması,
- Gelirin kaynağındaki fiilin suç sayılması,
- Gelirin kullanılabilirliğini arttırmak ve değerini korumak için yasal görüntü kazandırılması veya gizlenmesi.³⁷

1. Ülkemizde Kara Para Aklamanın Hukuki Boyutu

Ülkemizde kara para aklama ile ilgili ilk ciddi girişimin FATF'a (Mali Eylem Görev Grubu) üye olunarak 25 Eylül 1991'de yapıldığı söylenebilir. Bu tarihten sonra FATF'ın Kırk Tavsiye kararlarının gereğini yerine getirmek amacıyla kara para aklamayı suç haline getirerek bir yasa çıkarılması çalışmalarına başlanmıştır. Bu konuda 1994'de bir yasa taslağı hazırlanmış ve 9 Ekim 1994'de TBMM'ye sunulmuştur. Ancak, yasanın TBMM'ye sunulduğu yasama yılı içerisinde TBMM tarafından onaylanmayan yasa, erken seçim nedeniyle kadük olmuştur.

Bu gelişmeler üzerine önceden hazırlanıp kadük olan yasa tasarısı yeniden TBMM'ne sunulmuştur. TBMM içişleri ve Plan Bütçe komisyonunda görüşülmesi sırasında yasa tasarısı çeşitli değişikliklere uğramıştır. 13 Kasım 1996'da TBMM'de görüşülen "Kara paranın Aklanmasının Önlenmesi" ilk 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkındaki Kanuna, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun Hükmündeki Kararnameye Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkındaki Kanun aynı gün yapılan oylamada kabul edilmiş 19 Kasım 1996 tarihli Resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

4208 sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanunun çıkarılmasından sonra FATF önceden almış olduğu yaptırım kararını 12 Aralık 1996 tarihinde kaldırmıştır.³⁸

³⁷ [AKAR, s.52.]

³⁸ [ÇELİK, KOÇAĞRA, GÜLER, s.5.]

B. AKLAMA TÜRLERİ

Kara para aklamanın unsurlarına, kara paranın aklanmasının tanımında kısaca değinmiştik. Bu unsurlardan en önemlisi suçtan elde edilen gelirin “kullanabilirliğini arttırmak ve değerini korumak için yasal gerekçe kazandırılması veya gizlenmesi” unsurudur. Çoğu kez aklama sadece elde edilen gelire yasal gerekçe, yasal kılıf kazandırma olarak değerlendirilmektedir. Ancak aklama ikiye ayrılmaktadır. Bunlar kısaca şöyledir.

1. Yasal Gerekçe Kazandırma

Aklayıcı kullandığı yöntemlerle, paranın yasal faaliyetlerden elde edildiğini aksi ispatlanıncaya kadar rahatlıkla iddia edilebilir. Ne zaman ki paranın suç kaynaklı olduğu ispatlanır, o zaman iddia çürütülmüş ve kara para tespit edilmiş olur.

2. Gizleme

Kara para bir inceleme sonucunda kaynağının yasal olmadığı ortaya çıkıncaya kadar gizlenir. Çünkü aksini iddia edecek herhangi bir işlem yapılmamıştır. İnceleme başlatacak emare, delil veya gösterge yoktur. Ancak kuvvetli emarelerin varlığı halinde inceleme başlatılır. Ayrıca yapılan inceleme neticesinde aklanan paraya veya kara paranın tümüne ulaşılması çok zordur, hatta imkansız gibidir.³⁹

Aslında her iki yöntemde de amaç, dikkat çekmemektir. Birincisi inceleme sırasında güvenli, diğeri ise incelemenin başlatılmasını önlemek ve yetkili kişi, kurum veya kuruluşların dikkatini çekmemek açısından daha güvenlidir.⁴⁰

Bu bağlamda kara paranın aklanmasının gerekçelerini şöyle ifade edebiliriz; Suç sayılan faaliyetlerden elde edilen gelir, kaynağına göre değişmekle birlikte genellikle nakit halindedir ve sahiplerinin kısa sürede harcayamayacağı kadar fazladır. Bu nedenle, suçtan elde edilen gelirin uzun vadede harcanabilmesi için;

Gelir;

–Değerini koruyacak,

–İleride kaynağı sorulduğunda yasal faaliyetlerden elde edildiği iddia edilebilecek,

³⁹ [İPEK, s.4.]

⁴⁰ AKAR, Yıldırım, “Kara paranın Aklanması, Tanım ve İktisadi Açından İnceleme”, İktisat, İşletme ve Finans Dergisi, Yıl:13, s:145, s.75.

–Veya yetkililerin dikkatini çekmeyecek (yani kaynağı sorulmayacak) şekilde gizlenmesi veya yasal gerekçe kazandırılmalıdır.

Bunun için gelirin yeni varlığa dönüştürülmesi ve çeşitli işlemlere tabi tutulması gerekmektedir.⁴¹

Suç sayılan eylemlerden elde edilen nakit gelirin kovuşturma mercilerinden gizlemeden veya yasal kabul edilebilir bir görüntü kazandırmadan kullanılması mümkün değildir. Yoksa, hapis ve para cezasıyla birlikte gelire nemalarıyla birlikte de el konulabilir. Bu nedenle suç kaynaklı gelir; değerini korumak yasallık kazandırmak, gizlemek veya şeklini değiştirmek için aklanır.

C. AKLAMA AŞAMALARI

Kara para aklama genellikle üç temel ve dinamik aşamadan oluşmaktadır. BM'ler uzmanlarına göre bunlar; ilk olarak fonları suç kaynağından ayırma, ikinci olarak araştırmaları başarısızlığa uğratmak için suç delillerini gizleme ve son olarak ekonomik ve coğrafi kaynağını gizledikten sonra paranın suçlulara geri dönmesi aşamasıdır.

FATF uzmanlarına göre ise; İlk olarak “yerleştirme” olarak adlandırılan, nakit parayı normal mali ve ekonomik dolaşım içine sokmak ya da yurt dışına transfer etmekten ibaret ön yıkama (placement). Daha sonra çeşitli finansal işlemlerle fonların kaynağını birbirine karıştırarak kara paranın kaynağını suçun izini silmeye yarayan yıkama ya da “ayırma” (layering). Son olarak ise aklanan meblağlara yasal bir kaynağın görüntüsünü verdikten sonra risksiz olarak kullanmak için ortaya çıkarmaktan ibaret yeniden devretme ya da “bütünleştirme” (integration) aşaması. Bu tarif de BM'inkine benzemekle birlikte daha çok kabul görmüştür.⁴²

Bu noktada aşamaları şu şekilde özetleyebiliriz;

Birinci aşamada kirli çamaşır (kara para) makineye atılmakta, (yerleştirme -placement- aşaması),

İkinci aşamada çamaşır makinede yıkanmakta, (ayırıştırma -layering- aşaması),

Üçüncü ve son aşamada çamaşır temizlenmiş halde makineden çıkartılmaktadır. (Bütünleştirme -integration- aşaması).

⁴¹ [AKAR II, s.52.]

⁴² [ERGÜL II, s.7.]

Bu üç aşama birbirinden ayrı zamanlarda cereyan edebileceği gibi çoğu defa özellikle aklamaya konu değerlerin “büyüklüğüne ve öncül suç failleri ve aklayıcıların ellerindeki vasıtaların karmaşıklığına göre” iç içe geçebilir. Diğer bir ifadeyle, aşamanın seçimi mümkün aklama mekanizmalarına ve olaya dahil suç örgütünün ihtiyaçlarına bağlı olmaktadır. Genel olarak açıklayabileceğimiz kara para aklamanın üç aşamasının amacı, hem paranın yasadışı kaynağını gizlemek, hem de işlem yapanların gerçek kimliklerinin açığa çıkmasını engellemektir.

1. Yerleştirme Aşaması

“Ön Yıkama”, “şırıngalama”, “karıştırma”, “yatırma” gibi isimlerle de anılan bu aşama, finansal kurumlar veya çeşitli ticari işlemler (çeşitli mal alım-satımı, banka hesabı açma, döviz alımı, bono veya aktarılabilir diğer değerlerin satın alınması gibi) aracılığı ile önemli miktardaki nakit tutardan kurtulmayı içerir. Başka bir ifadeyle, burada söz konusu olan, nakit paranın finansal ve ekonomik dolaşıma sokularak nakdi paranın kaydi paraya çevrilmesidir. Bu aşamaya plasman aşaması da denilmektedir. Bu aşama suç sayılan fiillerden elde edilen paranın fiziki olarak dağıtımını içermektedir.⁴³

Kara para aklama işleminin en görünür, dolayısıyla suçlular açısından en zor bölümü, soruşturma makamları için ise en kolay aşamasıdır. “Dönüştürme” de denilen bu aşamada, yasadışı işlerden elde edilen nakit paraların yasal ekonomi içine sokulması ya da kaçak olarak ülke dışına transferi söz konusudur. Yani illegal olarak elde edilen nakit, fiziksel olarak mali sisteme girmektedir. Burada mali sistemden kasıt genellikle bankalar olmaktadır.⁴⁴

Bu aşamada amaç, suçtan elde edilen geliri nakit şeklinden kurtarmaktır. Bu nedenle, kara para ya mali sistem içine sokulmaya çalışılacaktır ya da yurt dışına çıkarılacaktır. Plasman (yerleştirme), nakdin bankalara ya da diğer mali kurumlara yatırılması suretiyle yapılır. Nakit para yabancı ülke mali kurumlarına yatırılmak üzere sınır ötesine nakledilir ya da banka çeki ya da havalesiyle ödeme yapılarak sanat eserleri, uçak, hassas aletler ve kıymetli taşlar gibi yeniden satışı yapılabilen değeri yüksek malların satın alınmasında kullanılır.⁴⁵

⁴³ [AKAR II, s.5.]

⁴⁴ MAVRAL, Ülker, “Kara Paranın Aklanması ve Aklama Süreci”, Vergi Sorunları Dergisi, s: 91, s.128.

⁴⁵ AYDEMİR, Şinasi, Türkiye’de Kayıt dışı Ekonomi, Maliye Hesap Uzmanları Derneği, Acar Matbaacılık, İstanbul 1995, s.12.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi amaç suçtan elde edilen geliri nakit şekli kurtarmaktır. Çünkü günümüzde çek, kredi kartı ve diğer nakit olmayan araçlar sıklıkla kullanıldığından, büyük miktardaki nakit para dikkati çekecektir. Bunun için ya klasik finans kuruluşları kullanılır. Örneğin; mevduat hesabı açılır, anonim tahviller ve döviz alınır, gazinolar yoluyla uluslararası havale yapılır ya da çamaşırhaneler, barlar, restoranlar, oteller gibi, nakit paraların döndüğü sektörler ile ikinci el malların alım satımının ya da değerli metal ve mücevherat ticaretinin yapıldığı piyasalar kullanılır. Örnek olarak, boğazda bir yalı satın alıp bir süre sonra çok yüksek değerden satışı gösterilebilir.

Finans kurumları söz konusu olduğunda örneğin; Kara para yurt içinde veya yurt dışında bir bankaya yatırılır. Yurt içindeki bir bankadan yurt dışındaki bir bankaya gönderilir. Buradan da kredi kartı kullanımı şeklinde piyasaya sokulur.

Ağır mali ve ekonomik suçlarda ise, suç gelirlerinin çoğu nakit formunda elde edilmediği için yerleştirme aşamasından geçirilmek zorunda kalmadan direkt olarak ekonomik dolaşım içinde aklanmaktadır. Örneğin büyük ölçüde suç örgütleri tarafından, ihtilâs yoluyla, kaçırılan Avrupa Birliği sübvansiyonları direkt olarak, çekler ya da banka virmanları ile hayali şirketlere ödenmektedir. Yani organize suçluluk kapsamında büyük çaplı ekonomik ve mali suçluluğa bağlı bazı suç gelirleri nakit olarak elde edilmemekte, bu nedenle de yerleştirme aşaması atlanarak doğrudan ekonomik dolaşıma sokulmaktadır.

2. Ayırma Aşaması

“İstifleme”, “katmanlama”, “yıkama”, “serpiştirme”, “dağıtma” gibi isimler de verilen ve ikici aşamayı oluşturan ayırma aşaması temelde karmaşık, yani içine girilemez ve izi sürülemez hale getirmek için, finansal işlemleri çoğaltmayı ve zenginliklerin kaynağına ait izleri bu şekilde gizlemeyi içerir ve amaçlar. Suç kaynaklı para mali sisteme girdikten sonra, çok sayıda finansal işlemle dağıtılır. Paranın kaynağının yasadışı olduğunu gizlemek amacıyla sıklık, hacim ve karmaşıklık açısından yasal işlemlere benzeyen bir dizi mali işlem yapılmaktadır.⁴⁶

İşlem hacimlerinin ve niteliklerinin takip edilebilme riskini en aza indirebilme amacıyla, çok fazla işlem yapılmasına özen gösterilir. Diğer bir anlatımla, karmaşık mali işlemler kullanılarak denetim mekanizması aşılmaya çalışılır. Gerçekten bir çok işlemden sonra, soruşturmacı mali dolaşımın hareket noktasını kaybeder. Bu

⁴⁶ T.C. İçişleri Bakanlığı, Uyuşturucu Madde Olayları Genel Değerlendirmesi, Evren Yayın, Ank. 1998, s.74.

şekilde, belli bir sayıda gerçekleştirilen bir dizi işlemten sonra, yasadışı kökenli zenginliğin, finansal sisteme giriş noktası, zamanı adeta silinmektedir. Örneğin bir olayda, 29 milyon dolar Ekvatora yönlendirilmiş, bu yapılırken her bir işlem 600 dolar tutar üzerinden gerçekleştirilmiştir ki, bu 48.000'den fazla işlem gerektirmiştir. Daha önceki plasman aşamasında nakit halindeki gelirin biçimi değiştirildiğinden fonlar nakit dışı bir çok şekle sokulabilir. Bu aşamanın ne kadar süreceği; gelirin kullanılmasına olan ihtiyaç kadar ilk aşamanın başarısına da bağlıdır. İlk aşamada kullanılan tekniklerden bazıları bu aşamada da kullanılır.⁴⁷

Görüldüğü gibi, bu aşama karışık bir bankacılık bürokrasisi gerektirmektedir. Küçük miktarlara bölünen para, dünya bankacılık sektörüne bir kere girdikten sonra bankadan bankaya, ülkeden ülkeye aktarılmaya başlar. Kuşku uyandırmamak için banka ya da ülkelerin her birinde kısa sürelerle tutulur ve bazen de bu süreç içinde diğer miktarlarla birleşerek katlanır. Bundan dolayı bu aşama katmanlama olarak da adlandırılır.⁴⁸

Bu aşamada, bankalar arası hesap hareketlerini hızlandırmak ve paraları kaynağından mümkün olan en etkili şekilde ayırmak için en karmaşık teknik vasıtalar kullanılmakta özellikle, kısa adı SWIFT olan "Dünya Bankalar Arası Mali İletişim Sistemi"den faydalanılmaktadır.

SWIFT mesajlar üzerindeki bazı kodlar işlemin niteliğini belirlemektedir. "MT 100's", ya da "MT 200's" para transferlerini belirtmektedir. "MT 700's" belgeli bir kredinin göstergesidir. Mesaj, tarih, döviz, paranın tutar ve kaynağını yani işlem sahibi ve lehtarın adreslerini kapsar.

Sistemde gizli olan bir şey yoktur. Ancak çok hızlı hareket eden bu paraya yetişmek ve hesaplara ilgili sınırlı izler bırakan bir "SWIFT" mesajı deşifre edebilmek çok zordur. Aynı amaçla söz konusu sistemin dışında ABD'deki en önemli uluslararası elektronik fon transferi sistemi olan "CHIPS" sistemi (33 ülkede 132 üyesi mevcut) gibi başka araçlar da kullanılabilir.

Ayırma tekniği sayesinde, yüzlerce hesap üzerine yayılan ve bölünen fonlar, daha sonra onları yönlendiren örgütlerin arzusuna göre tam bir özgürlükle kullanılacakları belirli bankalar grubu üzerinde yeniden bir araya getirilebilir.

⁴⁷ [AKAR II, s.69-70.]

⁴⁸ İZCI, Alev, "Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Olarak Uluslararası Düzeyde Yürütülen Çalışmalar ve Gelişmiş Ülke Uygulamaları", İstanbul 1999, s.5.

Yine bu aşamada, düzenli biçimde bir ya da birden fazla danışıklı (muvazaalı) şirket ve söz konusu kişilerin kimliklerini gizlemek için sundukları güvence ve imkanlar nedeniyle “off-shore” finans merkezleri sıkça kullanılır.

3. Bütünleşme Aşaması

Nihayet, aklamanın üçüncü aşaması olan bütünleştirme geçilir. “Eritme”, “birleştirme”, “kurutma”, “özümleme”, bu aşamaya verilen diğer adlardır. Suç gelirlerinin normal ve yasal ticari fonlar görüntüsünde yeniden mali sistemin içine sokulmasıdır.⁴⁹

En fazla hazırlık gerektiren aşama budur. Çünkü başlangıçta, tamamen yasa dışı kaynaklı olan zenginliklere, bu niteliği gizlenmiş olarak yasal bir görünüm verilmeye çalışılmakta, aklanan zenginlikler, yasal kökenli olanlarla karıştırılmaktadır.⁵⁰

Kara paranın aklanmasının bu son aşamasında; para yasal ekonomi içerisinde yeniden kullanılmakta ya da yatırıma tabi tutulmaktadır.

Artık kaynağı büyük ölçüde gizlenmiş olan para yasal işlere, gayrimenkul, tahvil ve bonoya yatırılmakta ve böylece aklanan paralar yasal fonlarla karışmaktadır.

Bu aşamada kara para, aklayıcı parayı normal ticari para olarak yasal ekonomiye sokar. Böylece bir sanat eseri satılır, bir yaşam sigortası poliçesi bedeli verilip geri alınır. Bir dış bankadaki fonlar yasal bir finans bürosunda büyük bir kredi almak için teminat olarak kullanılır.

Bütünleştirme aşamasında kirli paraya yasal bir görünüm, diğer bir ifadeyle yasal bir kimlik kazandırılmaktadır. Aklanan paralar ekonominin içine yeniden sokulduğundan ticari bir işin normal gelirleri gibi görünerek bankacılık sistemine yeniden entegre olmaktadır. Böylece bu para sistemle bütünleşerek yasal fonlardan farklı olan yönlerinden arındırılmaktadır. Görüldüğü gibi bu son aşamada artık daha önceki iki aşama geçildiği için paranın elde edildiği kaynağa ilişkin sorulabilecek muhtemel bir soruya, para yasal kimlik kazandığı için verilecek yasal bir cevap artık vardır. Çünkü, böyle bir sorunun sorulmasını gerektirmeyecek normal bir işlem görüntüsü elde edilmiş olmaktadır.

⁴⁹ [ERGÜL, s.5.]

⁵⁰ GÜNAY, Ayşe, “Küreselleşme Sürecinde Mali Suçlar ve Mali Suçları Önlemeye Yönelik Olarak Yapılan Çalışmalar” Vergi Sorunları Dergisi, 1999, s: 131, s.132

Ayrıca bu aşamada, paravan şirketler vasıtasıyla, nakdi gerçek sahibine borç olarak verme ya da yabancı mali kurumlara yatırılmış parayı, yerel borçlar için teminat olarak kullanma gibi bir dizi teknik içerebilir.⁵¹ Bir başka yaygın teknik de satılan ya da satıldığı iddia edilen mallar için naylon fatura düzenlenmesidir.⁵²

Özetle bütünleştirme, aklanan paranın genelde “temiz” ve vergilendirilir gelir olarak tekrar finansal dolaşıma sokulduğu, bunlara meşru, yasal bir kaynak taşıdığı görüntüsü verilerek, suç kökenli gelirin, tehlikesizce kullanılabilme amacıyla tekrar aklanmış olarak ortaya çıkarıldığı aşamadır. En azından teorik de olsa, aklamanın ilk iki aşamasında, yasadışı gelirlerin izine ulaşmak mümkün olabilirse de, bu aşamada yasa dışı kökenli zenginlikleri ayırt etmek, ortaya çıkarmak artık çok zor, neredeyse imkansızdır.

Bu üç aşama ayrı ayrı ve ardarda gerçekleşebileceği gibi, tümü bir anda gerçekleşip çakışabilir. Kara parayı aklamak için bir model oluşturulması gerekli ise de, gerçek, çoğu kez, daha karmaşık veya daha basit olmakla bu mekanik belirlemeden farklıdır. Örneğin, nakit para ile altın satın alınması, aynı zamanda zenginliğin dönüştürülmesi gayri meşru kökenin gizlenmesi ve yatırım yapılmasını içermekle üç aşamayı bir arada toplamaktadır. Bazen de, örneğin bu aşamalardan doğrudan ikinciye veya sonuncuya geçilebilmektedir. Ancak genellikle bu üç aşamanın at başı gittiği belirtilmektedir. Bazı görüşlere göre ise, bu klasik sınıflandırma, her zaman aklama gerçeğini yansıtmamaktadır; çünkü aklanan paraların yöneldiği alanların ve kullanım stratejilerinin farklılığı göz ardı edilmektedir. Özellikle, çok büyük miktarda paranın birden ve doğrudan tekrar yasal ekonomiye girişi kolay değildir. Ayrıca, aklama faaliyetinin, kara paranın yeniden ekonomiye sokulmasını sağladığı da çok doğru olmayıp asıl hedeflenen kaynağının gizlenmesidir. Bu nedenle çoğu kez, bu klasik şema bu şekilde işlememektedir. Örneğin, bir finansal piyasadaki spekülatif işlem ve yatırım, duruma göre aynı zamanda hem ayırma ve hem de bütünleştirme işlemi olabilir. Hatta bir yerleştirme veya bütünleştirmeye gerek olmaksızın da aklama yapılabilir.

Büyük miktarda ve üst düzeyde kara para aklamayla mücadele etmenin ve bunu ortaya çıkarmanın en iyi yolu, aklanacak kara paranın finansal sisteme ilk girdiği aşamada (yatırma aşamasında) halen belirlenebilir konumda iken bulunması ve ele geçirilmesidir. Çünkü aklamanın belirtilen aşamalarındaki süreç,

⁵¹ [[PEK, s.5.]

⁵² [AYDEMİR, s.12.]

tıpkı bir taşın suya atılmasın da olduğu gibidir. Taş suya atıldığında, düştüğü yerde meydana gelen halkalar, taşın düştüğü yüzeyin anlaşılmasını sağlar. Ancak taş gittikçe dibe doğru çöktüğünde halkalar da yavaş yavaş kaybolmaya başlar bir süre taşın düştüğü alan belli belirsiz de olsa anlaşılabilir. Ancak gittikçe bu halkalar da görünmez olur ve taş dibe indiğinde artık halkalar yok olur ve nereye düştüğünü belirlemek imkansızlaşır. İşte aklama süreci de böyledir. Gerçekten, yatırma aşaması aklamamanın en tehlikeli görünür ve zayıf (taşın suya girdiği) aşamasıdır. Sonra, para bir bilgisayar aracılığı ile dünyanın herhangi bir yerine gönderildiğinde artık izi silikleşir. (Halkaların yok olmaya başlaması) ve bir süre sonra, yine bazı finansal işlemler aracılığı ile çeşitli değerlere dönüştürüldüğünde ve meşru kökenli gelirlerle karıştırıldığında artık kaynağını veya buna ait izleri belirlemek imkansızlaşır (taşın dibe inmesi ve halkaların kaybolması). Dolayısıyla her bir aşamada, para, "kara," "kirli," kökeninden uzaklaşmaktadır.

Bu noktada birkaç örnek olaya değinmek aşamaların tahlili açısından yerinde olacaktır.

Yerleştirme aşamasında, uyuşturucu ticaretinden elde edilen paralarla bir paravan şirket satın alınmış ve bu paravan şirket hesaplarındaki paralarla tanınmış aracıardan hisse senedi alınmıştır. Ayırma aşamasında bu hisseler satılıp, tekrar alınmış ve çok geniş bir portföy oluşturulmuştur. Daha sonra hisselerin ilk alındığı ülkede bu hisseler tekrar satılmıştır. Bütünleştirme aşamasında ise, satışlardan elde edilen kârlar vergi cenneti adalardaki yasal mali kurumlara aktarılmış ve şişeleme fabrikaları, lüks yat ve gemi pazarlama şirketlerine yatırım yapılmıştır.⁵³

Yerleştirme aşamasında, uyuşturucu ticaretinden kazanılan paralar ya bir seyahat acentası vasıtasıyla yabancı paralara çevrilmiş ve kaçak olarak ülkeden çıkarılmış ya da banka hesaplarına yatırılmıştır. Ayırma aşamasında fonlar, başka banka hesaplarına transfer edilmiştir. Bütünleştirme aşamasında ise fonlar gayrimenkul ve diğer kıymetlerin satın alınması için kullanılmıştır.

İtalya'da adam kaçırmadan sağlanmış nakitler yerleştirme aşamasında Andorra'ya kaçırılmış ve bir ithalat-ihracat şirketine yatırılmıştır. Ayırma aşamasında şirket, fonları Andorra'da bankalarda açılmış hesaplara yatırılmıştır.

⁵³ T.C. İç İşleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Kaçakçılık ve Sahtecilik Olayları Değerlendiresi, Evren Yayın Basım, Ank. 1998, s.64.

Bütünleştirme aşamasında ise, fonlar Amerikan dolarına çevrilmiş ve Panama bankalarına transfer edilmiştir.⁵⁴

Görüldüğü gibi, bankalar ve diğer kredi kuruluşları kara para aklama sürecinde ilk hatta yer almakta bu kurumların öncelikle önlem alması zorunlu ve kaçınılmaz olmaktadır; Çünkü bu üç aşama, mutlak suretle bazen bilerek çoğu kez ise gerekli özen ve dikkatin gösterilmemesine bağlı olarak finansal kuruluşların yardım veya katkısını gerektirir.

D. AKLAMA TEKNİKLERİ

Geleneksel olarak kara para aklamanın yukarıda açıklanan üç aşamadan oluştuğu bilinmektedir;

Bu akademik sınıflandırma, başlangıçtaki kirli paradan aklanan paraya uzanan, sonunda paranın illegal kaynağında kuşkulandıktan kullanılabileceği ideal bir dolaşımı şemalaştırmaya imkan vermektedir. Ancak pratikte, sadece eski yöntemleri kullanan en basit aklama dolaşımlarının işleyiş tarzını açıklamaktadır. Oysa günümüzün realitesi daha karmaşıktır. Polisler basit yöntemleri iyi tanımakta ve bunlarla mücadele edebilmekte, ancak bu yöntemler artık milyonlar hatta milyarlarca dolarları ustalıkla kullanan örgütlü mali suçluluğun gereklerini karşılayamamaktadır. Söz konusu tutarları suç kaynağından “ayırarak” için bulunan teknikler ne olursa olsun aklanmış olarak ortaya çıkabilmeleri için tüm izleri karıştırmak yetmemektedir; şarküterici, pizzacı ansızın zenginleşen saygın adamlar, hesap defterlerindeki ani servet artışlarını açıklamakta zorlanmaktadırlar.

Bu durumda, söz konusu üç aşamalı sınıflandırmaya dayalı klasik yaklaşım bazı seviyelerin üzerindeki kara para aklamanın ortaya çıkardığı problemleri açıklamada yetersiz kalmaktadır. Bu yaklaşım aklanmış fonların bazı geleneksel faaliyetler (tüketim, üretken yatırımlar) içinde otomatik olarak tekrar yatırılacağını farz etmektedir. Halbuki kimi tutarların üzerinde bu makul görünenin daha ziyade tersi meydana gelmektedir. Çok büyük miktarlardaki kara paranın mali sisteme sokulabilmesi gelişmiş teknikleri gerektirmektedir. Ayrıca suç örgütlerinin çıkarı, muazzam miktarlara varan zenginliklerinin kimsenin onlara bir şey sormayacağı finans alanları içinde saklı durumlarındadır. Bu durumda dikkat çekmeden kâr elde edebilirler. Zira, bu tür kârların finansının sanal (virtüel) alan da, kirli para-temiz para ayrımı ortadan kalkmaktadır. Plasman gelirleri, daha sonraki yatırımları ve

⁵⁴ [ERGÜL, s.6.]

rüşvetçi yöneticilerin ve mafya babalarının hayat düzeyini garanti etmeye büyük ölçüde yeterli olmaktadır.

Bundan böyle dünya da reel ekonomi ile bağlantısı kopmuş mali bir alan mevcuttur. Bu sanal gezegende cereyan eden her şey güçlü bir miyopluğa eklenen ortak şaşılık nedeniyle, hakim, savcı ve polislerin gözünden kaçmaktadır. Artık gerek dürüst gerekse suçlu olsun, dünyayı değiştirme ve servetlerini global finansın gayri maddi dünyasına gönderme vasıtalarına sahip kişiler vardır. Bunlar, bu gayri maddi evren içinde zaman ve mesafeye aldırılmayarak, Devletle ve onların polisleri, maliyecileri ve yargıçları ile alay ederek sörf yapmaktadır. Öte yandan olağan yer yaşamı ve ekonomi içindeki sert yerçekimi yasalarından kurtulmak için imkanları yetersiz olan diğer kişiler de mevcuttur. Ayaklar toprağa perçinli ve her zaman verilecek bazı hesapları ya da kaygılanacak bazı şeyleri ve polis ya da savcıların onları yakalama şansları bulunmaktadır. Bu güvenlik güçlerinin hırsızların peşinde koştuğu ve hatta bazen birilerini yakaladıkları dar dünyadadır. Buna karşılık sanal finansın geniş evreninde, artık güvenlik güçleri yok ve hırsızlar başkaları gibi spekülatör olmuşlardır. Bu nedenle de, bazı seviyelerin üzerinde kara para aklama artık parayı tekrar bütünleştirmeye değil, ama onun fark edilmesini engellemeye yaramaktadır.⁵⁵

Kara para aklama tekniklerinin seçimi ilk olarak suç örgütünün ulaştığı düzeye, özellikle manipüle edebilecek tutarlara; daha sonra ise, suç kazancının geliri ile gerçekleştirmek istediği en son kullanıma bağlıdır. Bir suç örgütü düşük ya da orta büyüklükte tutarları aklamak istediğinde, uzun ve karmaşık bir dolaşıma başvurması yararsızdır. Bir kara para aklama sürecinin kalitesi (yani kara para aklayan için güvenlik) zorunlu olarak bunun uzunluğuna ya da karmaşıklığına bağlı değildir. İstenilen amaca ve öngörülen kullanıma göre, bazı teknikleri diğerlerinden daha uygun olabilir. Örneğin; şayet bir meblağın çabuk harcanması ya da yatırılması gerekiyorsa daha ziyade bir tasarrufa ya da kâr kazandırmaya yönelik yöntemleri kullanmak bir işe yaramaz, tersine bir gazine banknot tomarları ile oynanabilirse de, bir oyuna masanın üzerine bir valiz koyarak iştirak edilmez. Bunun için realitelere daha yakın yani suç örgütlerinin ihtiyaçları ve karşılaştıkları güçlükler ve daha dinamik başka bir kara para aklama tipolojisini düşünmek uygun olacaktır. Bu durumda aklanacak fonların sahibinin ihtiyaçlarından hareket etmek

⁵⁵ [ERGÜL, s.14.]

gerekir. Bu ihtiyaçlar üç çeşit olabilir; ilk olarak acil bir tüketim ihtiyacı olabilir: Bu durumda fonların sahibine güçlü bir likidite ihtiyacı, yani derhal elinin altında olabilecek sermayeler gerekmektedir. Eğer bir yatırım ihtiyacı söz konusu ise, genel olarak çok daha büyük olan ihtiyaç hissedilen sermayeler sadece orta bir likidite, ayrıca kolayca konvertibl olmalarını gerektirir. Nihayet bir kapitalizasyon ihtiyacı söz konusu ise, sermayeler görünmez olmak zorundadır ve nakit paraların önemi azalır.⁵⁶

Bu ihtiyaçların yanında, aklayıcı çevresinden kaynaklanan zorluklarında göz önüne almalıdır. İlk olarak hacim zorlukları: aklanacak para tutarı ne kadar büyürse o kadar tedbirli olmak gerekir. Bu hacim zorluğu fiilen bir yasallık zorluğuna da bağlıdır. Alınan önlemler ve tekniklerin karmaşıklığı yasal otoriteler tarafından yapılan baskı düzeyine uyum göstermelidir. Son zorluk, öncekileri özetleyen kredibilite (inandırıcılık) zorluğudur. Fonların saygınlığı sahibinin saygınlığı ile doğru orantılıdır.

Aklayıcılar düzenlerini işletirken karşılaştıkları özel güçlükleri hesaba katarak çeşitli ihtiyaçlara cevap vermeye yönelik çok sayıda teknik kullanmaktadırlar. Çok fazla tekniğın kullanılması yararsız olduğu gibi bazen çok az teknik kullanılması ise tehlikeli olmaktadır. Bu açıdan, kara para aklama tekniklerinin en iyi sınıflandırılması şöyle yapılabilir;

1. Basit Aklama

Bu kirli nakitleri en kısa dolaşımla temiz paraya dönüştürmeyi amaçlayan yöntemidir. Aklayıcı, ihtiyaçlara göre bilhassa ivedi tüketim harcamalarında ya da düşük maliyetli yatırımlarda kullanılmaya yönelik oldukça düşük miktarlı, ikinci derecede (önemsiz) ve tek amaca dönük işlemler gerçekleştirecektir. Zorluklar açısından, bu aklama şekli zayıf yasal bölgeleri ya da normal ekonominin marjinal sektörleri içinde kullanılmaktadır. Çok sayıda hileyi devreye sokmak gerekmeyeceğinden kullanılan teknikler pek karmaşık olmayacaktır. Sahte kumar kazançları, kirli paranın bir ticarethanenin nakit gelirleri içine sokulması, bir döviz bürosunda dövize çevrilmesi v.b.

⁵⁶ [ERGÜL II, s.15.]

2. Gelişmiş Aklama

Bu, suç gelirini açıkça önceki durumdan daha önemli faaliyetlere yatırma arzusuna uygun düşer. Daha ziyade istikrarlı para aklama dolaşimleri gerektiren oldukça yüksek, periyodik (dönemsel) tutarlara ilişkindir. Zorluklar açısından bu tür aklama, yüksek baskı bölgeleri ya da talep edenin güç kredibilite (inandırıcılık) kullanımlarıyla ilgilidir. Bu düzeyde, daha önce ilk basit aklamaya tabi tutulmuş çeşitli kaynaklardan gelen tutarlar birlikte işlem görür. Örneğin gelişmiş bir kaçakçılığa sahip bir uyuşturucu tacirinin gelirinin kaynağının tümünü tek bir yasal faaliyetle izah edebilmesi güç olacaktır. İlk planda gelirin bir kısmı sahte kumar kazancı sayesinde, diğer bir kısmını yasal işletmelerin gelirleri ile karıştırarak, kalanını ise mahallesinde aile üyeleri adlarına satın aldığı gayrimenkullerin kira gelirleri ile aklayacaktır. Yasadışı ticareti geliştirerek devam ederse, daha gelişmiş başka araçları kullanarak tümünü aklamak için değişik kaynaklardan gelen fonları ve birikmeye devam eden suç gelirlerini birleştirmek zorunda kalacağı bir an gelecektir. Bu durumda büyük miktarda ani para dönüşlerini izah edecek işlemlere, örneğin danışıklı gayrimenkul spekülasyonlarına girişecektir. Zamanla, uzman maliyeci ve hukukçuların içinde olduğu çok sayıda ticari şirketler kurmak ve vergi cennetlerinde banka hesapları açmak, kısaca bazıları legal ve görünür bazıları illegal ve görünmez olan faaliyetlerinin tümünü işletmek için tam bir danışman ve kuruluş yelpazesine donanmak zorunda kalacaktır.

3. Karmaşık Aklama

Bir seviyeden itibaren, kara para aklayıcı ya da suç örgütü, sermayelerini çoğunlukla çok kısa sürelerde topladığı için, geleneksel ekonominin vasıtaları ile suç faaliyetlerinden sağladıkları fonların kaynağını izah edemeyecektir. Önemli miktarlardaki servetlerin en azından yaklaşık olarak nasıl elde edildiği bilinmeden namuslu olarak oluşturulması çok ender bir durumdur.⁵⁷

Kuşkusuz önemli tutarlara sahip olduğu zaman basit bir önlem karşılığında, kimsenin paranın kaynağını sormadığı mali piyasalarda bunlara kâr kazandırmak kolaydır.

⁵⁷ [ERGÜL, s.17.]

En iyi yol, parayı mali piyasalarda bir plasmandan diğerine gidip gelir halde bırakmaktır. Yani şubeleri dünyaya yayılmış, ithalat-ihracat, sigorta, havayolu şirketleri ve bankalar gibi yoğun bir şirketler ağına sahip olmaktır.

4. Modern Sınıflandırma

Bu yeni yaklaşım bir çok temel veriyi ortaya koymaktadır. Her ihtiyaç için bir kara para aklama mekanizması mevcuttur. El çabukluğu kara para aklama dolaşımını çeşitlendirmek ve parçalamaktan ibarettir. Kumar yoluyla 100.000 frank kimsenin dikkatini çekmeden aklanabilir. Ama haftada 100.000 franklık bir kumar kazancı, biraz meraklı bir polisin ya da maliyecinin dikkatini çabuk çeker. Oyuncu ilk çare olarak, daha sonra kaçakçılıklarının gelirlerini yasal gelirlerle karıştırmak için ticari bir işletme satın alma yoluna başvuracaktır. Kara para ne kadar artarsa teknikler de o kadar gelişmiş olacaktır. Altın kural, kayıtlı gelirler ve aklanan paranın dönüşleri arasında apaçık bir uyumsuzluk görülmesine fırsat vermemek ve gözüken hayat seviyesini en azından yaklaşık olarak izah edebilmektedir.

Klasik sınıflandırmanın zannettirdiği gibi, kara para aklama süreçleri, bir tek amaca dönük işlemler değil, tam tersi tamamen yasal ve gerçek olanlarla ortak yürüyen ve sayısız hayali faaliyetlerden oluşan tam bir endüstri gerektirir. Söz konusu faaliyetlerin tümü dolaşımdaki paraya tam bir yasallık görünüşü vermeye yöneliktir. Banka cennetlerinin ve off-shore şirketlerinin dikkat çekici gelişmesi, kara paranın gizlenme ihtiyaçları ile açıklanabilen hayali faaliyetlerin artışına paralel olmuştur. Bu suç havzalarının artmasına göz yumulmuştur. Çünkü gizli finans gerçeğinin tüm görüntülerine sahiptir. Aynı dolaşımını paylaşmakta ve aynı ödeme gücü ve inandırıcılık ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Kara para aklama tekniklerinin çeşitlenmesi ve artışı karmaşıklığın hakim olduğu sanal bir ekonominin doğmasıyla sonuçlanmıştır. Bu sanal ekonominin gerçek yasal faaliyetlerin içine girmiş olması olgusu sadece bir serabı tamamlamaktadır. Göz aldanmasında bir ekonomi ve finans faydalı ve sağlam bir yapının işleyişleri sanılmaktadır. Sayısız paravan şirket, suç örgütleri tarafından sızılmış bankalar, hayali ya da mafya kontrollü şirketler her işlemin doğal inandırıcılığını bulduğu

rasyonel bir uyumun sahte izlenimini veren, ekonomik ve ticari faaliyetler içerisindedir.⁵⁸

Kolombiya'nın eski devlet başkanı Belisario Betancur, Cali karteli Gilberto Rodriquez kendisine liberal bir bankacı, Cali şehrinin merkezi olduğu vilayetin önde gelen yönetici ekonomi sınıfının önemli bir üyesi olarak tanıtıldığını belirtmiştir. Bu kişi 1995 yılında tutuklanmasından önce, gerçek bir yasal imparatorluk (Kanuni aklama) kurmuştur. Bankalar, kimya laboratuvarları, madencilik işletmeleri, 300 den fazla şubeye sahip eczaneler zinciri ayrıca ülkenin 3. büyük radyosuna, bir dergi ve bir futbol kulübüne sahipti.

Dünya çapındaki bazı davalar, (BCCI, Jurado) mali sistemde en yüksek düzeylerde önemli bir bozulmanın olduğunu göstermiştir. Bütün sorun normal aktiviteler ortasında bu sanal finans ve ekonominin sahip olduğu payın ne olduğunu bilmektedir. Bu konuda kesin sayısal bir oran belirtmek mümkün olmasa da, kara para aklama dolaşımına konu tutarların muazzamlığına ve kümülatif etkilerine işaret etmektedir. Aynı zamanda en azından bir bölümü normal mali oyunun kurallarına riayet etmeyen mali yığınların olumsuz etkisi ile açıklanabilen dünya finans dengelerinin artan dengesizliklerini hatırlatmak gerekir. Gayrimenkul, sanat eseri, piyasaları hatta borsa hisse senetlerindeki krizlerin genellikle kara parayla ilgili olduğundan şüphelenilmektedir.

Gizlenecek miktarlar arttıkça aklamanın kolaylaşması çelişkili bir durum olarak görülmektedir. Bununla birlikte, uluslararası mali dolaşımlar büyük kara para aklama operasyonlarına mutlak bir güvenlik sağlamaktadır. Bazı teknikler keşfedilememekte ve suçun küreselleşmesi şu akıldışı paradoksa yol açmaktadır, diğer bir anlatımla, suç ne kadar ağır olursa o kadar az fark edilir.

E. AKLAMA YÖNTEMLERİ

Kara paracılar ellerindeki suç kaynaklı parayı çok çeşitli ve karmaşık yöntemlerle aklamaktadırlar. Fakat kullanılan yöntemler genellikle aşağıdakiler olup, bunlar kısaca şöyledir.⁵⁹

⁵⁸ [ERGÜL II, s.19.]

⁵⁹ IPEK, Halim, Kara Para ve Kara paranın Aklanması, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1998, s.26.

1. Parçalama (Şirinler)

Kara parayla ilgili yasal düzenlemeler yapan ülkelerde, belli bir miktarın üzerindeki nakit muamelelerin nakit işlem bildirim formu doldurularak ilgili birimlere bildirilmesi zorunludur. Bu bildirimlerde müşterinin kimliğinin de tespit edilip ilgililere bildirilmesi zorunludur. Bildirim limitinin üzerindeki büyük miktarlarda paranın işleme tabi tutulması halinde, hem dikkat çekecektir hem de ilgili birimlere bildirilecektir. Bu ise kara para aklayıcısı için çok büyük bir risktir. Bu nedenle dikkat çekmemek ve bildirim zorunluluğundan kurtulmak için para bildirim limitine yakın veya bu limitten daha da küçük miktarlara bölünür.⁶⁰ Ve bir çok kişi tarafından farklı bankaların farklı şubelerinde işleme tabi tutulur. Örneğin, "bu limit Amerika'da 10.000 dolardır". Bildirim yükümlülüğüne tabi olmamak için, para 9.000 dolar gibi limite yakın miktarlara bölünür ve bir çok kişi farklı bankaların farklı şubelerine bu parayı yatırır. Dolayısıyla bu yöntem emek-yoğun bir yöntemdir. Bir kişi bir günde on bankaya 9.000 dolar para yatırır, günde 90.000 dolar, her beş günde 45.000 dolar, bu işlemi 10 kişi yaparsa 4.5 milyon dolar eder. Ancak burada banka personeli, farklı kişilerin aynı amaçla bu işlemi yaptığını fark ederse, şüpheli işlem bildiriminde bulunabilir. Para sisteme girdikten sonra plasman aşaması tamamlanmış olur ve yukarıda bahsettiğimiz ayrıştırma işlemleri kolaylıkla yapılabilir.⁶¹

Florida'da Amerikan yetkilileri tarafından yürütülen bir soruşturmada, soruşturmacılar paraların çok sayıda bankaya, ya da aynı bankanın şubelerine çok sayıda kişi tarafından yatırılmasından ibaret metodun genel olarak suç şebekeleri tarafından kullanıldığını ortaya koymuştur. Floridalı yatırımcılar bu işi yapanlara "şirin" adını takmıştır. Çünkü bu kadar çok parçaya bölünmüş bir miktarı, bu kadar çok yere yatırabilmek için, tıpkı şirinler adlı çizgi filmdeki gibi bir küçük insanlar ordusuna ihtiyaç vardır.

Şirinler, kara para aklamanın en bilinen yöntemidir. Bu yöntem daha önce belirttiğimiz gibi, belli bir tutarın üzerindeki nakit işlemlerin bildirim zorunluluğunun bulunduğu ABD ve Kanada'da yaygındır.

Bu yöntemi birkaç örnek ile ifade edersek; Şirinler 10.000 ABD doları altında bir çok hesap açıyor, kasa çekleri ya da banka muamele ve havaleleri ya da ilgili mali kurumların fon transferlerini bildirmek durumunda kalmayacakları

⁶⁰ [PEK, s.19.]

⁶¹ [AKAR II, s.71-72.]

diğer ciro edilebilir değerler satın alıyor. ABD'de bankaların 10.000 doları aşan tüm nakit işlemleri hakkında kayıt tutmaları ve bildirimde bulunmaları ve 3.000 ABD dolarını aşacak şekilde çeşitli mali araçları satan mali buluşlarında, bu satışlar hakkında kayıt tutmak ve bu kayıtları beş yıl süreyle saklamak zorunluluğu bulunduğundan şirin "schtroumpf"ler çoğunlukla bu tutarların altında mevduatla işlem yapmaktadırlar.

Aklayıcılar "şirin"leri ellerinde dokuzar bin dolar olduğu halde yerel bankalara gönderip Amerikalıların "kasa çekleri" adını verdikleri çeklerden satın aldırırlar. Bankanın tanesini birkaç dolara sattığı bu çekler üzerinde adı yazan kişi tarafından tahsil edilebilirler. Nakit değerindedirler ama para olmadıkları için bildirilmesi gerekmez. Başka bir dizi "şirin" bu çeklerle daha büyük kupürlü çekler alırlar ve patronları bu büyük çekleri ya ülke dışına postalar ya da bir kısmını bir kuryenin cüzdanına koyup adamı Güney Amerika'ya gönderir.

Amerikan bildirim yasası paranın telsizle havalesini kapsamaz. Bir aklayıcıyı şirinlerin yerel bankalara bu büyük kupürlü kasa çeklerini yatırmalarını sağlar ve bu parayı da sonra telsiz havalesiyle Panama, Meksika, Kolombiya ve başka yerlere gönderirler. İyi bir operasyonla her biri 100.000 dolarla 15, 20 işlem yapacak 10 kişi kullanılarak günde 1 milyon dolar rahatlıkla aklayabilirler.

Miami'de yakalanan bir şirinin 18 ay zarfında 88 bankaya 12.8 milyon dolar yatırdığı anlaşılmıştır.

Banka ve finans kuruluşlarının kara para aklanmasına karşı artan duyarlılığı, suç örgütlerini dikkat çekmemesi bildirim tabanına yakın miktarlar yerine oldukça ufak tutarlara dayanan çok sayıdaki işlemlere başvurmaya yöneltmektedir. Örneğin bu metot kullanılarak gerçekleştirilen ve Ekvatora transfer yoluyla 29 milyon doların aklandığı bir olayda, transferler 48.000 işlem teşkil eden ortalama 600 dolara dayanıyordu.

2. Fonların Yasadışı İthalı

En eski teknik, iş yapmanın en kolay yolu parayı kaçak olarak ülkeden çıkartıp başka bir ülkeye sokmaktır; çoğunlukla kara para aklama işleminin ilk aşamasıdır.

Bir başka ifadeyle bu yöntem nakit haldeki kara para fiziksel olarak taşınır. Para kuryesi olarak taşıma işleminde görevli olan şahıs nakit parayı ya kendisi doğrudan veya başka herhangi bir taşımacılık vasıtasıyla nakit para üzerinde

denetim olmayan ve banka gizliliği prensibinin mevcut olduğu bir ülkeye taşımaktadır. İkinci aşamada da bu iki özelliğin sağladığı imkanlardan faydalanarak, nakit parayı banka hesabına yatırıp suç kaynaklı paraya kanuni bir kaynak görüntüsü kazandırmış olur.⁶²

Kaçakçı, genellikle nakitleri valizlere doldurup, gemi yükünün içine gizler ya da uluslararası nakliye şirketleriyle gönderir. Bu iş genellikle profesyonel kuryeler tarafından uyuşturucu kaçakçılığı yöntemlerine uygun olarak yapılmaktadır. Bunlar parayı ya bavullarda saklarlar veya büyük banknotlar halinde ise normal elbiseler altına giydikleri para ceketleriyle üzerlerinde taşırlar. Elektronik parça, video oyunları, televizyon, ve bez oyuncaklar sevkiyatlarında da nakit para bulunmuştur. ABD kökenli kara para aklayıcılar özel uçaklarını da kullanırlar. "Greenpeace" operasyonu diye adlandırılan bir kovuşturma sırasında Texas'da ABD gümrük memurları özel bir hava alanına girmişler, ellerinde portatif roket atarlar olduğu halde kalkışa geçmiş bir jeti indirmişler ve içinde Meksika'ya götürülmekte olan 5 milyon dolara el koymuşlardır.

1983 Mayıs'ında Floridalı bir muhasebeci olan Roman Millen Rodriquez Panamaya kalkan uçağa giderken durdurulmuş ve çantasında 10 milyon dolar bulunmuştur. Pennsylvania'da bir kokain satıcısının evinde küçük banknotlar halinde 42 milyon dolar ele geçirilmiştir. Amerikan sınırından Kanada'ya geçen Kolombiyalıların arabalarından 300.000 dolar dan, 1.3 milyon dolara kadar paralar ele geçirilmektedir.

1995 Şubatında rutin bir uyuşturucu soruşturmasının ardından Marbella yakınlarında bir çift yakalanmıştı. Dairelerinde çuvallar içine yerleştirilmiş 50 milyon doların üzerinde yabancı para ele geçirilmiştir.

Bu metot ABD'de yürürlükte olan 10.000 doların üzerindeki nakit tutarlar için bildirim yükümlülüğünü aşmak için çok sık kullanılmaktadır. Yıllarca, yüz milyonlarca Amerikan doları böyle ele geçirilmiştir. Gümrük görevlilerinin şüphelendikleri bir kaçak ele geçirilmiştir. Gümrük görevlilerinin şüphelendikleri bir kaçakçıya valizin kendisinin olup olmadığı sorulduğunda, cevabın olumsuz olduğu ve içinde bulunan bir veya iki milyon doların reddedildiği olaylar ender değildir. Bunlar mesleğin riskleridir. Bu metodun başka bir çeşidi biri nakit diğeri şahsi eşyalarla dolu iki benzer valizle seyahat etmekten ibarettir. Gümrük kontrolü

⁶² Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Kaçakçılık ve Sahtecilik Olayları Değerlendirmesi, s.64.

sırasında kaçakçı valizin içi karşısında büyük bir şaşkınlık göstererek ve benzer olduklarından valizleri karıştırdığını iddia edecektir.⁶³

Kasım 1991'de Amerikan özel gümrük görevlileri ABD'de ikamet eden ve yasa dışı olarak, 6.000 doları yuttuğu 12 balonda bulunan toplam 53.000 doları yurt dışına çıkartmaya teşebbüs ederken yakalandı. J.K havaalanı gümrük müfettişleri Gana'ya uçmak üzeriyken yolcuyu yakaladı ve ABD'den ne kadar para götürdüğünü sordular, o da yanında 9.000 dolar bulunduğunu söyledi. Ancak elinde tuttuğu çantasının aranması çarşaf paketlerine gizlenmiş 24.000 doların varlığını ortaya çıkardı; Aramanın sürdürülmesinden sonra her biri yüz dolarla doldurulmuş 45 baloncuk içinde toplam 22.400 dolar içeren iki şampuan şişesi keşfedildi kişi, para dolu bir kısım balonları yuttuğunu da itiraf etti.

Türkiye'de son zamanlarda basına yansıyan olaylarda bu yöntemin yurt dışından Türkiye'de yasadışı nakli için sık kullanıldığı anlaşılmaktadır. Örneğin; Aralık 1996 günü Atatürk hava limanında bir ihbarı değerlendiren polis kamuoyunda kurye kız olarak tanınan D. Örneği 28 milyar TL karşılığında dövizle yakaladı. Adı geçen kişinin polisteki ilk ifadesinde dövizin eroin parası olduğunu, aklamak için kapalı çarşadaki Azer Döviz sahiplerine teslim edeceğini açıkladı. 22 yaşındaki kurye kızın kuryelik için yurda 52 kez giriş yaptığı kuryelik görevinin karşılığı olarak her seferinde 3.000 gulden para aldığı tespit edildi.

3. Insider-Traiding ve Manipülasyon

Sermaye piyasası kanununda insider-Traiding; "sermaye piyasası araçlarının değerini etkileyebilecek, henüz kamuya açıklanmamış bilgileri kendisine veya üçüncü kişilere çıkar sağlamak amacıyla kullanarak, sermaye piyasasına işlem yapanlar arasında fırsat eşitliğini bozacak şekilde kendi mal varlığında yarar sağlamak veya bir zararını bertaraf etmek olarak tanımlanmıştır."

Piyasalarda haksız rekabet ortamı doğuran insider-training, kamuyu aydınlatma ve yatırımcıların korunması, ilke ve kurallarını bozarak piyasadaki bazı kişilerin haksız çıkar sağlamaları sağlar.⁶⁴ Şirketlerde yönetim kurulu üyeleri başkan ve üyeleriyle yöneticiler ve çalışanların yanı sıra, yatırım şirketi danışmanların, proje yönetmenleri, avukatlar-aracılar, komisyoncular, brokerlar,

⁶³ [ERGÜL, s.26.]

⁶⁴ [İPEK, s.13.]

gibi alım-satım yetkisine sahip kişiler arasındaki bilgi aktarımı ve tavsiyenin etkisiyle yapılan işlemler insider-trading için yaygın yöntemlerdir.⁶⁵

Insider-trading uygulamasının yanı sıra, Menkul Kıymetler Borsasında gözlenen ve kara paranın aklanmasına zemin hazırlayan bir başka olumsuzluk ise manipülasyonlardır. Manipülasyon, "yapılan bazı operasyonlarla hisse senedi fiyatlarını olduğundan daha fazla yükselterek veya olduğundan daha fazla düşürerek piyasayı yapay olarak yönlendirmektedir." Menkul kıymet piyasalarında işlem gören hisse senetlerine ilişkin, bilinçli olarak yanlış yönlendirici bir izlenim uyandırma veya yanıltıcı bir piyasa yaratmak amacıyla yapılan işlemler manipülasyon niteliğindedir. Yatırımcıları yanıltma, aldatma veya dolandırma şeklinde ifade edilecek fiilleri içeren bu tür faaliyetler sonucunda yatırımlar haksız kayıplara uğramakta, bu fiilleri yapanlar ise aşırı kazançlar elde edebilmektedir.

Manipülatif işlemler, dürüst fiyat oluşumunu engelleyecek şekilde menkul kıymetin mülkiyetinde değişme olmaksızın sürekli alım-satım işlemleriyle yapılabileceği gibi, belirli kişi veya kuruluşlar arasında belli miktar, tutar ve fiyat seviyelerinde devamlı olarak menkul kıymet alım-satım işleminin yapılması şeklinde de gerçekleşebilir.

Yapay fiyat oluşumlarına, arz ve talebin sınırlı olduğu, piyasa katılımcılarının piyasa yapısı hakkında yeterli bilgi düzeyine sahip olamadığı ve piyasa işleyiş kurallarının iyi tanımlanıp düzenlenmediği piyasalarda rastlanmaktadır. Genelde, piyasaların yeni kurulma ve gelişim aşamalarında, özellikle yasal ve kurumsal yapıdan süregelen sorunların yaşandığı bu tür faaliyetler için uygun zemin oluşmaktadır.

Bu konuyu başka bir ifadeyle şöyle açıklayabiliriz. Bu yöntemde beraber çalışan iki şahsın ya da iki şirketin iştiraki zorunludur. Kara para aklamak isteyen bazı kişilere başvurulabilir ya da paravan şirket kurulabilir. Suç ortaklarından biri şirketin hisselerini satın alan pozisyonu diğeri satıcı pozisyonu alır. Bu metot hisseleri kara paranın bulunduğu ülkede bulundurulmasını ve paranın transfer edileceği ülkede senetlere denk bir tutarın bulundurulmasını gerektirir. Eğer şirket oldukça küçük ya da aklanacak miktarlar yeterince büyük ise kara parayı aklamak isteyenler hisse senetlerin değerini yükseltebilir ya da alçaltabilir. Paranın ülkeden çıkması için hisse senetleri düşmek zorundadır. Bu durumda hisse senetlerini

⁶⁵ ÖZSOYLU, A. Fazıl, Yeraltı Ekonomisi, Ank. 1999, s.125.

elinde bulunduran kişi bunları satarak para kaybeder, eş zamanlı olarak diğer ülkedeki muhabiri ise bundan kazanır ve bir kâr elde eder. Gerçekleşen kâr aklanan miktara karşılık gelir.⁶⁶

Gerek insider-trading, gerekse manipülatif işlemler bütün Menkul Kıymet Piyasalarında yasaklanmıştır ve cezai müeyyideler uygulanmaktadır. Bu tür faaliyetler ekonomik suçtur, ancak yeni kurulan, gelişmekte olan ve siyasal istikrarın sağlanmadığı ülkelerin borsalarında, sıkça yaşanan bir durumdur. Kara para sahipleri de bu durumdan yararlanarak ellerindeki nakitleri aklarlar.⁶⁷

4. Fiktif veya Yanlış İsimle Hesap Açmak

Bankalarda veya mali diğer kurumlarda hesap açılırken verilen isim ya tamamen fiktiftir ya da başka birisinin ismi kullanılmaktadır. Birden fazla kişinin isminin kullanılması da söz konusudur. Bu durumda, finansal kuruluşun yöneticisi veya çalışanlarının iş birliği gerekebileceği gibi, işlem sırasında görevli elemanın kimlik bilgilerini sağlamada gerekli özeni göstermemesi nedeniyle yanıltmış olması da mümkündür. Amaç, hem dikkat çekmemek hem de sağlıklı bir inceleme yapılmasını engellemektir.⁶⁸

5. Kıyı Bankacılığında Faydalanmak

Kara paranın aklanmasının ilk aşaması olan yerleştirme (plasman) aşamasında en uygun şekilde Kıyı Bankacılığı (off-shore banking) yöntemi kullanılmaktadır.

Kıyı Bankacılığı, bankacılık sektörünü düzenleyen kanun ve yönetmeliklerin dışında tutulan bankacılık türüdür. Bankaların uymak zorunda olduğu bir çok sınırlamalar, yatırılan mevduat üzerinde yasal karşılık ayırma zorunluluğu, kredi faizleri ve kredi verme yöntemlerin belirli kriterlere uyma zorunluluğu, belli miktarlarda döviz bulundurma, bankacılık faaliyetleri sonucu vergi ve harç alma usulleri gibi bir çok düzenlemeler (regulations) Kıyı Bankacılığında ya gevşetilmiş ya da tamamen ortadan kaldırılmıştır. Ancak bu tür düzenlemeler buldukları ülkelerin hukukuna uygun olduğundan tamamen yasaldirler. Günümüzde, Kıyı

⁶⁶ [ERGÜL II, s.45.]

⁶⁷ ÖZSOYLU, Ahmet Fazıl, 2000'li Yıllara Doğru Türkiye'nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar; Suç Ekonomisi, Türkiye Genç İş Adamları Derneği, Yayın no:31, Ank. 1998, s.74-75.

⁶⁸ [PEK, s.21.]

Bankaları, kredi işlemlerinden tahvil çıkarılmasına kadar çeşitli faaliyetleri kapsamına almaktadır.

Kıyı Bankalarının, sıkı bankacılık kurallarına tabi olmaması, özellikle ulaşım, politik istikrar, altyapı ve pazar potansiyeli yüksek ülkelere yakınlık gibi avantajların yaşandığı serbest bölgelerde, rahat bir çalışma ortamını sağlamaktadır. Esnek ya da kaldırılmış kurallar nedeniyle, Kıyı Bankaları, müşterilerine daha ucuz kredi olanakları sağlamaktadır. Uluslararası para ve sermaye piyasasındaki gelişmeler 1960'lı yıllarda Kıyı Bankacılığı olgusunun doğmasına neden olmuştur. Euro-dolar piyasasının gelişmesi OPEC ülkelerinde biriken petrol gelirlerinin kanalize edileceği yeni merkezler aranması, Kıyı Bankacılığının gelişmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Kıyı Bankacılığı; Uzakdoğu, Ortadoğu Ve Karaip Adalarının belli şehirlerinde yoğunlaşmıştır. Bu bankalarda biriken paralar ise ağırlıklı olarak petro-dolar, noriko-dolar ve petrol ülkelerinin sermaye olarak kullanılmayan fazla paralardan oluşmaktadır.⁶⁹

Bu bankalara yatırılan kara paralar rahatlıkla aklanmaktadır. Çünkü kara paranın bu bankalarda yakalanma riski yoktur. Bu bankalar sayesinde kara para rahatlıkla finansal sisteme entegre olmaktadır.

6. Vergi Cennetlerinden Faydalanmak

Bu ülkelerde gelirler üzerinden hiç vergi alınmamakta veya çok düşük bir miktar vergi alınmaktadır. Bankalarda sır saklama yükümlülüğü veya ticaretin gizliliği esası vardır, nakit üzerinde kontrol yoktur. Şirket, banka kurmak veya satın almak çok kolaydır, politik ve ekonomik istikrara sahiptir, modern bir haberleşme sistemi vardır, ülkeye giriş kolaydır ve müsait bir coğrafyası vardır. Bu ülkelere örnek olarak İsviçre, Belçika, Hollanda gösterilebilir. Kara paracılar, kara paralarını bu ülkelerde rahatlıkla finansal sisteme sokabilmektedirler.

Bu bağlamda yukarıda saydığımız ortak özellikler sahip ve sayıları 60 ila 90 arasında hesaplanan kimi ülkeler "vergi cenneti bölgeler" olarak adlandırılmaktadır. Kara para aklamak için vergi cennetlerinin seçiminde önemli rol oynayan diğer unsurlar arasında politik ve parasal istikrar, ulaşım imkanları,- modern iletişim vasıtalarının varlığı, ulaşım kolaylığı, coğrafi konum olarak gelişmiş ülkelere yakınlık, uzman personel, (vergi danışmanları, avukatlar v.s.) belirtilebilir.

⁶⁹ [ÖZSOYLU II, s.73.]

Diğer bir ifadeyle, sermaye sahiplerine kaynağının yasal ya da yasadışı oluşuna aldırmadan, avantajlı bir vergi rejimi ve yasal rejim sunarak egemenliklerini ticaret konusu yapan mikro ülkeler ya da devletlerden bahsedilebilir.

Banka ve vergi cennetleri öncelikle piyasaların işleyişini kolaylaştırmak ve petro-doların akışını sağlamak için kurulmuşsa da, sonradan uyuşturucu ticaretinden sağlanan paranın saklanma ihtiyacı için kullanılmaya doğru gelişme göstermişlerdir. Bu mali barınaklar, daha önce belirttiğimiz birkaç ülkede ve Avrupa ve Asya'daki gelişmiş ülkelerin çevresinde kurulmuştur. Bunların yarısında İngiliz bayrağı dalgalanmakta ve her Avrupa Ülkesinin kendi cenneti bulunmaktadır.

BM'lerin 1998 yılı içinde yayınladığı bir rapora göre, off-shore şirketlerin toplam aktifleri 5 trilyon doları bulmaktadır. Bir trilyon dolarlık mevduat ile dört trilyon dolar değerinde hisse senedi, tahvil, gayrimenkul ve mal kontratları da yine bu cennetlerde saklanmaktadır. IMF tarafından BM'E sunulan bir raporda ise kara para aklanmasında gözde vergi cennetleri olarak, Kıbrıs, Bahama, Bahreyn, Panama, Singapur, Hong Kong ve Hollanda Antillerinin ismi verilmiştir.

Vergi cenneti ülkeler genel olarak az nüfuslu ve küçük, en çok sayıda uluslararası banka ve şirkete sahiptir. Bazı örnekler ise, Lüksemburg (378.000 Nüfusa 143 banka), Manş Adaları (140. 710 Nüfus 120 Banka), Bahama Adaları (175. 922 Nüfus, 382 Uluslararası Finans Kuruluşu), eski Hollanda sömürgesi Haruba, Türk ve Caicos Adaları (3000 yoksul yerli nüfusa karşılık 6729 şirket) Bu ülkelerde işlem gören uluslararası fonların miktarı inanılmaz rakamlara ulaşabilmektedir. Örneğin, 28.000 nüfusa sahip Cayman (Grand Cayman) Adasında 1993 yılı boyunca 950 milyar doların giriş ve çıkış yaptığı tespit edilmiştir. Bu merkezler vergi cenneti yerine suçlulara sağladıkları banka sırrı ve adli bağımsızlık imkanları nedeniyle mali suç faaliyetlerinin küreselleşmesinde oynadıkları büyük rol nedeniyle suç cenneti nitelenmesini hak etmekte ve kara para aklamaya mücadelenin önünde büyük bir engel oluşturmaktadırlar.

II. Dünya savaşının ertesinde Hong Kong ve Singapur sadece İngilizlerin ticaret amacıyla kullandıkları bir Antrepo idi. Günümüzde bu iki büyük gecekondur İngiltere'ninkinden daha yüksek kişi başına düşen milli gelire kolonizatörlerinden

daha zengin oldular. Vergi muafiyetleri bu büyük başarıyı tam anlamıyla açıklamamaktadır.⁷⁰

FATF Haziran 2000'de Dünyanın "kara para cennetlerini" ilan eden bir rapor açıkladı. 15 ülke ya da bölgeden meydana gelen bu kara cennetler şöyle: Bahama Adaları, Cayman Adaları, Cook Adaları, Dominik Cumhuriyeti, İsrail, Lübnan, Liechtenstein, Marshall Adaları, Filipinler, Rusya, Saint Kitts ve Nevis, Saint Vincent ve Granodolar. Görüldüğü gibi listede nokta kadar küçük pasifik adalarından dev Rusya ya kadar 15 ülke, ya da bölge yer almaktadır. Bu listenin sayı itibariyle sınırlı olmasının sebebi İngiltere ve Fransa'nın baskıcı tutumlarıdır. Zira Fransa, suçlanan Monako'yu İngiltere'de hemen bitişiğindeki Channal Adaları ile kendi hükümranlığındaki Gibraltar'ı liste dışı bırakmayı başardı. Oysa, Fransız meclisinin bu raporda kısa süre önce açıkladığı resmi raporla Monako ya kara para aklama faaliyetlerinden dolayı sert eleştiriler yöneltmişti.

Dünyanın belkide ilk kara para aklayan ülkeler listesi olan, 15 ülke ya da bölgeyi resmen telaffuz eden bu kara listeden başka birde gri liste yani şüpheliler listesi mevcut. İşte bu 15 ülke, 31 ülkeden meydana gelen şüpheliler listesinden seçilmiş bulunuyor. Şüpheliler listesinde Kıbrıs Rum Kesimi, İngiltere'nin İber Yarımadasındaki küçük sömürgesi Cebeli Tarık, şeklen bağımsız bir prenslik olan, ama gerçekte Fransa'nın kontrol ve himayesinde olan Monako ve Karaippler'deki İngiliz sömürgesi Antigua da yer almaktadır.

Vergi Cennetlerinde çalışan bazı dolandırıcı sigorta Acenteleri ise kara parayı kabul etmekte ve Amerikan Sigorta Şirketlerinde büyük paralar sigorta olmaktadır. Bununla beraber bu ülkeler yasa dışı aktiviteler ve kara paranın aklanması için ideal şartları bir araya getirmektedir.

Son olarak vergi cennetlerini bir bütün halinde değerlendirebilmek için vergi cennetlerini altı sınıfa ayırabiliriz.

- Sıfır vergi alınan ülkeler,
- Düşük oranlı vergi alınan ülkeler,
- Yabancı ülkelere Elde edilen gelirlerden vergi almayan ülkeler,
- Off-shore ve holding şirketlere Özel Teşvik sağlayan ülkeler,
- İhracat ve imalata sıfır vergi uygulayan ülkeler,
- Uluslararası şirketlere vergi kolaylıkları tanıyan ülkeler.⁷¹

⁷⁰ [IPEK II, s.32.]

7. Borç Ödeme ve Ödücü Geri Verme

Borç ödeme yönteminde vergi cennetlerine transfer edilen kara para tekrar geriye getirilmektedir. Vergi cennetindeki bir bankaya para yatırılır, bu para kara para aklayıcının bulunduğu ülkedeki başka bir bankaya transfer edilir ama vergi cennetindeki kara para başka bir isme ait hesapta olmalıdır. Böylece ani zenginleşmenin sebebi sorulduğunda banka transfer belgesinin gösterilmesiyle bir borcun geri alındığı ispatlanmış olur.

En çok başvurulan benzer diğer bir yöntemde ise; ilgili, bir kıyı bankasının (off-shore) ülkesine ya da vergi cennetine veya banka sırrı bulunan bir ülkeye gidiyor ve oraya para yatırıyor. Sonra bu paraları başka bir ülkedeki bir bankaya aktarıyor; ardından diğer ülkedeki bankada bulunan tutarlar garanti gösterilerek kendi bankasına borç talep etmek amacıyla başvuruyor. Bankası kişiye bir kısım mallar, kimi şirketlere veya benzer faaliyetlere yatırım yapabileceği formları ödünç veriyor. Eğer polis veya maliye bu ani zenginliği konusunda kendisinden bir açıklama isterse, ilgili bankasının kendisine ödünç verdiğini belirtebilir. Açıklamasını inandırıcı kılmak için ilgili bazı şirketler bulmuş ya da onlara ait off-shore işlere girişmiş olabilir. Diğer bir anlatımla, kâr önce bu tür paraları kabul eden yurt dışında bir bankaya yatırılıyor. Sonra paranın sahibi dışarıdaki bu parayı teminat göstererek ülkesindeki bir bankaya kredi müracaatında bulunuyor veya herhangi birinin üzerine yatırılmış bir parayı, kefilî benim diyerek teminat olarak gösteriyor, ülkesinde otelini vs. alıyor, yatırımını yapıyor fakat krediyi geri döndürmüyor. Bu sefer oradaki banka, teminat olarak gösterilen parayı haciz ediyor. Otel, vs. ye yapılmış olan yatırım kara paranın aklanmış hali olarak karşımıza çıkıyor. Örneğin bir Londra bankasının şüpheli hesap konusundaki raporunu araştıran İngiliz yetkililerinin ortaya çıkardığı bir olayda: Kanada dan kurye ile Londra ya getirilen kara paralar, orada büyük kupürlü banknotlara çevrilmiştir. Bu paralarla Manş adasının en büyüğü olan Jersey deki şirketler adına 14 hesap açılmıştır. Paralar sonra Jersey Banka Hesapları teminat olarak gösterilerek, yeniden Kuzey Amerika da ki emlak şirketlerine sahte krediler olarak geri gönderilmiştir.⁷²

⁷¹ YETKİNER, Erkan, Kayıtdışı Ekonomi, Vergi Dünyası Dergisi, s:235, 2001, s.92.

⁷² [ERGÜL II, s.33.]

8. Nakit Para Kullanılan İşyerleri Üzerinden Kara Para Aklama

Suçlular normal olarak yüksek bir peşin işlem hacmi bulunan kuruluşların kontrolünü ele geçirerek para aklayabilirler. Böylece kuruluşlara yatırımda yapılabılır. Bu onların suçluluk ürünlerinin söz konusu kuruluş tarafından gerçekleştirilen yasal işlere eklemelerini sağlar. Bu nedenle bu yöntemde benzin istasyonu, restoran, pizzacılık, taksicilik, gazinoculuk, süper marketler, gayrimenkuller, ithalat-ihracat, otomobil yıkamacılığı gibi nakit paranın yoğun olduğu şirketler kurulur. Bu şirketlerin tercih edilmesinin nedeni, bu şirketlerin günlük gelirlerinin belli olmamasıdır. Bu şirketlerin satmış olduğu mal veya hizmeti tespit etmek çok zordur. Örneğin kaç araç yıkandığının ve taksi ile kaç müşteriye hizmet verildiğinin tespiti çok zordur. Bu şirketlerin amaçları kara para aklamak olmasına rağmen yasal bir faaliyette yapılmaktadır, mal ve hizmet üretilmektedir. Yasal defterlere ve belgelere göre çok büyük karlar elde edilmekte ve bunun vergisi de seve seve verilmektedir.⁷³

1984'te ünlü "Pizza Bağlantısı" olayında ABD'nin değişik yerlerindeki bir pizza zincirinin İtalya ve İsviçre'ye 60 milyon dolar uyuşturucu bedeli olarak gönderilmiştir. İtalya da bugün bile pek çok pizza dükkanının yerel mafya için pek gözde bir çıkış yeri olduğu bilinmektedir. Çok sık olarak fonların kaynağı hakkında fantazist açıklamalar üretildiği görülmektedir. Örneğin Fransa da bir bankaya nakit yüz binlerce Kanada Doları yatırmak isteye üç şahısa fonların kaynağı sorulduğunda, Kanada da taksi şoförü olduklarını ve tasarruflarının söz konusu olduğunu iddia etmişlerdir.

9. Kumar ve Talihs Oyunlarında Elde Etme

Kara para aklamada başvurulan gözde bir yöntem de parayı kumarhanelere yatırmaktır. Buralarda oynanan oyunlarda ne kadar nakitin el değiştirdiğini kanıtlamak olanaksızdır. Geçmişte Las Vegas'ta önemli çıkarları bulunan, bunun bir bölümünü günümüzde de koruyan mafya, bu yöntemde en çok başvurulmaktadır. Nevada'nın kumarhaneleri hala Federal nakit işlemleri kapsamındaki düzenlemelerden muaf olduğu için kara para aklama açısından idealdir. Las Vegas hala gözde bir kara para aklama merkeziyken, Macau bu konuda onu da geride bırakmıştır. Hong Kong tan sadece 45 mil uzaklıkta bulunan

⁷³ YETİM, Sedat, Kara Paranın Aklanması, Uygulanması ve Sonuçları, Doktora Tezi, Ank. 2000, s.85.

ve her 15 dakikada bir hızlı feribotla sefer düzenlenen Macau'nun gelirinin yaklaşık %80'i kumarhane tekeline dayanmaktadır. Dolayısıyla kara para aklamaya yönelik mükemmel tesislere sahiptir. Burada aklanan kara para miktarının bazen ayda 2 milyar doları bulunduğu söylenmektedir.

Gazinolar bir çok finansal işlemin (kredi açılması, vadesinin uzatılması, kiralık kasa hizmeti verilmesi, çeklerin ciro edilmesi, fonların havale edilmesi) gerçekleştirilmesine imkan veren yerlerdir. Aklayıcılar, çok büyük miktarda nakit parayı gazinoya yatırabilir. Ve bunu yaparken de herhangi bir bildirim yapılmamasını isteyebilir. Aksi taktirde parasını başka bir yere götürebileceğini belirtebilir. Herhangi bir bildirimde bulunmadan gazinoya yatırılan para, artık gazino çekleri ile her an çekilebilir veya transfer edilebilir. Öte yandan kara para bildirim yükümlülüğüne ilişkin limitin altında dikkat çekmeden fişe çevrilebilir.

Bu yöntemin işleyişi genellikle; kara para aklayıcı nakit parayla, kumarhaneye gider kasadan oyun fişi alır. Bu fişle ya çok az bir oyun oynar veya hiç oynamaz. Sonra tekrar kasaya giderek o kadar nakit parayı taşımalarının tehlikeli olacağını, kendisine çek yazmalarını istemektedir. Çekini alan aklayıcı kendisini paranın kaynağı sorulduğunda ise, kumardan kazandığını söyleyecektir. Bazen milli piyango, spor toto-loto, at ve köpek yarışlarında da aynı olay vuku bulabilir. Bir Milyar TL. isabet eden bir piyango biletini, biletin sahibinden bir milyar beş yüz milyon TL. ye satın alan aklayıcı, kendi parasına kanuni bir zemin bulmuş olur. Aynı olaya Güney Fransa'da İtalya uyuşturucu mafyası Camorra ile ilgili bir olayda rastlanmıştır.

10. Yer altı Bankacılığı Sisteminin Kullanılması

Kimi ülkelerde, ülkesine göre Chop, Hundi veya Havala (Hawalla) olarak adlandırılan yasa dışı ya da gizli banka sistemleri mevcuttur. Bu gizli banka sistemleri geleneksel olarak bazı ülkelerdeki yürürlükte olan kambiyo kontrollerinden kurtulmak, ve ülkeden tasarrufları ya da karları çıkartmak ya da dış ülkeden alınan malların ithali için kullanılır. Bu sistemler çoğu ülkesinden uzakta ve ailesi tarafından gönderilen parayla yaşayan yabancılar tarafından başlatılmıştır.

Bu sistem sadece ekonomik ilişkileri tarihe dayanan ve sermaye hareketleri belli bir dengeye oturmuş ülkeler arasında geçerlidir. Aklayıcı kara parayı alıp, bu sistemin bulunduğu ülkedeki bankere yatırmaktadır. Banker bu parayı o ülke

parasına çevirir ve aklayıcı parayla tekrar ülkesine döner. Gittiği ülkede parayı takas eden banker çok iyi tanındığından parayla ilgili bir sorun çıkmaz.⁷⁴

Çin Üçlüleri (Triad) de Kuzey ve Güney Amerika da aş evleri ya da rehinci dükkanları ardına gizlenmiş benzer bir bankacılık yöntemi geliştirmişlerdir.⁷⁵

Bu gizli banka sistemleri, geleneksel olarak kimi ülkeliler de yürürlükte olan kambiyo kontrollerinden kurtulmak ve ülkeden tasarrufları ya da karları çıkarmak ya da dış ülkeden mal alımı için kullanılır. Bu olay sermaye kaçıışı olarak adlandırılır. Bu sistem sayesinde fonlar ülkeden hiç çıkmaz.

Dövizin kara borsasının olduğu ülkelerde, caddelerde de açıktan açığa döviz alınıp satılması yaygındır. Bu ülkelerde para değişimi sağlayanlar, uyuşturucu kaçakçısından döviz alıp, bunları meşru iş adamlarına karlarını ya da tasarruflarını dövize çevirerek bu dövizlerini başka bir ülkede mevduat hesaplarını satmak isteyenlere satmaktadırlar.⁷⁶

11. Yanlış ve Şişirilmiş Faturalar Kullanmak

Bu yöntemde çok sık kullanılan bir metottur. Aklayıcı parayı transfer edeceği bir şirketten mal veya hizmet almış gibi bir fatura alır. Bu fatura ya sahte, ya da şişirilmiş bir faturadır. Sonra kara parayı mal ya da hizmetin karşılığını ödüyormuş gibi o ülkeye gönderir. Böylece hem kara parayı aklar hem de başka bir ülkede yatırım yapma imkanına sahip olur. Yine aklayıcı kara parayı yurt dışında bir bankaya sahte isimle yatırır (gerçek bir kişinin adına da yatırabilir). Bu ülkeye ihracat yapmış gibi sahte fatura düzenler. Böylece kara para ihracat geliri görüntüsüne bürünerek aklanmış olur.

Benzer bir işlem ithalat içinde yapılabilir. Bu durumda yurt dışında bir TL.'ye alınan mallar yurt içinde aklama için kullanılan şirketlere 25 TL.'ye satılır. Aradaki fark aklama için kullanılır. Bütün bu işlemlerde aklamanın olup olmadığını tespit edebilmek için, işleme konu olan malların değerinin inceleme elemanları tarafından tespit edilmesi gerekir. Benzer işlemler yurt içi işlemler içinde yapılabilir.⁷⁷

⁷⁴ [IPEK, s.24.]

⁷⁵ [YETİM, s.101.]

⁷⁶ [ERGÜL, s.20.]

⁷⁷ [AKAR II, s.83.]

12. Aracı Borsalar

Aracı kurumlar kolaylıkla kara paranın aklanması için kullanılabilir. Bir işbirlikçi kambiyo görevlisi aracılığıyla fonlar, hisse senetleri ve tahviller satın almaya yarayabilir. Bu senetler herhangi bir isim ya da paravan bir şirket adına olabilir. Hamiline senetlere ilişkin olarak hiçbir kayıt zaruri değildir. Kambiyo görevlilerine ve borsa piyasasına ilişki mevzuat ülkeden ülkeye değişmektedir. Bazı ülkelerde bir kambiyo görevlisi aracılığıyla fonların aklanması daha kolaydır. Bununla beraber, çok sıkı bir mevzuata sahip ülkelerde bile titiz olmayan kambiyo görevlileri kara paraların aklanmasını kolaylaştırabilirler. Çünkü parayı yurt dışına çıkarırken mevcut borsa belgesi paranın kanuni dayanağını teşkil edecektir.

13. Transfer Edilmeyen Nakitler

Bunlar daha ziyade Rusya'daki Mafiosi adı verilen mafya ve uyuşturucu dağıtıcıları tarafından kullanılır. Transferi mümkün olmayan Ruble ile antika, gayrimenkul, veya hammadde alıp bunları döviz karşılığında satarak, kara parayı aklamaktadırlar.⁷⁸ Örneğin; İsviçre Polisi kara para aklama olayı olduğunu düşündüğü bir olaya el koyar. Sanıklar 70 milyar rubleyi içeren büyük bir para hareketi için konuşmalar yaptıklarını itiraf etmişlerdir. Davaya bakan hakim salıverilmelerine karar vermiştir. Akli başında olan bir insanın harcayamayacağı Ruble alacağına inanmamıştır. Ancak iki ay sonra Rusya Başbakanı Moskova da bir İngiliz işadaminin karaborsadan 7.7 Milyar Dolar karşılığında 140 Milyar ruble almakla suçlamıştır. İşte o zaman hakimin fikri değişmiştir.

14. Yasal Şirket Kurmak veya İşbirliği

Bu yöntemde yasaya aykırı fiillerden elde edilen gelirler tamamiyle yasal olarak faaliyet gösteren bir şirketin fonlarına eklenerek mali kuruluşlara yatırılır. Bu yöntemi uygulamak için yasal olarak çalışan bir şirket kurulabilir veya böyle bir şirketle işbirliği yapılabilir. Böylece yasal şirket vasıtasıyla kara para aklanmış olur.

15. Paravan ya da Hayali Şirketlerin Kullanılması

Bu şirketler herhangi bir ticaret ya da üretim faaliyetinde bulunmayan şirketlerdir. Genellikle fonlar bir vergi cennetine ulaşır ulaşmaz, hayali ya da paravan bir şirket adına yatırılırlar.

⁷⁸ T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Kaçakçılık ve Sahtecilik Olayları Genel Değerlendirmesi, s.65.

Paravan şirketlerin kullanılmasındaki esas amaç, ayırma aşamasındaki fon transferlerinin bu şirketler üzerinden geçirilmesi suretiyle inceleme anında iz sürmeyi zorlaştırmaktır. Sır saklama yükümlülükleri gereği ortaklarının bile öğrenmesi mümkün olmayan bu şirketleri vergi cennetlerinde kurulan vergi politikaları gereği kurulan şirketlerden ayırt etmek güçtür.

Paravan şirket (Shell Company) ya da hayali şirket terimleri bazen aynı anlamlarda kullanılır; bununla beraber bir hayali şirketin fonları absorbe etmek ve gerçek kaynak ya da niteliğini gizleme dışında fonksiyonu yoktur. Paravan şirket fonlarını aklayan kişinin yasa dışı aktivitelerini maskeleyerek için gerçekten yasal faaliyetlere girişebilir. Vergi cennetlerinin çoğunda bir ülke vatandaşının iştiraki gerekmektedir. Bu paravan ya da hayali şirketler yine bazı bankalar, sigorta şirketleri ya da herhangi bir şirket olabilir. Kara para aklama işi yapanlar genellikle bu tipten birçok şirkete sahiptirler. Bu şirketleri izlerini sürülmesini zorlaştırmak için, fonları birinden diğerine aktarmak için kullanırlar. Bunun iki yolu bulunmaktadır. Birinci yol, paravan şirketi çok karlı bir işletme gibi göstermek. Bu durumda hiç var olmayan ama kağıt üzerinde gözükken karın yerine kasaya kara para konulur. Bu para vergilendirilir ve doğal olarak yasallaşır. İkinci yolda paravan şirketin kâr oranı düşük ya da yüksek bir çok şirketi, emlak ya da değerli kağıdı satın alması. Bilinçli spekülasyonlarla kağıt üzerinde alım satımlarla bu yatırımlar değerlendirilmiş gözükmekte ve kara para yine aklanmaktadır.

Çoğu durumda kara para aklayıcı fonları sürekli vergi cennetinde bırakmaz. Normal olarak kullanılan metot, hızlı, güvenilir, soruşturmacılar tarafından açığa çıkarılması zor olması nedeniyle, fonları telgraf yoluyla göndermekten ibarettir. Fonların kaynağını gizlemek için sahte belgeler düzenlenir. Naylon faturalar kesilir.⁷⁹

Karap Adaları gibi bazı adalarda uluslararası bankaların şubelerinin yanı sıra adı duyulmamış yüzlerce yabancı bankanın şubesi mevcuttur. Bunların tek işleri para transferi yapmaktır. Bu tür adalarda ve bazı ülkelerde paravan şirket kurmak için birkaç yüz dolar yeterli olmaktadır.

Hatta bu işi yapan şirketler Financial Times gibi saygın ekonomi dergilerine küçük ilanlar vermektedir. Örnek olarak FATF'ın kara para aklama tipolojileri arasında yer alan bir olayda bir uyuşturucu kaçakçısı, uyuşturucu kaçakçılığında

⁷⁹ [ERGÜL II, s.36.]

elde ettiği geliri, bir bölümü nakit geri kalanı da ipotek karşılığında bir gayrimenkul alımında kullanmış, daha sonra bu gayrimenkulü kontrolü altındaki bir paravan şirkete nominal değerde satmıştır. Şirket söz konusu gayrimenkulü iyi niyetli üçüncü kişilere gerçek alış fiyatı üzerinden satmıştır. Böylece uyuşturucu kaçakçısı, suçtan elde ettiği geliri bir paravan şirkete saklamış ve gayrimenkulün alımında kullandığı paraların gerçek kaynağını gizlemeye çalışmıştır.

16. İşçileri Kullanma

Bir çok gelişmiş ülkede gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerden çalışmaya gelen ve burada elde ettikleri gelirleri ülkelerindeki yakınlarına gönderen işçiler vardır. Burada aklayıcılar, işçilerle anlaşarak, işçinin havalesinin dikkat çekmemesi özelliğinden faydalanmaktadır. Kullanılan işçiler vasıtasıyla farklı bankalardan transfer yapılabilir. Parçalama işlemine benzeyen yöntem hem nakit bildirim yükümlülüğünün üstünde işlem yapılabilmesi hem de daha az şüphe uyandırması nedeniyle avantajlıdır.

17. Döviz Büroları

Bir çok ülkede bulunan ve nakit ağırlıklı çalışan bu durumlarda para değiştirilir. Bunun ilk avantajı suç geliriz ile eldeki paranın değiştirilmesi nedeniyle gelirin kaynağından bir ölçüde uzaklaşmasıdır. İkinci olarak küçük banknotların büyüklerine çevrilmesi imkanı vardır. Üçüncü olarak nakit karşılığında bazı parasal araçlar (seyahat çekleri, euro-çek, kişisel çek vs.) alınabilmektedir. Son olarak bazı ülkelerde döviz bürolarının para transfer edebilme imkanı vardır. Bürolar bankalar kadar ciddi denetime tabi olmadıklarından, bu durum önemli bir avantaj yaratmaktadır. Aynı nedenle bürolara sahip olmanın bankalara sahip olmaktan daha kolay olduğu unutulmamalıdır.

Nakit halindeki yasadışı gelir, döviz bürosu tarafından alınıp mali sistem içerisinde plase edilir. Bir çok ülkede döviz bürolarının bildirim yükümlülüğü vardır. Ancak suçlularla işbirliği yapmaları mümkündür. Plasmanı döviz bürosu kendi adına açtığı hesaplar sayesinde gerçekleştirebilmektedir. Özel düzenleme yapılmazsa bu hesapların gerçek sahibi olarak kara paranın sahibi yerine döviz bürosu görünmektedir. Daha sonra müşterisinin talimatı doğrultusunda bu hesaptan ödemeler yapılmaktadır. Böylece aklama kolaylıkla gerçekleşmektedir.⁸⁰

⁸⁰ [İPEK, s.26.]

Bu operasyon Montreal Mafyasına bağılı çok sayıda kişinin mahkemeye çıkarılması ve mahkumiyeti ile sonuçlanmıştır.

Diğer yandan Rus uyuşturucu madde satıcıları ve mafyası sık olarak kara parayı konvertible olmayan Rublelerle değiştirilmektedirler. İç pazara yönelik bu Rubleler Bağımsız Devletler Topluluğunda yatırım için kullanılmaktadır. Alanlar eski mallar, şirketler, gayrimenkuller ve temiz paraya dönüştürülebilen ve ihraç edilebilen hammaddelere dayanmaktadır.

18. Banka ve Finans Kurumları Aracılığı İle Aklama

Bankalar ellerinde biriken nakit fazlasını merkeze, bir başka şubeye veya merkez bankasına gönderirler. Bankadan bankaya transfer şeklinde de ifade edilebilen bu yöntemde banka yöneticilerinin de işbirliği gerekir. Ve Merkez Bankası aracılığı ile para sisteme girer.⁸¹ Çünkü tüm önemli aklama işlemleri çeşitli ülkelerin banka ve finans kuruluşlarının kullanılmasını gerektirmektedir.

Bu nedenle bir banka hakkındaki kara para aklama iddiası da o bankanın ulusal ve uluslararası itibarına büyük bir darbe vurmaktadır. Kara para aklama soruşturma ve davaları olayın uluslararası boyutu nedeniyle uzun yıllar almaktadır. Bu ise, iddiaya muhatap bankaları yıpratmakta bazen batıda örnekleri görüldüğü gibi iflasa kadar varan sonuçlara yol açmaktadır.⁸²

Kara para aklayıcılar özellikle banka sistemini kullanmak isterler. Çünkü fonlar bir defa serbestçe kullanılacak bir bankaya yatırıldığı takdirde, tüm dünya da finans piyasalarında normal olarak devreden yasal kaynaklı fonların arasına karışacaktır. Çünkü para kıymetli evrak ve elektronik kayıtların dünyayı dolaşabilmesi için artık dakikalar yeterli gelmektedir. Suçlandırıcı nitelikteki kayıtlarda kolaylıkla silinebilmektedir. Her gün bir trilyon doların elektronik işlemlerle transfer edildiği göz önüne alınırsa, kara para virmanlarını bulmak samanlıkta iğne aramaya benzer. Bu nedenle yüzlerce kara para aklama tekniği arasında en önemlileri banka başvurmaya gerektirir. Bu bakımdan bankaların aklamaya karşı programlar geliştirmeleri ve çalışanların kara para aklama ve önlemler konusunda eğitmeleri önem taşımaktadır.

⁸¹ [AKAR II, s.74-75.]

⁸² ÖZŞUCA, Banu Hatice, "Avrupa Topluluk Hukukunda Bankaların Kara Paranın Aklanması İçin Kötüye Kullanılmaktan Korunması", Yüksek Lisans Tezi, Ank. 1993, s.8.

Bu tip kara para aklama olayını nakit transferlerin yapılması ve banka hesaplarının kullanılması olarak sınıflandırarak bunlara ilişkin aklama olayını çağrıştırabilecek işlemlerin bazılarını şöyle sıralayabiliriz.

Kişilerin ya da firmaların normal olmayan ölçülerde belli olmayan işlemlerden elde ettikleri çek veya diğer kıymetli evraklar vasıtası ile geniş montanlı mevduat oluşturulması

Görünüşte önemli bir sebep olmaksızın kişilerin veya firmaların nakit mevcutlarında önemli artışlar olması ve özellikle bu hesaplardan çok kısa sürelerde büyük miktarda giriş ve çıkış olması veya paranın geldiği / gittiği yerin müşterinin iş yaptığı yerler ile alakasının olmayışı,

Şirket hesaplarından giriş ve çıkışın nakit olarak yapılması ve çek akreditif poliçe gibi diğer yöntemlerin tercih edilmemesi,

Nakitlerin devamlı surette yabancı para cinslerine çevrilmesi,

Müşterilerin hesabından / hesabına yabancı ülkelere / ülkelere büyük miktarlarda nakit ödemelerin yapılması,

Hesapları birden çok kişi adına açılması ve kişilerin yapılan iş ile alakalarının olmayışı ve işlemlerin temsilciler vasıtası ile yürütülmesi,

Müşterinin kişisel bankacılık hizmetlerinden faydalanmaması veya iş ile ilgili olmayan aktivitelerden dolayı müşterinin hesaplarından / hesaplarına büyük miktarlarda para çıkışı / girişinin bulunması.

19. Tahsildar Kullanmak

Bu yöntemde aklayıcı kara parayı herhangi bir kurumda tahsildar olarak çalışan kişiye verir. Bir tahsildarın elinde yüksek miktarda nakit bulundurması garip olmadığından ve günlük işlemler için sık sık bankaya gitmesi gerektiğinden kara para kolaylıkla sisteme dahil olabilir. Kara para aklayıcısı örneğin verdiği 20 bin dolar karşılığında 16 bin dolar alır. Aklayıcıya ödenen tahsildarın sıklıkla kullandığı posta çeki vasıtası ile yapılır. 4 bin dolar ise tahsildarın cebinde kalır. Bu aşamadan sonra kara para aklayıcısı elindeki posta çeklerini bir kıyı bankasında daha önce açtığı hesaba rahatlıkla aktarır.⁸³

⁸³ [UYANIK, s.21.]

20. Karaborsa

Liberalleşmenin tamamlanamadığı özellikle ülkeden döviz çıkışı üzerinde ciddi sınırlamalar olan ülkelerde dövizin kara borsa piyasası oluşur. (Tahtakale de eskiden yoğun işlem hacmine sahip olan piyasa gibi) Bu piyasalarda caddelerden açıktan açığa dolar satılması ve alınması yaygın hatta yasaldir. Bu ülkelerde para değişimi sağlayanlar kara paranın sahibinden dolar alıp bunları meşru iş adamlarına veya karlarını veya tasarruflarını dolara çevirerek bu dolarları bir başka ülkede mevduat hesaplarına yatırmak isteyenlere satmaktadırlar.

21. İhracat

Suç sayılan faaliyetlerden elde edilen gelir ile dayanıklı tüketim malları, gıda maddeleri, tekstil ürünleri gibi çeşitli mallar alınır. Bu mallar çeşitli ülkelere ihraç edilir ve ihraç gelirleri önce elde edildiği ülkenin finans sistemine yasal ihracat geliri olarak yatırılır. Daha sonra da buradan ihracatçı ülkeye gelir olarak döner. Burada amaç kâr elde etmekten ziyade bu malları likiditeye dönüştürmektir. Söz konusu malları likiditeye dönüştürmek için bu mallar zararına dahi olsa satılabilir. Aradaki fark aklama komisyonu olarak değerlendirilir.

22. Hayali İhracat ve İthalat Yapmak

Kara paranın aklanmasında ülkemizin gündemini 1980'li yıllardan beri meşgul eden hayali ihracatlarda yararlanılmaktadır. Hayali ihracat haksız vergi iadesi alınmasında kullanılan bir yöntem olduğu için kara paranın aklanmasında da kullanılan bir yöntemdir. Buna göre değeri oldukça düşük olan mal belli niteliklere sahip değerli bir mal gibi yurt dışına gönderilir. Örneğin 1 TL.'lik mal 25 TL'ye ihraç edilmiş gibi gösterilir. Bu işlemden sonra %20 oranında vergi iadesi varsayımı ile hem 5 TL. vergi iadesi alınır hem de 24 TL.'lik kara para ihracat geliri olarak gösterilir. Ancak olası incelemelerde açık vermemek için ve kara paranın bir şekilde finansal sisteme sokulması gerekliliği nedeniyle kara paranın sözde ihracatının yapıldığı şirket tarafından gönderilmesi gibi bir işleme tabi tutulması gerekir. Bu şirket faaliyeti olan bir şirketi hayali bir şirket veya paravan bir şirket olabilir. Benzer bir işlem ithalat içinde yapılabilir. Bu durumda yurt dışında 1 TL. ye alınan mallar yurt içinde aklama için kullanılan şirketlere 25 TL. ye satılır. Aradaki fark aklama için kullanılır. Bütün bu işlemlerde aklamanın olup olmadığını tespit

edebilmek için işleme konu malların değerlerinin inceleme elemanları tarafından tespit edilmesi gerekir. Benzer işlemler yurt içi işlemler içinde yapılabilir.⁸⁴

23. Banka veya Seyahat Çeki Almak

Bu yöntem parçalama işleminin değişik bir şeklidir. Belli bir dönem boyunca nakit bildiri limitinin altında kalan paralar bankaya yatırılır. Daha sonra burada biriken para ile banka çekleri, seyahat çekleri gibi parasal araçlar alınmıştır. Bir bankanın düzenlediği çekin kaynağı normal olarak tekrar sorulmayacağından paralar finansal sisteme plase edilmiştir. Aynı işlemle farklı bankalarla çalışılarak ve çok kişi kullanılarak aklanan para arttırılabilir.

24. Tahvil ve Mevduat Sertifikası Almak

Yasa dışı faaliyetlerden elde edilen gelirler aracı kurumda çalışan personelin işbirliği ile aracı kuruma götürülmüş ve karşılığında aracı kurumca düzenlenen çek alınmıştır. Bu çek sahte isimlerle aracı kurumun açtığı müşteri hesabına yatırılmıştır. Hesaplarda bulunan fonlar hamiline tahvil ve mevduat sertifikası alımı için kullanılmıştır. Daha sonra vade geldiğinde tahvil kuponları ile faiz alımı, mevduat sertifikaları da banka hesabına geçmek üzere satılmıştır.

25. Değerli Taş ve Sanat Eseri Almak

Nakit ağırlıklı olan bu işlerde nakit halindeki kara para değerli madenler, taşlar veya sanat eserleri satın almakta kullanılır. Söz konusu mallar sahip oldukları değerden dolayı değişim aracı olarak kullanılabilen ve çok rahatlıkla taşınabilmektedirler. Bu işlerde nakit karşılığı büyük miktarlarda toptan alışlar herhangi bir şüphe uyandırmamaktadır. Satışlar çoğunlukla brokerler aracılığı ile yapılmakta ve yapılan birçok işleme rağmen söz konusu mal fiziksel olarak el değiştirmemekte bu nedenle kara paracılar brokerleri aklamada kullanmaktalar ve paranın sahibi olarak brokerlar gösterilmektedir. Bu yüzden söz konusu malın gerçek sahibini tespit etmek çok zordur. Yine bu malları bizzat aklayıcıların kendileri de alarak aklanma işlemini gerçekleştirmektedirler.

⁸⁴ [ERGÜL, s.15.]

26. Sahte Dava Yöntemi

Yeni ortaya çıkarılan bu teknikte aklanılacak para gizlice Cayman adalarındaki bir şirketin hesabına yatırılır. Aklanılacak parayı almak mecburiyetinde olan Boston'daki şirket Cayman'daki şirkete dava açar ve ondan 10 milyon dolar talep eder.⁸⁵ İki imkan sunulur. Uzlaşmak ya da davayı kaybetmek. Cayman adasındaki şirket davadan vazgeçmek karşılığında 8 milyon dolar ödemeyi kabul eder. Caymandaki şirket mahkum olur ve mahkeme veya hakem tarafından kararlaştırılan miktarı öder.

Bu metot aklayıcının en azından biri aklanacak fonların bulunduğu bölgede diğeri de aklanacak fonların varacağı ülkede olmak üzere iki şirkete sahip olmasını gerektirmektedir. Ardından yeteri kadar uzun bir zaman gerekir. Çünkü adalet yavaş işlemektedir. Ancak prosedür uluslararası ticarete çok yaygın olan Tahkim usulü ile çabuklaştırılabilir. Polis davanın muvazaalı (danişıklı) olduğunu kanıtlamakta oldukça zorlanacaktır.

27. Japon Karıncalar

Fransa da 1992 Nisan'ında çıkarılan bu teknikte uyuşturucu trafiği, kumar ve fuhuştan kazanılan 400 milyon Fransız Frangının aklandığı tespit edilmiştir. Kaçakçı aklanacak parayı ve Paris uçak biletlerini "karınca" tabir edilen kişilere teslim eder. Karıncalar Parise varır ve oradan mücevher, parfüm, çanta vb. lüks ürünler satın alır. Karıncalar satın aldıklarını teslim etmek için Japonya ya dönerler ve karşılığında komisyon alırlar. Değerli eşyalar kaçakçıya ait lüks Japon butiklerinde Paris malları olarak satışa sunulur.

28. Hayat Sigortası Poliçesi Yöntemi

Öldürücü hastalıkların arttığı günümüzde sigorta sektöründe tespit edilen bir aklama tekniği ise şöyledir. Bazı ülkelerde hayat sigortası poliçesi sahibi öldüğünde poliçeyi satmışsa satın alan kişinin poliçe de doğan tüm haklarını sigorta şirketinden talep etme hakları vardır. AIDS hastalığının artması ile birlikte hastaların sahip oldukları poliçelerin bir ikinci el piyasası oluşmuştur. Hastalar öleceklerin öğrendiklerinde poliçelerini kalan günlerini iyi geçirmek için satmaktalar, alanlar ise ıskontolu olarak aldıklarında aradaki fark kadar kâr elde etmektedirler. Aklayıcılar da bu poliçelerden nakit karşılığı ve ikinci el piyasalarda

⁸⁵ [ERGÜL II, s.45.]

oluşan fiyatından fazlasını vererek, yani daha büyük iskontolarla almaktadırlar. Buradaki aklayıcıların hiç iskonto yapmayabilecekleri unutulmamalıdır. Hastanın ölmesine kadar geçen süredeki paranın zaman değeri (ve nominal değerinin üzerinden alındıysa aradaki fark) aklayıcının, aklama komisyonunu oluşturmaktadır. Ancak hasta zaten satışta sağlayacağı gelirle günlük harcamalarını sürdüreceğinden elde ettiği nakdi zaman zaman aklama ihtiyacı olmadan harcayacaktır (tıpkı uyuşturucunun hammaddesini üreten köylüler ya da sokak satıcıları gibi) Aklayıcıların ise iki noktada avantajları vardır.⁸⁶

Esas amaç olmasa da nominal değerinin altında satın aldığı nakit elde edilen kâr (nominal değerden olması durumunda ise başka tekniklerde katlandığı ortalama aktarma komisyonu kadar kâr alacaktır)

Hasta öldüğünde poliçe karşılığında para aklayıcı sigorta şirketinden çek olarak ödeneceğinden paranın yatırılması ve kullanılması hiç kimsenin dikkatini çekmeden yapılabilecektir.⁸⁷

29. İnternet ve Smart Card'lar Kullanmak

Günümüzde İnternet vasıtasıyla yapılan parasal işlemlerin hacmi bir trilyon dolara yaklaşmış bulunmaktadır. İnternet vasıtasıyla gerçekleştirilen parasal işlemlerin yanı sıra, smart cardlarla (Akıllı kartlar) yapılan işlemler, parasal işlemlerde hiçbir şekilde kontrol edilemiyor ve kayıtlara geçilemiyor, böylece birçok ülkenin kara parayla mücadelede zorunlu şart koştuğu 10 bin doları aşan şüpheli işlemlerin resmi makamlara bildirilmesi uygulaması boşlukta kalabiliyor. ABD Hazine Bakanlığı Mali Suçlar bölümünün yaptığı araştırmaya göre 3 ayda bir bilgisayar yazılımlarını değiştirerek resmi makamların izlerini sürmesini engelliyorlar.⁸⁸

30. Bağış Toplamak

Bu yöntemde sosyal amaçlı dernekler vakıflar ve benzeri kuruluşlar kullanılmaktadır. Bu yöntemde suç kaynaklı paralar bağış adı altında söz konusu sosyal amaçlı kuruluşların hesaplarına aktararak aklanmaktadır.

Bu yöntem 19 Haziran 1997 tarihli Hürriyet Gazetesinin 16. sayfasında Hahamların kara para Şebekesi başlığı adı altında şöyle yer almaktadır.

⁸⁶ [İPEK II, s.40.]

⁸⁷ [AKAR II, s.78-80.]

⁸⁸ [UYANIK, s.21.]

Newyork'daki Yahudi cemiyetinde iki aşırı dinci Hahamın Kolombiyalı uyuşturucu kaçakçılarının kara paralarını bağış adı altında Tevrat kursuyla Sinagog da akladıkları ortaya çıktı şeklinde yer almıştır.

Örnekte de görüldüğü üzere bağış adı altında toplanan paralar dikkat çekmediği için rahatlıkla kara para aklamada kullanılmaktadır.

Fransız Merkez İnterpol Bürosunun bazı davalardan yola çıkarak belirlediği başlıca aklama metotları ve dava sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.⁸⁹

Tablo 1: Aklama Metotlarının Kullanımı

AKLAMA METODU	DAVA SAYISI
Altın, Tablo, Sanat, Otomobil, Uçak Alımı	8
Şahsi Alışveriş, yurtdışı seyahatleri	7
Yabancı ülkede gayrimenkul	6
Gayrimenkul	6
Kıyı bankalarına transfer	6
Yabancı banka hesabı	5
Yabancı Yatırım	4
Restoran, bar, seyahat acentesi	4
Yerel veya yabancı hayali şirket	3
Mahalli banka veya mevduat hesabı	2
Döviz satın alma	2
Yabancı çek, posta havalesi	2
İhraç veya satmak için eşya alma	1

Kaynak: ÇELİK Kuntay, KOÇAĞRA Işıl Selen, GÜLER Kadir, Kara Para Aklama, Masak Yayını, Ankara 2000,

⁸⁹ T.C. İç İşleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire, Başkanlığı Kaçakçılık ve Sahtecilik Olayları Değerlendiresi, s.66.

İKİNCİ BÖLÜM

KARA PARA AKLAMA SUÇU

I. SUÇUN GENEL YAPISI VE ÖZELLİKLERİ

Kara para aklama faaliyetinin suç sayılması için uluslararası ölçekte bir mutabakat mevcutsa da, gerek uluslararası belgelerde ve gerekse milli mevzuatlarda suçun unsurlarının özellikleri, düzenlenme yeri ve biçimi, fail, hareket ve manevi unsur yönünden çeşitli farklılıklar görülmektedir.

Gerçekten örneğin Belçika, Fransa, İsviçre ve İtalyan mevzuatları her türlü cürümden elde edilen değerlerin aklanmasını suç sayarken Almanya, İsveç, Norveç, İspanya gibi diğer bazı ülkeler bunu belirli suçlarla sınırlamaktadır. Aynı şekilde, bu fark gerek maddi unsur gerek manevi unsur, gerekse fail açısından da ortaya çıkmaktadır. Yine bazı ülkeler kara para aklama suçunu yeni ve bağımsız bir suç tipi olarak düzenlerken bazı ülkelerde bu suç, suç eşyasına yataklık suçu içinde ve bunun bir türü veya uzantısı olarak ortaya çıkmakta, diğer bazı ülkelerde ise Uyuşturucu Maddeler ile ilgili Kanunlar da uyuşturucu maddeler ile ilgili bir suç olarak düzenlenmektedir.⁹⁰

Bu suç tipinin değişmeyen en önemli özelliği, bağlantılı (murtabit) bir suç olmasıdır. Gerçekten kara para aklama suçundan bahsedebilmek için, öncelikle aklamaya konu gelir, zenginlik veya mal varlığının kaynaklandığı, yani kara para sayılan değer elde edildiği önceki bir suçun varlığı gerekir. Kara para aklama suçu, tıpkı suç eşyasına yataklık suçunda olduğu gibi aklamaya konu mal varlığının elde edildiği önceki bir suçta eklenen, bu suçta bağlı olarak ortaya çıkan sonraki veya ikinci derece (tali) bir suçtur. Böylelikle kara para aklama suçu evvelce işlenmiş bir suçun devamı şeklinde gözükmektedir; fakat birinci suçtan tamamen müstakildir.⁹¹ Bu nedenle kara para aklama suçundan dolayı bir mahkumiyete gidebilmek için aklamaya konu değer evvelce işlenmiş suçun ürünü olduğunu başka bir deyişle kara para niteliğinde olduğunu belirlemek zorunludur. Bu önceki suçta; birinci suç, kaynak suç, ön suç, evvelki suç,⁹² Temel suç (infraction de base), alt suç (delit sous-jacent), asli suç (delit principale)⁹³ gibi

⁹⁰ [KOCASAKAL, s.160.]

⁹¹ DÖNMEZER, Sulhi, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, İstanbul 1995, s.434.

⁹² EREM, Faruk, Türk Ceza Kanunu Şerhi, Özel Hükümler, Ank. 1993, C:III, s.251.

⁹³ Avrupa Konseyi Strasbourg Sözleşmesi md.6.

isimler verilmektedir. Bu nedenle Fransız Doktrinde de kara para aklama suçunun sonuç suç (infraction de consequence) olarak anılmaktadır. Türk Hukukunda, Benzer yapısal özellik taşıyan ve yine önceden işlenen bir suçun varlığına bağlı olarak ortaya çıkan suç eşyasına yataklık suçunda bu ilk suçla ilgili Ön suç deyimi ve Temel suç deneyimini tercih etmektedirler. Yine Türk hukukunda bu suç için önceki suç, asıl suç terimlerinin kullanıldığı da görülmektedir. Kara para paranın kaynaklandığı bu ilk, önceki suça biz, olayı daha iyi ifade etmesi, kara paranın elde edilmesinin temelinde yatan fiil olması sebebiyle temel suç demeyi uygun görmekteyiz. Aklamaya konu mal varlığını doğuran bunun elde edilmesini sağlayan bu temel suç, aklama suçunun konusunu oluşturan mal varlığına yasa dışı kökenli olma, yani kara para olarak anılma niteliğini vermektedir. Dolayısıyla, bu temel suç olmaksızın, kara para aklama suçundan bahsedebilmekte mümkün değildir. Şu halde, kara para aklama suçunun özelliği, suç tanımının bağımsız olmayıp yataklık suçunda olduğu gibi her zaman aklamaya konu olan para veya malın kaynaklandığı bir ön suçun varlığına ve sonucuna bağlı olmasındadır. İşte öyle bir temel suçun varlığı ve suçun konusunu oluşturan aklamaya konu değerlerin bu temel suçun ürünü olması gerekliliği, kara para aklama suçunun ön şartını oluşturmaktadır. Aklama suçu, birden fazla suçun bir araya gelmesi sonucu, bir ön suça bağlı olarak tanımlanmakla, alışıla gelmiş bir mali suç değildir. Aynı şekilde suç, iletişim ve sermaye hareketlerinin tanıdığı kolaylıklara bağlı olarak sınır tanımayan, uluslararası özellik taşıyan bir suçtur. Başka bir bakış açısına göre de, kara para aklama, organize suça bağlı, yine ve karmaşık suçların tipik bir örneğidir çünkü daima aklanacak gelirin (kara para) halde edildiği ve suç teşkil eden bir fiil ile kara para aklama fiili olmak üzere iki fiili ve suç içerir.⁹⁴

A. BENZER SUÇLARLA MUKAYESE

Kara para aklama suçu, çoğu ülkede Ceza Kanunlar içinde yer almakla birlikte,⁹⁵ bazı ülkelerde⁹⁶ özel kanunlarda düzenlenmektedir.

Bernasconi'ye göre, modern suçluluğun gelişim süreci göz önüne alındığında kara para aklamanın içeriği, konumu ve niteliği, bunu suçun ceza kanununda yer almasını gerektirmektedir. Ayrıca bu gereklilik, suçun ceza

⁹⁴ [KOCASAKAL, s.162.]

⁹⁵ Fransa, Almanya, Belçika, İsviçre, Danimarka, Norveç, Hollanda, İtalya; Lüksembourg, Litvanya, İsveç, Macaristan, Yunanistan, Kanada, ABD.

⁹⁶ Japonya, Singapur, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Türkiye.

kanununda yer alan bazı müşterek suçlarla olan benzerliğinden (yataklık suçu, ceza adaletinin işleyişini engelleme suçu gibi) ve bu suçlarla doğrudan ilişkisinden de kaynaklanmaktadır. Bu suçlarla olan yakınlığı ve unsurlarındaki benzerlik, suçun ceza kanununda düzenlenmesini mantıklı kılmaktadır. Ayrıca, kara para aklama suçuyla ilgili olarak özel ve ayrı bir kanun yapmak yerine bunun ceza kanununda düzenlenmesinin bazı yararları da vardır; bir kere düzenlenmek istenen olgu, yani kara para aklama, aslında o denli de önemli ve bütün olarak bir kanunu gerektirecek ölçüde karmaşık değildir; aksine bir madde yeterlidir. Bu olguya bağlı olarak tamamlayıcı bazı önlemler gerektiğinde, bunlar ilgili özel yasalar yerleştirilebilir (Bankalar Kanunu, iade ile ilgili kanunlar gibi). Nihayet ceza normlarının farklı özel kanunlara dağıtılması bunların bilinmesini, buna bağlı olarak da uygulanmalarını güçleştirir.⁹⁷

Bizce, suçun ceza kanununda veya özel bir kanunda yer almasının esasen fazlaca bir önemi yoktur ve bu kanun yapma tekniği ile ilgili bir husustur. Genelde, ceza kanunlarının genel hükümlerinin özel yasalardaki suçlar için de geçerli olması, büyük bir güçlük doğmasını önlemektedir. Kaldı ki, suçun özel bir kanunda yer alması, belirtilen suçlarla olan yakınlığını ve gerek doktrin ve gerekse içtihatlarda bu benzer suçların özelliklerinden yararlanılmasına da engel değildir. Bununla birlikte yine de biz suçun ceza kanununda yer almasının yararlı olduğunu düşünmekteyiz. Çünkü, Kara para aklama fiili, yukarıda görüldüğü gibi, toplumsal yaşamı ve kamusal düzeni tehdit edici özellikte olup ceza kanununda yer alması bu fiile verilen önemin bir göstergesi olacak ve psikolojik bir avantaj sağlayacaktır. Nitekim, Türk Hukukunda, kara para aklama suçu ile korunmak istenen hukuki menfaatin tam belirlenememesi sonucunu da doğuracaktır. Gerçekten, ceza kanununda suçun düzenlendiği yer korunan hukuki menfaat konusunda daha açık bir fikir verebilmektedir. Yine de belirttiğimiz gibi önemli olan suçun ceza kanununda yer alıp almamasından çok, unsurlarıdır.

Yukarıda işaret edildiği gibi, büyük bir çoğunlukla kara para aklama suçu ceza kanunları içinde düzenlenmektedir. Bu durumda ise, suçun bağımsız bir suç tipi olarak mı? Yoksa mevcut klasik suçlardan birinin bir türü olarak mı? Düzenlenmesi gerektiği sorunu ortaya çıkmaktadır. Buna bağlı diğer bir sorunda suçun kanunun hangi bölümünde, başka bir deyişle hangi hukuki yarara karşı bir

⁹⁷ [KOCASAKAL, s.162.]

suç olarak düzenleneceğidir. Gerçekten, ceza kanununda yeni bir suç yaratırken bunun yerinin seçilmesi önem arz etmektedir.

1. Kara Para Aklama-Suç Eşyasına Yataklık Suçu

Kara para aklama suçunun düzenlenme biçimindeki ilk ve en yaygın yaklaşımı, bu suçun, suç eşyasına yataklık suçunun içinde veya bu suç tipinin benzeri bir suç olarak düzenlenmesi oluşturmaktadır. Nitekim Viyana Sözleşmesindeki kara para aklama suçunu hukuki tanımında yar alan “Suç Kökenli olduğunu bilerek mal varlığının edinilmesi sahip olunması veya kullanılması” şeklindeki hareket biçimleri hareket biçimleri, yataklık suçunun kurucu unsurlarını içermektedir. Gerçekten yapısal özellikleri itibarıyla kara para aklama ve yataklık çok yakın, ortak özellikleri ve unsurları, benzerlikleri olan iki kavram ve suç biçimidir. Her iki suçta da bir ön suçun varlığı gerekmekte ve suçun konusunu bu ön suçtan elde edilen mal veya gelirler oluşturmaktadır. Keza her iki suçta da, bir suç işlenmesi sonucu elde edilen mal veya gelirlerin, genel hatları ile “bilerek” elde edilmesi, bulundurulması, kullanılması hareket biçimleri olmaktadır. Bir başka deyişle, her iki suç açısından da temel suçun işlenmesinde yer almamış fail açısından “bilme” şeklinde özel hukuka aykırılık bilinci aranmaktadır. Korunan hukuki menfaat yönünden de bir benzerlik söz konusudur: Kara para aklama suçu ile, özellikle organize suç örgütlerinin işledikleri ağır suçlardan elde ettikleri gelirleri rahatça kullanamamaları ve böylece işlenen suçları amaçsız ve sonuçsuz bırakması hedeflenmektedir. Yataklık suçunun cezalandırılmasında kanun koyucunun izlediği maksatta benzer biçimde, suç ürünü olan eşya dan failin yararlanamamasını, böylece suçların ve suçun sebebiyet verdiği zararların giderilmesini sağlamaktır. Bu amaç dikkate alındığında, bu fiil mal aleyhine işlenen suçlardan birinin teşkil ettiği kadar, suç işlemeye tahrik ve kamu düzeni aleyhine işlenen cürümler kategorilerine de girmektedir.⁹⁸ Bu nedenlerdir ki, bir çok ülke, kara para aklamayı, suç eşyasına yataklık suçundan ayrı ve bağımsız bir suç olarak kabul etmemişler ve fiili yataklık suçu çerçevesinde cezalandırmışlardır. Belçika, Danimarka, Norveç, Hollanda, Finlandiya, İsveç bu ülkelere örnektir. Fransa da, suç, yataklık suçundan hemen sonra ayrı bir bölüm halinde düzenlenmekle beraber Fransız doktrininde kara para aklama suçu yataklık suçunun “kardeş”, “komşu” suçu olarak nitelenmiş ve aklama suçunun unsurlarıyla

⁹⁸ [DÖNMEZER, s.34.]

ilgili olarak çıkan sorunlarda doğrudan yataklık suçu ile ilgili değerlendirme ve içtihatlarla göndermeler yapılmıştır. Belçika'da da kara para aklama suçu yataklık suçu içinde düzenlenmiş ve "genişletilmiş yataklık" olarak adlandırılmıştır.⁹⁹

Kara para aklama suçunun bu şekilde yataklık suçunun içinde veya bunun bir türü olarak düzenlemek ne kadar doğrudur? Bilindiği üzere yataklık suçu, mala karşı suçlardandır. Bu şekilde, aklama suçu, mala karşı bir suç olarak görülebilir ve buna indirgenebilir mi?

Bir açıdan kara para aklama da, yasadışı kökeni bilinen mal varlığı kullanılmakta veya elde bulundurulmaktadır. Ancak, bu benzerlik yanında, kara para aklama faaliyetinin yataklık suçu çerçevesinde cezalandırılması büyük güçlük arz edeceği gibi, başta korunan hukuki menfaat olmak üzere nitelikleri arasında temel bazı farklılıklar bulunmaktadır.

Aklamamanın yataklık suçu içinde düzenlenmesi halinde, bir kıymetli evrakta ifade edilmeyen alacaklar, temel suçun konusunun doğurduğu gelirler temel suçtan elde edilen gelirlerin dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ikame değerler suçun konusu olmayacaktır. Ayrıca, yataklık suçunun klasik tanımı aklamamanın tipik unsurlarını ve görünümünü içermemektedir. Gerçekten yataklık suçunda genel olarak, cürümden kaynaklanan para veya sair eşyanın kabul edilmesi, saklanması, satın alınması veya bu hususlarda anlaşılması söz konusudur. Bunlar ise genel olarak pasif, basit ve karmaşık finansal işlemleri gerektirmeyen hareketlerdir. Oysa aklama fiili yukarıda görüldüğü gibi, kökeninin izlenmesi için zenginliklerin pek çok karmaşık finansal işlemlere tabi tutulması şeklinde aktif, bir çok unsurun devreye girdiği işlem ve hareketleri içermektedir. Yine yataklık suçunda her ne kadar bir suçtan elde edilen gelirden yararlanmanın güçleştirilmesi korunan hukuki menfaatlerden biri ise de temel suçun mağduru da korunmaktadır. Buna karşılık aklama suçunda korunan hukuki menfaat ana hatlarıyla finansal sistem kamu maliyesi, yasal ekonomi ve kamu düzenidir. Kaldı ki yataklık suçunda belirgin bir mağdur söz konusu iken aklama suçunun mağduru o oranda açık ve belirgin olmamaktadır. Ayrıca bir çok hukuk sisteminde, yataklık suçunun ön şartı niteliğindeki temel suçlar son derece sınırlı sayıdaki suç olmaktadır. Bunlar genel olarak bir malı sahibinin rızası hilafına egemenlik alanından çıkarmak yönündeki fiillerdir. Oysa aklamada malı sahibinin rızası hilafına egemenlik alanından çıkarmak

⁹⁹ [KOCASAKAL, s.164.]

değil işlenen ağır suçlar sonucu ele de edilen büyük miktardaki kazançların yasal kazanılmış gibi gösterilmesi söz konusudur. Burada değinildiği gibi belirgin bir mağdura karşı işlenmiş bir suçtan çok, kamu düzenini ağır bir biçimde bozan ciddi suçlar söz konudur.¹⁰⁰

Sorunu tartışan İsviçre Federal konseyine göre de yataklık suçunun kurucu unsurlarının kapsamını, aklama fiillerinin içerecek şekilde genişletmek, ya ancak çok sınırlı ve tesadüf hallerde aklamamanın cezalandırılmasını sonuçlanacak ya da bu kurucu unsurları aklamamanın cezalandırılması yolundaki özel ihtiyaç doğrultusunda yorumlamak gerekecektir. Bu durumda ise yataklık suçunun geleneksel karakteristik özellikleri ortadan kalkacak ayrıca ceza kanunlarının dar yorumlanması ilkesini de ihlal edebilecektir. Ayrıca suç eşyasına yataklık suçu, malların gayri meşru olarak el değiştirilmesini önlemek iadesinin sağlanabilmesi için cezalandırılmaktadır. Aklama suçunda ise amaç, bunun çok ötesindedir ve suç örgütlerinin mali gücünü çökertmeyi, bunların suç kökenli mal varlıklarına el konulmasını hedeflemektedir. Yataklık suçu, sadece para veya mal üzerinde gerçekleşeceğinden kapsamı da dar olmaktadır. Daha önemlisi, yataklık suçu, önceki bir suçun ancak doğrudan ürünü ile ilgili olabilecek ve bunu dolaylı, ikincil ürününü kapsamayacaktır. Başka bir deyişle, suçtan elde edilen bir mal veya değer yerini geçen bir mala yataklık mümkün değildir. Özetle, yataklık suçunun tanımı, kara para aklama olgusunu tüm yönleriyle kapsayıp cezalandırabilme açısından çok dar ve sınırlıdır. Bu durumda, son derece karmaşık olabilen kara para aklama fiillerinin yataklık suçu ile karşılanması belirsiz ve zor sonuç alınacak bir çözüm olacaktır. Nihayet, kara para aklamamanın cezalandırılmasında ki hukuki yarar ve amaç yataklık suçunda olduğu gibi sadece bir mala karşı verilen zararın giderilmesinden çok daha ötede ve farklıdır. Aklamada, mameleki değerlerin geri verilmesi elbette ki söz konusu değildir. Yasa dışı kökenli sermayenin dolaşımının cezalandırılması caydırıcı bir amaç dışında uluslararası nitelikli suç örgütlerinin gelişimi ve işleyişini de somut olarak engelleyecektir; Çünkü bunların bu denli tehlike arz etmesi özellikle ekonomik güçlerinden kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra, "paranın izlenmesi" stratejisi, organize suçluluğun ele başlarına ulaşılmasında da bir taktiktir. Belirtilen bu amaçların ve hukuki menfaatlerinde yataklık suçundakilerle ortaklık noktası bulunmamaktadır.

¹⁰⁰ [KOCASAKAL, s.165.]

Bir başka açıdan da, kara para aklama fiilini, yataklık suçu içinde düzenlemenin fail olma haline de doğrudan ve olumsuz etkisi vardır. Gerçekten, temel suçu işleyen ve bu suçtan kazanç sağlayan kişi ile aklama fiilini işleyen aynı kişi olabileceği gibi farklı kişilerde olabilir. Aklamayı, daha çok temel suçun işlenmesinde bir iştiraki olmayan ve finansal konularda uzman bir üçüncü kişinin gerçekleştirdiği bir vakıdır. Bu çerçevede aklama fiilini cezalandırılması yataklık suçu aracılığı ile olduğunda kural olarak temel suçu işleyen kişi aklama suçunun da faili olamayacaktır. Çünkü, yataklık suçunun faili, temel suçu işleyen kişiden başka bir kimsedir. Ve bu suçtaki ilke, bir kişinin aynı zamanda hem temel suçu işleyen hem de bu suçtan elde edilen mal varlığına yataklık eden kişi olamayacağıdır. Başka bir deyişle, aklama fiilini işleyen kişi aynı zamanda temel suçunda faili olduğunda, aklama suçunun faili olamayacaktır. Aynı şekilde, yataklık suçu söz konusu olduğunda kara para aklayan kişi ancak bu mal varlığını bir şekilde "almış" veya "elinde bulundurma" olmaksızın da, örneğin sadece belli tavsiyelerde bulunma, yardımcı olma gibi fiillerle de aklama gerçekleştirilebilmektedir.

2. Ceza Adaletini Engelleme Suçu ve Kara Para Aklama

İsviçre Hukukunda liginç bir çözüm olarak kara para aklama suçu, ceza kanununun 305 ve 305 maddelerinde adliye aleyhine suçlar arasında, ceza adaletini engelleme suçu olarak düzenlenmiştir. Bundaki temel düşünce, aklama fiili ile suç ürünü olarak müsadereye tabi olan bir malın müsaderesinin önlenmesi ve bu şekilde adli makamların dikkatinden kaçması sonucu ceza adaletinin işleyişine engel olunmasıdır. Federal Konseye göre suçu, mala karşı bir suç olarak dar bir kalıba sıkıştırmak yerine, hukukun uygulanmasını önlenmesini cezalandıran ve adliyeye karşı suçlardan olan ceza adaletini engelleme suçu olarak düzenlemek daha doğrudur. Konsey'e göre, ceza adaletinin temel amacı işlenen suçların ve faillerinin belirlenmesi, bunlara uygulanabilecek cezaların saptanması ve hükmonulanacak yaptırımların uygulanmasıdır. Ancak bunun yanında müsaderenin söz konusu olup olmadığını belirlenmesi ve gerektiğinde bunun uygulanması ve ceza adaletinin amaçları arasındadır. Genel olarak organize suçlulukla mücadelede ise müsadere, hem caydırıcı hem de bastırıcı bir özellik taşımaktadır. Bu nedenle, kara para aklama suçunun bu şekilde düzenlenmesi organize suçluluğu sermayesinden ve karlarından mahrum etme

amaca yataklık suçundan daha fazla yanıt vermektedir. Çünkü suç kökenli mameleki değerlerin belirlenmesini engellemeye ve bunların yasal olarak elde edildiği düşüncesini uyandırmaya çalışan yani aklama fiilini işleyen kişi, bu şekilde temel suçun failinin yararını gözetmekte ve temel suçtan elde edilen gelir ile ilgili olarak bir ceza kovuşturmasını, dolayısıyla bunun sonucunda muhtemel bir müsadereyi engellemektedir.¹⁰¹

Bu düzenlemeyi eleştirenlere göre, 305 bis madde adliye karşı suç olup, müsadereyi engellenmesini, yani mameleki değerlerin ceza mercilerinin el koymasından kaçırmayı cezalandırmaktadır. Bu haliyle tüm diğer adliye karşı suçlarda olduğu gibi korunan adliye ve ceza adaletinin işleyişidir. Bu yapıyla norm, kara para aklamayı mücadelenin esas amacı olan suç örgütleriyle mücadele amacını yansıtmamaktadır.

Kara para aklama suçunun faili bir suç gelirinin kanunun bunun için öngördüğü yaptırımlardan korumak amacını gütmektedir. Bu amaç ise TCK'nun 58.maddesinde düzenlenen müsadereyi gerçekleştirmesinin önlenmesini ifade etmektedir. Şu halde suçu adaletin işleyişine karşı bir suç olarak düzenlemek yerindedir. Buna göre her halükarda bu düzenleme, en azından suçu mala karşı suçlardan olan yataklık suçu çerçevesinde değerlendirmekten daha doğru ve isabetlidir.

3. Suça İştirak Karşısındaki Durumu

Aklama suçunda failin temel suçu işleyen dışında üçüncü bir kişi olduğunda bu hareket geniş ve genel anlamda bir yardım faaliyeti olmakla birlikte, kara para aklama suçunu oluşturan fiilleri iştirak hükümleri ile karşılamakta zorluklar bulunmaktadır. Gerçekten bir kere, kanunda öngörülen istisnalar dışında, suçtan sonra yardım iştirak olarak kabul edilmemektedir. Aklamayı bir iştirak biçimi olarak görmek bu faaliyeti dar bir alana hapseden yanında iştirake ait şartların gerçekleştiğini kanıtlamada da zorluklar doğurur. Bu hal özellikle iştirak iradesinin suçtan sonra ortaya çıkmasında görülür. Oysa bağımsız bir aklama suçunun yaratılması, bu suça iştirak etmeden suç gelirlerinden yararlanılmasına yardımda bulunan faili bizzat kendi filinden dolayı cezalandırabilme imkanı tanır.

İsviçre Federal Konseyine göre de, Kriminolojik açıdan, kara para aklama esasen organize suça iştirakin tipik bir biçimi olarak kabul edilebilir. Yine,

¹⁰¹ [KOCASAKAL, s.168.]

organize suçluluğun faaliyetleri, suç zinciri ve bunlardan elde edilen gelirleri yeniden işleme sokulması olarak görüldüğünde, kara para aklama aynı zamanda yeni suçların bir hazırlık hareketi olarak ta nitelenebilir. Nacak, genel olarak hazırlık hareketleri ve iştirak ile ilgili hükümler kara para aklama fiillerine çok nadir durumlar hariç uygulanamaz. Kaldı ki, varsayılan tüm suçların ortaya çıkarılması mümkün olmadığı gibi aklama fiillerinin bu suçlar içindeki yeri ve etkisini tam olarak ortaya koyabilmekte çok güçtür. Ayrıca, iştirak varsayımında, şerik olarak nitellenebilecek kişi, suçtan sonra işlenen fiilin ve ortaya çıkan kastın iştirak sayılamayacağı ilkesine kolayca başvurabilecektir. Hazırlık hareketleri açısından da durum farklı değildir. Hazırlık hareketleri kural olarak cezalandırılmamakta, bu ancak bu konuda açık bir hüküm sevk edilmesi halinde mümkün olmaktadır. Bunun dışında, bir aklama fiili ile, işlenmesi düşünülen somut bir suç ve buna ilişkin norm arasındaki ilişkiyi kanıtlamak da çoğu kez mümkün değildir. Yine bir hareketin ne zaman hazırlık hareketi olduğunun belirlenmesindeki klasik güçlük de başka bir sorun oluşturacaktır.¹⁰²

Nihayet bazı ülkelerde kara para aklama suçunun bağımsız olmakla beraber uyuşturucu maddeler ile suçlar arasında düzenlediği de görülmektedir. Bu tip düzenlemelerde, uyuşturucu madde kaçakçılığı bunların yasadışı ticareti, üretimi, arzı, dağıtılması gibi fiiller suç sayılırken uyuşturucu maddeler ile ilgili olarak işlenen bu suçlardan elde edilen gelirlerin aklanması da bağımsız olarak suç sayılmaktadır. Bu şekilde düzenlenen suçta, sadece uyuşturucu maddelerle ilgili olarak işlenen suçlardan elde edilen gelirlerin aklanması suç sayılmakta, başka bir deyişle temel suçlar sadece uyuşturucu maddelere bağlı suçlar ile sınırlanmaktadır.

B. KORUNAN HUKUKİ YARAR

Kara para aklama suçunun cezalandırılmasındaki gerekçelerin en önemlilerinden birisi, kara para aklama şeklindeki bir fiilin suçlulara, suçtan elde ettikleri yararları kullanabilme olanak ve kolaylığı sağlaması nedeniyle bu suçların işlenmesini adeta tahrik etmesindedir. Bir görüşe göre de kara para aklama suçu, ceza kanununda mağduru açık veya belli olmayan tek suçtur. Bu görüş, kısmen doğru olmakla beraber yukarıda aklama ile mücadelede pek çok hukuki menfaatin korunmasının hedeflendiği ayrıntıları ile aktarılmıştır ve açık ve belirgin olmasa da

¹⁰² [KOCASAKAL, s.169.]

her suçta olduğu gibi bu suçta da mağdur ve korunan bir hukuki menfaat mevcuttur.¹⁰³

Bu çerçevede, kara para aklama faaliyetinin cezalandırılmasında bazen birbiriyle çelişen bir çok yarar (çıkar) vardır. Bu yararlar pozitif norm ile birlikte korunan hukuki menfaat haline gelmektedir.

Bunlardan ilki, toplumun ağır suçluluğa karşı korunabilmesi olup bunun en iyi yollarından biri yasadışı kazancı yasal kazanılmış gibi göstermeyi suç sayarak bunlarla mali alanda mücadele etmektir. Ayrıca kara paranın suç sayılması, suç ve suç kaynaklı paranın toplumun ekonomik, kültürel ve siyasi düzeni içerisinde yarattığı dolaylı ciddi tehlikeyi ve toplumun esenliği ve sağlığı üzerindeki doğrudan tehdidi bertaraf etmeye yönelmektedir. Bunun yanı sıra, birinci bölümde ayrıntılı olarak üzerinde durulduğu gibi, özellikle uyuşturucu madde gibi ağır suçlardan kaynaklanan gelirleri çok büyük miktarlara ulaşan organize suç örgütleri bu kazançlar ile yeni suçları finanse edebilmektedirler. Aklama ile elde ettikleri bu gelirleri kullanabilmeleri, bu örgütlerin bu tür suçları işlemeye devam etmeleri için iyi bir neden oluşturmaktadır. Oysa suçtan elde ettikleri gelirlerden yararlanmalarını önlemek ve bunları bu kazançlardan mahrum kılmak suçlarını "meyvelerini" alamamalarını sağlamak, işledikleri suçları amaçsız kılacaktır. Aslında bizce, temel suçları önleyemeyen devletler aklama suçu ile bu suçları bastırmaya yönelmekte, bir benzetme yapılabilir ise, tünelin girişinde durduramadığı kişiyi çıkışta beklemektedirler. Şu halde suç ile korunan ilk ve en önemli hukuki yarar kamu düzenidir.

Bunun dışında aklama faaliyetinde meşru, yasal finansal sistemin kullanılması, finansal sistemin ve ekonominin istikrarını bozabileceği gibi, halkın bunlara karşı duyduğu güveni de zedeleyebilmektedir. Ayrıca aklama ile sahip oldukları büyük zenginlik ile birlikte suç örgütleri, ekonominin dengelerini değiştirme ve bazı sektörlere sahip olma noktasına gelebilmektedirler. Bu gelişmeler, rüşveti ve yolsuzluğu körüklemekte, mali kurumları zayıflatmakta devlet de güçsüz duruma düşürmektedir. Böylece yasal finansal sistemin ve ekonominin kamu maliyesinin istikrarı ve meşruluğu temel demokratik değerlerin muhafazası da korunan hukuki menfaat olarak ortaya çıkmaktadır.

¹⁰³ [KOCASAKAL, s.173.]

Nihayet ahlaki değerler, suç kökenli paranın bu niteliğinin örtbas edilip kullanılabilmesinin önüne geçmeyi gerektirir.

Şu halde, aklama suçu ile, bir dizi sosyal ve siyasi unsurun rol oynadığı bir çok hukuki menfaat korunmaktadır.

Bu çerçevede kara para aklama suçu ile korunana hukuki menfaat özette yasadışı faaliyetlerin (suçun) finansmanının önlenmesi, organize suç ve uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele ve suç örgütlerinin ekonomik gücünün çökertilmesi, bunların ele başlarına ve failere ulaşılabilmesi; yani kamu düzeninin korunması; finansal sistemin ve kuruluşların ekonominin denge ve istikrarının bütünlüğünün, saygınlığının korunması; rüşvetin ve kirlenmenin yaygınlaşmasının ve suç örgütlerinin arz ettikleri tehlikeler sebebiyle demokratik değerlerin tahribinin önlenmesidir.¹⁰⁴

II. UNSURLAR DIŞINDA KALAN HUSUSLAR

A. ÖN ŞART

Kanun Koyucu 2/a bendinde sayılan suçlardan (uygulamada, ön suç yada öncül suç olarak ifade edilmektedir.) birinin işlenmiş olmasını kara paranın aklaması suçu için bir ön şart olarak görmüştür.¹⁰⁵

Yasanın 2/a maddesinde belirtilen filler kişi veya kişilerce işlenmek suretiyle bunların iradi yada irade dışı hareketleriyle para veya parayla temsil edilen bir menfaat elde edilmiş olması halinde ön şart gerçekleşmiştir.

Görülüyor ki kara para aklama suçunda önce bir başka suç işlenmiştir. Bu çerçevede kara para aklama suçunu düzenleyen kanuni tip, bir suç, diğer bir suç fiilinin ön şartı kabul eden kanuni tiplerde sayılmalıdır.

Öncül suç ve kara para aklama suçu ilişkisi hakkında şunlar söylenebilir.

1)lik olarak, önceki suç bakımından kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmü gerekli değildir. Ancak, suçun işlenip işlenmediğini kısmı muhakeme (asıl muhakemeye yardımcı olacak biçimde) yoluyla tespiti zorunludur. Bununla beraber, önceki fiilin suç teşkil etmediğine dair kesinleşmiş bir hüküm var ise aynı sonuca varılamaz.

¹⁰⁴ [KOCASAKAL, s.173.]

¹⁰⁵ KATAĞLU, Tuğrul, 4208 Sayılı Kanun ile Düzenlenen "Kara Para Aklama Suçu" nun Yapısına İlişkin Bazı Gözlemler, Vergi Dünyası, 1999, s.122,211.

2)Asıl suç olan kara para aklama suçu ön şartı teşkil eden suçtan ayrı surette takip edilen bağımsız bir suçtur. Bu nedenle, ön şart teşkil eden suç hakkında dava ve cezayı düşüren sebeplerin bulunması asıl suçun kavuşturulmasını engellemez.

Yine, yataklık suçu gibi, öncül suç faili ölmüş bulunması yada bilinmemesi nedeniyle, kavuşturulmasa yada mahkum edilmese bile kara para aklama suçu oluşur.

Yargılama sırasında, zaman aşımına uğramış önceki fiil, nispi muhakeme sonucunda asıl muhakemeye yardımcı olacak biçimde değerlendirilecek, bununla birlikte dava zamanaşımına uğramış önceki fiil için bir mahkumiyet hükmü verilmeyecektir.¹⁰⁶

3)4208 sayılı kanun yeni bir suç olarak "kara para aklama suçunu yaratmaktadır." Bu suçu yaratırken TCK ve özel kanunlardaki bazı fiillerin işlenmiş ve bundan bazı menfaatler elde edilmiş olmasını ön şart olarak ön görmektedir. Ön şart sayılan fiiller zaten önceden başka kanunlarda suç sayılmıştır ve bu fiilleri daha ağır bir ceza getirilecek cezalarının arttırılması da söz konusu değildir. Bu itibarla, sadece kanunda tanımlanan kara paranın aklanması fiilinin 4208 sayılı yasanın yürürlük tarihinden sonra işlenmesi ya da kanunun yürürlük tarihinden önce başlayıp yürürlük tarihinin ötesine sarkması durumlarında sanık aleyhine kanununun geçmişe uygulanmasından bahsedilemez.

4)Öncül suçun kanıtlanması iddia makamına düşmektedir.

5)Kara para aklayıcı, öncül suçun faili yaş, ceza ehliyetini kaldıran nedenlerle sorumsuz bile olsa cezalandırılacaktır.

6)Öncül suç failinin özel affa uğraması da sonuç kara para aklama suçu failini cezalandırılmasını etkilemeyecektir.

7)Öncül suç failinin ceza bağışıklığından yararlanması da önemli değildir.

8)Öncül suçun yurt dışında işlenmiş olması da önem taşımaz. Yataklık suçu gibi kara para aklama suçu da Türk kanununa göre cezalandırılır. Çünkü farklı bir suç söz konusudur.

Kısaca kara para aklama suçunun oluşumunda şu hususlar mevcut olmalıdır.

¹⁰⁶ SOYASLAN, Doğan, Ceza Hukuku, Özel Hükümler, Savaş Yayın Evi, Ank. 1999, s.292.

–Yasanın 2/a maddesinde belirtilen fiiller kişi veya kişilerce işlenmek suretiyle bunların iradi veya irade dışı hareketleriyle parayla temsil edilen bir menfaat elde edilmiş olması ve 2/b maddesinde öngörülen şekilde aklama fiilinin gerçekleşmiş;

–Bu fiillerin 2/a maddesinde belirtilen yasalara aykırı bir şekilde elde edilen paranın bulunması,

–Kara para aklama kastının bulunması.

III. SUÇUN KONUSU, FAİL VE MAĞDUR

A. SUÇUN HUKUKİ KONUSU

1. Genel Olarak

Suçun hukuki konusu kara paranın aklanmasıdır. Hangi suçlardan elde edilen paraların kara para sayılacağı daha öncede belirttiğimiz gibi ülkelere göre değişmektedir. Bazı ülkelerde kaynağı suç olan her türlü kara para kabul edilmekte, bazıları muayyen miktarın üzerindeki parayı suç saymakta, bazıları ise kara para suçlarını tek tek sıralamaktadır. Bizde son yöntem yani suçların sıralanması uygulanmaktadır.

Sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden, diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil, sözü edilen para evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değer kara para tarifine alınmıştır. Elde edilen kara paranın aklanması ise suçun hukuki konusunu teşkil etmektedir. Yasa hangi tür eylemlerin aklanmayı meydana getirdiğini belirtmiştir. Bu konuda yasanın aradığı temel öge suç nedeni ile elde edilen değerlerin, bu değerlere meşruiyet kazandırmak amacıyla kullanılmış olmasıdır. Başka bir deyişle, fail yasada öngörülen suçlar dolayısıyla sağladığı yasal olmayan menfaati, meşru hale getirmek amacıyla değerlendirecektir.

Yasanın 2/a maddesinde sayılan fiillerin dışında kalan, fakat diğer yasalarla öngörülen ve yasaklanmış bulunan fiillerin gerçekleştirilmesi sonucunda elde edilen para, kara para sayılmaz.

Örneğin belirli mevsimlerde belirli alanlarda belirli miktarın üzerinde bazı hayvanların avlanması yasaklanmıştır (yaban keçisinde olduğu gibi). Yine belirli şekilde avlanmak yasalarda suç sayılmıştır. Trollar (Balık avında olduğu gibi). Böylece yasaya aykırı avlanmak suretiyle elde edilen kazanç kara para sayılmaz. (bu paranın borsada menkul kıymete yatırılması kara para aklama suçuna girmez.

Ama bir hastanede hasta bir kişinin arzusunun ve tıbbi gereklere aykırı olarak organların alınıp bunun başka hastalara nakledilmesinden sağlanan paralar kara paradır. Bu paranın menkul kıymete yatırılması kara para aklama suçu oluşturur.

Burada; "mal", maddi veya gayri maddi menkul veya gayrimenkul, fiziki varlığa sahip olabilir veya olmayabilir. Bu kavrama mal üzerindeki mülkiyet veya yararlanma hakkını gösteren belgeler ve senetler de dahildir. "Gelir", sayılan suçların işlenmesinden doğrudan veya dolaylı olarak kaynaklanmış olabilir.

2. Kara Parayı Doğuran Suçlar

Kara paranın tanımını adı geçen kanunun 2.maddesinin a fıkrasında verilmiştir. Buna göre; aşağıda açıklanan kanunlarda suç sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen para ve sair menfaatler kara parayı doğuran suçlar olup dolayısıyla kara para kabul edilmiştir.

a) 1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanundaki Fiiller

Anılan yasa 1.maddesinde aşağıda yazılı fiillerin işlenmesini kaçakçılık olarak nitelendirmiştir. 4208 Sayılı Kanunun 2/a maddesi uyarınca bu kanundaki tüm suçlar kara para aklama suçunun temel suçunu oluşturmaktadır.¹⁰⁷

a) Herhangi bir maddeyi veya eşyayı gümrük muamelesine tabi olmaksızın Türkiye'ye ithal ve ya Türkiye'ye ithale teşebbüs etmek,

b) Türkiye'ye ithali veya Türkiye'den ihracı yasak olan herhangi bir madde veya eşyayı ithal veya ihraç etmek ya da bunlara teşebbüs etme,

¹⁰⁷ [KOCASAKAL, s.332.]

Devletçe ihraç şartıyla müşterisine satılan eşya ve maddeleri dahilinde satmak veya mücbir bir sebep olmaksızın muayyen müddet zarfında ihraç etmemek.

c) a ve b fıkralarında yazılı kaçak eşyayı memleket dahilinde bir yerde den diğer bir yere bilerek nakletmek veya satın almak veya satmak veya saklamak veya satılığa arz etmek ve yahut alınıp satılmasına delalet (aracılık) eylemek,¹⁰⁸

Gümrük hudutları dahilinde kaçak eşya nakledenler aksini bir vesika ile ispat etmiş olmadıkça bilerek nakletmiş sayılırlar.¹⁰⁹

Bu hüküm Gümrük Mıntıkası haricinde kalan şehir, kasaba ve istasyonlarda mutat Pazar yerlerinden, gayri yerlerden yükletip nakledilen kaçak tüccar emtia eşyasını nakleden nakliyeciler hakkında caridir.¹¹⁰

İskelelerle vapurlar ve istasyonlar ile trenler arasındaki nakliyatta kapalı balya ve sandıkların, zahiri bir alamet olmaksızın (görünürde bir işaret olmaksızın) içlerinde zuhur edecek kaçak eşya şekilleri, bilerek naklettikleri sabit olmadıkça kaçakçı adlonulmazlar.

d) Devlet tekeli altında bulunan maddeleri mevzu veya salahiyetli (izinli veya yetkili) olmaksızın;

- Türkiye'ye ithal etmek veya ithale teşebbüs etmek,
- Memleket içinde bir yerden diğer bir yere sevk ve nakletmek,
- Saklamak,
- Satılığa çıkarmak veya satmak,

Bilerek kabul etmek, satın almak, istimal veya istihlak etmek,

-Türkiye'ye dahilinde imal etmek veya imal için hariçten alet ve edevat ithal eylemek veya ithale teşebbüs etmek veya bu alet ve edevatı dahilinde imal etmek,¹¹¹

e) Hususi Kanunlar mücbir ve muayyen işler için resimden muaf olarak ithal olunan veya az resimle ithal olunan veya hükümetçe verilen resme veya inhisara tabi maddeler;

- Tahsis edildikleri yerlerden başka yerlerde kullanmak veya satmak,
- Bilerek satın almak,

¹⁰⁸ [IPEK, s.78.]

¹⁰⁹ GÜNAY, Erhan, Uygulamalı Kaçakçılık Suçları, Adil Yayın Evi, Ank. 1996, s.19.

¹¹⁰ [GÜNAY, s.21.]

¹¹¹ KAÇAR, Hamza, Tüm Yönleriyle Kara para Mevzuatı (4208 Sayılı Kanun ve İlgili Mevzuat), Yaklaşım Yayınları, Ank. 1999, s.95.

–Kanuni hakkı olmaksızın veya hakkından fazla olarak almak veya bu hususta beyanname doldurmak veya tasdik ettirmek veya etmek.

Kaçakçılık yapmak maksadıyla icra vasıtalarının hazırlanması ve kendi feragatıyla olmayarak ittihaz edilmiş mani tedbirler sebebiyle fiilin husule gelmemesi bu kanuna göre kaçakçılığa teşebbüstür.

Askeri şahıslar tarafından, askere mahsus silah ve mühimmat üzerinde işlenecek kaçakçılık suçları hakkında, askeri muhakeme usulü ve askeri ceza kanunları uygulanır.

Görülüyor ki 1918 sayılı yasa 1932 yılının teknoloji, ulaşım ve ekonomik ortamının anlayışını taşımaktadır. Günümüz koşullarını yeterince kavradığı söylenemez. Gümrük ve Tekel yasalarına aykırı mal ithal, ihraç ve sirkülasyonun, bu işlemlerle ilgili yardım ve yataklık, ticaret, taşıma yasa kapsamında belirlenerek suç unsuru sayılmış, failleri 1918 sayılı yasa ile cezalandırılmış.¹¹² Diğer taraftan bu kişilerce elde edilen para ve parasal değerler 4208 sayılı yasa ile kara para sayılmıştır. Bu para ve değerlerin meşruiyet kazanması için ekonomiye sokulması, yani yasaların ve kamu vicdanının doğru bulunduğu bir kazancın para şekline büründürülmesi ayrı bir suç (kara para aklama suçu) kabul edilmek suretiyle cezalandırılması yoluna gidilmiştir.¹¹³

b) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkındaki Kanuna Aykırı Fiiller

Ateşli silahlarla mermilerin ve bıçaklarla salt saldırı ve savunmada kullanılmak üzere özel olarak yapılmış bulunan diğer aletlerin ülkeye sokulması, yapılması, satılması, satın alınması, taşınması veya bulundurulması: 10.07.1953 Tarih ve 6136 Sayılı Yasaya tabidir. Yasada belirtilen çerçeveye 6151 sayılı yasa hükümleri saklı kalmak üzere söz konusu silah ve aletlerin ülkeye sokulması yasaklanmıştır.¹¹⁴

Yasanın 12 ve izleyen maddelerinde aykırı davranışlara verilecek olan cezalar öngörülmüştür. Bu aykırı hareket sonucunda el edilen kazanç (para ile temsil edilen diğer değerler) 4208 sayılı yasanın 2/a, 2.maddesi ile de kara para olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca söz konusu maddenin (b) bendinde belirtilen

¹¹² [GÜNAY, s.21.]

¹¹³ [ERGÜL, s.91-92.]

¹¹⁴ [KAÇAR, s.121.]

şekilde suç unsurunun oluşması halinde ise kara para aklama suçu olarak nitelendirilmiştir.¹¹⁵

c) Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkındaki Kanun Hükümlerine Aykırı Eylemler

Gelişen toplum ve teknikle yeni tür olayların meydana gelmesi, suç unsurlarının gerçekleşmesi yeni yeni yaptırımları da zorunlu kılmaktadır. Organ nakli konusu da bunlardan biridir. Tıp bilimi ve teknolojisindeki çağdaş gelişim ve başarıların ürünü olarak, tedavi, teşhis ve bilimsel amaçlarla insan organizmasını oluşturan her türlü organ ve dokuyla bunların parçalarının alınması, satılması, aşılması ve naklinin hukuk çerçevesine alınmasını gerektirmiştir.¹¹⁶

25.05.1979 Tarih ve 2238 Sayılı yasanın 3.maddesinde; bir bedel ya da başkaca çıkar karşılığı organ ve doku alınması ve satılması yasaklanmıştır. Yasanın 4.maddesinde ise, "bilimsel, istatistiki ve haber niteliğindeki bilgi dağıtım halleri ayık olmak üzere organ ve doku alınmasına ve verilmesine ilişkin her türlü reklam yasaktır," hükmü getirilmiştir. Yasanın 15.maddesi, yasaya aykırı şekilde "organ ve doku alan, saklayan, aşıl原因 ve nakledenlerle bunların alım ve satımını yapanlar, alım ve satımına aracılık edenler veya bunun komisyonculuğunu yapanlar" hakkında hapis ve ağır para cezası öngörmektedir.¹¹⁷

4208 sayılı ile ise, bu yoldan elde edilen para veya para yerine geçen her türlü menfaat ve değer kara para kabul edilmiştir.

d) Kültür Ve Tabiat Varlıklarının Korunması Hakkındaki Kanuna Aykırı Fiiller

Korunması gerekli taşınır ve taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek bu hususta gerekli ilke ve uygulama kararlarını verecek teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmek amacıyla 21.07.1983 tarihinde 2863 Kültür ve Tabiat Kanunlarını Koruma Kanunu kabul edilmiştir.

Bu yasa ile; Kültür Varlıkları, Tabiat varlıkları, Sit, Koruma ve Korunma alanı değerlendirme deyimlerinden ne anlaşılması gerektiği açıklığa kavuşturulmuştur.

(md. 3.)

¹¹⁵ ALASU, Yılmaz, Hukukumuzda Ateşli Silahlar Bıçaklar ve Patlayıcı Maddeler, Ankara 1995, s.3.

¹¹⁶ GÜNDEL, Ahmet, Sulh Ceza-Ağır Ceza ve D.G.M. Davaları, Sözkese Mat. Ank. 1999, s.1375.

¹¹⁷ [KAÇAR, s.140.]

Devlete, kamu kurum ve kuruluşlarına ilişkin Taşınmazlar ile Özel hukuk hükümlerine tabi gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetinde bulunan taşınmazlar da, varlığı bilinen veya ileride meydana çıkacak olan korunması gerekli taşınır ve taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Devlet malı niteliğinde kabul edilmiştir.

Özel nitelikleri dolayısıyla ayrı statüye tabi tutulan mazbut ve mülhak vakıf malları hükmün dışında tutulmuştur. (md. 5.)

Taşınır ve taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarını bulunlar, malik oldukları veya kullandıkları arazinin içinde kültür ve tabiat varlığını bulunduğunu bildirenler veya yeni haberdar olan malik ve zilyetler, bunu en geç 3 gün içinde, en yakın müze müdürlüğüne veya köyde muhtara veya diğer yerlerde mülki idare amirlerine bildirmeye mecbur tutulmuşlardır.¹¹⁸

Durumu haber alan muhtar ve mülki amir de konuyu kültür ve turizm bakanlığına ve en yakın müze müdürlüğüne bildirmekle görevlendirilmişlerdir.

Koruma Yüksek Kurulunun ilke kararları çerçevesinde Koruma Kurulunca alınan kararlara aykırı olarak, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında her çeşit inşaat ve fiziki müdahalede bulunmak, bunları yeniden kullanıma açmak veya kullanımlarını değiştirmek yasaklanmıştır. Onarım, İnşaat, Tesisat, Sondaj, kısmen veya tamamen yıkma, kazı veya benzeri işler inşai ve fiziki müdahale sayılmıştır. (md. 9.)

Tescil ve ilan edilen kültür ve tabiat varlıklarının Kültür Bakanlığın dan izin almaksızın satılması, hibe edilmesi, devride yasaklanmıştır. (md. 13.) Bunların infazının başkasına bırakılması, kiralanması da Bakanlık İznine tabidir. (md. 14.)

Kültür varlıklarının buldukları yerlerde korunmaları esas olup, başka yerlere taşınmaları da izne bağlanmıştır. (md. 20.) Bunlardan müzelere alınanlar dışında kalanlar, tasnif ve tescil dışı bırakılanlar ve müzelere alınması gerekli görülmeyenler, sahiplerine bir belge ile iade olunurlar. (md. 25.)

Devlet müzelerine alınmayan kültür varlıkları bakanlık izni ile ticaret konusu yapılabilir.

Yurt içinde korunması gereken Taşınır Kültür ve Tabiat varlıkları yurt dışına çıkarılamaz. (Geçici ve İzinli çıkarmalar hariç) (md. 32.)

Bunların araştırılması, sondaj, kazı, ve defile arama işlemleri de müsaadeye tabidir. (md. 35.)

¹¹⁸ [KAÇAR, s.148.]

Tüm bu kurallara aykırı davranışlar 2863 sayılı yasanın 65 ve devamı maddelerinde cezai hükümlere bağlanmıştır. Bu hükümlerden ayrı olarak 4208 sayılı yasanın 2.maddesinde, b hareketlerin sonucunda elde edilen para ve diğer değerleri kara para tanımına dahil etmiştir. 2863 sayılı yasada belirtilen fiillerle oluşan bu paraya ekonomide meşruiyet kazandırılması kara para aklama suçunu oluşturacak ve ayrıca cezalandırma nedeni olacaktır.¹¹⁹

e) Vergi Usul Kanununun 344. Maddesinin 2 ve 3 Numaralı Bentlerindeki Suçlar

213 sayılı Vergi Usul Kanununun (V.U.K) anılan madde bentlerindeki;

“2. Sahte ve muhteviyatı itibariyle yanıltıcı vesikalar tanzim etmek veya bunları bilerek kullanmak.

3. Vesikaları tahrif etmek, asıllarına uygun olmayan vesika ve suretler tanzim etmek veya tahrif edilmiş vesika ve suretleri bilerek kullanmak,”

Suretiyle mükellef veya vergi sorumlusu tarafından kasten vergi ziyana sebebiyet verilmesi kaçakçılık suçunu oluşturmaktadır.¹²⁰

Anlam itibariyle sahte belge, düzmece, yapmacık belgedir. Belge üzerinde bir kimsenin yararı yahut başkasının zararı için değişiklik yapmak ise tahrifat yapmaktır.

Yaygın olarak kullanılan deyimle “nylon fatura” düzenlemek ve kullanmaktır.

Maddede belirtilen vesika ibaresine yalnız fatura değil serbest meslek makbuzu, muhtahsil makbuzu, gider pusulası ile perakende satış vesikaları (perakende satış fişi, yazar kasa fişi, giriş ve yolcu taşıma biletleri) sevk ve taşıma irsaliyeleri, yolcu listesi, müşteri listesi, adisyon gibi belgelerde dahildir.¹²¹

Gerçek ilişkiyi saklamak için, paravan kişi veya firmalar kullanmak, olayları saptamak, sonuçta kazancı gizlemek suretiyle vergi kaybına sebep olunmaktadır.

Burada konu edilen fiiller bir bakıma hileli işlemleri ifade eder. “Vergiye doğuran olayla ilgili işlemler, bir kısım vergiler bakımından kanunda şekli ve muhtevası itibariyle belli esaslara bağlanmış vesikalarla tespit edilir. Bu vesikalar;

¹¹⁹ [GÜNDEL, s.1376.]

¹²⁰ [GÜNDEL, s.1071.]

¹²¹ OKUR, Osman, Sahte Fatura; Kullanım Nedenleri, Verilen Cezalar ve Çözüm Yolları, USD. , s:107, Ankara1997, s.72.

kanuni defterdeki kaydın ve dolayısıyla beyan edilen matrahın doğruluğunu tahkike yararlar.

Vesikanın geçerliliği muamelenin gerçek yönünü ifade ve aksettirmesine bağlıdır. Gerçekte hiç yapılmamış bir muamele ile ilgili vesika, sahte vesika sayılır. Muameleyi aslından farklı aksettiren vesikaların ise, muhteviyatı itibariyle yanıltıcı olduğu kabul edilir.”

“Tahrif, vesikanın yazı ve rakamlarını karalama veya sair suretlerle bozulması ve bozulan yerlere hakikate uymayan yazı ve rakamlar yazılmasıdır. Asıllarına uygun olmayan vesika ve suret tanzimi de keza, tahrif anlamı taşır.”

İşte bu tür belgelerin düzenlenmesi veya bunların bilerek kullanılması, gerçek belgelerin tahrif edilmesi, tahrif edilmiş belgelerin bilerek kullanılması suretiyle vergi zıyana sebep olunması halinde kasten vergi kaçırılmış, kaçakçılık suçu işlenmiş sayılır.

Burada izahı gereken anılan bentlerde geçen “bilerek kullanmak” dan ne anlaşılacağı, tarafların söz konusu belgelerin nasıl ispat edileceğidir. Aksi takdir de bilerek kullanmadıkları savı her zaman ileri sürülmek suretiyle cezadan kurtulmak için can simidi olarak kullanılabilir. Sübjektif unsur olarak karşılaşılan bu husus, mükellefin basiretli bir tüccar, kişinin sağduyulu bir insan olarak biraz dikkat ve araştırma ile belgenin sıhhati üzerindeki kuşkunun giderilmesi, belgenin yanıltıcı ya da tahrif edilmiş olabileceği bilebilecek, anlayabilecek durumda olunması, belgenin gerçek mahiyetinin bilindiğinin kabul edilmesini gerektirir.

4008 yasa ile yapılan değişiklikle, kaçakçılık suçunun işlenmesi kasten vergi kaybına sebep olunmasına bağlanmıştır. 344.maddede “kasten varlığının ispat külfeti iddia edene aittir.” Hükmüne yer verilerek 6 bent halinde kastın varlığı kabul edilmiştir.

Esasen bu fiiller, kasıt unsurunu bünyesinde taşıyan fiillerdir faillerin bir kastı olmaksızın bu fiilleri işlemesi düşünülemez. Maddede kast varlığının ispat külfeti, iddia etmek durumundaki idareye yüklenmiştir. Bahse konu cezalar Vergi Usul Kanununca öngörülen cezalardır.

4208 sayılı kara paranın aklanmasıyla ilgili yasanın 2/a-5 bendinde kara para tanımına alınan fiiller ise yukarıda açıklandığı gibi V.U.K. 344/2 ve 3.madde bentlerinde ifadesini bulan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen paralar ve parayla temsil edilen kıymetli evrak, mal,... maddi menfaattir.

Anlaşılan yasa koyucu hileli vergi suçu deyimi mevzuatımızdan çıkarıldıktan sonra,

–Sahte veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı vesikalar tanzim etmeyi veya bunları bilerek kullanmayı,

–Vesikaları tahrif etmeyi, asıllarına uygun olmayan vesika ve suretler tanzim etmeyi veya bu tür vesikaları bilerek kullanmayı,

Vergi Usul Kanununun öngördüğü ceza ile cezalandırmayı yeterli görmemiştir. Bu cezalara ilaveten somut ölçülerle kaçakçılık suçu sayılan bu fiillerin işlenmesi sonucunda elde edilen para, kara para sayılmıştır.¹²²

Burada anılan belgelerin düzenlenmesi, kullanılması maddi ve icrai bir suç olup suçun faillerinin toplumda daha titiz cezalandırılması yanında, cezanın önleyici fonksiyonunu da ön plana çıkarma amacı düşünülmüş olsa gerektir.¹²³

Fiili gerçekleştiren mükellef veya vergi sorumlusu yasaların öngördüğü belge düzenine aykırı olarak, hazineye zarar vermiştir.

Ortada bir vergi ziyayı yoksa vergi kaçakçılığından söz edilemez. Söz konusu fiillerin işlenmiş olması V.U.K'nun 358.maddesine göre kaçakçılığa teşebbüs suçu teşkil eder.

Bununla beraber V.U.K. md. 344/2. 3. deki fiillerin işlenmiş olmasına rağmen, bir vergi ziyayı doğmamış ise, mükellefin kazancı (söz konusu belgeleri kullanmak suretiyle elde ettiği para) 4208 sayılı yasanın 2/a-5.maddesine göre kara para sayılmayacak mıdır? Bu paraların ekonomide kullanılması kara para aklama suçu teşkil etmeyecek midir?

Kara para aklama suçunda cezayı gerektiren suç mahiyetindeki fiillerin unsurları bahse kon 344/2,3.madde bentlerinde belirtilmiştir. Bu bentlerde geçen fiillerin işlenmiş olması kanuni unsurların tamamlanmış olması için yeterlidir.

Burada kara para aklama suçunun oluşması, 4208 sayılı yasanın 5. maddesinin b bendi gereği, belirtilen yollarla (344/2,3. md.) edildiğinden paranın meşruiyet kazandırılmak amacıyla tamamlanmış olacaktır.

Görülüyor ki V.U.K'nun 344.maddesi 1, 4, 5 ve 6 no'lu bentlerinde yasal defterleri tutmamak, kayıtları tahrif etmek, muhasebe hileleri yapmak, defter yapraklarını yok etmek, belgeleri yok etmek, gizlemek fiilleri kara para aklanması tanımı ve aklanması suçu tanımına alınmamıştır.

¹²² [GÜNAY, s.1072.]

¹²³ [ERGÜL, s.96.]

Esasen bu fiiller mükellefin bizatihi kendisini ilgilendiren (deyim yerinde ise, içe dönük) fiillerdir. Bu fiillerin sonunda ekonomide gerçek belgeler yerine düzmece “naylon belgeler” dolaşmakta, kullanılmaktadır. Bir mükellef yerini düzmece belgeyi kullanan sayısız şahıs alabilmekte ve toplum bundan zarar görmektedir.

Bu itibarla, her iki bentte yer alan fiillerin işlenmesi vergi kaçakçılığı suç ve cezasının yanında, ondan apayrı suç tanımına alınarak, cezalandırma yoluna gidilmiş bulunmaktadır.

“Aslında vergi suçu (kaçakçılık) ile kara para aklama suçu iki ayrı hukuk dalı kapsamına girmektedir. Her ikisinin de delil sistemi çok farklıdır; ekonomik ve teknik deliller verginin elde edildiğini belirliyorsa vergi salınır. Verginin salınması tek başına ceza hukuku alanına giren bir suç teşkil etmez ceza hukukunda kanunlarla yasaklanan bir fiilin unsurlarının gerçekleşmiş olması aranır.”

4208 sayılı yasada kara paranın aklanması suçunun unsurları tanımlanırken önce kara paranın ne olduğu belirlenmiş ve bunun içinde V.U.K'nun 344. md. 1. bentlerinde sözü edilen fiillere göndermede bulunulmuştur. Daha sonrada suç unsuru olarak kara paranın aklanması fiili gösterilmiştir.

Dikkat edildiğinde 4208 sayılı yasa 3.maddesinde V.U.K'nun 344.maddesinin ilk fıkrasında tanımını bulan “kaçakçılık suçu”na değil aynı maddenin 2 ve 3 numaralı bentlerine gönderilme yapılmış anılan bentlerdeki... fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen parayı kara para olarak değerlendirmiştir.

Suç işte bu paranın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, 2/b bendinde öngörülen şekillerde ekonomiye girişinin sağlanmasına yönelik hareketleri fiillerin gerçekleştirilmesiyle işlenmektedir.

Söz konusu fiillerin tüzel kişi ve kurumlarda işlenilmiş olması suç unsurlarının oluşumunda vergi kaçakçılığı suçundan farklı sebep-sonuç bağlantısı arz eder:

Örneğin Aile anonim şirketi olmayan, geniş bir organik yapısı ve iş hacmi bulunan büyük bir anonim şirketin yönetim kurulu üyeleri arasında sahte belge kullanılmış olduğunda, yapılan işler hiçbir illiyet rabitası kurulamayan kişilerin yer alması mümkündür. Hatta olayın gelişim tarzı, kara paranın elde edilmesi onun aklanma suçunun işlenmesi, yönetim kurulu üyelerinden bir kısmı ile yönetimde yer alan profesyonel yöneticiler arasında oluşturulan bir ekip çalışmasının da sonucu olabilir. Bu takdirde suç işleyenlerin işlenmesine yardımcı olanların olayla

haberi dahi olmayanların yargılamada farklı işlem ve cezalarla karşılaşacakları açıktır.

f) TCK'daki Devletin Şahsiyetine Karşı İşlenen Cürümler

TCK'nun 125-173, maddeleri arasında yer alan "Devletin Şahsiyetine Karşı İşlenen Cürümler" dolayısıyla elde edilen kara paranın aklanması da ayrı bir suç teşkil etmektedir.

765 sayılı TCK'nun "Devletin Şahsiyetine Karşı İşlenen Cürümler" başlıklı faslında yer alan;

–Vatan Hainliği: Devletin Ülkesine ve Egemenliğine Karşı İşlenen Suçlar,(md. 125)

–Vatandaşın Devlete Karşı Silah Kullanması veya Harbe Katılması, (md. 126)

–Devlete Karşı Harbe veya Düşmanca Hareketlere Tahrik, Yabancı Devlet Müdahalesine Çalışma, Milli Menfaatlere Karşı Hareketler, Propaganda Suçu,(md. 127)

–Asker Toplama, Yabancı Devlete Düşmanca Hareketler, Türkiye'yi Harb Tehlikesine Koyma,(md. 128)

–Düşman Askeri Hareketlerine Yardım, Düşmanla Ticaret, (md. 129)

–Harp Zamanında Taahhüdü Yerine Getirmemek, Taahhüdü Hile Karıştırmak, (md. 130)

–Askeri Tesisleri Tahrip, (md. 131)

–Devlet Güvenliğine Siyasi Menfaatlerine İlişkin Belgeleri Yok Etme veya Bozma, Devletin Güvenliğine İlişkin Bilgileri Elde Etme, (md. 132)

–Askeri veya Siyasi Casusluk, (md. 133)

–Taksirle İşlenen Casusluk, (md. 134)

–Gizli Askeri Bölgelere Girme, Devlet Güvenliği İle İlgili Belgeleri Bulundurma, (md. 135)

–Devlet Sırlarını İfşa, (md. 136)

–Yayılmaması Yasaklanan Haberleri İfşa, (md. 137)

–Devlet Sırlarından Yararlanma, Devlet Hizmetlerinde Sadakatsizlik, (md. 138)

–Harp Zamanlarında Devlet Buyruklarına Uymama, (139)

–Milletler Arası Dernekleri İzinsiz Kurma, Böyle Bir Derneğe İzinsiz Girme, (md. 143)

–Vatana Manevi Hıyanet, Düşman Devletten Nişan ve Aylık Alma, (md. 144)¹²⁴

–Milli Bayrağa veya Milli Alamelere Saldırı,

g) TCK'nın Bazı Maddelerinde Yer Alan Suçlar

–Bir kimsenin gayri meşru suretle diğer bir kimseyi kişisel hürriyetinden yoksun bırakması, (md. 179) (Hürriyeti Tahdit)

–Kendisine veya başkasına, para veya diğer bir yarar sağlamak maksadıyla bir gerçek veya tüzel kişiye zarar verebilecek hususu nesir yoluyla veya her ne suretle olursa olsun açıklama tehdidinde bulunma, (md. 192) (Şantaj, Açıklama tehdidi ile menfaat temini suçu)

–Yetkililerden ruhsat olmaksızın dinamit, bomba, yıkıcı, öldürücü alet veya barut ve benzeri ateşli ecza yakma. Bunların Türkiye'ye sokma, buna aracı olma... (md. 264)

–Ülkede yasal olarak dolaşımda bulunan milli paralarla, yabancı memleketlerde yasal dolaşımda olan paraları (döviz) taklit etme, (kalpazanlık) tağyir etme, (değiştirme) bunları yapanlarla anlaşarak aracılık etme, ülkeye sokma bunları satın alma, (md. 316) Değerlerini değiştirme, dolaşıma sokma, paranın itibarını tehlikeye düşürmek, (md. 317, 318, 319)

–Özel yasalara göre çıkartılan damgalı kağıtlar ve damgaya yarayan markalar, pullar ve eşdeğer diğer değerli kağıtların taklidi, ithali, satılıp alınması, dolaşıma çıkarılması, (md. 322)

–Demiryolu ve diğer kamu taşıma şirketlerinin biletlerinin taklidi, taklit biletleri piyasaya sürmek için satın alınması, saklanması, dolaşıma sürülmesi, (md. 325) Hükümetin emir ve kararları üzerine korunmaya mahsus Devlet mührü taklit etme, taklit olunan mührü kullanma (md. 322) Aynı şekilde resmi daire ve kamu müesseselerinden birinin mührünü taklit ve kullanma (md. 333)

–Taklit edilmiş işaret veya eserlerin havi alan evrak, eşya ve vesikaları satmak, satın almak. (md. 335)

–Resmi belgede sahtecilik. (md. 339)

¹²⁴ [KAÇAR, s.177-188.]

–Memurun görevini yaparken sahte belge düzenlemesi, asla aykırı bir suret vermesi. (md. 341, 339) 9.maddede belirtilen işleri memur olmayan bir kimsenin yapması. (md. 342)

–Bir kimsenin tamamen veya kısmen sahte özel belge ve senet düzenlemesi, asıllarını tahrif etmesi bu bunun sonucu genel veya özel zararın doğması. (md. 345)

–Nüfus teskeresi, hüviyet cüzdanı pasaport, ruhsatname taklit edilmesi veya bunların değiştirilmesi, sahiplerinden başkasına veya değişik yer ve zamanda gösterilmesi... Bunların kullanılması, belge asıllarının başkalarına verilmesi. (md. 350)

–Uyuşturucu maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal veya ithal, ihraç etmek, satmak, sevk ve nakletmek, bu işlere aracılık etmek, bu suçlarla ilgili teşekkül oluşturmak, küçükleri kullanmak, bu maddeleri sahte reçete ile almak. (md. 403) (uyuşturucu maddenin eroin, kokain, baz morfin, morfin olması halinde failin cezası bir kat arttırılır.

–Uyuşturucu kullanımını kolaylaştırmak, yanında bulundurmamak küçükleri aklen özürsüz, alışkın kişilere vermek. (md. 404) (403 ve 404. suçlardaki sağlık personelinin işlemesi halinde failin ceza yarısı kadar arttırılır). (md. 406)

–15 yaşından küçükleri kandırarak fuhşa teşvik etmek, bunun yolunu kolaylaştırmak. (md. 435) Fuhuş dolayısıyla gönlü olsa bile 20 yaşını bitirmeden bir bakire veya kadını zorla şiddet, tehdit veya nüfuz ve hile ile, 21 yaşını bitirenleri de başkası için ifa veya tedarik veyahut sevk veya bir yere nakletmek (halk dilinde beyaz kadın ticareti yapılması)(md. 436)

–Yağmalamak, yol kesmek, adam kaldırmak; Menkul bir malın zilyedini veya suç mahallinde bir başkasının zor ve şiddet kullanarak veya şahsen veya malen büyük bir tehlikeye düşüreceği beyanı ile tehdit edilerek o malı teslim yahut o malın kendi tarafından zaptına karşı sessiz kalmaya mecbur etmek... tehditleri silahla ya da korkutmak suretiyle yaparak bir kimseyi hapsedmek, تنها bir mahalle kaldırmak, bunların amaçlarına haberleşmeyle yardımcı olmak. (495, 496, 497, 498, 499, 500)

–Hile ve düzenle bir kimseyi hataya düşürüp onun veya başkasının zararına, kendisi veya başkası için haksız bir menfaat sağlamak (dolandırıcılık) (bu surette kredi açılmasını sigorta bedeli alınmasını, yurt dışında iş, ikamet sağlamak, vize almak, içinde bulunduğu zor durumdan kurtulmak, askerlikten kısmen veya

tamamen kurtulmak... bahanesiyle avukat... kurum yöneticileri tarafından dolandırıcılık suçu işlemesi ağırlatıcı sebep teşkil eder.) veya hileli iflasta bulunmak. (md. 504, 506)

Böylece yasa koyucu toplumun değer yargılarına ve insanlık değerlerine ters düşen, insanlığın yaşama hakkını tehlikeye atan maddelerin ticaretini yasaklamış olmasına rağmen, ticaret, tehdit, şantaj v.s. yollarla elde edilen parayı ve parasal değerleri kirli kabul etmiş kara para olarak nitelendirmiştir.

B. SUÇUN MADDİ KONUSU: KARA PARA

1. Genel Olarak

Suçun konusu, "kara para" dır. Başka bir deyişle suçun oluşabilmesi için öncelikle, ortada aklama hareketlerine konu "kara para"nın bulunması gerekir. Dolayısıyla, ancak kara para niteliğindeki bir mal varlığı veya zenginlik üzerinde ve bunu konu alan ve 2/b maddesinde gösterilen bir hareket suçu oluşturabilir. Ortada kara para niteliğinde bir mal varlığı veya zenginlik olmadığında, suçun konusu olmayacağından suç gerçekleşmeyecektir.

Kara paranın, sayılan temel suçlardan birinden elde edilmesi gerekliliğine değinmiştik. Ancak kara para sayılan değerlerin niteliği ve türünün, hangi ekonomik değerlere ilişkin olabileceğinin belirlenmesi gerekir.

Kara paranın ne olduğu, Kanununun 2.maddesinin (a) bendinde gösterilmiştir. Buna göre kara para, maddede sayılan suçların işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirler veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil bu para, evrak mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değerdir. Şu halde, suçun konusunu oluşturan kara parayı doğuran ve sınırlı olarak sayılan temel suçların varlığı sayılan değerlerin bu suçlardan elde edilmesi, konu yönünden kara para aklama suçunun ön şartını teşkil etmektedir. Görüldüğü gibi, hukukumuzda da bu suç önceki, temel bir suçu gerektiren ve buna bağlı olarak ortaya çıkan 2. derece de, bağlantılı (murtabit) bir suçtur.

Kanun koyucu, suçun konusunu, kapsam ve nitelik itibariyle geniş tutmuştur. Gerçekten suçun konusu olan kara paranın niteliği, türü, altı kategori halinde gösterilmiştir.

Bu şekilde, maddede sayılan fillerin işlenmesi suretiyle elde edilen:

–para,

–para yerine geçen her türlü kıymetli evrak,

–mal veya gelir,

–bunların birbirlerine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat veya gelir, kara para sayılmıştır ve bunlar suçun konusunu oluşturmaktadır.

Kanunumuz, dikkat edilirse konu yönünden bir çok ülkede olduğu gibi taşınır-taşınmaz ayırımı yapmamış ancak menfaatin maddi olmasını şart koşturmuştur. Şu halde, taşınmazlar da suçun konusunu oluşturabilecekken, manevi bir takım menfaatler aklamaya konu olamayacaktır.

Bu belirlemeler çerçevesinde, şu değerler kara para olarak suçun konusunu oluşturabileceklerdir.

2. Para

Paradan kasıt, tedavülde olma kağıt ve madeni paralardır. Kanaatimizce, Kanunu bu konuda bir ayırım yapmadığından bu para, yabancı bir devletin o ülke kanunlarına göre tedavülde olan kağıt ve madeni paraları da olabilir. Yabancı devlet parasının uluslararası finans piyasalarındaki değerini veya konvertibl olup olmamasının önemi yoktur.

3. Para yerine Geçen Her Türlü Kıymetli Evrak

Suçun konusunu oluşturabilecek ikinci grubun para yerine geçen her türlü kıymetli evrak oluşturmaktadır.

Kıymetli evrak, hakkın senede bağlı bulunduğu ve senesiz devredilmeyen ve devrinin mümkün olmadığı senetlerdir. Kambiyo senetleri (poliçe, bono, çek), tahviller gibi para senetleri pay senedi çıkarabilen ticaret ortaklarının çıkardıkları pay senetleri, makbuz senedi, varant, konşimento gibi emtia senetleri.¹²⁵ Kıymetli evrakın klasik çeşitlerini oluştururlar. Ancak, borsanın kurulması, ticaret alanındaki gelişmeler, yeni kıymetli evrak türlerini de yaratmıştır. Buna verilecek ilk ve en önemli örnek menkul kıymetlerdir. Gerçekten, 2499 sayılı SPK'nun 3. maddesindeki tanıma göre menkul kıymetler ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir

¹²⁵ İMREGÜN, Oğuz, Kara Ticareti Hukuku Derleri, Genel Hükümler-Ticaret ortakları, Kıymetli Evrak, İstanbul 1987, 8. bası, s.590.

getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları SPK'nca belirlenen kıymetli evraktır. Kurul, belirtilen kanunun verdiği yetkiye dayanarak, yayınladığı tebliğlerle pek çok menkul kıymet tipi yaratmıştır. Bunlar dışında da, bir çok kıymetli evrak tipi ortaya çıkmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:¹²⁶ Hisse senetleri ile değiştirilebilir tahvil, oydan yoksun hisse senetleri, İttifa senetleri, Kuponlar, Talon, Tahvil, Depo edilebilir menkul kıymet sertifikaları, Deniz Ödücü Senedi, Sigorta poliçesi ve il muhabereleleri, İpotekli borç sendi, Gayrimenkul karşılığı ihraç senedi, Rehinli tahvilat, Hamiline yazılı mevduat sertifikası, varlığa dayalı menkul kıymetler, finansman bonoları, yatırım fonu katılma belgeleri, katılma intifa senedi, banka bonoları, banka garantili bonolar, kara iştirakli tahvil, kâr ve zarar ortaklığı belgeleri, gelir ortaklığı senedi.

Şu halde, bu şekilde para yerine geçebilen ve kıymetli evrak sayılabilen her türlü değerinde suçun konusunu oluşturabilecektir.

4. Mal

Mülkiyete konu olabilen bütün maddi eşya ile bir mameleki girebilen bütün haklara hukuken "mal" denmektedir. Bunlar, arazi, evler ve akarlar, menkul eşya, irtifak hakları, alacaklar, ticaret sermayesi ve kredisi, keşif ve ihtira beratı üzerindeki haklar, telif ve tercüme gibi haklar olabilir.¹²⁷

Kanunda malın cinsi veya niteliği konusunda bir ayırım yapılmış değildir. Gerek Viyana Konvansiyonunda (md. 1,q) gerekse Strasbourg Sözleşmesinde (md. 1,b), "mal" ı da kapsayan "malvarlığı" suçun konusu olarak belirlenirken, "mal"ın, taşınır veya taşınmaz, maddi veya gayri maddi, fiziki varlığı olan veya olmayan her türlü mal olabileceği belirtilmiştir.

Türkiye'nin, Viyana Sözleşmesine taraf olduğu da düşünüldüğünde kanunda suçun konusunu oluşturabilen "mal"ın, bu konuda bir sınırlama ve belirleme getirilmediğine göre menkul veya gayrimenkul, maddi veya gayri maddi, fiziki varlığı olan veya olmayan her türlü malı kapsadığını kabul etmek yerinde olacaktır.

¹²⁶ POROY, Reha, TEKİNALP, Ünal, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, İstanbul 1999, s.5.

¹²⁷ Türk Hukuk Lügatı, Türk Hukuk Kurumu, Ank. 1991, s.217.

Menkul mal, değer veya niteliğine zarar gelmeksizin bir yerden diğer bir yere naklonulabilen (mobilya, banknot, kıymetli evrak gibi mallardır.) gayrimenkul mal ise, tarla, ev, apartman gibi yeri değiştirilemeyen şeylerdir.¹²⁸

Diğer ayırımı oluşturan maddi ve gayri maddi mal kavramlarına gelince, menkul veya gayrimenkul olsun aynı bir hakkın konusu olan şeylere (ev, apartman, mobilya, kıymetli senetler, ziynet eşyası gibi,) "maddi mallar"; buna karşılık telif ve tercüme eserleri keşif ve ihtira beraatı gibi fikri faaliyet ve yaratıcılığın meydana getirdiği mallar ise "gayri maddi" malları oluşturmaktadır.¹²⁹

Mülkiyete konu olabilen tüm maddi eşyalar, mameleki dahil olabilen bütün haklar, menkul veya gayrimenkuller, ziynet eşyaları, değerli taşlar, bu kapsamda değerlendirilecektir.

5. Gelir

Gelir kavramını, Strasbourg Sözleşmesinin ortaya koyduğu gibi (md. 1,a) suçtan doğan veya elde edilen herhangi bir maddi ekonomik yarar veya kazanç olarak anlamak gerekir. Bu gelir, herhangi bir biçim, özellik ve nitelikte olabileceği gibi mutlaka nakit bir kazanç şeklinde ortaya çıkması gerekmez.

6. İkame Değerler

Kanunumuza göre, bir para biriminden diğer para birimine çevrilmesi de dahil sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değerlerde suçun konusunu oluşturabilir. Bu şekilde ortaya çıkabilen ve suçun konusunu oluşturan değerler ise ikame değerler olarak anılabilir.

Bu formül ile kanun koyucu yalnızca suçtan doğrudan kaynaklanan para, evrak, mal veya gelirlere, bunların dönüştürülmesiyle elde edilen ikame değerleri ifade eden maddi menfaatleri de kara para kapsamına dahil etmiştir. İkame değerler, suçun dolaylı kazancını oluşturmaktadır.

Bu düzenleme isabetlidir. Çünkü, suç oluşturan yasadışı kaynağının gizlenmesi ve suçtan elde edilen ekonomik yararın yasal elde edilmiş gibi gösterilmesi olan kara para aklama faaliyetinde suçtan doğrudan elde edilen yarar genellikle, bu niteliğin gizlenebilmesi için, öncelikle bir başka değere dönüştürme

¹²⁸ [Türk Hukuk Lügatı, s.217.]

¹²⁹ [Türk Hukuk Lügatı, s.217.]

başka bir deyişle suçtan doğrudan elde edilen yarar yerine başka bir yarar ikame edilmektedir. Dolayısıyla aklamanın mantığı ve amacı sebebiyle hemen hemen daima suçtan doğrudan elde edilen gelirler, yararlar kaynağı gizlemek amacıyla derhal başka değerlere dönüştürmektedirler. Bu ikame değerleri kara para kapsamında saymak, hem suçun cezalandırılabilmesi ve hem de müsadereenin sağlanabilmesi için zorunludur.

Ancak, maddede kullanılan “sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin bir birine dönüştürülmesinde elde edilen her türlü maddi menfaat ve değerler” ifadesinden çıkan anlam, ancak para, evrak, mal veya gelirin birbirine dönüştürülmesinden elde edilecek her türlü maddi menfaatin bu kapsama gireceğidir. Başka bir ifadeyle, kanun, ancak bu dört tür değer kendi aralarında birbirlerine dönüştürülmesinden söz etmekle, kara para yine sadece evrak, mal veya gelir ile, bunların birbirine dönüştürülmesi suretiyle elde edilen maddi menfaat ve değerler ile sınırlı olmaktadır. Dolayısıyla kanun bu değerlerin “birbirlerine” dönüştürülmesinden bahis etmekle “her türlü maddi menfaat ve değer” ifadesinin bir anlamı kalmamaktadır. Gerçekten, suçun konusu olabilecek olan “her türlü maddi menfaat ve değer” olmayıp, ancak sayılan para, evrak, mal veya gelir ve bunların birbirlerine dönüştürülmesi suretiyle elde edilen para, para yerine geçen kıymetli evrak, mal veya gelir kapsamında maddi menfaat ve değerler olabilmektedir. Gerçi sayılan bu değerler, geniş içerikleri nedeniyle bizce neredeyse her türlü maddi menfaat ve değeri içermektedir.

Kanunun açık ifadesine göre, bir para biriminin başka paraya çevrilmesi hali, yani kambiyo işlemleri sonucu elde edilen bir başka döviz cinsinden para da suçun konusunu oluşturabilmektedir.

Suçtan elde edilen para, mal veya gelirin bir yatırımda veya ekonomik faaliyette kullanılması sonucu elde edilen ekonomik menfaatlerde bu hüküm uyarınca kara paraya dahil olacak ve aklamanın konusunu oluşturabilecektir. Repo ve faiz gelirleri, hisse senedine bağlı gelirler buna örnek olarak gösterilebilir.

C. FAİL VE MAĞDUR

Kara para aklama suçunda fail açısından çözülmesi gereken sorun, temel suçu işleyen ve bu şekilde kara para sayılan zenginliği bizzat elde eden kişinin aynı zamanda kara para aklama suçunun da faili olup olmayacağıdır.

Kara para aklanması suçlarının faili, herkes, herhangi bir kimse olabilir. Ayrıca bu suçu işleyebilmek için failinin bazı niteliklere, özelliklere sahip olması şart değildir. Hatta failin kara paranın kaynaklandığı suçlarla ilişkisinin olması da aranan bir husus değildir. Fail tek şahıs olabileceği gibi iki veya daha fazla kimse olabilir. Bu durumda koşulları varsa "teşekkül" halinde suç işleme söz konusu olabilir.¹³⁰

Ceza hukukun da ilke olarak ancak gerçek kişiler fail olabilir. Cezaların şahsi olması, cezanın failin kişiliğine uydurulması prensibin ve belkide en önemlisi her suçta bulunması gereken manevi unsur bunu şart kılar.¹³¹

Ancak, özellikle günümüzde büyük bir sorun haline gelmiş bulunan ekonomik suçlarla mücadelede Tüzel kişilerin ceza sorumluluğu kaçınılmaz hale gelmiştir. Nitekim yasanın 7.maddesi tüzel kişi içinde ceza sorumluluğu öngörmüştür.

Yasa koyucu görevi sebebiyle memur ve kamu görevlileriyle bazı kanunlara ve bir kısım mevzuata göre faaliyet gösteren kurumlarda çalışanların bu suçun faili olmasını ağırlatıcı sebep olarak ön görmüştür.

"Kara parayı elde eden" kara paranın doğumuna neden olan, 2.maddenin (a) bendinde sayılan öncül suçlardan birisini işleyen ve bu suçun sonucunda bir kazanç elde eden kişi veya kişilerdir. Kanunda "Başkaları" diye ifade edilen kimseler ise kara parayı elde edenler dışında kalan herkeştir.

"Başkaları" tabirinin kapsamında ele alınabilecek bazı kimseler şunlardır:

a)Kara parayı elde edenlerin yakınları: Kara parayı elde edenlerle akrabalık bağı olan kimselerin, aralarındaki insani ve psikolojik bağ nedeniyle kara para aklama suçuna katılmaları veya kara para aklama suçunun sonuçlarından kaçmasında faile yardım etmeleri mümkündür. Özellikle yardım niteliğindeki kara para aklama suçlarının, kara parayı elde eden kişinin akrabaları tarafından işlenmesi olasıdır. 4208 Sayılı Yasanın, kara para aklama suçunun cezasını düzenleyen 7.maddesinin son fıkrasında "Kara para aklama suçunun, usul veya füruu veya karı-koca veya kardeşlerden biri tarafından kara paranın kaynaklandığı suçları gizlemek amacıyla işlenmesi halinde bu ceza, yarısından üçte ikisine kadar indirilir." hükmü getirilmiştir.

¹³⁰ [ÇELİK, KOÇAĞRA, GÜLER, s.32.]

¹³¹ ÖZTÜRK, Bahri, Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku, Ank. 1994, s.240.

b)Kara parayı elde edenin arkadaşları, iş ortakları, iş ilişkisi içerisinde olduğu kimseler: Kara para elde eden kişi ile kan bağı olmamakla birlikte yakın ilişki içerisinde bulunan bu kişilerin de kara para aklama suçunu işlemeleri veya suça iştirak etmeleri işlemeleri mümkündür.

c)Banka ve diğer mali kuruluşların çalışanları: Kanunun 7.maddesinde, "...3182 Sayılı Bankalar Kanununa, 7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanununa, 3226 Sayılı finansal Kiralama Kanununa,1567 Sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki Kanuna, 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununa, Ödünç Para Verme İşleri ile Özel Finans Kurumlarının Kurulması, Faaliyetleri ve Tasfiyelerine ilişkin Esas ve Usulleri düzenleyen mevzuata göre faaliyet gösteren kurumlarda çalışanlar tarafından..." görevleri nedeniyle işlenmesi ağırlaştırıcı neden sayılmıştır ve kara para aklama suçunun bu kişilerce işlenmesi durumunda cezanın bir misli artırılması öngörülmüştür. Bu kuruluşlarda çalışan kişilerin özel konumları sayesinde bu suçları icra veya ihmal suretiyle icra suretinde işlemeleri mümkündür. Kara para aklama suçunun belli kişiler tarafından işlenmesi halinde öngörülen ceza artırımını, 7.maddenin yorumunda ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

d)Kolluk kuvvetleri, kara para aklama ile mücadele sürecinde yer alan görevliler, kovuşturma sürecinde yer alan görevliler, diğer memur ve kamu görevlileri ile bu kimseler üzerinde doğrudan veya dolaylı şekilde etkili olabilen bürokrat ve siyasiler: Kara para aklama ve kara paraya kaynaklık eden diğer suçları işleyenlerin, özellikle de sürekli olarak bu suçları işleyen suç örgütlerinin en önemli gayretlerinden bir tanesi de devlet içinden yardımcıları edinmek, rüşvet, şantaj, tehdit gibi yollarla suç ile mücadele eden birimler ve kişiler üzerinde doğrudan veya dolaylı bir biçimde etki alanı oluşturmaktır. Bundan dolayı, söz konusu görevlilerin veya yetkililerin gerek bir tehditten kaynaklanan zorunluluk sonucunda veya bir menfaat karşılığında kara para aklama suçunu işlemeleri mümkündür. Bu görevli veya yetkililerin işleyebileceği suçlar, doğrudan kara paranın aklanmasına yönelik fiillerden ziyade kara para aklamanın veya kara paraya kaynaklık eden suçların ortaya çıkarılmasını, bu suçlardan sağlanan kazançlar el konmasını veya müsadere edilmesini, bu suçların faillerinin tespit edilmesini, bulunmasını, göz altına alınmasını veya tutuklanmasını önlemeye yönelik fiillerdir. Kanunun 7.maddesinde suçun memur veya kamu görevlileri tarafından görevleri nedeniyle işlenmesi halinde verilecek cezanın bir misli artırılması öngörülmüştür. Ancak bu ceza artırımının söz konusu olabilmesi için

memur veya kamu görevlisinin bu suçu işlerken, bu niteliklerinden kaynaklanan özel konumunu kullanarak işlemiş olmaları gerekir.¹³²

e)Avukat, muhasebeci, mali müşavir gibi belli alanlarda uzmanlaşmış kişiler: Bu kişilerin uzmanlaştıkları alanlar ve bilgi birikimleri, suç işleyerek sonucunda kara para elde etmiş olan kimseler açısından son derece önemlidir. Kara paranın finansal sisteme sokulması, hukuki boşluklardan yararlanılması, yetkililerin dikkatinden kaçırılması, avam deyimiyile işlerin kitabına uydurulması için bu kimselerin yardımı gereklidir. Ülkemizde henüz yaygın olmamakla birlikte bazı ülkelerde, bazı avukat, muhasebesi, mali müşavirlerin kara para aklama konusunda uzmanlaşmaya gittikleri ve profesyonel olarak kara para akladıkları bilinmektedir.

f)Diğerleri: Kara para aklama suçu yukarıdaki sınıflardan hiçbirine girmeyen kimseler tarafından da işlenebilir. Bu kimseler, bir tehdit sonucunda veya pay, komisyon veya herhangi bir menfaat karşılığında veya karşılıksız olarak kara para aklama suçu kapsamındaki fiillerden birisini işleyebilirler.

Kanunda yer alan “Bu suçların, tüzel kişilik bünyesinde işlenmesi halinde, 3.fıkranın (a) bendi hükmünün uygulanamadığı durumlarda, fiili gerçekleştiren yöneticiler hakkında da aynı cezalara hükmolünmekle birlikte, tüzel kişiler de beş yüz milyon liradan beş milyar liraya kadar para cezası ile cezalandırılır.” hükmünden suçun failinin tüzel kişi de olabileceği düşüncesi doğabilir, ancak TCK'nın genel hükümlerine göre tüzel kişiler fail olamaz. Fail, fiili gerçekleştiren yöneticiler veya yetkililerdir.

Fail ve fiil incelenirken dikkat edilmesi gereken bir nokta, işlenen fiilin “iştirak” mı yoksa “yardım” mı olduğunun ayrımıdır. Yukarıda fail olarak sayılan kişilerin işledikleri fiiller amaç birliği içerisinde ve önceden anlaşarak, kara para aklama amacıyla veya kara para aklayanın fiilin hukuki sonuçlarından kaçmasına yardım etmek amacıyla işlenmişse kara para aklama suçu söz konusudur. Ancak fiil asıl faili korumak amacıyla işlenmişse TCK 296.madde kapsamındaki yardım suçu söz konusudur.

¹³² [ÇELİK, KOÇAĞRA, GÜLER, s.33.]

IV. SUÇUN UNSURLARI

A. KANUNİ UNSUR (TİPİKLİK)

Kara para aklamanın pek çok tanımının bulunduğunu, önceki bölümlerde ortaya koymuştuk. Gerçekten, kara para aklamanın suç tipi olarak hukuki tanımı bir yandan ceza hukukunun gereğini yerine getirebilmek için olabildiğince belirgin (sarih) olmalı, öte yandan da kavramı, tüm boyutları ve uygulama biçimleri ile birlikte içine alabilmek için yeterince genel olmalıdır.

Bu anlama kara para aklamanın suç kalıbı olarak hukuksal tanımında iki güçlük mevcuttur: Bir kere, suç kökenli zenginliklerin aklanmasını sağlayan işlemler, son derece çeşitli ve bazen tamamen farklı nitelik ve özellik taşıyabilmektedirler. Bankada nakit para ile hesap açmak, borsada hisse alım satımı yapmak, sahte bir evrak tanzimi ve hayali bir şirket kurmak gibi çok değişken işlemlerden bazı örneklere değinilmesinin önüne geçmek ve tüm olası hareketleri içerecek biçimde bunları aynı tanım altında toplamak son derece güçtür. Öte yandan, kara para aklamayı ortaya koyan faaliyetlerin büyük kısmı, hatta neredeyse tamamı bankaya para yatırmak veya uluslararası bir havale yapmak gibi tamamen yasal ve meşru işlemler şeklinde ortaya çıkmaktadır. Maddi unsur, yani hareketin kendisi suç niteliğinde olmayıp hareketin dışında kalan faktörler harekete suç niteliği vermektedir. Başka bir anlatımla fiilin hukuka aykırılığı, hareketten kaynaklanmamakta, bu hareketin yapılmasında etken olan amaç, saik harekete hukuka aykırılık vasfını vermektedir. Yoksa bir banka havalesi yapmak örneğinde olduğu gibi hareketin dış görünümü hukuka aykırılık niteliği taşımamaktadır. Gerçekten kara paraya ilişkin olsun, olmasın örneğin bir para transferi ya da kambiyo işlemi, şekil olarak aynı kurallar içinde ve aynı şekilde gerçekleşmektedir. Bir finansal veya ticari işlem, kara para aklama fiili olabileceği gibi tamamen meşru bir para hareketi de olabilir. Bu ayrımı yapabilmek son derece güçtür. Şu halde, hukuki ve kriminolojik planda güçlük, her gün milyonlarca sayıda gerçekleşen bu şekildeki çoğu meşru hareketlere suç özelliğini veren kriterlerini tanımlamaktır. Bu kriterlerin şunlar olabileceği öngörülmüştür.¹³³

–İşlemin konusunu oluşturan mal varlığının niteliğini (Suç kökenli zenginlikler olması)

¹³³ [KOCASAKAL, s.205.]

–İşlemi yapan tarafından güdülen amaç, saik (kökenin gizlenmesi, yasal elde edilmiş gibi gösterme, yani aklama)

–İşlemin yapılmasını isteyen kişinin sıfatı (Suç örgütü üyesi veya destekleyicisi olması)

–Nihai amaç (Organize suçun finansmanı, suç gelirinin serbestçe kullanılabilmesi)

İlk iki unsur, uluslararası belgelerde ve milli düzenlemelerin çoğunda korunmuştur. Diğer iki unsurun kara para aklamanın cezalandırılması için getirilen tanımlarda hukuki bir temel olarak gözetilmesi ise kabul görmemiştir. Çünkü bu durumda sadece bir suç organizasyonu tarafından veya böyle bir organizasyonu ayakta tutmak için gerçekleştirilen aklamanın cezalandırılması mümkün olabilirdi. Kaldı ki, bu unsurların kabulü, manevi unsur yönünden de özel bir kastı gerektirecektir. Dolayısıyla uluslararası toplum bu unsurları gözetmeyi haklı olarak reddetmiştir. Bu nedenle kara para aklama ile mücadele politikalarında, organize suç ile mücadele zımni olarak var olsa da bu husus, suçun hukuki tanımında yer almamıştır.¹³⁴

Bu durumda kara para aklama suçunun kanuni tarifinde, üç unsurun bir araya gelmesi gerekmektedir:

–Yasadışı kökenli, yani bir suçtan elde edilen değerlerin varlığı.

–Basit veya karmaşık birtakım finansal işlemler veya ticari faaliyetler.

–Bunları kontrol eden su örgütü veya kişi yönünden, fiilin hukuki sonuçlarından (ceza ve müsadere) kaçarak belirtilen zenginliklerden yasal çerçevede ve serbestçe yararlanabilme, bunları kullanabilme imkanının sağlanması amacıyla zenginliklerin suç oluşturan kökenini gizleyici faaliyetler.

Kara para aklama suçu ile hemen hemen tüm tanımlarda en azından bu unsurların bulunması gerekmekte ve bulunduğu da görülmektedir. Ayrıca suçun tanımında, aklamanın konusu olan zenginlikleri, geliri doğuran temel veya asli suçların belirlenmesi ve belirtilmesi de gereklidir. Burada yukarıda da görüldüğü gibi özellikle uyuşturucu madde kaçakçılığı ve organize suçluluğun hedef alındığı göze çarpmaktadır. Nihayet bizce suç tanımı, aklamanın, yerleştirme, ayırma ve bütünleştirme gibi klasik üç aşamasını ve olası aklama tekniklerini de kapsamaktadır.

¹³⁴ [KOCASAKAL, s.206.]

Bu konuda uluslararası bir metinde ilk defa kara para aklamanın hukuki tanımını veren Viyana Sözleşmesindeki hüküm, bu üç unsuru içeren, mümkün olan en kapsayıcı tanımı yapan ve sonraki uluslararası belgeleri ve milli mevzuatları etkileyen bir tanımdır. Buna az sonra değinilecektir.

İsviçre Federal Konseyine göre, kara para aklamanın kriminolojik tanımı şu hususları içermelidir: Bir suç örgütünün, suç kökenli zenginlikler veya "döner sermaye" şeklindeki diğer mameleki değerleri; bunun finansal işlemler aracılığı ile sistematik olarak örtbas edilmesi (bunlara değişik bir görünüm verilmesi); bu hareketlerin, bu zenginlikleri ceza kovuşturma organlarının bilgisinden kaçırmak amacıyla ve ekonomik değerlerini korumak için yapılması. Federal Konseye göre, ana hatlar bu şekilde çizilebilmekle birlikte, suç tanımının "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesine uygun olarak hareketlerin açık bir biçimde gösterilmesi suretiyle düzenlemesi de gerekir.

B. MADDİ UNSUR

Kanun kara para aklama suçunun tanımını yaparken, hangi fiillerin elde edenlerce, hangilerinin başkalarınca işlendiği zaman kara para aklama suçu oluşturacağını göstermiştir. Bu bağlamda, maddi unsuru yine kara para aklama suçunun tanımından hareketle şu şekilde açıklayabiliriz.

Tablo 4: Kara Aklama Suçunun Maddi Unsuru

KARA PARA AKLAMA SUÇU

KARA PARAYI ELDE EDENLERCE İŞLENEBİLECEK FİLLER	BAŞKALARINCA İŞLENEBİLECEK FİLLER
meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi,	iktisap edilmesi,
kullanılması,	bulundurulması,
kaynak veya niteliğinin değiştirilmesi,	kullanılması,
zilyet ya da malikinin değiştirilmesi,	kaynak veya niteliğinin değiştirilmesi,
gizlenmesi,	zilyet ya da malikinin değiştirilmesi,
veya sınır ötesi harekete tabi tutulması,	Gizlenmesi
veya bu hareketin gizlenmesi,	veya sınır ötesi harekete tabi tutulması
	veya bu hareketin gizlenmesi,
	elde edildiği bilinen kara paranın, yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla başkaları tarafından,
	kaynağının veya yerinin değiştirilmesi
	transfer yoluyla aklanması
	tespitini engellemeye yönelik fiiller

Kaynak: ÇELİK Kuntay, KOÇAĞRA Işıl Selen, GÜLER Kadir, Kara para Aklama, Masak Yayını, Ankara 2000,

Bu tablo kısaca açıklanarak maddi unsur ifade edilmeye çalışılmıştır.

1. Kara parayı Elde Edenlerce İşlenebilecek Fiiller

4208 sayılı kanunun 2.madde (b) bendinde, "kara para aklama suçu" Türk Ceza Kanununun 296.maddesinde belirtilen haller haricinde, bu maddenin (a) bendinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen kara paranın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen kara paranın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi ya da sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi, yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasını ayardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin

değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması ve kara paranın tespitini engellemeye yönelik fiiller olarak tanımlanmıştır.¹³⁵

a) Kara Paranın Meşruiyet Kazandırma Amacıyla Değerlendirilmesi

Bu fiilin amacı kara paranın mali sisteme sokulması ve yasadışı yollardan elde edilen bu kazanca yasal bir görünüm kazandırılmasıdır. Kanun metninde kullanılan meşruiyet kazandırma ile kastedilen anlam budur. Meşru kelimesinden türemiş olan “Meşruiyet” meşruluk, kanuna uygunluk anlamına gelir. Başka bir ifade ile, yasaya göre kara paranın şu veya bu biçimde şekil değiştirmesi, yani bu paranın başka bir değere dönüştürülmesi değerlendirme olarak kabul edilecektir.¹³⁶

Aslında “meşruiyet kazandırma” amacı, kara para aklama suçunun manevi unsuru olan “kasıt”ın ifadesidir. Meşruiyet kazandırma amacı, kara para aklama suçunun özünde vardır. Zaten “kara para aklama” tabiri içindeki “aklama” kelimesi de yasallık kazandırma anlamında kullanılmaktadır. Dolayısıyla meşruiyet kazandırma amacı sadece “değerlendirme” fiiline has değildir ve kara para aklama suçu kapsamına giren diğer fiillerde de bulunması gerekir. Bu, kara para aklama suçunun yalnızca kasıtle işlenebilmesinin doğal sonucudur.

Bu bağlamda değinilmesi gereken bir nokta ise kara para aklama suçunun oluşabilmesi için kara paranın mutlaka aklanmış olmasının gerekmediğidir. Kara parayı aklamak amacıyla, diğer deyimle meşruiyet kazandırmak amacıyla, yasada sayılmış olan fiillerden birisi (değerlendirmek, kullanmak, kaynak ve niteliğini değiştirmek vs.) işlendiği zaman kara para aklama suçu oluşur. Kara paranın başarıyla aklanmış olması şart değildir, bu fiillerin kara paranın aklanması amacıyla işlenmesi yeterlidir. Zaten mantıken, kovuşturmaya konu olan kara para aklama olayları başarısız kara para aklama operasyonları olacaktır. Başarılı (yani suçlu tarafından başarı ile tamamlanmış ve işlendiği tespit edilememiş) kara para aklama olayları devlet yetkilileri tarafından fark edilmeyecek, herhangi bir kovuşturmaya konu olmayacak, bu olaylarda kara para devlet tarafından meşru para olarak kabul edilecek ve mali sisteme girecektir.

¹³⁵ [KOCASAKAL, s.381.]

¹³⁶ DONAY, Süheyl, 4208 Sayılı Kara Para Yasası Hakkında Düşünceler, Radikal, Forum Sayfası, 17.01.1997,

“Değerlendirme” kelimesinin anlamı değer kazandırma değil, kara paranın ekonomik değerini kaybetmesini ve yok olmasını önleyecek şekilde kullanılmasıdır. Kullanmayı, (kullanma= değerlendirme+ tüketme) şeklinde formüle edebiliriz. Özellikle kayıt dışı ekonominin büyük olduğu, kara para aklama ile mücadele prosedürlerinin bulunmadığı veya zayıf olduğu bir ülkede kara paranın sadece değerlendirme yoluyla bir adımda, mali sisteme sokulması ve aklanması mümkündür.

Kara paranın değerlendirilmesi birçok şekilde olabilir. Örneği uyuşturucu madde kaçakçılığında elde edilen kara paranın, bankada açtırılan bir hesaba yatırılması, bu para ile döviz alınması, bir işletme veya turistik tesis satın alınması, bir aracı kurum vasıtasıyla hisse senedi satın alınması, devlet tahvili veya hazine bonusu alınması, gayrimenkul veya menkul mallar (tüketmek değil, parayı değerlendirmek amacıyla) satın alınması. Kara paranın ticarete kullanılması, işletilmesi, kara para ile yatırım ve plasman yapılması da “değerlendirme” kapsamındadır.

“Değerlendirme” fiilinin yalnızca elde edenlerce işlendiği zaman kara para aklama suçunu oluşturması, başkaları tarafından işlenebilecek fiiller arasında sayılmaması eleştirilebilir. Bir kişiye ait paranın veya mal varlığının başkası tarafından değerlendirilmesi mümkündür.

b) Kara Paranın Kullanılması

Kullanmak kelimesinin sözlük anlamı, bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak, bir şeyi yararlı olduğu işe sürmek, işlemektir.

Değerlendirme kavramını incelerken kullanmayı, (kullanma = değerlendirme + tüketme) şeklinde formüle etmiştik. Değerlendirme ayrı bir kavramla ifade edildiği için, “kullanma” kavramını, tüketime yönelik olarak kullanma şeklinde algılamak daha doğru olacaktır.¹³⁷

Bu çerçevede, kara paranın elde edenlerce veya başkaları tarafından ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tüketilmesini ve karşılığında tatmin elde edilmesi bu fiil kapsamında değerlendirilmelidir. Bu kapsama gerek zorunlu, gerek faydalı gerekse lüks harcamalar girmektedir. Yiyecek, giyecek, beyaz eşya, takı, ev eşyaları gibi malların ve çeşitli hizmetlerin satın alınmasını örnek olarak verebiliriz. Kullanmak üzere otomobil alınması, oturmak üzere villa alınması gibi harcamalar

¹³⁷ [ÇELİK, KOÇAĞRA, GÜLER, s.37.]

da kullanma kavramı kapsamında ele alınmalıdır. Bu bağlamda, "kullanılmadan anlaşılması gerekenin" ne olduğu açık değildir. Kanaatimizce kullanma, kara para niteliğindeki değerler üzerinde icrai nitelikte çeşitli tasarruflarda bulunmayı ifade etmektedir. Bu tasarruflar yani kullanma, bir mal veya hak satın alma, kara parayı bir başka değer ile değiştirme, takas etme, ödünç verme, banka hesabına yatırma, şirket kurma veya ticari faaliyette kullanma gibi hareketleri içerebilir. Fail bir üçüncü kişi olduğunda, bu kullanmanın failin kendisi veya temel suç failinin nam ve hesabına olup olmasının kullanmadan bir çıkar sağlanmasının önemi olmaması gerekir.

Kullanmayı ortaya koyan hareket kullanmanın biçim ne niteliğine göre anı, mütemadi olabilecektir.

c) Kara Paranın Kaynak ve Niteliğinin Değiştirilmesi

Kara paranın kaynak ve niteliğinin değiştirilmesi de kara para aklama suçunu oluşturur.

Bu hareket biçimlerinin sıralanmasından önce kullanılan "elde edenlerce veya başkaları tarafından" ibaresi, failin hem temel suçu işleyen ve hem de üçüncü bir kişi olabileceğini göstermektedir.¹³⁸ Kara paranın kaynağının değiştirilmesi, kara paranın oluşumuna neden olan ve kanunun 2.maddesinin (b) bendinde sayılan ve suç teşkil eden fiiller ile kara para arasındaki illiyet bağının koparılmasını amaçlayan yöntemlerdir. Kara paranın kaynağı, öncül suç niteliğindeki fiillerdir. Bu fiiller yerine başka fiillerin (yasalara uygun fiillerin) kara paranın kaynağı olarak gösterilmesi kara paranın kaynağının değiştirilmesi demektir.

Kara para niteliğinin değiştirilmesi ise, kara para olma özelliğinin ortadan kaldırılmasıdır.

Kara paranın aklanması için kullanılan en temel ve en yaygın yöntemler kaynağını ve niteliğini değiştirmeye yönelik yöntemlerdir. Kara paranın kaynağının ve niteliğinin başarılı bir şekilde değiştirilmesi, ve bu işlemin yetkililer tarafından fark edilmemesi zaten kara paranın başarıyla aklandığı anlamına gelir. Kara paranın kaynak ve niteliğinin değiştirilmesi fiiline örnek olarak aşağıdaki işlemler gösterilebilir;

¹³⁸ [KOCASAKAL, s.386.]

Uyuşturucu ticaretinden elde edilen kara paranın, sahte ve muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belgeler kullanılarak, mal ihracatı karşılığı sağlanmış gelir gibi gösterilmesi ve bu kazancın beyan edilmesi.

Kara paranın, komisyon ödenerek, sahte ve muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belgeler kullanılarak kumarhane işletmelerinden kazanılmış gibi gösterilmesi.¹³⁹

Gerçekte ticari faaliyeti bulunmayan bir kolektif şirketin, sahte ve muhteviyatı itibarı ile yanıltıcı belgeler kullanılarak kara parayı elde edenlerce şirkete aktarılması ve şirket kârı gibi gösterilmesi ve bu kazancın ortaklar tarafından beyan edilmesi.

Şirketler arasında, fatura bedellerinin emsallerine göre düşük veya yüksek gösterilmesi suretiyle, kara paranın bir şirketten başka bir şirkete aktarılması suretiyle ticari kazanç gibi gösterilmesi ve bu kazancın beyan edilmesi.

5. Gerçekte miras kalmadığı halde, kara parayı elde edenin, kara parasını, ölen babasından kalmış gibi göstererek beyanname vermesi, v. b.

d) Kara Paranın Zilyet ya da Malikinin Değiştirilmesi,

Zilyet, bir şeyi (sahibi kendi olsun veya olmasın) elinde bulunduran, kullanan veya onun üzerinde tasarruf sahibi olan kişi demektir. Yani zilyetlik bir şey üzerinde fiili hakimiyettir. Malik ise, bir şeyin mülkiyetini elinde tutan kişi, yani o şeyin sahibi demektir.¹⁴⁰

4208 Sayılı Kanun'un 2.maddesinin (b) bendindeki tanımlamaya göre, kara paranın, zilyet veya malikinın elde edenlerce değiştirilmesi de kara para aklama suçunu oluşturur. Kara para aklayıcılar açısından zilyedin ve malikin değiştirilmesi, resmi otoritelerin gözünden kaçmak için son derece fonksiyonel bir yöntemdir. Kara para aklayanların, kara parayı yakın akrabalarına, arkadaşlarına, iş ortaklarına vermeleri, bu kişilere ait banka hesaplarına yatırmaları veya muvazaalı işlemlerle bu kişilere devretmeleri kuvvetle muhtemeldir ve uygulamada da sıkça rastlanan bir durumdur. "Şirinleme" veya "mantarlama" ismiyle kara para literatürüne girmiş olan kara para aklama tekniği kara paranın zilyedinin değiştirilmesi esasına dayanmaktadır. Bu yöntemde kara para aklayan kişi kara parayı birçok farklı kişi adına açılan hesaplara yatırarak yetkililerin gözünden kaçırmaya çalışmaktadır. Farklı kişiler adına açılan hesaplarda yer alan düşük

¹³⁹ [ÇELİK, KOÇAĞRA, GÜLER, s.38.]

¹⁴⁰ [ÇELİK, KOÇAĞRA, GÜLER, s.39.]

miktardaki paranın pek kimsenin dikkatini çekmeyeceği bir gerçektir. Farklı kişilerin hesaplarına yatırılan bu paralar daha sonra tedricen (dikkat çekmeyecek biçimde zamana yayılarak) ve kitabına uydurularak mali sisteme sokulmakta, sonuçta kara paranın asıl sahibinin cebine aklanmış bir biçimde geri dönmektedir.

Bundan dolayı kara para aklama olaylarının araştırılmasında ve kovuşturulmasında veya kara para aklamaya bağlı olarak müsadere ve tedbir kararlarının uygulanması sırasında sadece failin değil, failin ailesinin, yakınlarının, samimi olduğu kişilerin, şirketinin, iş ortaklarının da banka hesaplarının ve mal varlıklarının incelenmesi, kara para ile mücadelenin etkinliği açısından bir gerekliliktir.

Kara para, elde eden kişi tarafından başka şahıslar adına açılmış banka hesaplarına yatırıldığı zaman kara paranın hem zilyedi hem maliki değiştirilmiş olur. Zilyet değiştirmekte, malik ise görünürde değiştirmektedir. Kara para, elde eden tarafından başka bir kişiye geri almak üzere veya paranın sahibi nam ve hesabına bir işlem yapılmak üzere teslim edildiği zaman zilyedi değişmiş olur. Kara para üçüncü kişilere, hediye, bağış, hibe gibi isimler altında da devredilerek maliki değiştirilebilir. Kara para başkasına borç olarak verildiğinde zilyedi değişmiş olur, borçların ödenmesinde kullanıldığında ise maliki değişmiş olur.

Suç gelirini bir başkasına (mülkiyet veya zilyetliğini) devretmek veya bunu devralmak, gizli bir yerde saklamak, bir başka değere dönüştürmek, gizlice ülkeye sokmak veya ülkeden çıkarmak buna örneğin bir otoparktan kazanılmış meşru bir kazanç olarak göstermek bu tür hareketlere örnek olarak gösterilebilir. Örneğin bir kararında İsviçre Federal Mahkemesi, yasadışı uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen düşük değerli paranın daha değerli parayla değiştirilmesini kara para aklama fiili saymıştır. Bu kategorideki hareketleri oluşturabilecek fiillerin tümünü önceden belirlemek mümkün değildir. Bu çerçevede yine İsviçre Federal Mahkemesi, Bir suçtan elde edilen mameleki değerlerin kaynağını belirlemesini açığa çıkarılmasını, bu konuda bir müsadere, (dolayısıyla bir mahkumiyetin) engellenmesini sağlamaya yönelik ve buna elverişli her türlü fiilin kara para aklama suçunu oluşturacağına hükmetmiştir.

Kara paranın kaynak veya niteliğinin ya da zilyet ya da malikinin değiştirilmesi daha çok neticesi fiile bitişik bir hareket özelliği, bunların gizlenmesi duruma göre ani olabileceği gibi mütemadi bir özellikte gösterilebilir. Suç kaynaklı zenginliklerin değiştirilmesi veya gizlenmesi ile netice tamam olur. Daha öncede

belirttiğimiz gibi kural olarak bu hareketler icrai nitelikte olup aktif bir davranışı gerektirir. Bu na karşılık gizleme, ihmal ile, menfi bir hareketle şeklinde de gerçekleşebilir. Gerçekten bildirimde bulunma veya gizlememe yolunda bir yükümlülüğün varlığı halinde, sadece sessiz kalma dahi gizlemeyi oluşturabilir.¹⁴¹

e) Kara Paranın Gizlenmesi,

Kara parayı elde eden tarafından veya başkası tarafından işlenebilir.

Gizleme deyince akla ilk gelen, paranın veya suçtan elde edilen diğer bir ekonomik değer, kara parayı elde eden kişi veya bunu bilen üçüncü kişiler tarafından gizli bir yere, bölmeye konularak, belli bir yere gömülerek, veya suçtan haberi olmayan bir kişiye teslim edilerek veya bunlara benzer yollarla saklanmasıdır. Bu yolla güdülen amaç, kara paranın, yetkililerin dikkatinden kaçırılması ve olası bir arama durumunda kara paranın kolluk güçleri tarafından ele geçirilmesinin önlenmesidir.

Ancak paranın, gerek ülke içinde gerekse ülke dışında bir banka hesabında veya kiralık kasada gizlenmesi de mümkündür. Banka yetkililerinin kara para akladığını bildikleri bir kişiye ait işlemleri yetkililere bildirmemeleri, inceleme yapan yetkililerden gizlemeleri de bu fiil kapsamında değerlendirilebilir.

f) Kara Paranın Sınır Ötesi Harekete Tabi Tutulması veya Bu Hareketin Gizlenmesi,

Kara paranın, sınır ötesi harekete tabi tutulması, kara paranın bir ülkenin sınırlarını aşarak diğer bir ülkeye geçirmek demektir. Yani bir ülkenin egemenlik alanından başka bir ülkenin egemenlik alanına geçirilmesi anlamına gelir. Bu fiil kara parayı elde edenlerce işlenebileceği gibi, bunu bilen başkaları tarafından da işlenebilir. Kara paranın sınır ötesi harekete tabi tutulmasında başkalarının (kuryelerin) kullanılması sıkça rastlanan bir durumdur.

Bu geçiş, geçiş için ayrılmış sınır kapılarından olabileceği gibi bu kapılar dışında herhangi bir yerden de olabilir. Komşu ülkeler arasında veya komşu olmayan ülkeler arasında kara paranın sınır ötesi harekete tabi tutulması deniz yoluyla veya hava yoluyla da gerçekleştirilebilir.

Kara paranın sınır ötesi harekete tabi tutulmasının yalnızca fiilen bir ülke topraklarından diğer ülke topraklarına geçirme olarak anlaşılması gerekir. Kara

¹⁴¹ [ÇELİK, KOÇAĞRA, GÜLER, s.41.]

paranın sınır ötesi işleme tabi tutulması elektronik ağlar, bilgisayar sistemleri, bankacılık teknikleri kullanılarak havale veya transfer yoluyla da mümkündür.

Görüldüğü gibi, bir işlem ile kara para aklama suçu kapsamında yer alan birkaç fiilin aynı anda işlenmesi mümkündür. Örneğin, yurtdışındaki bir bankaya yapılan bir havale ile, hem kara paranın sınır ötesi harekete tabi tutulması, hem transferi, hem zilyet ve malikinin değiştirilmesi fiilleri işlenebilir.

Daha önce de belirtildiği gibi kara para ile mücadelenin etkinliği ülkeden ülkeye değişmektedir. Kara para aklama ile etkin bir mücadele yürütülen, ülke mevzuatının kara para aklamaya imkan sağlamayacak şekilde düzenlemeler içerdiği, bu konudaki cezaların ve uygulamaların caydırıcı olduğu ülkelerde kara para aklama işlemleri, aklayıcılar için yüksek risk taşır. Bir ülkenin kara para aklayıcıların gözündeki risk puanını etkileyen diğer önemli bir unsur da ülkenin teknolojik ve sosyal gelişmişliğidir. Bankacılık işlemlerinin tamamen kontrol altında olduğu, kayıt dışı ekonominin asgari düzeye indirildiği, kolluk güçlerinin kararlı ve disiplinli olduğu, kovuşturma ve yargılama prosedürlerinin hızlı ve etkin işlediği bir ülke kara para aklayıcılar tarafından sevilmeyen bir ülke olacaktır. Ayrıca toplumdaki bilinç düzeyinin yüksek olması da kara para aklayıcılarının işini zorlaştıracaktır. Tüm bu nedenlerden dolayı kara para aklama ile mücadelenin etkin olduğu ülkelere, etkin olmadığı ülkelere doğru bir kara para akışı olacaktır. Dünya üzerindeki bazı ülkelerin neredeyse tüm gelirleri, kara para aklamaya yönelik olarak sağladıkları hizmetlerden elde edilen kazançlardan oluşmaktadır. Bu ülkelerde kara paranın aklanması için her türlü imkan hazırlanmıştır. Kara para gelişmiş ülkelere kirli olarak gelmekte, daha sonra bu ülkelere aklanmış şekilde çıkmaktadır.

Kara paranın ülkeler arasında nakli, elektronik işlemlerle olabileceği gibi, fiilen de olabilir. Kara paranın kuryeler aracılığı ile bavulla nakli kayıt dışı ekonominin yaygın olduğu ülkelere sıkça rastlanan bir durumdur. Ayrıca kara paranın sınırdan geçen çeşitli araçların gizli bölmelerinde, kişilerin üzerinde veya çeşitli eşyaların içine saklanarak nakledilmesi de mümkündür.

Kara paranın sınır ötesi harekete tabi tutulması gibi bu hareketin gerek elde edenlerce, gerek bunu bilen başkalarınca gizlenmesi de kara para aklama suçu kapsamındadır.

2. Başkalarınınca İşlenebilecek Fiiller

a) Kara Paranın İktisap edilmesi

İktisap, bir şeyin mülkiyetini elde etmek demektir. Bu şey, menkul veya gayrimenkul olabileceği gibi bir hak da olabilir. Kara paranın tanımı içerisinde, her türlü menkul ve gayrimenkul mal, hak, menfaat ve değer girmektedir. Dolayısıyla, kara para aklama suçunun oluşması için iktisap fiilinin menkul, gayrimenkul mal için veya hak için gerçekleşmesi gerekir. Kara paranın iktisap edilmesi, ancak "başkaları" tarafından işlendiği zaman kara para aklama suçunu oluşturan fiiller arasında yer almaktadır.

İktisap şekilleri kısaca şöyle özetlenebilir.

a)Menkul Mal İktisabı:

Asli veya fer'i olmak üzere iki şekilde olabilir. Asli iktisap, bir şahsın delaletine ihtiyaç olmaksızın bir malın mülkiyetini elde etmektir. Bunlar; ihraz (sahipsiz bir malı alma), lukata (kaybolan bir malı bulan kimse, ilandan veya zabıtaya verdikten sonra beş sene içinde sahibi çıkmaz ise sahibi olur), define, enkaz, hukuki tağyir (bir kimsenin malik olmadığı bir şeyi işlemesi veya değiştirmesi), iki malın birbiriyle karışma veya birleşmesi, iktisadi müruru zamandan oluşan iktisap şekilleridir. Asli iktisap kara para aklamada suç oluşturmaz. Fer'i iktisap, başkasının iktisap etmiş olduğu bir şeyi ondan iktisaptır. Bu suretle mülkiyetin intikali için malın hakikaten veya hükmen teslim edilmesi gerekir (hibe, satış gibi).¹⁴²

Menkul mal niteliğindeki kara paranın iktisap edilmesi, fer'i iktisap şekilleriyle mümkündür. Kara paranın önceden iktisap edilmesi zaten işin oluşu nedeniyle zorunludur. Yani kanunda suç sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle kara paranın elde edilmesi, daha açık bir ifade ile failin kara parayı elde etmesi gerekir.

b)Gayrimenkul Mal İktisabı:

Burada da iktisap asli ve fer'i olmak üzere ikiye ayrılır. Asli iktisap; a) İşgal (Tapu siciline göre sahipsiz bir şey haline geldiği anlaşılan gayrimenkuller işgal suretiyle iktisap edilebilir). b) Yeni arazi teşekkülü, c) Arazinin kayması, d) Adi ve olağanüstü zamanaşımı, şekilleriyle olabilir. Bunlar kara para aklamada iktisap şekli olamaz.¹⁴³

¹⁴² ÖNGEOĞLU, Abdurrahman, "Kara Para Aklama Suçu" Vergi Sorunları Dergisi, s: Ağustos 1998, s.41.

¹⁴³ [ÇELİK, KOÇAĞRA, GÜLER, s.42.]

Fer'i iktisap yolları: Fer'i iktisapta tapu siciline kayıt şarttır. Buna tescil denir. Kural olarak mülkiyet tescil ile intikal eder. Fakat gayrimenkul mülkiyetini nakleden akitlerin resmi şekilde yapılması gerekir. Menkul mallarda olduğu gibi, gayrimenkul mallarda (kara parada) da fer'i iktisap yollarıyla mülkiyetinin iktisap edilmesi gerekir. Çünkü, bilinen (gayrimenkul şeklindeki) bir kara para söz konusudur. Gayrimenkul niteliğinde olan, bilinen kara paranın birisi adına tescil edilmiş olması gereklidir. Kara para olan bu gayrimenkulun iktisabı suçun teşekkülü için gereklidir.

c) Hakların iktisabı:

Alacağın bir diğer kişiye temlik için yazılı şekle uymak şarttır. Gayrimenkul üzerindeki haklara gelince (rehin, intifak hakları gibi) bunların iktisabı tescil ile mümkündür.

Bunlar haricinde, mameleke ait bütün haklar ve mallar miras yolu ile de iktisap olunabilir. Şahsa bağlı olan haklar mirasçılara intikal edemez, esasen bunların temlik de caiz değildir.

Sonuç olarak, kara paranın özelliğine göre yukarıdaki iktisap şekillerinden biriyle başkaları tarafından iktisap edilmesi suçun maddi unsurunu oluşturur.¹⁴⁴

b) Kara Paranın Bulundurulması

Bulundurmak, bir eylemdir. Sözlük anlamı, var olmasını sağlamak, eksik etmemektir. Kara paranın bulundurulması ise kara paranın muhafaza edilmesini sağlamak, değerlendirilebilecek, kullanılabilir, transfer edilebilecek, kısaca aklanmasını sağlayacak bir şekilde tutmak anlamına gelmektedir. Bu eylem çeşitli şekillerde gerçekleştirilebilir. Bir bankanın kiralık kasasına koymak, evde dolaba koymak, işyerinde kasaya kilitlemek gibi.

Bu eylemin suç sayılmasının nedenleri olarak, suç örgütleri arasında nakit halindeki paranın mali sisteme sokulmadan değişim aracı olabilmesi, diğer bir ifade ile kullanılabilir olması ve kara para ile mücadelede temel amaçlardan birinin de elde edilen gelirin kullanılmasının engelleyerek suç örgütlerinin sürekliliğini kesintiye uğratmak olması gösterilebilir. Bu suçun kara parayı elde edenlerce işlenmesi ise mümkün değildir. Çünkü bu durumda, gelirin sahibine ulaşması anında, elde edilen kara para üzerinde aklamaya yönelik bir işlemde bahsetmek mümkün değildir.

¹⁴⁴ [ÇELİK, KOÇAĞRA, GÜLER, s.44.]

c) Yukarıda Belirtilen Suçların Hukuki Sonuçlarından Failin Kaçmasına Yardım Etmek Amacıyla Kara paranın Kaynağının veya Yer Değiştirilmesi veya Transfer Yoluyla Aklanması veya Kara paranın Tespitini Engellemeye Yönelik Fiiller.

Yardım suçlarını içeren bu fiilin konusu bundan önceki fiillerden farklı olarak "kara para" değil, failin suçun hukuki sonuçlarından kaçmasına yardım etmektir. Kanun metninde "yukarıda belirtilen suçlar" ifadesinin kullanılmasından, sayılan yardım fiillerinin bütün kara para aklama suçları için mümkün olabileceği anlaşılmaktadır. Ancak, bu kısımda düzenlenen yardım, genel anlamda yardımdan farklıdır. Kanun ile kara para aklama suçunda "yardım" la ilgili olarak özel bir düzenleme yapılmıştır. Bu özel düzenleme ile, 2(a) bendinde sayılan suçlardan birisi sonucunda elde edildiği bilinen kara paranın (yukarıda sayılan kara para aklama suçlarından birini işlemiş olan faile yardım etmek amacıyla) *1-kaynağının veya yerinin değiştirilmesi, 2-transfer yoluyla aklanması, 3-tespitini engellemeye yönelik fiiller* de kara para aklama suçu sayılmıştır. 4208 Sayılı Kanun'da yer alan yardım fiilleri dışında kalan yardım fiilleri hakkında genel düzenleme olan TCK'nın 296.maddesi uygulanır. Zaten Kara para aklama suçunun tanımında yer alan, "TCK'nın 296.maddesinde belirtilen haller haricinde" ifadesi ile belirtilmek istenen budur.

Bu suçun maddi unsuru yukarıda da geçen şu fiillerdir:

a)Kaynağının veya yerinin değiştirilmesi: Hareketin faili ancak, temel suç failinin işlediği suçun sonuçlarından kaçmasını sağlamaya çalışan üçüncü kişi olabilir.

Kara paranın 2.maddesinin (a) bendinde belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasını ayarlı yardım etmek amacıyla, kaynağının veya yerinin değiştirilmesi suçu oluşturabilecek hareketlerdir. Esasen yukarıda kaynağın değiştirilmesi daha önceden sayılmakla burada bir tekrar söz konudur ancak burada farklı olan iki husus vardır: İlki, bu hareketin, aklama amacından çok, temel suç failinin bu suçun hukuki sonuçlarından,yani mahkumiyet ve duruma göre müsadereyen kurtulması amacıyla yapılmasıdır. İkincisi, yukarıda kaynağın değiştirilme hareketinin faili hem temel suçu işleyen hem de üçünü kişi olabilirken burada sadece belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardımcı olmak amacıyla hareket eden üçüncü kişi fail olabilmektedir.

Kara paranın kaynağının değiştirilmesi yukarıda belirtildiği gibi bunun suç teşkil etmeyen, meşru bir faaliyetten elde edilmiş gibi gösterilmesidir. Bu, pek çok finansal veya ticari faaliyetlerle yapılabilir. Dolayısıyla, bu kategoride değerlendirilebilecek hareketlerin önceden öngörülmesi mümkün değildir.

Yerinin değiştirilmesi ise, kara paranın belirlenememesi, ele geçirilememesi ve izinin silinmesi amacıyla bir yerden başka bir yere nakledilmesini ifade eder. Bu yer değiştirme, kara paranın fiziki olarak bir yerden başka bir yere aktarılması şeklinde olabileceği için finans sistemi aracılığı ile sadece kaydi, sadece kaydi, sanal yollarla da olabilir. Kara paranın, torbalarla bulunduğu yerden başka bir yere götürülmesi birinci, bir banka şubesinden bir diğerine aktarılması yahut kayden bir aracı kurumdan diğerine aktarılması ise ikinci hale örnek olarak verilebilir.

Özetle, bu iki hareket biçimi, daha çok neticesi harekete bitişik (ani) olma durumundadırlar. Kaynağın veya yerin değiştirilmesi ile netice ve suç tamama olur.

b)Transfer yoluyla aklanması: Transfer Fransızca kökenli bir kelime olup, "bir hakkın veya şeyin bir yerden diğer bir yere veya bir kişiden diğer bir kişiye aktarılması"¹⁴⁵ anlamına gelmektedir. Yani transferde, bir hakkın veya mal varlığının ya yeri, ya zilyedi ya da maliki değişmektedir. Burada söz konusu olan transfer yurtiçi veya sınır ötesi bir işlem olabilir. Banka veya finansal kuruluşlar vasıtasıyla veya yurtiçindeki veya yurtdışındaki posta işletmeleri vasıtasıyla yapılabilir. Metinde "transfer yoluyla aklanması" denilmesi hatalıdır. Zira, suçun oluşması için mutlaka kara paranın aklanmış olmasına gerek yoktur. Aklamak üzere bir işlemin yapılması yeterlidir. Aklama işleminin başarıyla tamamlanmış olması gerekmez. Bu ifadenin de içinde yere aldığı 2.maddenin (b) bendi kara para aklamanın tanımını yapmaktadır. Kara para aklamanın tanımı yapılırken "aklama" kelimesinin kullanılması teknik açıdan eleştirilebilir.

Transfer, bir yerden başka bir yere taşıma veya götürme eylemi olduğu kadar; bir kimsenin herhangi bir hakkını bir başkasına aktarmasını sağlayan edim olarak da belirtilmektedir. Şu halde, kara paranın bir yerden diğer bir yere aktarılması, nakledilmesi, taşınması, götürülmesi ya da üzerindeki mülkiyet hakkının ya da zilyetliğinin devri bu maddi unsur oluşturabilecektir. Esasen yukarıda belirtilen fiiller den kara paranın yerinin değiştirilmesi transferini de

¹⁴⁵ Webster's Revised Unabridged Dictionary (1913) (web1913)

içermektedir. Ancak yinede transfer içeriği itibariyle daha geniş ve kapsayıcı özellikte bir hareket içimi olmaktadır.

Kara paranın transferi, yani bir yerden diğer bir yere taşınması veya götürülmesi ilke olarak fiziki yollarla olacaktır. Ancak bizce bu işlemin kaydi olarak yani bir işlem aracılığıyla yapılmasına da bir engel yoktur. Nitekim transfer halinin özellikle finansal sistemin ve özellikle de bankacılık işlemlerinin kullanılmasıyla gerçekleşmesi daha çok rastlanan bir biçim olmaktadır.

Yine kara paranın transferi çerçevesinde mülkiyetinin veya zilyetinin devri de duruma göre teslim ile veya hükmen olabilir. Böylelikle bu hareket biçimiyle uluslararası bölgelerde yer alan kara paranın mülkiyet ya da zilyetliğinin ya da üzerindeki bir hakkın devredilmesi şeklindeki hareket biçimini de ön görülmüş olmaktadır.

Bu harekette de fail ancak temel suç failinin işlediği suçun hukuki sonuçlarından kurtulmasını sağlamaya çalışan üçüncü kişi olabilecektir.

Kara paranın transferi ani bir hareket niteliğinde olmakla suç transferin gerçekleştirilmesiyle tamam olur.

c) Tespitini engellemeye yönelik fiiller: Bu fiiller çok çeşitli olabilir. Paranın fiili olarak saklanması, taşınması, kolluk güçlerinin şaşırtılması ve yanıltılması, faile, kara paranın tespit edilmesini engelleme konusunda yol göstermek, danışmanlık yapmak, teknik öğretmek gibi fiiller bu ifadenin kapsamında değerlendirilebilir.

Yardım fiilleri olmaları nedeniyle bu fiillerin failleri, kara para aklama suçu kapsamındaki diğer fiillerin failleri dışındaki kişiler yani kanundaki ifade ile "başkaları" dır. Bu çerçevede yardım kapsamı içerisinde ilk akla gelen zümre, failin yakınlarıdır (akrabaları). Bu suçun failin usulü, furuu, karı veya kocası, kardeşi tarafından işlenmesi durumunda cezanın yarısından üçte ikisine kadar indirileceği öngörülmüştür. Failin yakınları ile arasındaki insani ve psikolojik bağ nedeniyle, failin yakınlarının suçun sonuçlarından kaçma konusunda faile yardım etmeleri olasılığı yüksektir. Bu yardım yakınlık derecesine göre karşılıksız olabileceği gibi karşılıklı da olabilir. Faile, iş ortakları veya yakın arkadaşları tarafından da yardım edilebilir. Ayrıca failin avukat, muhasebeci, mali müşavir, banka veya finansal kuruluş yetkilileri gibi belli dallarda uzmanlaşmış kişilerden yardım görmesi de mümkündür. Failin suçun sonuçlarından kaçması konusunda yardım görebileceği diğer bir sınıflar ise kolluk güçleri, görevi gereği kara para aklama ile mücadele

süreci içerisinde yer alan diğer kamu görevlileri veya bu görevliler üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak etkili olabilen bürokratlar veya siyasilerdir. Bunlar dışında kalan kişilerin de genelde bir menfaat karşılığında burada söz konusu olan yardım fiillerini işlemeleri mümkündür.

Burada failin kim olacağı hususunda açık olmayan ve tartışmalı bir hal mevcuttur. Madde metninde “yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla” dendiikten sonra (kara paranın) kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya kara paranın tespitini engellemeye yönelik fiiller hareket biçimleri olarak sınırlandırmaktadır. Bu sıralama, devletin belirtilen amaçtan sonra “veya” bağlacı kullanılarak yapılmaktadır. Bu durum da iki şekilde düşünülebilir. Buna göre sayılan üç tür hareket veya bağlacı ile sınırlandırıldığına, sayılan hareketler arasında da bir virgül konulmadı “veya” şeklindeki bağlaçlarla fiiller sayıldığına göre failin kaçmasına yardım etme amacı, her üç tip fiil açısından gereklidir ve bu üç hareketi de kapsamaktadır. Bu durumda ise fail mantık kuralları gereğince ancak temel suçun failinin fiilinin hukuki sonuçlarından kaçmak amacıyla hareket eden üçüncü kişi olabilecektir. Buna karşılık, belirtilen amaç sadece bu amaçtan hemen sonra belirtilen ilk iki hareket biçimi için (kaynağının veya yerini değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması) için öngörülmüş ise kara paranın tespitini engellemeye yönelik fiiller hem temel suç faili ve hem de üçüncü kişi açısından da işlenebilecektir. Kanunun bu hatalı ve bozuk ifadesine rağmen bizce, “kara paranın tespitini engellemeye yönelik fiiller” şeklindeki hareket biçimi, hem temel suçu işleyen ve hem de üçüncü kişi tarafından işlenebilir. Başka bir deyişle hem temel suçu işleyen hem de üçüncü kişi bu hareketin faili olabilir ve bu çerçevede “yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla” şartı da geçerli değildir. Gerçekten arka arkaya sıralanan hareket tiplerinden önce kanun koyucu en başta, “bu maddenin (a) bendinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen kara paranın dedikten sonra artık kara para ön tamlamasını kullanmaksızın kara para ile ilgili olarak aklamayı ifade edecek” hareketleri bazen fail kategorilerini de göstererek sıralamaktadır. Oysa, incelediğimiz son kategori harekete geldiğinde artık, en başta takip eden fiilleri için geçerli olacak olan “kara para” teriminden sonra kanun koyucu ikinci bir kez “kara para”yı zikretmekte ve “kara paranın tespitini engellemeye yönelik fiilleri” suçu oluşturabilecek hareket olarak saymaktadır. Bu durumda artık en başta belirtilen

kara para terimine bağlı olarak ortaya konulan hareketlerle bağlantı kesilmektedir. Bu kesilme sonucu, artık bu son hareket bizce “yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardımcı olmak amacıyla” ifadesinden de bağımsız olmakta, dolayısıyla bu harekette artık belirtilen amaçla hareket etme şartı olmamaktadır. Bunun sonucu ise, kara paranın tespitini engellemeye yönelik fiiller açısından hem temel suç failinin hem de üçüncü kişinin faili olabilmesidir. Kaldı ki, bu son hareketten önce belli bir biçim altında, iktisap edilmesi, hareketin gizlenmesi, kaynağının ve yan yerinin gizlenmesi gibi ifadeler kullanılırken; son harekette kara paranın tespitini engellemeye yönelik “fiilleri” şeklindeki ifade ile bu şeklin dışına çıkılması gerekmektedir. Şu halde, bu harekette fail hem temel suç işleyen hem de üçüncü bir kişi olabilecektir.

Kara para aklama suçu, bir çok icra hareketi gösterilmiş olmakla hem seçimlik hem de bağlı hareketli bir suç tipi olmaktadır. Bu durumda, tıpkı suç eşyasına yataklık suçunda olduğu gibi fail bu icra hareketlerinden birini veya hepsini gerçekleştirdiği takdirde verilecek ceza tek kara para aklama suçunun cezası olacak ve fakat gösterilen hareketlerin hepsinden veya bir kısmından dolayı ayrı ayrı cezalandırılmayacaktır.¹⁴⁶ Bu hareketlerden birisinin gerçekleştirilmesi suçun oluşması için yeterlidir ki bu seçimlik hareketli suç olmasının sonucudur. Ayrıca, kara para aklama suçunun oluşması için mutlaka belirtilen hareketlerden birinin yapılması gerekir ki bu da suçun bağlı hareketli bir suç olma özelliğinden kaynaklanmaktadır.

C. MANEVİ UNSUR

Gerek Viyana Konvansiyonunda gerekse Strasbourg Konvansiyonunda kara para aklamadan bahsedilirken “Her bir taraf, aşağıda sayılan fiilleri, kastı olarak işlendiği zaman, kendi hukukunda suç olarak ihdas etmek için gerekli önlemleri alacaktır...” denerek bu fiillerin kasten işlendiği zaman suç teşkil edeceğini vurgulamıştır.¹⁴⁷

Kara para aklama suçunun manevi unsuru “genel kasıt” tır. Bu genel kastın içeriği ise, üçüncü kişi yönünden, aklamayı oluşturan hareketi ve neticesi bilmek ve istemenin yanı sıra, aklamaya konu zenginliklerin sayılan suçların birinden elde

¹⁴⁶ ÖNDER, Ayhan, Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul, 1992, s.449.

¹⁴⁷ [ERGÜL, s.167.]

dildiğinin “bilinmesi”dir. Tabiidir ki fail temel suçu işleyen olduğunda, bilme unsurunun aranmasına gerek yoktur.

Kara para aklama suçunda, manevi unsur açısından en önemli olan husus belirtilen “bilme” unsurudur. Bu terim ve unsur ile kanun, hukuka özel aykırılık halini aramış ve öngörmüştür.

Kara para aklama suçu öncül suçu işleyenler tarafından veya başkaları tarafından işlenebilir. Öncül suçu işleyen tarafından kara para aklanması nitelik itibariyle ancak kasıtle işlenebilecek bir fiildir. Bir kişinin işlediği suç sonucunda elde ettiği kazancın başka bir kimse tarafından aklanması da mümkündür. Bu kazancı aklayan üçüncü kişi, bilerek (kasten) aklamışsa suçtur, ancak bilmeyerek aklamışsa suç teşkil etmez. Hatta bilmesi gerektiği halde bilmeyerek (taksirle) aklamışsa yine suç teşkil etmez. Zira TCK cürümlerin ancak kasıtle işlenebilmesini öngörmüştür.¹⁴⁸

Kara para aklama suçunun oluşma veya ortaya çıkış zamanının tespiti son derece güç ve uzmanlık gerektiren bir konudur. Kara para genelde bir hareket sonucunda değil, birçok hareketten oluşan bir süreç sonucunda aklanır. Bundan dolayı kara paranın hangi noktada aklanmış paraya dönüştüğünün tespiti son derece zor ve ihtilafa açıktır. Ama bir genelleme yapacak olursak, kara paranın aklanması, resmi kayıtlara ya da hukuken değer ifade eden kayıtlara girmesi ile mümkün olacaktır. Ancak bu yeterli değildir. Kara paranın kaynağının resmi makamlara açıklanabildiği, resmi makamların gösterilen kaynağın doğruluğu konusunda ikna olduğu (kara parayı yasal yollardan kazanılmış para olarak kabul ettiği an) kara para aklanmış sayılır.

Ceza normu, suç oluşturan bir eylemi göstermekle, kural olarak, hukuka aykırılığı da belirten bir karine taşımaktadır. Ancak bazı suç tiplerinde kullanılan deyimlerle, hukuka aykırılığın ayrıca belirtilmekte olduğu görülmektedir. İşte suç tipinde hukuka aykırılığı, tüm suçların temel unsurunu oluşturan hukuka aykırılıktan ayırt etmek için bazı terimlerle özel olarak belirtilmesi hali hukuka özel aykırılık olarak adlandırılmaktadır.¹⁴⁹ Hukukumuzda özel hukuka aykırılık halleri, “meşru bir sebebe müstenit olmaksızın” (TCK 198) “makbul bir sebep olmadıkça” (TCK 152), “gayri meşru surette” (TCK 179), “hükümetin tasvibi olmaksızın” (TCK

¹⁴⁸ [KOCASAKAL, s.395.]

¹⁴⁹ [ÖNDER, s.217.]

128,143, 148 gibi terimlerle ifade edilmiştir.¹⁵⁰ Hukuka özel aykırılığın niteliği konusunda çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Kime yazarlar¹⁵¹ bu deyimlerin suç tiplerinde herhangi bir önemi olmadığını öne sürerken diğer bazıları bunu çeşitli sebepleri olduğunu ileri sürerler. Bizce, hukuka özel aykırılık kusurluluğu, hukuka aykırılığı kapsamına alması halidir. Kanun, fiilin, örneğin, “gayri meşru suretle” işlenmesini şart koştuğunda var olan hukuka aykırılık unsuruna yeni bir şey eklememekle birlikte, failin bu şekilde hareket ettiğini bilmesini ve hareket etmeyi de istemesini aramaktadır. Şu halde özel hukuka aykırılık hallerinde hakim diğer suçlarda olduğu gibi hukuka aykırılığın varlığını belirlemekle yetinmeyecek; ayrıca failin bu özel hukuka aykırılığı bilip bilmediğini ve böylece hareket etmek isteyip istemediğini; kusurluluğunu, kastının, bu unsuru da kapsamına alıp almadığını araştıracaktır.¹⁵² Özel hukuka aykırılığı içeren suç tiplerinin ihlali halinde hakim, suç tipindeki yasanın ihlalini hukuka aykırılığı da ihtiva ettiği ve hukuka aykırılığın karinesini oluşturduğu esastan hareket edemeyecek, madde de belirtilen özel hukuka aykırılık halinin varlığını da ayrıca arayacaktır.¹⁵³ Bir başka anlatımla, kanunda özel olarak hukuka aykırılığın gösterilemediği durumlarda, failin yaptığı hareketin hukuka aykırı olduğunun farkında bulunup bulunmaması önemli değildir. Çünkü suç tipindeki yasanın ihlali buna bir karinedir. Buna karşılık hukuka özel aykırılık hallerinin bulunması durumunda, bu husus ayrı bir unsur sıfatını alacağı için, failin belirtilen özel hukuka aykırılığı da bilmiş ve istemiş olması, kastın hukuka özel aykırılığı da kapsamına alması.¹⁵⁴ Hukuka aykırılık bilinci ile hareket etmesi gerekmektedir.

Kara para aklama suçunda da, temel suçu işleyen dışında üçüncü kişinin fail olması halinde, manevi unsur içinde failin kastının, özel hukuka aykırılık olarak “bilme” yi de içermesi de gerekecektir. Şu halde, bu kapsamdaki fail, aklamayı sonuçlayacak bir hareketi yaparken, aklamaya konu değerlerin, 2/a maddesinde belirtilen bir suçtan elde dildiğini bilecek ve bu “bilme”nin yanında, bu şekildeki özel hukuka aykırılık bilinci içinde aklamaya konu hareketi ve neticeyi bilerek ve isteyerek yapacaktır. Suç tipinin özelliği açısından, “bilme” şeklindeki özel hukuka

¹⁵⁰ İÇEL, Kayıhan, Suç teorisi, İkinci Kitap, İstanbul 1999, s.116.

¹⁵¹ DÖNMEZER, Sulhi, ERMAN Sahir, Nazarı ve Tatbiki Ceza Hukuku II, İstanbul 1994, s.18.

¹⁵² [DÖNMEZER, ERMAN II, s.20.]

¹⁵³ [ÖNDER, s.217.]

¹⁵⁴ [İÇEL, s.117.]

aykırılık şartı son derece gerekli bir unsur olmaktadır. Bu özel hukuka aykırılığın aranmaması durumunda, aklamaya konu değerlerin bir suçtan elde edildiğini bilmeyen üçüncü kişi, meşru elde edilmiş değerler üzerinde meşru bir takım ticari veya finansal işlemler gerçekleştirdiği düşüncesiyle hareket etmiş olacaktır, tamamen meşru bir finansal işlem yapan bir kişi durumunda olacaktır ki bu kişinin cezalandırılması halinde kabul edilemez bir durum ortaya çıkacaktır. İşte, aklamayı sonuçlayacak hareketleri yapan kişinin eylemini hukuka aykırı hale getiren ve aklama kastının varlığını ortaya koyan bu özel hukuka aykırılık bilinci yani işleme konu değerlerin bir suçtan elde edildiğinin “bilinmesi” hali olmaktadır. Nitekim, “bilme” şeklindeki özel hukuka aykırılık şeklindeki Ceza Kanunumuzun 512.maddesindeki yataklık suçunda da aranmıştır ki bu da iki suç arasındaki yapısal benzerliği gösteren hallerden birisi olmaktadır.

Bu durumda, “bilme” nin içeriğinin ne olacağı ve bu konuda ortaya çıkabilecek sorunların nasıl çözüleceği açıklığa kavuşturulmalıdır.

Aklamayla ilgili belirtilen hemen tüm belgelerde, manevi unsuru oluşturan bilmenin ve kastın, objektif maddi vakıalara veya objektif fiili şartlara bakılarak belirlenebileceği belirtilmektedir. Mukayeseli hukukta da kara para aklama suçunda aranan “bilme” nin ve kastın, bu şekilde objektif maddi vakılardan çıkarılabilmesine olanak veren düzenlemelerin bulunduğu görülebilmektedir. Nitekim Belçika hukukunda, gerek yataklık suçu gerekse kara para aklama suçu açısından kullanılan “bildiği veya bilmesi gerektiği” şeklindeki kriter buna örnektir. Gerçekten, “bilmesi gerektiği” şeklindeki ifade failin, hal ve duruma göre suça konu değerlerin suç kökenli olduğunun bilinmesinin gerekli olduğunu ve bu hal ve şartlar çerçevesinde bu hali bilmediğini ileri süremeyeceğini ifade etmektedir. Nitekim, Belçika Yargıtay’ı yataklık suçuyla ilgili olarak vermiş olduğu 13 Kasım 1984 tarihli bir içtihadında, yataklık suçundaki bilme unsurunun alanını genişletmiş ve failin sahip olduğu şeyin tam olarak hangi suçtan elde edildiğinin bilmesinin gerekmediğine, kuşkulmasını gerekli kılacak şartların varlığı halinde, kökeninin yasadışı olması gerektiğine karar vermiştir. Burada özellikle işlemin yapılması sırasında, olaya ilişkin maddi vakaların zorunlu olarak kişide şüphe oluşturması gerektiğine işaret edilmektedir. Yargıtay’ın bu yorumu DEVOS’a göre, gerektiğinde zenginliklerin kökenin gerçekten bilindiği hususunda karşılaşılabilecek ispata ilişkin zorluklara karşı hakime, somut maddi vakıaya ait şartlar karşısında sanığın suça konu şeylerin (mal veya değerlerin) kökenin yasadışı niteliğini bilmediğini ileri

süremeyeceğine dayanmak şeklinde bir çözüm yolu vermektedir. Buna göre, "bilmesi gerekme" ile ifade edilmek istenen, olaya ilişkin maddi vakıaların durumu karşısında, kişinin bazen yasadışı kökeni bilmediğini ileri sürülebilmesinin ciddi sayılamayacağıdır. Bununla birlikte bu kriter Belçika doktrininde, kişiye bilme yönünde bir yükümlülük getirildiği ve taksirli hareketlerinde cezalandırılmasına yol açabileceği düşünceleri ile eleştirilmiştir.

1. Kastın İspatı ve Ortaya Çıkardığı Sorunlar

Yasanın 2/b maddesine göre Öncül suça iştirak etmeyen, ancak kara para aklama suçunun maddi unsurunu oluşturan eylemleri gerçekleştiren failin aklanan kara paranın (TCK'nun 296.maddesinde belirtilen haller haricinde) 2/a maddesinde sayılan fiillerin işlenmesi, suretiyle elde edildiğini bilmesi gerekir. Bilme unsuru somut olarak değerlendirilecektir. Bu bağlamda hakim sanığın kişisel durumu, mesleği, işi, eğitimi ve çevresini dikkate alacaktır.

İlk olarak yasada sayılan öncül suçlardan birinin veya bir kaçının varlığının kanıtı ayrıca ön şart sayılan suç ile aklanan para arasındaki bağın kanıtları getirilecektir. Görüldüğü gibi manevi unsurun ispatı ikiye katlanmakta ve oldukça karmaşıklaşmaktadır. Failin "kara paranın yasada belirtilen öncül suçlardan elde edildiğinin bildiğinin" ispat yükü Cumhuriyet Savcılığına düşmektedir. Sanık aksini kanıtlamak zorunda değildir.

Sistematize edersek, öncül suça iştiraki olmayan kişiye isnat edilen kara para aklama suçunun manevi unsurunun gerçekleştiğinin saptanması amacıyla,

- İlk olarak şüpheli bir mali işlemin kanıtlanması,
- Sonra aklanan para ile öncül suç arasındaki bağın kanıtlanması,
- Son olarak, kara para aklayıcının kullanılan paranın kara para olduğunu (yani kara paranın yasada sayılan öncül suçların bir veya bir kaçından elde edildiğini) Bildiğinin kanıtının getirilmesi gerekir.¹⁵⁵

Bu çerçevede örneğin;

- Bu kişi özellikle işsiz olduğunda veya bir mesleği olmadığında, sanığın görünüşteki mali durumu ile uyuşmayan biçimde önemli miktarda para bulundurmasının inandırıcı bir açıklamasının bulunmaması;

¹⁵⁵ [ERGÜL, s.169.]

–Sanığın, soruşturmanın şartları ve gelişimi ile soruşturma makamlarının saptamaları karşısında paranın meşru kökenli olduğuna dair sürekli değişen, yetersiz ve kaçamak açıklamaları;

–Gerçekleştirilen ticari faaliyet konusunda hesap, muhasebe belgelerinin bulunmayışı;

–İşlemlerin bir kara para aklama faaliyetinin tüm özelliklerini taşıyan şartlarda gerçekleşmesi;

–Önemli miktarda para transferini haklı,yasal gösteren dayanak bir sözleşmenin olmayışı;

–Sanığın daha öncede adalet ile başı derde giren belirli kişi ve çevrelerle ilişkisinin olması;

–Paranın alındığı kişiyle ilgili olarak bilgi verilememesi veya bunun reddedilmesi;

–Bu şekilde hareket etmede gerçek bir ekonomik gerekçe veya mani yarar bulunmayışı;

–Yakalanması anında şüpheli bir biçimde kaçma girişimi;

–Şüpheli İşlemler sırasında Sahte evrak veya sahte kimlik kullanılması gibi haller, hakimi, suç olan kaynağın bilindiği yönünde kanaate sevk edebilecek ve kanıt olarak kabul edilebilecektir. Her bir veri tek başına yeterli olmadığından, bu tür belirtilerden tümünü veya bir kısmının bir arada olması hakime, bilme unsurunun ve kastın varlığını gerekçelenme olanağını verecektir. Belirtilen bu gibi haller, Yargıtayımızın yataklık suçuyla ilgili olarak verdiği ve yukarıda zikredilen içtihatlar ile benzer özellikler gösterilmektedir. Önemli bir noktada, hukukumuz yönünden Mali Suçları Araştırma Kurulunun yayınlamış olduğu ve birazdan ayrıntılı olarak incelenecek olan şüpheli işlemler tebliğinin de 19 Mart tarihinde belirtilen işlem tipleri de bir kara para aklama fiilinin varlığının gösterebilirse de bunlar tamamen bir şüpheyeye dayanmaktadır ve mutlaka bir aklamanın varlığını ve üçüncü kişi olan failin suç kökenli zenginliği bu niteliğini bildiğini göstermezler. Bu gibi hallerin varlığı halinde bu işlemlerin bir aklama işlemi olduğunun ispatlanması gereklidir.

Görüldüğü gibi hukukumuzda kara paranın aklanması suçunun ispatı uzun bir süreci gerektirmektedir. Eğer yasa bazı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi her türlü cürüm (ağır cezalı suç) ve cünha (asliye cezalı suç) elde edilen geliri kara para

kabul etseydi aracının kullandığı tutarların suçta elde edildiğini bilmesi yetecekti. Artık belli bir öncül suçun varlığını kanıtlamak zorunlu olmayacaktı.

Fonların kaynağını kanıtlamak zorunlu olunca kara para aklayıcı kolaylıkla paranın gerçekte yasa tarafından öncül suç olarak öngörülmeleyen bir kaynaktan geldiğine dayanabilecektir. Bunun aksinin kanıtlanması zor olacaktır. Belirtilen çifte ispat ihtiyacı kara para aklamasının kanıtlanmasını büyük ölçüde zorlaştırmaktadır. Çok sayıda suç faaliyeti büyük miktarlarda gelir doğurabilir ve kara para aklamaya imkan sağlayan mali dolaşırırlar uygulamada yasal paranın yatırılması için kullanılanlarla aynıdır. Bu sebeple, kara para aklama nedeniyle Batı Ülkelerinde de verilen mahkumiyet kararları sayısal olarak yetersiz bulunmaktadır.

Basit ya da ağır kara para aklama olsun, failin kara parasını akladığı kişinin, öncül suçlardan birini işlediğini ya da akladığı paranın öncül suçlardan geldiğini bilmesi yeterlidir. Ancak, kara para aklayıcının nitelik, zaman, yer suçun işleme koşullarını, öncül suçun fail ya da mağdurunu şahsını tam olarak bilmesi gerekmez. (genellikle aklanan mal varlıkları çok sayıda suç dan gelebilir.)

Ağırlaştırıcı şartlar söz konusu ise, bunların uygulanarak cezasının artırılabilmesi için failin bunların varlığını bildiğinin de kanıtlanması gerekecektir.

Bazı olgular nedeniyle failin kara paranın öncül suç kökenini bilmemesinin mümkün olmadığı sonucuna varılabiliyorsa kara para aklama suçunun manevi unsurunun gerçekleştiği sonucuna varılabilir.

Fail, örneğin tevdi edilen fonların uyuşturucu satışından elde edilmiş olabileceğini düşünmüş ve buna rağmen almış ise failde muhtemel, kast vardır ve fiili kara para aklama suçu teşkil eder. Nitekim İspanyol Yargıtay'ı kararlarında kara paranın uyuşturucu dan elde edildiğine ilişkin emareler bulunmasını yeterli görmekte, Tam bir ispat aramamaktadır.

Sonuç olarak, kara para aklama suçunda, fail, sayılan suçlardan birisini işleyerek kara parayı elde den dışında üçüncü bir kişi olduğunda aranacak olan "bilme", failin, maddi unsuru oluşturan hareketi işlediği anda kara parayı oluşturan ve aklamaya konu değerlerin, temel suç olarak belirtilen suçlardan birinden ileri geldiğini bilmesi ve bu bilmenin yanında maddi unsuru oluşturan hareketleri de yapmayı istemesi gereklidir. Belirttiğimiz gibi bize göre failin, belirtilen değerlerin sayılan temel suçlardan birinden kaynaklandığını bilmesi gerekmekte ise de, bu suçların nerede, ne zaman, kim tarafından işlendiği gibi ayrıntıları bilmesine gerek yoktur. Soyut olarak böyle bir suçu işleniş olduğunu ve söz konusu değerlerinde

bu suçtan kaynaklandığını bilmesi yeterlidir. Ancak kara para aklama suçundan mahkumiyete girilebilmesi için failin bu hususu bildiği, hükümde kesin delilleriyle bildiği kesin delilleriyle açıklanmalıdır.

Yine, kara para aklama suçunda manevi unsur yönünden, failin bundan bir kazanç veya yarar sağlamış olması da şart değildir. Gerçekten, maddede böyle bir saik aranmış değildir. Mukayeseli hukukta da durum böyledir. Nitekim Belçika Yargıtayı suçun oluşumu için, kendisi veya üçüncü bir kişi için yarar sağlama amacı şeklinde özel bir kastın aranmasının gerekli olmadığına karar vermiştir. İsviçre hukukunda da failin haksız kazanç sağlama saikiyle hareket etmiş olması gerekmemektedir. Aynı şekilde aklanana paranın hangi amaç için kullanılacağına da önemi yoktur.

Bütün bu değerlendirmelerimizden ortaya çıkan sonuç, mukayeseli hukukta olduğu gibi hukukumuzda da, bilme unsuruyla birlikte ve buna ek olarak, suçun oluşumu için genel kastın yeterli olduğudur.

V. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

A. TEŞEBBÜS

Kara paranın aklanması suçunda teşebbüs genel hükümlere tabidir. Şartları varsa TCK 61 ve 62 uygulanabilir. Kanaatimizce kara paranın başkalarınca kullanılması eyleminin hazırlık hareketi sayılan bulundurma eylemi kanun gereği müstakil suç sayıldığından kara paranın başkalarınca bulundurulması ve kullanılması suçlarında teşebbüs mümkün değildir. Aynı nedenle kara paranın gizlenmesi eyleminde de teşebbüs mümkün değildir.¹⁵⁶

B. İŞTİRAK VE İÇTİMA

İştirak konusunda genel hükümler geçerlidir. Buna göre, kara para aklama suçu iştirak halinde işlenebilir. Yukarıda görüldüğü gibi suçu oluşturan seçimlik hareketler yönünden bazılarında sadece temel suçu işleyen, bazılarında ise sadece 3. kişiler fail olabilmektedir. Temel suçu işleyen veya 3. kişinin asli maddi fail olmadığı durumlarda yine de bu kişilerin suçun fer'i maddi faili veya asli manevi faili olmalarına bizce bir engel bulunmamaktadır. Bunun en iyi örneğini,

¹⁵⁶ [ERGÜL II, s.107.]

sadece 3. kişilerin fiili irtikap eden olabilmesi halinde, temel suç failinin bu kişiyi azmettirmesi hali oluşturmaktadır.

Önceden belirtildiği gibi, suç seçimlik hareketli bir suç olduğundan, maddede sayılan hareketlerden birinin yapılması suçun oluşumu için gerekli ve fakat yeterlidir. Maddede belirtilen hareketlerden bir den fazlasının yapılması halinde faile her bir hareketten dolayı birden fazla ceza değil sadece tek bir suçun cezası verilecektir.

İçtima ile ilgili sorun temel suç işleyen failin aynı zamanda kara para aklama suçunun faili olmasında ortaya çıkmaktadır. Bu durumda, kara para aklama suçu temel suça konu itibariyle bağlı olmakla birlikte bu suçtan bağımsız ve ayrı bir suç olmakla gerçek içtima kurallarının uygulanacağı ve failin her iki suçun cezası ile cezalandırılacağı tabidir. Bu husus temel suça iştirak eden bir kişinin aynı zamanda kara para aklama suçunun faili olması halinde de geçerlidir.

Bunun yanında ağırlatıcı sebeplerde de durum şu olmaktadır. Suç, şiddet veya tehdit ile veya silah kullanarak işlendiğinde esasta tehdit suçunu oluşturabilecek bu hareketler kara para aklama suçunun ağırlatıcı sebebini oluşturmakla mürekkep suç kuralları gereği fail ayrıca tehdit suçundan cezalandırılmayacaktır. Keza suç, görevi sebebiyle bir memur tarafından işlendiğinde aynı kural gereği fail ayrıca görevi kötüye kullanmaktan cezalandırılmayacaktır; çünkü artık görevi kötüye kullanma suçunu oluşturabilecek hareket aklama suçunun ağırlatıcı nedenini oluşturmaktadır.

Kara para aklama suçunun kara para aklanması maksadıyla teşekkül meydana getirenler ve idare edenler veya teşekküle mensup olanlar tarafından işlenmesi halinde TCK'nun 313.maddesindeki cürüm işlemek için teşekkül oluşturma suçu karşısında acaba içtima durumu nasıl olacaktır. Bu olasılıkta ya fail hem kara para aklama suçunun ağırlaşmış haliyle ve hem de 313.maddeyle cezalandırılacak ve gerçek içtima kuralları uygulanacak, ya da mürekkep suç hükümleri uygulanarak faile sadece ağırlaşmış kara para aklama suçunun cezası verilecektir.

Belirtilen hukuki sorun ile ilgili olarak iki şekilde düşünülebilir: bir düşünce biçimine göre bu durumda, teşekkülü kuran, idare eden üye olan fail kara para aklama suçunu işlediğinde bu konumu aklama suçu açısından ağırlatıcı bir neden olacakken failin ayrıca TCK'nun 313.maddesi kapsamında cezalandırılmasına engel bulunmamaktadır. Çünkü bir tehlike suçu olan cürüm işlemek için teşekkül

oluşturmada ikiden fazla kişinin bu maksatla birleşmeleri 31.maddedeki suçu oluşturmaktadır. Kara para aklama suçunda ağırlatıcı nedeni oluşturan husus aklama amacıyla teşekkül oluşturulması değil suçun bu tür bir teşekkül oluşturanlarca "işlenmesidir". Aklama amacıyla teşekkül oluşturulduğunda sadece bu durum, TCK'nun 313.maddesinin uygulanması için yeterlidir. Teşekkülü oluşturan, idare eden veya buna mensup olanların ayrıca kara para aklama suçunu işlemeleri halinde bağımsız bir suç olan kara para aklama suçunun ağırlaştırılmış hali ile de cezalandırılmalarına bir engel yoktur ve burada gerçek içtima kuralları uygulanmalıdır. Ancak, bu durumda kara para aklama suçu yönünden ağırlatıcı nedenin uygulanabildiği hallerde TCK'nun 313.maddesinin 5.fıkrasının uygulama yeri olmayacaktır. Aklama amacıyla teşekkül oluşturulmuş ve fakat aklama suçunun işlenmemiş olduğu hallerde ise sadece 313.maddenin uygulanabilmesi söz konusu olmayacaktır.

Bizim taraftar olduğumuz bir başka yoruma göre ise bu halde mürekkep suç kuralları gereğince faile sadece ağırlaştırılmış kara para aklamadan dolayı ceza verilecektir. Gerçekten, kara para aklama suçunun bu amaçla oluşturulan ile teşekkülü oluşturan idare eden veya buna üye olanlarca işlenmesi kara para aklama suçunun ağırlatıcı nedeni olarak öngörüldüğüne göre cürüm işlemek için teşekkülü oluşturma suçunu düzenleyen 313.madde hükmü artık aklama suçunun ağırlatıcı nedeni olmaktadır. Bu ağırlatıcı neden, bir cürüm olan kara para aklama suçunun bu amaçla teşekkülü oluşturan, idare eden veya buna üye olan kişi tarafından "işlenmesi" halinde gerçekleşecektir. Başka bir deyişle, sadece bu tür bir teşekkül oluşturma, aklama suçundaki ağırlatıcı nedenin uygulanması için yeterli değildir. Bunun için ise öncelikle kara para aklama amacıyla bir teşekkülün oluşturulması, yani TCK 313.maddenin ihlal edilmesi gerekmektedir. TCK'nun 313.maddesi ihlal edilmeden cürüm işlemek için (aklama suçu) bir teşekkül oluşturulmadan belirtilen ağırlatıcı nedenin gerçekleşmesi mümkün değildir. Bu durumda ise, 313.maddedeki suç kara para aklama suçunun ağırlatıcı nedeni olmakla mürekkep suç kuralları gereği kara para aklamada suçunun ağırlaştırılmış hali içinde erimektedir. Bunun sonucu olarakta faile, sadece ağırlaştırılmış kara para aklama suçunun cezası verilecektir.¹⁵⁷

¹⁵⁷ [ERGÜL II, s.111.]

Bununla birlikte bu amaçla oluşturulan teşekkülü oluşturan idare eden veya üye olanlardan birisi kara para aklama suçunu işlememiş olduğunda, mücerret olarak bir cürüm olan kara para aklama suçunu işlemek macıyla teşekkül oluşturulmasını 313.madde çerçevesinde cezalandırılmasına bir engel bulunmamaktadır. Sonuç olarak, kara para aklama amacıyla bir teşekkül oluşturulduğunda ve henüz bu teşekkül mensuplarınca aklama suçu işlenmediğinde tek başına bu fiil 313.maddeyi ihlal edebilecek; teşekkülü oluşturan, idare eden ve üye olan aklama suçunu işlediğinde artık sadece ağırlaştırılmış kara para aklama suçundan cezalandırılacaktır.

Kısaca bu tür suçlarda teselsülde şöyledir; Aynı suçtan veya başka başka suçlardan elde edilmiş kara paraların tek bir fiil ile aklanmasında tek bir suç vardır. Fail ya da faillerce çeşitli suçlardan elde edilen kara paranın kısa aralıklarla aklanması halinde TCK'nun 80.maddesi uygulanacaktır.

VI. SUÇA ETKİLİ HALLER

A. AĞIRLAŞTIRICI NEDENLER

Kanunumuz dört kategori halinde ağırlatıcı neden öngörmüş bulunmaktadır. Bu ağırlatıcı nedenler kara paranın elde edildiği fiillere failin sıfat veya konumuna, amacına, suçu işleyiş biçimine ilişkin olarak düzenlenmişlerdir.

1. Kara Paranın Terör Suçlarından Elde Edilmesi (md. 7/2)

Burada gösterilen ağırlatıcı neden, kara paranın kaynağı itibariyle, başka bir deyişle temel suçun niteliği yönünden bir ağırlatıcı sebep olmaktadır.

Bu düzenlemede ilginç bir durum ortaya çıkmaktadır. Daha önce belirttiğimiz üzere, suçun konusunu oluşturan kara paranın bu niteliği kazanabilmesi için 2/a maddesinde sayılan temel suçlardan kaynaklanması gerekmekte ve bu husus kara para aklama suçunun ön şartını oluşturmaktadır. Oysa terör suçları, bazıları hariç olmak üzere, 2/a maddesinde sayılan temel suçlar arasında sayılmış değildir. Bu durumda, ağırlatıcı neden olarak gösterilen bu suçlar, 2/a maddesinde sayılan temel suçlardan olmadığından bu suçların işlenmesi suretiyle elde edilen değerler kara para olmamakta ve 2/b maddesinde düzenlenen kara para aklama suçunun konusunu oluşturmamaktadır. Şu halde,

sadece 2.madde gözetildiğinde terör suçları temel suç olmamakla kara para aklama suçuna vücut verememektedirler.

Ancak, kara para aklama suçunun yaptırımını düzenleyen 7.maddenin ikinci fıkrasında, "kara paranın terör suçlarından elde edilmiş olması", 1.fıkradaki suçun basit halinin ağırlatıcı sebebi olarak öngörülmüştür. Gerçekten 2.fıkroda "kara paranın terör suçlarından elde edilmiş olması halinde" 1.fıkra hükmüne göre "faile verilecek hapis cezasının 4 seneden az olmayacağı" hükme bağlanmış, bu şekilde, bu hal, 1.maddede ki kara para aklama suçunun basit halinin ağırlatıcı sebebi kabul edilmiştir. Şu halde 2.fıkradaki ağırlatıcı sebepte, 1.fıkra hükmüne göre verilecek ceza temel alınmaktadır. 1.fıkra ise, kara para aklama fiillerini cezalandırmaktadır. Oysa belirttiğimiz gibi, terör suçları kara parayı doğuran temel suçlardan olmadığından aklama suçuna vücut verememekte ve dolayısıyla terör suçlarından elde edilen menfaatlerin aklanması 1.fıkra kapsamında cezalandırılmamaktadır. Bu durumda, 1.fıkra hükmüne göre cezalandırılmayan, yani suçun basit halini oluşturmeyen bir fiil, 1.fıkroyu temel alarak cezayı ağırlatıran 2.fıkra hükmüne göre nasıl ağırlatılarak cezalandırılacaktır ve bu durum, suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırılık oluşturmayacak mıdır?

Kanaatimizce, 7.maddenin 2.fıkrasında ki bu ağırlatıcı nedene ilişkin düzenlemeyi, 2/a maddesini genişleten bir düzenleme olarak kabul etmek gerekecektir. Buna göre, bu hüküm, bir yandan 2/a maddesinde sayılan temel suçları genişleterek terör suçlarını da bu kapsama almakta öte yandan kara paranın bu suçlardan elde edilmiş olması halini, kaynağı itibariyle ağırlatıcı sebep haline getirmektedir.

Bu açıklamalar ışığında cezayı ağırlatıran temel suçlar olarak "terör suçları"ndan ne anlaşılması gerektiği açıklığa kavuşturulmasıdır. Doktrinde terör suçlarında, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunundaki düzenlemeyi ve nitelemeyi anlamak gerektiği ileri sürülmektedir. Bu konuna göre "terör suçu" nun ne olduğu doktrinde çok tartışmalıdır. Ve esas konumuz dışında kalmaktadır.

Sonuç olarak, kara paranın terör suçlarından elde edilmiş olmasını ağırlatıcı sebep sayan bu hüküm ile birlikte terör suçu sayılan suçlar 2/a maddesinde sayılanlardan olduğunda bu suçlar hüküm ile birlikte sadece ağırlatıcı sebep haline getirilmekte, bu suçlar 2/a maddesinde sayılanlardan olmadığına ise bunlar, 2/a maddesini genişletmek suretiyle hem temel suç kapsamına alınmakta ve hem de kara para aklama suçunun ağırlatıcı nedenleri haline getirilmektedir.

2. Türkiye'ye İthalı Veya Türkiye'den İhracı Kanunla Yasaklanmış Herhangi Bir Madde veya Eşya Kaçakçılığında Elde Edilmesi veya Kara Paranın Aklanması Suçunun Terör Suçlarına Kaynak Sağlama Amacıyla İşlenmesi. (md. 7/2)

Kara paranın kaynaklandığı temel suçla ilgili olan bu ağırlatıcı nedende de, 1918 sayılı kanuna gönderme yapılmaktadır. Bu kanunun 1.maddesi kaçakçılığın ne olduğunu tanımlamakta ve önceden de belirtildiği gibi çeşitli maddelerde de kaçakçılık suçları gösterilmektedir. Kaçakçılık suçları sayılan filler ise esas olarak 1918 sayılı kanunun 14, 18, 19, 20, 25, 27.maddelerinde belirtilmektedir. 1918 sayılı kanunda belirtilen bütün suçlar, yukarıda belirtildiği gibi, 4208 sayılı kanunun 2/a maddesinde zaten temel suç olarak gösterilmiştir. Şu halde kara paranın Türkiye'ye ithali veya Türkiye'den ihracı kanunla yasaklanmış bir madde veya eşya kaçakçılığını suç olarak düzenleyen 14, 18, 19, 20, 25. maddeler söz konusu olduğunda bu ağırlatıcı neden geçerli olacaktır.¹⁵⁸

Ancak burada şu husus önemlidir. Kanun ağırlatıcı sebep olarak ithali veya ihracı "kanunla" yasaklanmış madde ve eşya kaçakçılığında baha ettiğine göre kaçakçılığın, ithali veya ihracı, ithalat veya ihracat rejimi çerçevesinde bakanlar kurulunca yasaklanmış eşya ve maddelere ilişkin olması halinde bu ağırlatıcı neden uygulanmayacaktır.

Kaçakçılık suçu nedeniyle cezanın arttırılabilmesi için kaçakçılık suçuna ilişkin madde ve eşyanın Türkiye'ye ithali veya Türkiye'den ihracının kanunla yasaklanmış olması gereklidir. İthalat rejimi kararıyla yasaklanma keyfiyeti arttırma için yeterli değildi.

4208 Sayılı kanunun 7.maddesinin 2.fıkrasında düzenlenen bu ağırlatıcı neden failin kara para aklama suçunu işlemekle güttüğü amaca ilişkindir. Terör suçlarının ne olduğu ise yukarıda açıklanmıştı. Belirtelim ki, bu amacın belirlenmesi kolay değildir. Gerçekten çoğu kez aklama fiili ile amaçlanan hedefler bir den çoktur. Ve bunlar birbirine karışabilmektedir. Ancak, uluslararası bağlantıları olan bir takım terör örgütlerini, terör faaliyetlerine kaynak sağlayabilmek için başta uyuşturucu madde kaçakçılığı olmak üzere silah kaçakçılığı, nükleer madde kaçakçılığı, insan ticareti, adam kaldırma, senedin yağması, hürriyeti tahdit, tehdit, zorla para toplama gibi suçları işleye bildikleri

¹⁵⁸ [ERGÜL II, s.108.]

görülebilmektedir. Kara para aklama suçu, böyle bir örgüte üye olanlar ile, üye olmamakla birlikte örgüte yardım edenlerce işlendiğinde bu amacı varsaymak yanlış olmaz. Ancak, somut olayların özelliklerine göre örgüte üye veya yardımcı olanlar dışındaki kişilerde de bu suç bulunabilir.

Yinede böyle bir amacın bulunup bulunmadığı her somut olaya göre ve bu olayın şartlarına göre tayin ve tespit edilecektir.

3. Suçun Kara Paranın Aklanması Amacıyla Teşekkül Oluşturanlar İle İdare Edenler veya Teşekküle Mensup Olanlar Tarafından İşlenmesi;(md. 7/2)

Bu ağırlatıcı neden, failin sıfat veya konumuna bağlı bir ağırlatıcı neden olmaktadır.

Öncelikle burada önemli bir hususu belirlemek ve olası bir yanlış anlamayı ortadan kaldırmak gerekir. Anılan ağırlatıcı neden, kara para aklama amacına yönelik olarak bir teşekkül oluşturmak, tek başına ve hemen bu ağırlatıcı nedenin uygulanabilmesi için yeterli değildir. Gerçekten madde de ağırlatıcı neden sayılan husus, aklama amacıyla teşekkül oluşturmak değil. Aklama suçunun bu amaçla teşekkül oluşturular veya bu teşekkülün idareci veya üyeleri tarafından "işlenmesidir" maddede ki "suçun işlenmesi" şeklindeki ifade denağırlatıcı nedenin gerçekleşmesi için aklamaya yönelik bir teşekkül yeterli olmadığı mutlaka aklama suçunun işlenmiş olmasının da gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Şu halde, ağırlatıcı nedenin uygulanabilmesi için kara para aklama amacıyla oluşturulmuş bir teşekkülün varlığı, bunun yanı sıra bir kara para aklama suçunun da işlenmiş olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, kara para aklama suçunun, bu amaçla oluşturulmuş teşekkülü oluşturan, bunu idare eden veya bu teşekküle üye olan bir kimse tarafından işlenmiş olması da gerekmektedir. Bunun yanı sıra kara para aklama suçunun bu amaçla oluşturulmuş teşekkülü oluşturan bunu idare eden veya bu teşekküle üye olan bir kimse tarafından işlenmiş olması gerekmektedir. Şu halde ağırlatıcı neden sayılan durum, kara para aklama amacıyla teşekkül oluşturulması değil, amaç aklama fiilinin bu amaçla oluşturulmuş bir teşekkülün mensubu tarafından işlenmesidir.¹⁵⁹ Sadece kara para aklama amacıyla bir teşekkül oluşturulması ve fakat herhangi aklama fiilinin işlenmiş olmamasıdır, bu durumda bu ağırlatıcı neden gerçekleşmeyecek, ancak bu amaçla teşekkül oluşturma fiilini, duruma göre 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele

¹⁵⁹ [ERGÜL II, s.109.]

Kanunu hükümleri veya TCK'nun 313. ve devamı maddeleri uygulanabilecektir. Bununla birlikte, bu ağırlatıcı nedenin sevk ediliş amacının yine de kara para aklama amacıyla bir teşekkül oluşturulmasının yarattığı soyut tehlike ve bu tür bir teşekkülü oluşturmak suretiyle suçun işlenmesinde sağlanacak kolaylıkta aramak gerekir.

Ağırlatıcı neden, aklama suçunun, bu amaçla oluşturulan bir teşekkülü kuran idare eden veya buna üye olanlarca işlenmesi olunca, öncelikle ortada bir "teşekkül" ün bulunması gerekmektedir.

Hukukumuzda, teşekkül kavramına 1918 sayılı kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkındaki Kanunun 26.maddesiyle, TCK'nun 313.maddesinde rastlanmaktadır. 1918 sayılı kanunun 16.maddesinin 3.fıkrasına göre, "kaçakçılık ile işgal etmek maksadıyla iki veya daha fazla kimselerin evvelden anlaşılıp birleşmeleri kaçakçılık için teşekkül sayılır." TCK'nun, cürüm işlemek için teşekkül işleme suçunu düzenleyen 313.maddesinin 6.fıkrasına göre ise "bu madde de yazılı teşekkül, iki veya daha fazla kimsenin birlikte cürüm işlemek amacı etrafında birleşmesiyle oluşur."

Teşekkülün ne olduğu 4208 sayılı kanunda belirtilmediğine göre, özünde aynı nitelikte olan 1918 sayılı kanun ile TCK'da verilen teşekkül tanımını bu ağırlatıcı sebep açısından kabul etmek kanaatimizce yerinde olur. Buna göre, bu ağırlatıcı sebep yönünden de teşekkül, iki veya daha fazla kişinin kara para aklama ile işgal etmek maksadıyla bu amaç etrafında önceden anlaşılıp birleşmesiyle oluşacaktır.

Teşekkülü oluşturmaktan maksat, bu birliği kurmaktır. Bir topluluk söz konusu olmakla beraber kurucunun tek kişi olması ve tek kişi tarafından kurulan bir teşekküle başkalarının katılması mümkündür. Ancak tek kişi tarafından kurulmuş olup ta kimsenin katılmadığı bir teşekkül düşünülmemeyeceğinden, kimsenin katılmadığı bir teşekkülü kurduğunu iddia, hatta bunu ilan eden kişi, teşekkül vücuda getirmiş olmaz. Yine oluşturma fiili, evvelce mevcut olmayan bir teşekkülü meydana getirmeyi ifade ettiğine göre, teşekkülün bu yenilik vasfını taşıması gerekir. Var olan bir teşekküle yepyeni bir yön veren kişi onu idare eden sayılabilirse de, kurucu olarak kabul edilemez.¹⁶⁰

¹⁶⁰ ERMAN, Sahir, Türk Ceza Hukuku IV, Kaçakçılık Suçları, İstanbul 1981, s.86.

4. Suçun Görevi Sebebiyle Memur ve Kamu Görevlileriyle Yasada Sınırlı ve Sayılı Olarak Sayılan Kimi Kanunlara ve Bir Kısım Mevzuata Göre Faaliyet Gösteren Kurumlarda Çalışanlar Tarafından İşlenmesi; (md. 7/3, b)

Yine failin sıfatına göre bir ağırlatıcı neden olan düzenleme de iki alt kategori söz konusudur. Bunlar, suçun memur ve kamu görevlileri veya belirli kanunlara ya da mevzuata göre faaliyet gösteren kurum çalışanları tarafından işlenmiş olmasıdır.

Şimdiden belirtmek gerekir ki, bu ağırlatıcı sebebin uygulanabilmesi için kara para aklama fiilinin sadece bu sıfat ve konumda olan kişiler tarafından işlenmesi yetmez. Ayrıca, suçunun bu kişilerce "görevleri sebebiyle" işlenmiş olması gerekir. Başka bir deyişle suçun işlenmesini ortaya koyan fiil ile bu kişilerin görevi arasında bir bağ bulunması gerekir bizce suç, bu kişilerce işlenmiş olmakla birlikte, görevleriyle ilgili bir hususun fiile bir etkisi olmamışsa ağırlatıcı neden gerçekleşmez. Görev ile suç arasında doğrudan ve sıkı bir bağ olması gerekli olmayıp, görevin suça herhangi bir biçimde ve oranda etkili olması halinde ağırlatıcı neden uygulanacaktır.

Suçun bu kişilerce işlenmesinden maksat sadece bu kişilerin fiili irtikap eden konumunda olmaları değildir. Kanaatimizce TCK'nun 64. ve 65.maddeleri çerçevesinde herhangi bir iştirak biçimiyle suça katılmaları halinde bu kişiler yönünden ağırlatıcı neden gerçekleşmiş olacaktır. Bu kabul hükmün kabul edilmiş amacına da daha uygun olmaktadır. Çünkü, önemli olan bu konum ve sığata sahip olan kimselerin suça şu veya bu şekilde katkılarının suçun işlenmesini kolaylaştırmasıdır.

Suçun memur ve kamu görevlileri veya belli kurumlarda çalışanlarca işlenmesinin ağırlatıcı neden sayılması, bu tür kişilerin konum ve sıfatları, genel bir ifadeyle görev ve yetkileri itibariyle suçun işlenmesini kolaylaştıracakları düşüncesidir. Gerçekten kamu kurumlarında, finansal kuruluşlarda ve bankalarda görevli kişiler, aklamayı oluşturan fiilleri daha ustalıkla ve kolaylıkla işleyebilmekte veya bu fiillerin açığa çıkmasını sağlayabilmektedir.

5. Suçun Şiddet veya Tehditle veya Silah Kullanarak İşlenmesi;

Bu durumda ceza bir misli arttırılır. Elbette bu öğelerin bulunması durumunda fail kara para aklamanın dışında maddi bir menfaatte sağlamışsa TCK'nun 495.maddesiyle ithal edilmiş sayılacaktır.

1)Şiddet

Şiddet maddi cebir demektir ve müessir fiil derecesine ulaşmayan maddi etkileri ifade eder. Şiddet kara para akama suçun işlemek için kullanılmamalıdır. Unsurda kabul olunabilecek şiddet gerekli olandan fazla ise ayrıca TCK'nun 456.maddesi ile de Hüküm kurulabilecektir.

2)Tehdit

Tehdit manevi cebir anlamındadır. Bir kimsenin ağır ve haksız bir zarara uğratılacağıнын bildirilmesidir. Mağdur haksız yere zarara uğrayacağını düşünerek huzursuz olmalıdır. Failin sözleri mağdur üzerinde ciddi bir korku yaratmıyorsa sonuç almaya elverişli, yeterli ve uygun değil ise tehdit oluşmaz.

3)Silah

TCK'nun 189.maddesinde, bir suçun cezasının ağırlaştırıcı sebebi olan silahlar belirtilmiş ve çeşitleri gösterilmiştir. Burada geçen silah kavramının da TCK'nun anılan hükmü çerçevesinde anlaşılması gerekir. Buna göre; burada ağırlaştırıcı sebep olan silah başlıca üç grup aleti kapsamaktadır.

3a)Ateşli Silahlar: Saldırı ve savunma için yapılmış ve bu maksatla kullanılan ve ateşli olan aletlerdir.

Ateşli Silahlardan maksat, Harp Tüfekleri Tabancalar, çifteler ve Ateş çıkaran her türlü aletlerdir. Tüfek çifte veya tabancalar Namlu uzunluğu, çap, cins, model, ağır veya hafif makineli-makinesiz olmalarına göre türlü, şekillerde ve nitelik de olabilir.¹⁶¹

Ateşli silahların değişmeyen vasfı tetiğine basıldığında attığı mermi veya saçma veya benzeri cisimlerden dolayı ateş çıkarmasıdır.

3b)Saldırı veya savunmaya elverişli aletler: Bir aletin bu neviden bir silah sayılabilmesi için onun niteliği bakımından saldırı veya savunmada kullanılmak üzere yapılmış olması veya alet edinilmiş bulunması şart olmayıp "saldırı veya savunmaya elverişli" olması yeter ve gereklidir. Bunlardan dolayı saldırı veya savunmaya elverişli bulunmayan bir aletin sadece saldırı veya savunmada kullanılması onun silahtan ayrılmasını gerektirmez.

–Saldırı veya savunma için yapılmış alet türlü şekillerde olabilir;

Kesici Aletler: Kama, bıçak,ustura, çakı gibi.

Delici aletler: Şişler, çubuklar, çiviler gibi.

Bereleyici aletler: Topuz, matrak, demir değnek gibi.

¹⁶¹ [ERMAN, s.91.]

3c)Patlayıcı Maddeler; Bu bent İtalya 1930 Ceza Kanununun 585.maddesinden aynen alınmıştır. Fertlerin hayatına, bütünlüğüne karşı işlenen suçlar bakımından patlayıcı maddelerin tehlikeli nitelikte bulunmaları sebebiyle, silah sayılmaları çağdaş bütün ceza yasalarınca kabul edilmiştir.

Patlayıcı maddeler: dinamit, dinamitten yapılan maddeler ve benzeri patlayıcı her türlü cisimlerdir.

3d)Tehlikeli Eczalar, Zehirler ve Gazlar.

Bu dördüncü bent İtalya 1930 Ceza Yasasından (md. 585) aynen alınmıştır.

Bunlar:

–Yıkıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar.

–Her türlü zehirler.

–Boğucu kör edici gazlardır. Bunlar, meydana getirdikleri veya sebebiyet verdikleri ağır zararlı sonuçları sebebiyle silahtan sayılmaları kabul edilmiştir.

B. CEZAYI HAFİFLETİCİ NEDEN

Kanunumuz, hafifletici sebep olarak sadece suçun, usul veya füruu veya karı koca veya kardeşlerinden, biri tarafından kara paranın kaynaklandığı suçları gizlemek amacıyla işlenmiş olması halini öngörmüştür.¹⁶²

Hafifletici sebebin mantıki sonucu olarak kara paranın kaynaklandığı suçları gizlemek bu temel suçların failini de gizlemek olarak anlaşılmalıdır. Zaten aksi takdirde madde de bir anlam bozukluğu olacaktır. Gerçekten madde metninde suçun “usul veya füruu veya karı-koca veya kardeşlerinden biri” tarafından işlenmesi halinden bahis edilirken kimin usul veya füruu veya kardeşlerinden biri sorusu yanıtızsız kalmaktadır. Dolayısıyla, bu hafifletici sebep bizce, ancak temel suçu işleyen kişinin usul veya füruu, failin cinsiyetine göre karı veya kocası veya kardeşleri açısından söz konusu olabilir.

Usul, füruu, karı-koca, kardeş tabirleri medeni hukuk hükümleri çerçevesinde yorumlanmalıdır.

Buradaki hafifletici neden TCK'nun 296.maddesinde cezadan bağışıklık maddesi olarak öngörülmüştür. Bu hafifletici neden çelişkili olmuştur. Gerçekten, kara para aklama zaten temel suçun ve bu suçun failinin gizlenmesine, belirlenememesine yönelik bir fiildir. Dolayısıyla, kara paranın kaynaklandığı suçları gizlemek amacı failin özünde ve yapısında bulunmaktadır. Suçun yapısında

¹⁶² [ERGÜL II, s.112.]

var olan bir amacı belirli kimseler açısından hafifletici bir sebep saymak hem çelişkilidir hem de mücadeleyi zayıflatma tehlikesi taşımaktadır.

Buna karşılık, mukayeseli hukukta olduğu gibi, failin kendiliğinden kara para aklama faaliyetini haber vermesi veya kara paranın müsaderesine yardımcı olması halinin hafifletici neden veya cezasızlık nedeni olarak öngörülmesi aklama ile mücadele açısından çok daha gerekli ve yararlı bir hafifletici neden olmaktadır. Nitekim Alman Ceza Kanununun 261/5 maddesine göre "fail kendiliğinden kara para aklama faaliyetini haber verir veya kara para sayılan değerlerin müsaderesine yardımcı olursa" cezaı indirmektedir. Avusturya Ceza kanununun 165/a maddesindeki hafifletici nedene göre de fail, ilgili makam kara para aklama suçundan haberdar olmadan önce kendiliğinden bu makama baş vurarak veya başkaca bir yolla, aklamaya konu mal varlığının elde dilmesini sağlarsa, bu kişiye kara para aklama suçundan dolayı ceza verilmemekte aynı maddenin 2. bendine göre aklamaya konu değerler failin katkısı olmaksızın ilgili makamların eline geçmekle beraber fail, ihtiyari ile ve ciddi bir biçimde bu değerlerin ilgili makamların eline geçmesi için uğraşmış olması halinde cezalandırılmamaktadır. Polonya ceza kanununun 299.maddesinin 8. bendinde yer alan hüküm uyarınca da, kara para aklama suçunda fail, kovuşturma mercilerine, fiilin işlenmesine karışan kişiler ve fiilin işlenmesine ilişkin bilgileri kendiliğinden verir ve bu bilgiler bir başka suçun işlenmesine engel olursa cezalandırılmamakta, eğer fail bu bilgilere ulaşılmasına yardımcı olursa ceza hafifletilmektedir. Kanaatimizce hukukumuzda da, bu tür bir hafifletici nedenin veya cezasızlık nedeninin düzenlenmesi suç ile mücadele açısından gerekli ve yararlıdır.

VII. YARGILAMA USULÜ

4208 sayılı yasanın 13.maddesinin açık hükmü uyarınca kara para aklanması suçlarında yargılama, 3005 sayılı meşhut suçların yargılanma usulü hakkındaki kanun hükümlerine göre yapılacaktır.¹⁶³

A. YARGILAMA TEDBİRLERİ

Kısaca Müsadere; suç sayılan fiillerin gerçekleştirilmesi sonucunda elde edilen gelir ile nemalarına el konulması olarak tanımlanabilir.¹⁶⁴ Tedbir konulması

¹⁶³ [ERGÜL, s.113.]

¹⁶⁴ Heriki konuda Ayrıntılı Olarak Açıklanmıştır.

ise, mahkeme tarafından müsadere kararının verilmesinden önce müsadere olunacak gelir, nema ve diğer varlıkla üzerinde olabilecek muvazaalı işlemleri önlemek amacıyla çeşitli önlemler alınmasıdır. Tedbir, suç kaynaklı olmayan gelirler üzerine de konabilir Tabii ki sanığın günlük ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için gelirlerinin ve mal varlığının bir kısmını kullanma imkanı tanınır.

Bu konu 1988 tarihli "Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi" 5.maddesinde, 3.maddenin 1.fıkrasında belirtilen kazançların, mal varlıklarının, araç-gerecin ve başka her şeyin gerektiğinde müsadere edilebilmesi amacıyla, yetkili makamların bunları belirlemesi, izlemesi ve bloke etmesi veya el koymasına olanak sağlamak için ilgili makamlarını yetkili kılmak amacıyla gerekli önlemleri almasını öngörmektedir.

Tedbir kararı, kara para aklandığına veya sanığın gelirinin suç kaynaklı olduğuna ilişkin kuvvetli emareler olması halinde alınır. Tedbir kararının alınması için Mali Suçları Araştırma Kurulunun (MASAK) talebi gerekmektedir. Fakat, Kurulun talebi olmadan Cumhuriyet savcılarının herhangi bir nedenle kara para aklandığına ilişkin kuvvetli emareler tespit etmeleri halinde yasanın kendilerine verdiği yetkiye istinaden tedbir talebinde bulunabileceklerdir.

Bankalar ile banka dışı mali kurumlar ile diğer gerçek ve tüzel kişiler nezdindeki kiralık kasa mevcutları da dahil olmak üzere hak ve alacaklara, tasarruf yetkisinin kısmen veya tamamen kaldırılmasına, mal, kıymetli evrak, nakit ve diğer değerlerin zaptına, bunların bir tevdi mahallince yatırılmasına, hak ve alacaklar üzerindeki diğer tedbirlerin kullanılmasına karar verilir.

Burada "diğer tedbirlerden" ne kastedildiği belli değil ve keyfi uygulamalara neden olabilir. Tedbir, güvenlik önlemi olduğu için bunların belirli olması gerekir. Ceza yargılanmasında söz konusu olabilecek bir emniyet tedbirlerinin hukuk mahkemesinde verilebilecek olan tedbir kararından ayrılması gerekmektedir.

Tedbir kararını hazırlık soruşturması sırasında sulh ceza hakimi; yargılama sırasında davaya bakan mahkeme verebilir.

Tedbire ilişkin talepler, evrak üzerinde yapılarak inceleme sonucu derhal ve nihayet 24 saat içerisinde sonuçlandırılır. Gecikmesinde sakınca görülen hallerde Cumhuriyet Savcıları da hak ve alacakların dondurulmasına karar verebilir. Cumhuriyet savcılığı bu kararı en geç 24 saat içerisinde onaylayıp

onaylamamasına karar verir. Onaylamaması halinde, cumhuriyet savcılığının kararı hükümsüz kalır.¹⁶⁵

HUMK'daki tedbir müessesesinin 4208 sayılı kanunda da uygulama alanı bulunduğu görülmektedir. Burada hem dava açılmadan önce hem açıldıktan sonra kara para aklandığına dair ciddi emarelerin bulunması halinde sanığın malvarlığına tedbir konulması söz konusu olabilecektir. Asıl amaç kesin hukuki sonuç belli oluncaya yani dava sonuçlanıncaya kadar geçen sürede kesin hukuki himayeyi uygulanabilir kılmaktır. İhtiyati tedbir kararı ile sanığın müsadereye konu olabilecek malvarlığını elden çıkarması, başkalarının üzerine geçirmesi ve iyi niyetli üçüncü kişilerin bu malvarlığını devralmasını önlemekte, sanığın mahkumiyeti halinde 4208 sayılı Kanununun 7.maddesinde müsadereye hükümlenileceği belirtilen mal varlığının müsadereye mümkün kılınmaktadır.¹⁶⁶

1. Kontrollü Teslimat

Kontrollü teslimat yönetimi 4208 sayılı yasa ile hukukumuzda girmiştir. Yasanın gereği önemli bir yenilik olarak değerlendirilmektedir. Buna göre, ülke dışından Türkiye'ye sokulacak veya Türkiye'den ülke dışına götürülecek her türlü uyuşturucu madde ile kara paraya kaynaklık edecek kaçak maddeler ve kaçak olmasından şüphe edilen eşyanın yetkili makamların bilgisi ve denetimi altında nakli sağlanacaktır. Böylece suçun tüm faillerinin belirlenmesi ve kaçak eşyanın zaptının kolaylaştırılması amaçlanmıştır.¹⁶⁷

Özellikle uyuşturucu madde kaçakçılığı esas itibariyle örgütlü suç niteliği taşıyan bir faaliyettir. Ülkemizi önemli ölçüde etkileyen eroin kaçakçılığı, Afganistan'da başlayıp Batı Avrupa ile Kuzey Amerika'da ki tüketiciye kadar uzanan suç örgütleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Buna karşı mücadele, sadece bir taşıyıcının yakalanmayıp kendisine hissettirilmeden izlenmesi ve uyuşturucu maddelerin elden ele geçmesiyle elebaşlarının yakalanmasına çalışılması kontrollü teslimat yöntemini oluşturur.

Uyuşturucu ve Psicotrop maddelerin Kaçakçılığına karşı Birleşmiş Milletler sözleşmesinin 1.Maddesinin (9) bendi Kontrollü Teslimatı tanımlanmaktadır; "Kontrollü Teslimat", sözleşmenin üçüncü maddesinin 1.fıkrasında yer alan

¹⁶⁵ [İPEK, s.102,103.]

¹⁶⁶ Türk Hukuk Mevzuatında Müsadere ve Tedbirin Kapsamı ve 4208 Sayılı Kanun Açısından Değerlendirilmesi, MASAK Yayını, Ank. 2000, s.156.

¹⁶⁷ [DONAY, s.3.]

suçların işlenmesine iştirak etmiş olan kişilerin belirlenmesi amacıyla, kaçak veya kaçak olmasından şüphelenilen bir biçimde uyuşturucu veya psikotrop maddelerin, bu sözleşmenin eki I ve II numaralı tablolarda kayıtlı maddelerin veya onların yerine geçen maddelerin ilgili ülkelerinin yetkili makamlarının bilgisi ve denetimi altında bir veya birçok ülke itibariyle girişine, geçişine ve çıkışına olanak veren yöntemi ifade eder.

Bu yöntemle kaçakçılık olayının tespit edildiği anda suçlular hemen tutuklanmayıp, kendilerine hissettirilmeden takip edilerek geçecekleri ve varacakları diğer ülke makamlarıyla temas ve işbirliği yapılarak izlenmeleri temin edildikten sonra yurt dışına çıkmalarına müsaade edilmektedir. Böylelikle uyuşturucu kaçakçılığı yapan örgütlerin tamamının ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

a) Kontrollü Teslimatın Amaçları Ve Çeşitleri

4208 sayılı yasanın suç ve kontrollü teslimat uygulaması Esas ve usulleri hakkındaki yönetmeliğin 4.maddesi hükümlerine göre Kontrollü teslimat uygulamasının amaçları şunlardır;

Suçu işleyenlerin tespiti,

Uyuşturucu ve psikotrop madde ve / veya kara para veya kara paraya kaynaklık etmesi beklenen her türlü kaçak veya kaçak olmasından şüphelenilen eşyaya ilişkin her türlü delilin tespiti veya toplanması

Kara paraya kaynaklık eden kaçak veya kaçak olmasından şüphelenilen eşyaya ilişkin her türlü gelirin (kaçak olduğuna dair ciddi emareler bulunan)mal veya fonların müsaderesi olarak belirtilebilir.

Yukarıda sayılan amaçların gerçekleştirilebilmesi için faydalanılacak kontrollü teslimat çeşitleri,

–Kontrollü giriş.

–Kontrollü geçiş kontrollü çıkış

–Yurt içi kontrollü talimat olarak belirlenmiştir.¹⁶⁸

Kontrollü teslimat kapsamına giren kaçak veya kaçak olduğuna dair ciddi emareler bulunan mal veya fonlardan yurt dışından getirilerek Türkiye sınırları içinde dağıtım yapılacak olanların yetkili makamların bilgisi ve denetimi altında yurt dışından ülkemize getirilmesi kontrollü girişi ifade etmektedir.

¹⁶⁸ [KAÇAR, s.59.]

Kontrollü teslimat kapsamına giren kaçak veya kaçak olduğuna ilişkin ciddi bulgular olan mal veya fonlardan, yabancı bir ülkeden getirilecek Türkiye üzerinden yabancı bir ülkeye götürülecek onların Türkiye'deki yetkili makamların bilgi ve denetimi dahilinde ülkemizden geçirilmesi kontrollü geçişi ifade etmektedir.

Kontrollü teslimat kapsamına giren kaçak veya kaçak olduğuna dair ciddi bulgular olan mal veya fonlar ile kara paradan Türkiye'den yurt dışına götürülmek üzere hazırlananların Türkiye'deki yetkili makamların bilgi ve denetimi dahilinde ülkemizden çıkışının sağlanması kontrollü çıkış olarak kabul edilmektedir.

Yine aynı şekilde yetkili makamların bilgi ve denetimi dahilinde nakledilmesinin sağlanması, yurtiçi kontrollü teslimat olarak değerlendirilmektedir.

b) Kontrollü Teslimatın Şartları

Kontrollü teslimatın gerçekleştirilebilmesi için gerekli şartlar yasanın 10. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre;

–Kontrollü teslimat kapsamına giren kaçakçılık faaliyetinin çok ciddi organize edilmiş olması,

–Organizatörlerin, sermayedarların ve şebeke elemanının ortaya çıkarılması ve bunlar hakkında bütün delillerin tespiti için başka bir imkan bulunmaması,

–Mal veya hizmetlerin gideceği son yere kadar herhangi bir boşluğa meydan vermeyecek şekilde denetimi sağlanabilmesi,

–Kontrollü teslimat uygulamaya yeterli zamanın bulunması,¹⁶⁹

Kontrollü teslimatın söz konusu olabilmesi için, organize bir suçluluğun bulunması, suç örgütü elemanları ile kanıtların elde edilebilmesi için başka bir olanağın bulunmaması gerekir. Kontrollü teslimatta sınır ötesi bir işlem söz konusu olduğu için; suç örgütü elemanları içinde bir Türk vatandaşının bulunması durumunda suçlunun geri verileceğinin sağlanması, ayrıca konu olan mal veya fonların ve bunların naklinde kullanılan araçlar ile kara paranın Türkiye'ye iade edilmesi taahhüdünün sağlanmış olması gerekir. Bunun yöntemi ise kontrollü teslimatın sona erdiği ülkenin söz konusu değerleri iade etmeyi taahhüt etmesidir. Yasada her ne kadar mal ve fon ile nakil aracının mülkiyetinin kime ait olacağı konusunda bir açıklık yoksa da, Türkiye kaynaklı değerler için bir sorun yoktur. Ancak Türkiye dışından gelen ve Türkiye'den geçen transit mallarda, bu mal

¹⁶⁹ [KAÇAR, s.60.]

hazırladığı ülkeye geri verilecek, sadece faille arasında Türk vatandaşının bulunması durumunda bu şahıs Türkiye'ye iade edilecektir.

c) Kontrollü Teslimat Talebinde Bulunabilecek Makamlar

Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı Emniyet birimlerinin Jandarma Genel Komutanlığı Kaçakçılık Daire Başkanlığı Jandarma birimlerinin, kontrollü teslimat kararına ilişkin yazılı taleplerini ivedi olarak Cumhuriyet Baş Savcılığına iletir.

Sahil Güvenlik Komutanlığı, Gümrük Müsteşarlığı ve Mali Araştırma Kurulu Başkanlığı; Kontrollü teslimata konu olan mal veya fonun bulunduğu yerin, bu yer belli değilse kontrollü teslimat talep eden kuruluşun bulunduğu yerin Polis ve Jandarma bölgesi bulunmasına göre kontrollü teslimat kararına ilişkin yazılı taleplerini ilgili başkanlığa yapar. İlgili başkanlıkta ivedi olarak Cumhuriyet Başsavcılığına iletir. Ancak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde anılan kurumların birimleri Başkanlıklardan birine kontrollü teslimat kararına ilişkin yazılı taleplerini ivedi olarak iletebilirler.

d) Yetki

–Türk makamlarının Taleplerinde:

Kontrollü teslimata karar verme yetkisi Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığıdır. Karadan sonra kontrollü teslimatın amacına ulaşmayacağı kanısına varılırsa kontrollü teslimata son verilebilecektir. Kanunda açıklık olmamakla birlikte kontrollü teslimata karar verme yetkisine sahip olan Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Baş Savcılığı, buna son verme yetkisine sahip makamdır.

Uyuşturucu ve Psikotrop maddelerin, organize suç örgütlerine mensup kişiler tarafından riakli sırasında birçok mahkemenin yargı çerçevesinden geçirileceği cihetle hangi mahkemenin yetkili olacağı sorununun önüne geçmek için yasada böyle açık bir yetki hükmü getirilmiştir.¹⁷⁰

Yine organize suç örgütlerinin işlediği uyuşturucu kaçakçılığı suçunun DGM görev alanına girmesi nedeniyle, kontrollü teslimata karar verecek Cumhuriyet Savcısının Ankara DGM Savcısı oluğu belirtilmiştir.

¹⁷⁰ [AYDIN, s.70.]

Cumhuriyet Savcılığı, şartların varlığı halinde evrak üzerinde yapılacak inceleme üzerine ivedi olarak kontrollü teslimata karar verir.

Cumhuriyet Başsavcılığı kendisine intikal ettirilen kontrollü teslimat uygulamasına ait evrakı, anılan yönetmeliğin 5.maddesinde belirtilen şartları topluca taşıyıp taşımadığı yönünden değerlendirilir ve bütün şartların bir arada varlığı halinde evrak üzerinde yapılacak inceleme üzerine ivedi olarak kontrollü teslimata karar verir.

–Yabancı Ülkelerin Taleplerinde:

Yabancı ülkelerin kontrollü teslimat uygulamasına yönelik taleplerin İç İşleri Bakanlığına intikal ettirilmesi gerekir. Kanun burada ikili bir ayırım yapmıştır. Kanunun 13.maddesi hükmü uyarınca, yabancı ülkelerin talebi kara paranın kontrollü teslimatı hakkında ise karar vermeye Ankara Sulh Ceza Mahkemesi yetkilidir.

Kara paranın dışındaki kontrollü teslimat talepleri ise, İç İşleri Bakanlığınca Ankara DGM Başsavcılığına intikal ettirilecektir. Kara paranın dışındaki kontrollü teslimat taleplerinde ise karar verme yetkisi ancak DGM Cumhuriyet Başsavcılığındır.

B. YETKİ

Suç sayılan fiillerden elde edilen kara paranın elde edildiği yer ile yer aynı yer olabileceği gibi farklı yerde olabilir. 4208 sayılı kanunun "Yetkili Mahkeme" başlıklı 13.Maddesine göre, "Kara paranın aklanması suçuna ilişkin talepler, 3005 Sayılı Meşhut Suçların Muhakeme Usulü Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde, kara paranın bulunduğu yer mahkemesince karara bağlanır."¹⁷¹

Ayrıca yine aynı Kanun yabancı ülkelerin Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu anlaşmalara uygun anlaşmalara uygun müsadere talepleriyle kara paranın kontrollü teslimatı hakkında karar verme yetkisine Ankara Sulh Ceza Mahkemesine vermiştir.¹⁷²

¹⁷¹ Kara paranın Aklanmasının Önlenmesi, Halkbank, Eğitim Müdürlüğü Yayınları, 1999, s:1., s.28.

¹⁷² GÜNER, Halil, "Aklamanın Önlenmesi ve Yargı Yetkisi" Radikal Gazetesi, 16 Ocak 1997, s.9

C. GÖREV

Kara para aklanması suçlarında görevli mahkeme 825 sayılı Türk Ceza Kanununun Mevkii Meriyet Vaz'ına Müteallik Kanun'un 29/3.maddesine göre Asliye Ceza Mahkemesidir.

Kanımızca, teşekkül halinde uyuşturucu temini, çıkar amaçlı örgüt suçları gibi, uyuşturucu çıkar amaçlı örgüt suçlarından elde edilen kara paranın aklanması da DGM'nin görev alanına alınmalıdır. Bu hem usul ekonomisini hem de bu suçlarda uzmanlaşma ihtiyacının gereğidir.

Kara paranın kaynaklandığı temel suçun bir başka mahkemenin görev alanına, örneğin Ağır Ceza Mahkemesinin veya Devlet Güvenlik Mahkemesinin görev alanına girdiğinde davaların fiili veya hukuki irtibat nedeniyle birleştirilip görevli üst mahkemede görülüp görülemeyeceği bir hukuki sorun yaratabilecektir. Birden çok uyuşmazlık arasında bağlantı bulunduğu, bunlar hakkındaki yargılamaların birleştirilmesi ve hepsine birden, bir tek yargı organında bakılabilmesi mümkündür. Ötekilere oranla yüksek görevli bir mahkemede temel suç ile ilgili olarak bir ceza davası açılmış olduğunda bu mahkeme duruşmada yargılama konusunu oluşturan kara para aklama fiilinin kendi görevi içinde değilde daha aşağı görevli bir mahkeme olan Asliye Ceza Mahkemesinin görevi içinde olduğunu anlarsa, CMUK'nun 262.maddesinin açık hükmü karşısında Yüksek Yetkili Mahkemenin görevsizlik kararı verecek işi aşağı yetkili mahkemeye gönderemeyecektir. Bu yasak durumun duruşmada anlaşılması haline özgüdür. Duruşmadan önce, örneğin duruşma hazırlığı devrisinde, mahkeme, davanın yanlış açıldığı ve kendisinin görevli olmayıp daha alt görevli bir mahkemenin işe bakması gerektiği kanaatine varırsa, mahkemenin görevsizlik kararı vererek işi alt görevli mahkemeye göndermesi mümkündür.¹⁷³

Birleştirme konusunda ise, şu şekilde düşünülebilir; 1918 Sayılı Kanunun 31.maddesinde olduğu gibi kaçakçılık suçları ile ilgili davaların, TCK'daki başka suçlarla birlikte görülemeyeceği kuralı gibi kural, 4208 sayılı kanunda bulunmadığına göre, fiili ve hukuki bağlantı olduğunda temel suç ile kara para aklama suçuna ilişkin davaların birleştirilmesine bir engel bulunmamaktadır.¹⁷⁴ Bu tür bir birleştirme halinde dava, yüksek görevli mahkemede birleştirilecektir. Bununla birlikte, kara para aklama suçunun yargılaması 3005 Sayılı Kanun

¹⁷³ YURTCAN, Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, İstanbul, 1994, s.84

¹⁷⁴ KOCALAR, Salih, Kara para Aklama Suçu, Ank. Barosu Dergisi, 1998, s: 1, s.125 -133.

hükümlerine göre yapılacağından temel suçun bu kanun hükümlerine tabi olmadığı hallerde bu birleştirme yapılamayacaktır.¹⁷⁵

VIII. YAPTIRIM

A. ASLİ CEZALAR

İki seneden beş seneye kadar hapis ve aklanan kara paranın bir katı ağır para cezasıdır.

Para cezasının aklanan kara para ya bağlı olarak belirlenmesi, hükmedilecek para cezasının etkinliği açısından yerinde olmuştur. Ancak belirtmek gerekir ki aklanan paranın miktarını belirlemek her zaman kolay olmamaktadır ve bu hal uygulamada bazı tereddütlere ve karışıklıklara hatta keyfiliğe yol açabilecektir. Dolayısıyla, aklanan paranın tam miktarı belirlenememesi ihtimaline karşı, bizce, yine etkinliği ortadan kaldırmayacak ölçüde seçimlik alt ve üst hadleri belirli bir para cezası ön görülmeliydi. Ayrıca nemaları da dahil olmak üzere kara para kapsamındaki mal ve değerler ile bunların ele geçirilmemesi halinde bunlara karşılık gelen mal varlığının müsaderesine de hükümlenir. Hükümetin teklif ettiği metinde suçun müeyyidesi 6 aydan 5 seneye kadar öngörülmüştü. Ancak, bu düzenleme Adalet Komisyonunda, cezanın caydırıcılığını sağlamak amacıyla değişikliğe uğratılmıştır.

Doktrinde yine de, müeyyidenin caydırıcı olmadığı ileri sürülmektedir. Örneğin; "Hiç kuşkusuz bu gruptaki suçlular için öngörülen ceza yaptırımları caydırıcı nitelikte olmalıdır." Mevcut infaz kanununa göre, çalıştığı sürede her ay altı günlük indirim dışında ½'lik şartlı salı verme indirimi sonucu mevcut cezanın ne derece caydırıcı olabileceği, ikincisi, bu suç faillerinin yakalanma olasılığının çok az olması karşısında ibreti müessire olabilecek bir ceza yaptırımının öngörülmediği ortaya çıkmaktadır. Gerçekte bu tür suçlular rasyonel suçlu grubunda olduklarından hürriyeti bağlayıcı cezalar belli yoğunlukta olmalı, cezanın alt sınırı beş yıldan başlamalı, kara para aklama suçu işleyenlerin mal varlığı müsaderesinde "aklanan kadar" yerine "tam mal varlığı"nın müsaderesi hükme bağlanmalı idi.¹⁷⁶ Ancak bu hususun genel müsadereyi yasaklayan Anayasanın 38.maddesi karşısında mümkün olmayacağı kanaatindeyiz.

¹⁷⁵ [KOCALAR, s.131.]

¹⁷⁶ ALTUĞ, Osman, Kara paranın Aklanması Üzerine Düşünceler, VSD, 1999. s.107.

1. Ağırлатıcı ve Hafifletici Nedenlerin Varlığı Halleri

7.maddenin 2.fıkrasında belirtilen ağırlatıcı nedenlerin varlığı halinde, 1.fıkra gereği verilecek para cezası 4 yıldan az olamayacaktır. (md. 7/2) 1.fıkroda ise genel olarak suçun cezasının 2 ila 5 yıl arasında öngörülmüş olduğu göz önüne alındığında 2.fıkradaki ağırlatıcı sebeplerin bulunması durumunda ceza en az 4 yıl olacak ve fakat en çok 5 yıla kadar çıkabilecektir. Gerçekten ağırlatıcı nedenlerin varlığı halinde kanun alt sınır yönünden bir artırım ve asgari had düzenlemekte ve fakat üst sınır açısından bir hüküm getirmemektedir.

7.maddenin 3.fıkrasındaki ağırlatıcı nedenler söz konusu olduğunda ise, hükmolunacak cezaların ayrıca bir misli arttırılacağı hükme bağlanmıştır. (md. 7/3) bu hükme göre bizce 2 hal söz konusu olabilir.

Birinci hale göre, sadece 3.fıkroda sayılan ağırlatıcı nedenlerden birisinin uygulanması söz konusu olabilir. Bu durumda, 1.fıkraya göre belirlenmesi gereken ceza bir misli arttırılacağına göre, ceza 4 sene ile 10 sene arasında belirlenecektir.

Ancak, 7/2.maddede öngörülen bir ağırlatıcı sebep ile, 7/3.madde de belirtilen bir ağırlatıcı sebebin bir arada bulunmasına engel bir hal yoktur. Bir örnek vermek gerekirse, kara para aklama fiili, şiddet veya tehditle terör suçlarına kaynak sağlanmak amacıyla işlenmiş olabilir. Bizce 3.fıkroda kullanılan cezaların "ayrıca" bir misli arttırılacağı ifadesi, 2.fıkradaki bir ağırlatıcı sebeple 3.fıkradaki bir ağırlatıcı sebebin bir arada bulunabileceğini ve birlikte uygulanabileceğini ortaya koymaktadır. Bu şekilde 7.maddede 2 ayrı fıkroda (2. ve 3.fıkralar) düzenlenen ağırlatıcı nedenin bir arada bulunması halinde ise ceza 8 yıl ile 10 yıl arasında belirlenecektir. Çünkü, 2.fıkraya göre 4 yıldan az olmayan ve 5 yılı da geçemeyen cezalar ayrıca bir misli arttırılabilecektir ki bunu durumda da ceza 8 yıldan başlayıp 10 yıla kadar olabilecektir.

7.maddenin son fıkra hükmüne göre anılan fıkroda öngörülen hafifletici nedenin varlığı halinde somut duruma göre ağırlatıcı nedenlerde gözetilerek yukarıda belirtilen şekilde hükmolunacak ceza, yarıdan 3/2'sine kadar indirilecektir. Burada kanun "indirilir" terimiyle hafifletici nedene bağlı olarak indirim yapılması hususunda hakime bir takdir yetkisi bırakmamıştır. Hafifletici nedenin varlığı halinde hakim cezayı belirtilen çerçevede indirecektir. Ancak bu indirimi yaparken belirtilen oranlar içinde hakim bir takdir hakkı bulunmaktadır.

2. Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu

Kanun, 7.maddenin 4.fıkrasında tüzel kişilerinde ceza sorumluluğunun düzenlemiştir buna göre, "bu suçların tüzel kişilik bünyesinde işlenmesi halinde, 3.fıkranın (a) bendi hükümlerinin uygulanmadığı durumlarda fiili gerçekleştiren yöneticiler hakkında da aynı cezalara hükmolunmakla birlikte, tüzel kişilerde 500 milyon TL.'den 5 milyar TL'na kadar para cezasıyla cezalandırılacaktır". Burada ön ödemelik bir suç söz konusudur.¹⁷⁷

Bilindiği üzere hukukumuzda tüzel kişilerin ceza sorumluluğunun bulunup bulunmadığı kesin değildir. Ancak bu hüküm ile, açıkça, tüzel kişiler açısından da ceza sorumluluğu ön görülmüş ve bunun yaptırımı da öngörülmüştür. Bilindiği gibi Ceza Kanunu Ön Tasarısında da tüzel kişilerin ceza sorumluluğu açık olarak düzenlenmiştir.

Kara para aklama suçuna bağlı olarak tüzel kişilerin cezai sorumluluğuna gidilebilmesi için, öncelikle suçun tüzel kişilik bünyesinde işlenmesi gerekmektedir. Öncelikle belirtelim ki, hükümdede kullanılan bu suçların ibaresi hatalıdır. Çünkü, 2/b maddesinde seçimlik bir çok hareket biçimi öngörülmüş olsa da söz konusu olan bu hareketlerden herhangi birisi ile işlenebilen kara para aklama suçu, yani tek bir suçtur. Dolayısıyla kanuni tipte bir tek suç vardır ki o da kara para aklama suçudur. 7.maddede de suçun ağırlatıcı sebepleri öngörülmüştür. Bu haller ise ayrı ve bağımsız suçlara temas etmeyip kara para aklama suçuna etki eden nedenlerdir. Dolayısıyla madde de kullanılan "bu suçlar" terimini, 7/1, maddenin gönderilmesiyle suçun basit hali ve de 2 ve 3.fıkralarda düzenlenen suçun ağırlaştırılmış hali olarak anlamak gerekir.

B. DİĞERLERİ

1. Müsadere ve Unsurları

Müsadere; suç sayılan fiilin gerçekleştirilmesi sonucunda elde edilen gelir ile nemalara el koymaktır. Burada amaç suç işleyen kişiyi bu gelir ve nemalardan mahrum etmektir. Ayrıca suç bir örgüt tarafından işlenmişse sürekliliğini önlemek ve çökertmektir. Kara paranın aklanmasının önlenmesi hakkındaki 4208 sayılı kanunumuzda da müsadereye ilişkin hüküm bulunmaktadır. Kanunumuzun 7.maddesinde "*kara para aklama suçu filleri işleyenler 2 seneden 5 seneye*

¹⁷⁷ [ERGÜL II, s.172.]

kadar hapis ve aklanan paranın bir katı ağır para cezasıyla cezalandırılır ve nemaları da dahil olmak üzere kara para kapsamındaki mal ve değerler ile bunların ele geçirilmemesi halinde bunlara tekamül eden malvarlığının müsadere edilmesine de hükmolunur.”¹⁷⁸

Müsadere unsurları ise kısaca şöyledir; Yukarıda belirtildiği üzere 4208 sayılı kanunun 7.maddesinin 1.fıkrası kara para aklama suçundan hüküm giyilmesi halinde, nemaları da dahil olmak üzere kara para kapsamındaki mal ve değerlerin ve bunların ele geçirilmemesi halinde bunlara tekamül eden mal varlığının müsadere edileceğini hüküm altına almıştır.

Müsadere konusunda genel hüküm olan TCK madde 36'ya göre müsadereye hükmolunabilmesi için bir eşya bulunmalı, eşya suçta kullanılmalı veya suçta kullanılmak üzere hazırlanmalı veya suçun işlenmesi sonucunda oluşmalıdır. TCK'nun 36.maddesi suçla ilgisi olmayan eşyanın müsadere edilmesine yer vermemiştir. Diğer koşullar, suçlunun mahkumiyetine karar verilmiş olması ve eşyanın suçla ilgisi bulunmayan kimselere ait olmamasıdır. Suç ile ilgili olmayan ve cezayı gerektiren hiçbir faaliyette bulunmamış olanlar fiilde methali olmayan kimselerdir.

Genel hükümler çerçevesinde unsurları şöyle tasnif edebiliriz.

a) Bir Eşya Bulunması

Eşya, literatürde şeyler, mallardır. 4208 sayılı kanunda müsadere konusu eşya kara para kapsamındaki mal ve değerler bunların nemaları ve bunların ele geçirilmemesi halinde bu mal ve değerlere tekamül eden mal varlığıdır.

Kara para kapsamındaki mal ve değerler kanunun 2/a maddesinde tanımlanan kara para yani öncül suçların işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrak, mal veya gelirler yahut bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden ile de edilen her türlü menfaat ve değerdir.

“Nemanın” sözlük anlamı “kazanç, gelir ve kardır.”¹⁷⁹ Kanunda kara para kapsamındaki mal ve değerlerin nemaları da dahil olmak üzere müsadere

¹⁷⁸ Türk Hukuk Mevzuatında Müsadere ve Tedbirin Kapsamı ve 4208 Sayılı Kanun Açısından Değerlendirilmesi, Ank. 2000, s.58.

¹⁷⁹ YILMAZ, Ejder, Hukuk Sözlüğü, 5. Baskı, Ank. 1996.

edileceği hüküm altına alınmıştır. Böylece kara para kapsamındaki mal ve değerlerin suçtan elde edildiği andan söz konusu mal ve değerlerin müsadere hıkmolunan ana kadar bu mal ve değerlerin kullanılmasında elde edilen kazanç, gelir ve karlarda müsadere edilecektir. Kanun kara para kapsamındaki değerlerin nemasını da kara para saymıştır.

4208 sayılı kanundaki "müsadere" hükmünün bir başka özelliği de müsadere hıkmolunacak mal ve değerlerin ele geçirilmemesi halinde bunlara tekamül eden mal varlığının müsadere hıkmolunabilmesini mümkün kılmasıdır.

b) Eşyanın Suçtan Husule Gelmesi veya Suçta Kullanılması veya Suçta Kullanılmak Üzere Hazırlanması

Kara para kapsamındaki mal ve değerler, öncül suçlardan elde edilmiş olmalıdır. Ancak müsadere edilecek eşya mutlaka "suçtan elde edilecek eşya değildir." Kara para kapsamındaki mal ve değerlerin ele geçirilemediği durumda bu mal ve değerlere tekamül eden değerler de müsadere edilebilecektir.

4208 sayılı kanun aklamanın ortaya çıkarılması ancak kara para kapsamındaki değerlere ulaşamaması halinde, yasal yollardan kazılan değerlerin de müsadere edilebilmesi olanağını getirmektedir. Böylece, değişik formlardaki ekonomik değerlere rahatlıkla dönüştürülebilecek suç kaynaklı değerlerin hazine mülkiyetine geçirilmesi öngörülmüştür.

Buna "değere dayalı müsadere" denmektedir. Suç kaynaklı gelirlerin mutlaka fiziki anlamda bizzat kendilerinin müsadere hıkmolunması gerek yoktur, bunlar ele geçirilmese bile suçlunun mal varlığından bunlara tekamül eden mal ve değerler müsadere edilecektir.

Kara para kapsamındaki mal ve değerler bulunmazsa suçun sonucu olmayan ve fakat faile ait olan mallarında müsadere edilebilmesi (ikame müsadere) olanağı kara para aklama suçunun özelliğinden kaynaklanmaktadır. Burada, 4208 sayılı kanun suçta husule gelen eşyayı failin öncül suçunu işlemesi sonucu mal varlığında meydana gelen pozitif artış olarak kabul etmekle, suç konusu olmayan eşyanın esasen, 4208 sayılı kanunun 2.maddesindeki kara para tanımını içerisinde değerlendirilmesini mümkün kılmıştır. Kanunun amacı suçlunun yasadışı yollardan zenginleşmesi ve güçlenmesinin önünü kesmektir. Mali gücün rengi kara değildir. Bu gücün bir kısmının yasa dışı yollardan kazanıldığı tespit

edilmişse suçlunun miras yoluyla edindiği bankadaki yasal banknotları ele geçirilmediğinden müsadere edilemeyen mal ve değerler yerine müsadere edilebilir. Bu durumda eşyanın fiziki, anlamda varlığından ziyade değeri göz önünde bulundurulmaktadır.

Ön şart teşkil eden fiillerden kaynaklanan gelirler, suçta husule gelen eşya kapsamındadır. Bu eşya diğer suçun (kara para aklama suçu) işlenmesinde kullanılmıştır. Kullanma, müsadere konusu eşyanın aklama suçunun tanımındaki şekliyle yorumlanmaktadır. Zira bir öncül suçtan husule gelen eşya aklama suçunda kullanılmak suretiyle hem eşyanın suçtan husule gelmesi hem de eşyanın suçta kullanılması şartları gerçekleşmiş olmaktadır.

Kara para kapsamındaki mal ve değerlerin ekonomik faaliyetlere elde edilmesiyle elde edilen kazanç, gelir ve karlar (nema) da ikinci suçtan husule gelen eşyadır.¹⁸⁰

Öncül suçlarda elde edilen değerlerin başka suçta kullanılması ve bu kullanım sonucunda yine kaynağı yasal olmayan kazançlara ulaşılmasını içeren kara para aklama suçunun özelliği nedeniyle, suçlunun elinde mali gücünün bırakılmamasına yönelik değere dayalı müsadere mekanizması önleyici gayeyi güçlendirmektedir.

c) Failin Mahkumiyetine Karar Verilmiş Olması

Eşyanın müsaderesine, kara para aklama suçu fiillerinin işlenmesi halinde karar verilecektir. Kara para aklama suçundan mahkumiyet olmadan müsadereye hükmolunamayacağı, daha önce belirtildiği üzere kanunun 7.maddesinden kaynaklanmaktadır. Madde suçun işlenmesi sonucunda hapis cezasını düzenlemiş bunun yanı sıra "müsadereyi" öngörmüştür.

Müsaderenin mahiyetine gelince; her ne kadar kara para kapsamına giren mal ve değerlerin müsaderesi için suçlunun kara para aklama fiilinden mahkum olması gerekiyorsa da 4208 sayılı kanundaki müsadere daha çok "Tedbir" niteliğinde değerlendirilebilecek müsadere'dir. Burada amaç daha çok kara para aklama suçunun (dolayısıyla öncül suçun) tekrar işlenmesine engel olmak, suç kaynaklı gelirleri müsadere ederek, suçluyu elde ettiği gelirlerden mahrum

¹⁸⁰ Türk Hukuk Mevzuatında Müsadere ve Tedbirin Kapsamı ve 4208 Sayılı Kanun Açısından Değerlendirilmesi, Ank. 2000, s.13.

bırakmak ve öncül suçların işlenmesinin ekonomik anlamda, cazibesini azaltmaktır.

Kanun müsaderenin, bir tedbir olarak etkisini "...ile bunların ele geçirilememesi halinde bunlara tekamül edilen malvarlığının müsaderesine de hükmolunur." ibaresiyle arttırmıştır. Buna göre suç kaynaklı gelirlerin bizatihi ele geçirilmesine gerek kalmamaktadır. Suçlu kara para aklama suçundan hüküm giydiğinde bu mal ve değerler elden çıkarılmış veya elde edildiğinden başka şekillere dönüştürülmüş olsa bile bunlara tekamül eden malvarlığının müsaderesine hükmolunabilecektir.¹⁸¹

Müsadere kararını yetkili mahkeme vermektedir. Mahkeme karar verirken gelirin suç kaynaklı olup olmadığına ve gelirin miktarına da karar vermek zorundadır.

Müsadereye ilişkin bir mahkeme kararının diğer bir ülkede uygulanabilmesi için bu kararın ikili veya çoklu anlaşmalar çerçevesinde diğer ülke mahkemesi tarafından tenfizi gerekmektedir.

Müsaderenin uygulanmasına ilişkin bazı eleştirilerde mevcuttur. Şöyle ki, müsadere kararını ve miktarını mahkeme belirleyecek, fakat müsadere edilecek miktarın belirlenmesi çok zor bir iştir. Çünkü kara para aklamayan kişinin akladığı miktarı tespit etmek çok zordur. Bu tespiti ne inceleme elemanları nede mahkeme sağlıklı olarak yapabilir. İncelemelerde ancak aklanan paranın bir kısmı tespit edilebilir ve bu kısmı müsadere edebiliriz. Aklanan paranın hepsinin tespiti imkansız gibidir ayrıca aklanan paraların nemalarının tespiti de kolay değildir. Bu nedenlerle müsadere kurumunun işlerliği sıkıntılıdır.¹⁸²

¹⁸¹ Türk Hukuk Mevzuatında Müsadere ve Tedbirin Kapsamı ve 4208 Sayılı Kanun Açısından Değerlendirilmesi, Ank. 2000, s.61-62.

¹⁸² [PEK, s.101-102.]

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARA PARA VE AKLAMA İLE MÜCADELE

I. GENEL OLARAK

1970'li yılların sonunda organize suç faaliyetlerinden en çok etkilenen ülkelerde kara para aklama ile ilgili düzenlemeler görülmeye başlamış. (Özellikle A.B.D ve İtalya) ve kara para aklama suçu ilk kez 1978 yılında A.B.D. ortaya çıkarmıştır. Bu ülkeler özellikle uyuşturucu madde kaçakçılığı başta olmak üzere, ağır suçlardan elde edilen gelirleri yasal dolaşımda kullanılmasını cezalandırmak ve belirlemek için bazı finansal işlemleri denetim ve inceleme altına alan düzenlemeler yapmışlardır. İkinci aşamada, kara para aklamanın gerçek "sınır tanımayan suç" özelliği sadece ulusal düzeyde önlemlerin yeterli olmadığı gerçeğini ortaya koymuş ve farklı mevzuatlar arasında bir koordinasyonun ve uyumun gerçekleştirilmesi çareleri aranmaya başlanmıştır. Bu çerçevede kabul edilen uluslararası belgeler, bir yandan kara para aklama ile mücadele sistemini Dünya çapında genelleştirme öte yandan da bu konuda geride kalan ülkeleri mevzuatlarını bu yönde geliştirme konusunda teşvik etme, hatta zorlama amacına yönelmiştir. Bu süreçte, çıkış ve varış noktası milli mevzuatlar olmakla beraber bunların gelişiminde uluslararası normlar öncü rolü ve büyük etkisi olmuştur. Nitekim aklama ile ilgili hemen tüm mevzuatlar aşağıda görülecek olan uluslararası belgelerden hareket etmişler ve bunları temel almışlardır.

II. KARA PARA MEVZUATI

A. ULUSAL METİNLER

B. ULUSLARARASI METİNLER

1. Genel Olarak

Daha önce de vurguladığımız gibi organize suçluluk sınır tanımamaktadır. Kara para aklama ve finansal işlemlerde, bu suçluluk biçimi, elde edilen yasa dışı zenginliklerin suç teşkil eden kökeni ile ilgili izleri daha iyi silebilmek ve farklı ülkelerin hukuki yapılarının özelliğinden yararlanabilmek için uluslararası düzeyde faaliyet gösterir. Uluslararası bir işbirliği ve koordinasyonun bulunmaması halinde, ulusal düzeyde alınacak önlemlerin çok sınırlı ve zayıf bir etkisi olacaktır. İşte kara para aklama ile mücadelede dünya ölçeğinde ve bölgesel düzeyde girişimlerin

ortaya çıkmasının sebepleri de budur. Kaldı ki, aklama ile mücadele önlemlerinde bir uyumun bulunmaması halinde, aklama faaliyetleri, önlemlerin hiç bulunmadığı veya daha gevşek olduğu ülkelere ve yerlere doğru kayacaktır ki, bu da, mücadeleden beklenen sonucun alınmaması ile sonuçlanacaktır.

Birbiri ardına gelen ve uyuşturucu madde kaçakçılığı sorunu ve kara para aklama olgusu ile mücadeleye konu alan uluslararası belgeler, bu konudaki uluslararası kaygıyı ve mücadeledeki politik kararlılığı açıkça göstermiştir. Aşağıda değinilecek olan 6 adet uluslararası belge, kara para aklama ile mücadele hususundaki kuralların ana gövdesini oluşturmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki, bu metinlerin gücü ve bağlayıcılığı, hukuki değerleri aynı olmadığı gibi, aklama ile mücadeleda temel aldıkları mücadele stratejileri de, birbirini tamamlar nitelikte olmakla birlikte farklıdır. Bu konudaki en önemli farklılık şudur ki, bazı belgeler, kara para aklama sorununu esasta, uyuşturucu madde sorunu içinde ve buna bağlı bir durum olarak değerlendirmektedir. Oysa diğer bazıları sorunu sadece uyuşturucu madde kaçakçılığı ile sınırlamayıp, organize suçluluk ve diğer bazı suçluluk birimlerinin ve hatta tüm suçları kapsayan bir içerikte ele almaktadırlar. Mücadele stratejilerinde, bazı belgeler finansal sistemin kontrolüne dayanan önleyici sisteme ağırlık verirken, bazıları daha çok suç ve özellikle müsaderenin alanını genişletmek suretiyle bastırıcı sisteme daha çok önem vermişlerdir.

2. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Suç Kökenli Zenginliklerin Devri ve Himayesine Karşı Önlemler Hakkında R (80) Sayılı Tavsiye Kararı

Avrupa Konseyi Uzmanlar komitesi 1977-1980 yılları arasında yaptığı çalışmalar sonucu "suç kaynaklı paranın saklanması ve transferine karşı tedbirler hakkındaki tavsiye kararını" 27 Haziran 1980 tarihli toplantısında kabul etmiştir. Bu tavsiye kararı kara paranın aklanmasının önlenmesine yönelik uluslararası girişimdir.

Avrupa Konseyi tarafından kadın ve çocuk kaçırma soygun gibi şiddete dayalı ve örgütlü suçların bir çok Avrupa ülkesinde artması dikkate alınarak bu tür suçlardan elde edilen kazançların bir ülkeden diğerine aktarılmasının ve ekonomik sisteme tekrar dahil edilerek, aklanmasının ciddi sorunlara yol açacağı ve suç oluşturan eylemlerin artması ile ulusal ve uluslararası boyutta, kara para aklanmasının yaygınlaşacağı göz önünde bulundurulmuştur. Bu nedenle, kara paranın aklanmasında bankacılık sisteminin oldukça önemli bir rol üstleneceği ve

bankalarla iş birliği yapılmak suretiyle kara para aklama ve suç oranını azalacağı düşünülmüştür.

Avrupa Konseyinin tavsiye kararında kara paranın bankalar aracılığıyla aklanmasının önlenmesi için bankacılık sistemine ilişkin olarak çeşitli önlemler getirilmiş ve üye devletlerin bankacılık sistemlerinde gerekli değişiklikleri yapmaları tavsiye edilmiştir. Söz konusu kararda, bankaların müşterilerinin kimlik tespitini yapmalarını, kiralık kasaları sadece tanıdıkları veya güvendikleri kişilere kiralamaları, suç konusu oluşturması nedeniyle, seri numaraları kayıtlı paralara rezerv koymaları ve çalışanlarına özellikle müşteri kimlik bilgilerinin kontrolü ve suçlu davranışları konusunda, gerekli eğitimi vermeleri kara paranın aklanmasında bankaların kullanılmasının önlenmesi için alınması gerekli önlemler olarak görülmüştür.

Kara paranın aklanmasının önlenmesinde, kara paraların tanınması önem kazandığından, dolaşımdaki kara paraların seri numaralarının takip edilmesi için polis, yargı ve diğer yetkili organlar ile bankalar arasında gerekli iş birliğinin sadece ulusal çerçevede sınırlı olarak değil, uluslararası boyutta da sağlanması gereğine işaret edilmiş ve bankaya gelen paraların kara para olup olmadığının kara para seri numaralarının kayıt olduğu listeden kontrol edilmesi üye devletlere tavsiye edilmiştir.

Sonuç olarak, Avrupa Konseyinin kara para aklanmasının önlenmesine ilişkin ilk çalışmaları oluşturan tavsiye kararı daha çok bankalar üzerinde yoğunlaşmış olup bununla bankaların kara paranın aklanmasında kullanılması engellenmeye çalışılmış ve bunun için bankacılık sistemine getirilmesi uygun görülen önlemler belirtilerek üye devletlerin gerekli düzenlemeleri yapmaları tavsiye edilmiştir.

Anılan tavsiye kararının üye devlet üzerinde bağlayıcı bir etkisi bulunmamaktadır. Çünkü tavsiye kararı, Avrupa Konseyi kurtuluş sözleşmesinin 15.maddesinin (b) fıkrası uyarınca, Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilmiş olup, Bakanlar Kurulunun bu nitelikteki kararları, üye devletler açısından bağlayıcı değildir.

Nitekim, bankacılık sisteminin kara para aklanmasında kullanılmasının önlenmesine ilişkin Avrupa Konseyi tavsiye kararı genellikle üye devletlerde uygulanmamıştır.¹⁸³

3. Basle Komitesi İlkeler Bildirisi

“Suç Kökenli Zenginliklerin Aklanması Amacıyla Bankacılık Sisteminin Kullanılmasının Önlenmesi İçin İlkeler Bildirisi” başlıklı, kısaca Basle Komitesi Bildirisi olarak anılan bildiri, 12 Aralık 1988 tarihinde yayımlanmıştır.¹⁸⁴

Onlar Grubu olarak adlandırılan grubun üyesi olan Almanya, Belçika, Kanada, ABD, Fransa, İtalya, Japonya, Hollanda, İngiltere, İsveç, İsviçre ile; Lüksembourg ve İngiltere'nin Merkez Bankaları ve Bankacılık Denetleme Birimleri temsilcilerinden oluşan ve kısaca Basle Komitesi olarak adlandırılan Bankacılık Kurallar ve İşlemlerinin Denetimi Komitesi, belirtilen başlıkta bir rapor hazırlamış ve bu raporun ekinde de bir ilkeler bildirisi yayınlamıştır,

Bu belgede, Avrupa'da kara para aklanması ile mücadelede ilk belgelerden olması özelliğini taşımaktadır. Bildiri'de, kara para aklanması faaliyetinde bankaların ve bankacılık sisteminin kullanılmasının önüne geçilmesi için bazı ilkeler ve önlemler öngörülmüştür. Bu ilke ve önlemler, yine bankacılık sistemi içerisinde alınması öngörülen önlemler ve bu çerçevede geliştirilen ilkeler olmaktadır.¹⁸⁵

İlkeler Bildirisinin Önsözü niteliğindeki raporda, kara para aklama faaliyeti ve bu faaliyeti bankacılık sektörü ile olan ilişkisi açısından önemli belirlemeler bulunmaktadır.

Bu belirlemeler, kara para aklama faaliyetinin zarar verdiği hukuki menfaatin bazı yönlerinin belirlenmesi, kara para aklamada finansal sistemin ve özellikle bankaların sıkça kullanıldığını açıkça ifade etmesi, buna karşı mücadele açısından da mali sistemin içerisinde alınacak önlemlerin etkin olacağını belirtmesi yönünden çok önemlidir.

Bizzat raporda belirtildiği gibi, bildirinin yasal bir kapsamı ve hukuki bir bağlayıcılığı olmayıp, tavsiye niteliğindedir ve uygulamaya konulması ulusal mevzuat ve teamüllere bağlı tutulmuştur. Bununla birlikte yine raporda, bildirinin

¹⁸³ [ÖZSUCA, s.18-20]

¹⁸⁴ KAÇAR, Hamza, T.C. Merkez Bankası, Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler Paneli'nden alınmıştır.

10 Haziran 1999,

¹⁸⁵ [KOCASAKAL, s.112.]

dünya çapında kabul görmesi dileği ifade edilmiş, Komite de temsil edilen denetim mercilerinin, tüm bankalara bildiri ile uyuşan kurallar davet ve teşvik etmeleri öngörülmüştür. Ancak, bazı ülkelerin bankalarının bu alanda daha sıkı ek hükümlere tabi tutulabileceği, bildirinin bu kuralların yerine geçmeyi veya bunların kapsamını daraltmayı hedeflemediğinin de altı çizilmiştir.

İlkeler bildirisi başlıca üç temel önlem öngörmektedir:

a) Müşterilerin kimlik tespiti

Buna göre, Bankalar, suç kökenli zenginliklerin transferi amacıyla finansal sistemin kullanılmasını önlemek için, gerekli özeni göstererek hizmet talep eden bütün müşterilerinin kimliklerini belirlemelidirler. Ve bunun için etkin usuller yaratılmalıdır. Bankalar kimliklerin belgelendirmeyen müşterilerle büyük hacimli işlemler yapmamalıdır.¹⁸⁶

b) Yasalara Uyulması

Bildiri de yer alan ikinci önlem, yasalara uyulması gerekliliğinin hatırlatılmasıdır. Buna göre, yasalara veya deontolojik kurallar uygun olmayan işlemler yapılmamalıdır. Komite, işlemin bir suça bağlı olup olmadığını tespit etmenin güçlünün de altını çizmekte, ancak işlemin kara para aklama faaliyeti ile ilişkili olduğu yönünde bir şüphenin doğması halinde, bankaların bu tür işlemlere yardımcı olmamaları ve katkı sağlamalarını tavsiye etmektedir.

c) Yasaları Uygulamakla Görevli Mercilerle İşbirliği

Nihayet üçüncü olarak, bankaların, sır saklama yükümlülüğü ile ilgili düzenlemelerin el verdiği ölçüde, yasaları uygulamakla görevli mercilerle işbirliğinin yapılmasını öngörülmektedir.

İlkeler bildirisi, bir hukuki bağlayıcılık taşımamakla beraber, öngörüldüğü önlemler, bu ilkelere uyulması gereken bir özellik vermiş, ve de kara para aklama ile mücadelede finansal sistemi temel alan önleyici sistemin temellerini atmıştır.

4. Uyuşturucu ve Psikotrop Madde kaçakçılığına Karşı 1988 Birleşmiş Milletler (Viyana) Sözleşmesi

Basle İlkeler Bildirisinin yayınlanmasından bir süre sonra, 19 Aralık 1988 Tarihinde Viyana da, Uyuşturucu ve Psikotrop madde kaçakçılığına karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi imzalanmıştır. Sözleşme kısaca "Viyana Sözleşmesi" olarak anılmaktadır. Sözleşme 20 devletin imzası sonucu 11 Kasım 1990'da yürürlüğe

¹⁸⁶ [KOCASAKAL, s.114.]

girmiş ve bugüne kadar sözleşmeyi 80'in üzerinde devlet imzalamıştır. Türkiye sözleşmeyi 22. 11. 1995 tarih ve 4136 sayılı kanunla onaylamıştır.¹⁸⁷

Esasen Birleşmiş Milletler daha önce de, yasadışı uyuşturucu ve psikotrop madde ticareti ile mücadele kapsamında çeşitli sözleşmeler gerçekleştirmiştir. Bunlar arasında 1961 Tek Sözleşmesini, 1971 Sözleşmesini ve Tek Sözleşmesinin 1972 tarihli Uygulama Protokolünü saymak mümkündür.

1988 Sözleşmesinin önemi, ilk kez, bir uluslararası adını zikretmeden kara para aklama suçuna yer verilmesi, bunun yanı sıra uyuşturucu madde kaçakçılığı ve kara para aklama faaliyeti ile mücadelede çok çeşitli ve somut önlemler ve mücadele yöntemleri öngörmesindedir. Hemen belirtelim ki diğer birçok belgenin aksine, Viyana Sözleşmesi, kara para aklama faaliyetini doğrudan ve münhasıran uyuşturucu madde kaçakçılığı ve ticaretine bağlı bir sorun olarak nitelendirilmiştir. Bu bakış açısının doğal sonucu ise, kara para aklama suçunun sadece uyuşturucu madde kaçakçılığına bağlı gelirler için kabul edilmesi ve bu faaliyet ile mücadelenin esasen uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadele etmenin bir yolu olarak görülmesi olmuştur. Başka bir deyişle sözleşmede kara para aklama faaliyeti genel ve bağımsız bir sorun ve bu kapsamda mücadele edilmesi gereken bir olgu olarak değil, uyuşturucu madde kaçakçılığının sonucu olan ve bunun önlenmesi için mücadele edilmesi gereken bir durum olarak görülmüştür. Sözleşme, yasadışı uyuşturucu madde ticareti (kaçakçılığı)ve buna bağlı olarak kara para aklama ile mücadelede ilk önemli uluslararası adım olarak kabul edilmekte ve özellikle açık ve belirli hukuki yapısı ve dili itibariyle önemli sayılmaktadır. Bunun yanında belge, kendisinden sonra gelen birçok belgeye ve ulusal mevzuatlara örnek ve başvuru kaynağı oluşturmuştur; bu nitelik ve önemini de halen korumaktadır.¹⁸⁸

Bu belirlemeler ile birlikte, kara para aklama ile mücadelenin asıl amacı çok çarpıcı bir biçimde ortaya konulmaktadır. Sözleşmeye göre, kaçakçıları bu suçlardan sağladıkları kazançlardan mahrum etmek, yani suçtan elde ettikleri kara paranın aklanmasını önlemek, bunların kaçakçılık yapmalarına (genel olarak kazanç getiren ağır suçlar işlemelerine) neden olan temel saiki ortadan kaldırmak

¹⁸⁷ Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair 4136 Sayılı Kanun; RG, 25.11.1995, No:22474.

¹⁸⁸ [KOCASAKAL, s.115.]

olacaktır.¹⁸⁹ Bu belirleme kara para aklama ile mücadelede güdülen amaç ve korunan hukuki menfaat yönünden çıkış noktasını oluşturmuştur. Nihayet ön sözde, kaçakçılığın ortadan kaldırılmasının tüm devletlerin ortak sorumluluğu ve bu amaçla uluslararası işbirliğinin ve eş güdümün içinde bir mücadelenin gerekliliği belirtilerek uyuşturucu madde kaçakçılığı ve buna bağlı olarak kara para aklama fiilinin uluslararası bir sorun olduğu ve bunlarla mücadelenin de bu çerçevede olması gerekliliği ifade edilmiştir.

Sözleşmenin 3.maddesinde, geniş olarak, yasadışı uyuşturucu madde arzı, talebi ve kaçakçılığı suçları ile kara para aklama suçu düzenlenmiştir.

Bunun dışında 34 maddeden oluşan sözleşmede, belirtilen suçlarla ilgili olarak devletlerin yargı yetkisi (md. 4). müsadere (md. 5) suçluların iadesi (md. 6) adli yardımlaşma(md. 7) davaların nakli (md. 8) işbirliği ve mesleki eğitim biçimleri (md. 9) kontrollü teslimat (md11) gibi çeşitli konularda ayrıntılı hükümler yer almıştır.

Belirttiğimiz gibi tüm düzenlemelerin asıl ve temel amacı, uyuşturucu madde kaçakçılığı ve buna bağlı suçlarla mücadeledir.

5. Mali Mücadele Grubunun 40 Tavsiye Kararı

a) Genel Olarak

Yukarıda yapısı oluşumu ve işlevi belirtilen MMG. Belirtildiği gibi,1990 yılında "40 Tavsiye Kararı" olarak anılan ilk ve en önemli raporunu sunmuştur. Bu rapor kara para aklama faaliyetini çeşitli yönlerden derinlemesine irdeleyen ve somut öneriler getiren, kara para aklama ile mücadelede bu aşılardan çok büyük önem taşıyan bir rapordur. Bu rapora bağlı olarak da 40 adet tavsiye kararı kabul edilmiştir.

Raporun tavsiyesinden önce ilk bölümünde, kara para aklama faaliyetinin metotları, teknikleri ortaya konmuş ve tüm kara para aklama fiillerinde ortak olan ve yukarıda incelemiş olduğumuz üç klasik aşamada bunların özellikleri belirtilmiştir. Bu özellikler, kara para aklamanın ne olduğunun anlaşılmasının sağlanması ve bundan hareketle alınacak önlemlerin belirlenmesi yönünden çok büyük önem taşımaktadır.

¹⁸⁹ ERGÜL, Ergin, Hukuki, Adli Tıbbi, Kriminolojik, Aktüel Boyutları ve İlgili Mevzuatıyla Uyuşturucu Maddeler ve Suçları, Yetkin Yayınevi, Ankara 1997, s.137.

Raporun bitiminde ise, kara para aklama ile mücadele önceki uluslararası hareketler hatırlatıldıktan sonra konu ile ilgili olarak ulusal düzeyde o güne kadar alınan önlemler belirtilmiştir.¹⁹⁰

Nihayet üçüncü bölüm, aklama ile mücadelede alınması gereken önlemlere ilişkin 40 adet tavsiye kararını sıralamaktadır.

b) Tavsiye Kararının Genel Çerçevesi

İlk üç madde de Tavsiye Kararının genel çerçevesi çizilmektedir. Buna göre, her ülke vakit geçirmeksizin, Viyana Sözleşmesini onaylamalı ve hükümlerini tam olarak yerine getirmek için gerekli önlemleri almalıdır (1 no'lu tavsiye kararı). Bunun yanında, finansal kuruluşların sır saklama yükümlülüğü ile ilgili yasal düzenlemeler, tavsiye kararının yerine getirilmesini önleyecek şekilde düzenlenmelidir. (2 no'lu tavsiye kararı) Kara para aklama ile somut bir mücadele programı, kara para aklama faaliyetinin araştırılması ve kovuşturulmasında ve gerektiğinde iade konusunda çok taraflı işbirliği ve adli yardımlaşmayı içermelidir. (3 no'lu tavsiye kararı)

c) Milli Hukuk Sisteminin İyileştirilmesi (Tavsiye kararı 4-8)

Bu bölümde karar para aklama faaliyetinin suç sayılması ile müsadere ve ihtiyati tedbirlerle ilgili tavsiyelerde bulunmaktadır. Bu husus ileride ayrıntılı olarak incelenmektedir. Ancak şimdiden şu hususu önemi sebebiyle belirtmekte fayda vardır: İlke olarak, burada da tıpkı Viyana sözleşmesinde olduğu gibi uyuşturucu madde kaçakçılığı ve bu faaliyet ile bağlantılı diğer suçlar (uyuşturucu madde satışı, sağlanması gibi) kara para aklama suçunun konusu olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte, 5 no'lu Tavsiye Kararında, tüm ağır suçlar ve/veya önemli miktarda kazanç doğrudan tüm suçlar ya da bazı ağır suçlar ile bağlantılı bir kara para aklama suçunun öngörülmesinin de bir yaklaşım olabileceği belirtilmiş, böylece, kara para aklama suçunun, uyuşturucu maddelere bağlı suçlar dışındaki bazı suçlara da yaygınlaştırılabileceği öngörülmüştür. Nitekim MMG, 40 Tavsiye kararını gözden geçirdiği 1995-1996 yıllarına ait 7 yıllık raporunda, kara para aklama suçunun, uyuşturucu madde kaçakçılığına bağlı suçlar dışındaki ağır suçlara yaygınlaştırılmasını Tavsiye Kararı olarak kabul etmiştir.

¹⁹⁰ [KOCASAKAL, s.117.]

d) Finansal Sistemin Konumunun Güçlendirilmesi (Tavsiye Kararı)

Tavsiye Kararını hazırlayan uzman grup, finansal sistemde sadece bankaların değil ama faaliyetleri çerçevesinde önemli ölçü de nakit ödeme kabul eden tüm mesleklerin anlaşması gerektiğinin altını çizmektedir.

Finansal sistemin konumunun güçlendirilmesi ile ilgili tavsiye kararı genel hatları ile;

–Müşterinin kimlik tespiti ve bununla ilgili belgelerin muhafazasını,

–Finansal kuruluşların karmaşık, olağan dışı belirli bir ekonomik amacı olmayan işlemlere devam etmesini, bu işlemlerin perde arkasının açığa çıkarılmasını ve bunların bir rapor haline getirilmesini,

–Şüpheli işlemlerin bildirilmesini bu bildirimleri yapanların hukuki bir yaptırıma uğramamasının sağlanmasını,

–Bu bildirimden müşterilerin haberdar edilmemesini

–Bu önlemler ile ilgili olarak finansal kuruluşların bünyesinde yetkili kişilerin belirlenmesi ve iç denetim mekanizmalarının kurulmasını,

–Bu konularda personele sürekli eğitim verilmesini

–Nakit işlemlerinin azaltılması yönünde modern bazı teknikler geliştirilmesini,

–Alınan önlemlerin hayata geçirilmesi yönünde adli veya idari mercilerin oluşturulmasını içermektedir.

e) Uluslararası İşbirliğinin ve Adli Yardımlaşmanın Geliştirilmesi

(Tavsiye Kararı 30-40)

Bu kapsamda da, özellikle uluslar arası para akışı ile ilgili bilgilerin değişiminin kolaylaştırılması istenmektedir. Adli alanda ise, müsadere iade ve adli yardımlaşma konusunda işbirliğinin geliştirilmesi ön görülmekte ve bu konuda somut öneri ve tavsiyelerde bulunmaktadır.

MMG, 1995-1996 yıllı raporunda (7 rapor), 40 Tavsiye Kararını gözden geçirmiş ve bunlara ek olarak, ilgili bölümlerin içine dahil ettiği yeni tavsiye kararı şu şekildedir.

–Finansal sektöre yönelik tavsiye kararlarının uygulanması, finansal olmayan meslek ve kuruluşlara yaygınlaştırılmalıdır. (9 no'lu tavsiye Kararı)

–Finansal kuruluşlarca yapılacak şüpheli işlem bildirimleri mecburi olmalıdır. (15 no'lu Tavsiye Kararı)

–Finansal kuruluşların müşterilerinin kimliklerinin tespiti tüzel kişiler için tam ve kesin olmalıdır. (10 no’lu Tavsiye Kararı)

–Üye ülkelerin dikkati özel olarak görünürde şirketler üzerinde yoğunlaşmalıdır. (25 no’lu Tavsiye Kararı)

–Kara para aklamadaki yeni veya gelişmekte olan teknolojilerin yeni veya gelişmekte olan teknolojilerin kara para aklanmada kullanılmasının önlenmesi için üye ülkeler özel bir dikkat göstermeli ve gerektiğinde önlem almalıdırlar (13 no’lu Tavsiye Kararı)

–Üye ülkeler tüm finansal kuruluşlara uygulanan aklama ile mücadeleye dair kuralları döviz büroları da dahil olmak üzere bankacılık sektörü dışındaki kuruluşlara da yaymalıdır. (8 no’lu Tavsiye Kararı)

–Üye ülkeler, uluslararası (sınır aşan) nakit para hareketlerini belirlemek veya kontrol etmek için usuller devreye sokmalıdır (22 no’lu Tavsiye Kararı)

–Kara para aklama faaliyetini belirlemeyi amaçlayan kontrollü teslimat uygulaması geliştirilmelidir. (36 no’lu Tavsiye Kararı)¹⁹¹

6. Suç Kökenli Gelirlerin Aklanması Aranması, Aranması, Zapt ve Müsadere Edilmesi Hakkında 1990 Avrupa Konseyi Strasbourg Sözleşmesi

8 Kasım 1990 tarihinde, Avrupa Konseyinin Strasbourg’da kabul ettiği ve imzaya açtığı Sözleşme (bundan böyle Strasbourg Sözleşmesi olarak anılacaktır), kara para aklama ile mücadelede Avrupa konseyi Bakanlar Komitesinin 27 Haziran 1980’de kabul ettiği tavsiye kararından sonra konsey bünyesindeki ikinci adımı oluşturmaktadır.

Sözleşmenin ön sözünde belgenin hazırlanmasındaki amaç ortaya konulurken, toplumun korunması yönünde uluslararası ortak bir ceza politikasının gerekliliğine dikkat çekilerek, gittikçe daha büyük bir uluslararası sorun haline geldiği ve bu suçlarla mücadelenin uluslararası düzeyde gelişmiş ve metotlarla yapabileceği, bunun içinde uluslararası düzeyde gelişmiş ve etkin metotlarla yapabileceği, bunun içinde uluslararası bir işbirliği sisteminin gerekli olduğunun altı çizilmiştir. Bu bölümde suçluyu suç gelirlerinden yoksun bırakmanın (yani kara para aklamasının önüne geçirilmesinin) ağır suçlarla mücadelede uluslar arası düzeyde etkin bir metot olacağı belirtilmektedir ki bu belirleme, kara para aklama ile mücadelenin temel amacını ve dayanağını oluşturmaktadır. Avrupa konseyinin

¹⁹¹ [KOCASAKAL, s.119.]

Sözleşmeyi açıklayan raporunda da sözleşmenin amacının, her türlü suçtan ama özellikle ağır suçlardan ve önemli ölçüde gelir getiren diğer suçlardan elde edilen gelirlerin izlenmesi, belirlenmesi, bunlara el konulması ve müsadereyi amacıyla adli yardımlaşma ve uluslararası iş birliğinin sağlanması olduğu ifade edilmiştir. raporda ağır suçlar olarak, uyuşturucu maddelere bağlı suçlar, silah kaçakçılığı, terör suçları, çocuk ve kadın ticareti sayılmıştır. Yine açıklayıcı raporda, gittikçe daha iyi organize olan ağır suçluluğun, toplum için gitgide daha büyük bir tehlike arz ettiği, devletlerin iç hukuklarını uyumlu hale getirmeleri bu tür suçları açığa çıkarmak için etkin önlemler alması, ihtiyati tedbirler ön görmesi ve suç araçları ve gelirlerini müsadere etmesi gerekliliği belirtilmektedir.

Burada hemen dikkati çeken husus, Viyana Sözleşmesi esasta uyuşturucu madde kaçakçılığı ile mücadeleyi temel almakta ve kara para aklama ve mücadeleyi bu çerçevede değerlendirmekte, bunun sonucunda da kara para aklama suçunu uyuşturucu madde kaçakçılığına bağlı suçlar ile sınırlamakta iken: Strasbourg sözleşmesi bu anlamda aklama mücadele amacını ve kara para aklama suçunun temel suçlarını, tanımını yapmamakla birlikte "ağır" suçlara yaygınlaştırmaktadır.

Sözleşmede, suç gelirinin aklanmasının önlenmesi ile ilgili olarak iki kategori önlem öngörülmektedir. Bunlardan ilki ulusal alınması gerekli önlemleri içermektedir. Ve şunlardan ibarettir: Suç gelirinin müsadereyi (md. 2), kara para aklama faaliyetinin suç olarak düzenlenmesi (md. 6) kara para aklama faaliyetinin ortaya çıkarılabilmesi için özel araştırma tekniklerinin ve koruma tedbirlerinin düzenlenmesi (md. 3,4). 1.madde ise "gelir", "malvarlığı", "vasıta", "müsadere", "asli suç" terimlerinin tanımlamaları yapılmaktadır.

İkinci kategori önlemler ise, uluslararası işbirliğine yönelik olanlardır. Bunlar genel olarak iade (md. 8-10) koruma tedbiri olarak el koyma veya bloke etme (md. 11,12) müsadere (13-17) kanunlarda işbirliği yapılması ile ilgili hükümlerdir.

Sözleşme 36 ve 37.maddelerde belirtildiği gibi, her devlete açık bir sözleşme olup, Avrupa Konseyi üyesi olmayan ülkelerde taraf olmaktadır. Sözleşme 1 Eylül 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye henüz sözleşmeyi imzalamamıştır, ancak bu yönde çalışmalar sürmektedir.¹⁹²

¹⁹² [KOCASAKAL, s.120.]

7. Kara Para Aklansının Önlenmesine Dair 1991 Avrupa Topluluğu Konsey Direktifi (1/308/CEE)

Konsey, 10 Haziran 1991'de kara paranın aklanması için mali sistemin kullanılmasının önlenmesini amaçlayan bir direktif kabul etmiştir. Söz konusu direktif, uyuşturucu ticareti ve diğer suçlardan elden edilen diğer kazançların aklanmasını yasaklamakta ve kara paranın aklanması fiilinin üye ülkelerin mevzuatlarında suç olarak kabul edilmesi ve buna ilişkin cezaların belirlenmesi ön görülmektedir.

Direktif üye ülkelerin 1 Ocak 1993 tarihine kadar yani tek pazara geçmeden önce, para aklamaya ilişkin mevzuat çıkarmak amacıyla gerekli çalışmaları yapmalarını hükme bağlamıştır. Fakat bu süre uzatılmıştır.

Direktifte kara paranın aklanması fiili aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır.

“Bilerek ve İsteyerek;

–Ceza gerektiren bir faaliyet veya bu faaliyete yardımcı bir faaliyet sonucu elde edilmiş bir malın yasa dışı kaynağını gizlemek veya bu tür faaliyete katılan bir kişinin bunun yasal sonuçlarından kaçınması için yardımcı olmak amacıyla malın transferi veya başka bir mala dönüştürülmesi,

–Malın ceza gerektiren bir faaliyet veya bu faaliyete yardımcı bir başka faaliyet sonucu elde edildiğini bilerek söz konusu mal üzerindeki hakların mülkiyeti, hareketin, gerçek niteliğinin saklanması veya korunması,

–Malın ceza gerektiren bir faaliyet veya bu faaliyete yardımcı bir faaliyet sonucu elde edildiğini bilerek o malın satın alınması veya mal üzerinde tasarrufta bulunulması yada kullanılması,

Yukarıdaki faaliyetlere ortaklık etmek.”

Direktife göre, kara paranın aklanmasının önlenmesi için, üye ülkelerin mevzuatlarında aşağıdaki düzenlemeleri yapmaları gerekmektedir;

Üye ülkeler, mali kurumların müşterileriyle iş ilişkisine girerken, özellikle hesap açılırken, kasa hizmeti verilirken, belli bir miktarın üzerinde işlem yapılırken (15.000 ECU) yada kara para aklamaya ilişkin şüpheleri varsa kanıtlara yardımcı olması amacıyla müşterilerin kimliğini tespit etmelerini sağlamalıdır.

Müşterinin kendi adına hareket ettiğine dair şüphe varsa, ya da kendi adına hareket etmediği biliniyorsa, finans kurumları bu müşterinin adına hareket ettiği gerçek şahsın kimliğini saptamaya yarayacak bilgileri edinmek amacıyla gerekli önlemleri almalıdır.

Elde edilen bu belgeler, üye devletlerin yetkililerine iletilmeli ve en az 5 yıl süreyle kanıtlar saklanmalıdır.

Finans kurumları, yetkili makamlara bilgi verildiğini veya para aklama ile ilgili soruşturma yürütüldüğünü bildirmemelidir.

Yetkili makamlara bilgi verildiği veya para aklama ile ilgili soruşturma yürütüldüğü, finans kurumları ile yönetici ve çalışanları tarafından ilgili müşterilere veya ilgili şahıslara bildirilmemelidir.

Finans kurumlarının yetkili makamlarına yapacakları bildirim, sır saklama yükümlülüğünün ihlali niteliğini taşımamaktadır.¹⁹³

III. ULUSLARARASI ÖRGÜTLER VE ÇALIŞMALAR

A. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER: UYUŞTURUCU MADDELERİN ULUSLARARASI DENETİMİ İÇİN BM PROGRAMI (PNUCID)

Birleşmiş Milletler, aşağıda incelenecek 1988 Viyana Sözleşmesi'nin hazırlanması ve imzaya açılması başta olmak üzere, kara para aklama sorunu ile uyuşturucu madde kaçakçılığına bağlı olarak yoğun bir biçimde ilgilenmiştir.

Uyuşturucu madde ve kara para aklama sorunu ile ilgili olarak, Birleşmiş Milletler bünyesinde 1998 Viyana Sözleşmesi'nden başka ayrıca Uyuşturucu Maddelerin Uluslararası Denetimi İçin Birleşmiş Milletler Programı (PNUCID) göze çarpmaktadır.¹⁹⁴

Bu programı 1991 yılında 20 Aralık 1998 tarihli Viyana Sözleşmesi'nin sonuçlarına doğrudan bağlı olarak oluşturulmuştur.

Programın temel amacı, kullanılan uyuşturucu türlerini, tüketim biçimlerini, üretim ve tüketim merkezlerini, bunlarla ilgili olarak yürürlüğe konan önleyici ve bastırıcı sistemleri ve uyuşturucu maddelere bağlı diğer sorunları gözden geçirmektir.

Bunun yanında, programda, kara para aklama sorunu da temel bir sorun olarak görüldükten sonra özellikle Mali Mücadele Grubu ile işbirliğine gidilerek, raporlar hazırlanmaya başlanmıştır.

Kara para aklama ile ilgili olarak, programın işlevi, Birleşmiş Milletler bünyesinde kara para aklama ile mücadele tekniklerine yardımcı olmak ve bunları

¹⁹³ ŞİRAMUN, Serpil, Kara Paranın Sermaye Piyasasında Aklanmasının Önlenmesi İçin Alınabilecek Tedbirler, Araştırma Raporu, SPK Yayını, Aralık 1992, s.6-7.

¹⁹⁴ [KOCASAKAL, s.102.]

koordine etmek, bu hususta yasal denetim mekanizmaları kurulması yönünde hukuki yardım ve hizmetlerde bulunmaktır.

Bu çerçevede Kasım 1993'te kara para aklama ile mücadelede uluslararası topluma rehberlik edecek bir kanun modeli hazırlanmıştır. 26 maddeden oluşan kanun modeli bu konuda son derece teknik ve ayrıntılı hükümler içermektedir. Bu kanun modelinde (bundan böyle BM Programı kanun modeli olarak alınacaktır.) kara para aklama ile mücadele kapsamında genel hatları ile şu hususlar üzerinde durulmuştur:

–Belirlenecek bir miktarın üzerindeki nakit para hareketleri yasaklamalı veya bunların yetkili bir mercie bildirim zorunlu olmalıdır.

–Döviz bürosu ve kumarhane işletmeciliği sıkı kurallara tabi tutulmayı ve faaliyetleri özel olarak denetlenmelidir.

–Mali kuruluşlara faaliyetleri sırasında dikkat borcu yüklenmelidir. Bu yükümlülük, müşterilerin kimliklerinin belirlenmesi gerçek işlem sahibinin araştırılması, belirlenecek bir meblağın üzerindeki tutara ilişkin, ekonomik bir açıklaması bulunmayan veya gayri meşru bir amaca yönelik olduğu anlaşılan ya da alışılmamış, karmaşık ve açıklanamaz işlemlere özel dikkat gösterilmeli ve bunlar belirlenecek mercilere iletilmelidir.

–Kimlik tespitine ilişkin belgeler belli süre ile saklanmalıdır.

–Bu önlemlere uyulması yönünde mali kuruluşların personeli eğitilmelidir.

–Bildirimlerin yapılacağı bir organ kurulmalıdır. Bu organ gerektiğinde işlemin yapılmasını erteleyebilmelidir.

–Bildirimleri sebebiyle mali kuruluşların çalışanları veya yetkilileri hukuki bir yaptırım veya kovuşturmayla uğramamalıdır.

–Kara para aklama suçunun belirlenmesi için, telefon dinleme veya bilgi işlem sistemlerine girebilme gibi özel araştırma teknikleri kullanılmalıdır.

–Bilgi ve belge verilmesinde bankacılık sırrı veya meslek sırrı ileri sürülmemelidir.

–İşlem ile ilgili olarak bildirimde bulunulduğunda bu konuda işlem sahibi veya bir üçüncü kişi haberdar edilmemelidir.

–Bildirimde bulunma veya haber vermeme yükümlülüğünü ihlal edenlere cezai yaptırım uygulanmalıdır.

–Kara para aklanması, suç olarak düzenlenmelidir.

Kanun Modelinde, kara para aklama suçunun ve finansal kuruluşlara getirilen yükümlülükler uylmamasına bağlı suçların, 20-25 maddeleri arasında ayrıntılı olarak düzenlendiği görölmektedir.

B. İTERPOL

Kara para aklama faaliyetinin uluslararası bir kimlik kazanmasının kamu düzeni için oluşturduğu tehlikeye karşı, uluslararası kriminal polis örgütü olan interpol de sessiz kalmamış ve kendi içinde Genel Kurul kararıyla 1994 yılında kara para aklama ile ulusal üst düzeyde mücadele yürütmekle görevli olan bir özel birim olarak FOPAC (Fonds Provenant d'Activites Criminelles-Suçtan Kaynaklanan Gelirleri İzleme Grubu-) kurulmuştur. Bu grup, kara para aklama faaliyetlerinin özellikleri, yasa dışı kökenli gelirlere el konulması ve bunların müsadereesi ile ve bu konularda mali araştırma teknikleri ile uğraşan uzman bir gruptur.¹⁹⁵

FOPAC Grubu, kara para aklama konusunda genel bir uluslararası işbirliği ve koordinasyon işlevi görmektedir. Grubun ana faaliyet alanı, konu ile ilgili olarak özellikle polis birimleri arasında dünya çapında bilgi akışını sağlamak olmaktadır. Bunun dışında, kara para aklama konusunda, zengin bir bilgi bankası da oluşturulmuş ve oluşturulmaktadır. FOPAC ayrıca, finansal suçlar ile ilgili soruşturma tekniklerinin geliştirilmesi ile de uğraşmakta, bununla ilgili olarak polis birimleri ve gümrük birimlerini eğitime ve aydınlatma görevini yürütmektedir.

C. EGMONT GRUBU

Egmont Grubu, 1995 yılında Brüksel de kurulmuş olan ve Mali Mücadele Grubu üyesi olan veya olmayan üyelerin kara para aklama ile mücadele birimlerini bir araya getiren bir yapılanmadır. Grup, belirli zamanlarda toplanarak, kara para aklama faaliyetleri ile ilgili olarak, bilgi alış-verişinde bulunmakta ve konuyu tartışmaktadırlar.

Gruba bir çok ülkenin kara para aklama birimi üyedir. Ülkemizde 4208 Sayılı kanun ile kurulan Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK)'da bu kuruluşa üyedir.

¹⁹⁵ [KOCASAKAL, s.106.]

D. MALİ MÜCADELE GRUBU (MMG)

Mali Mücadele Grubu (FATF, GAFI) endüstrileşmiş yedi ülkenin¹⁹⁶ 14-15 Temmuz 1989 tarihindeki 15. zirvesinde kurulmuştur. Zirvede, devlet veya hükümet başkanları, uyuşturucu maddeler sorununu ele almış ve bu kapsamda oluşturulan MMG'na kara para aklama olgusunun incelenmesi, özellikleri ve metotlarının belirlenmesi ve buna karşı alınabilecek önlemlerin ortaya konulması görevi verilmiştir. Grup, yaptığı çalışma sonucu, Nisan 1990 tarihinde, 40 Tavsiye Kararı olarak anılan bir rapor yayınlamıştır. Bu rapor, kara para aklama sorunu ile ilgili olarak tüm sorunları ortaya koymakla bugüne dek bu konuda yapılmış en kapsamlı araştırma olmaktadır. Esasen bu rapor ile birlikte, görevi sona ermesi beklenen grubun çalışma süresi bir yıl uzatılmış ve MMG 13 Mayıs 1991'de ikinci raporunu yayınlamıştır. Bundan sonra da grubun çalışma süresi sürekli uzatılmıştır. Bugün MMG, her yıl düzenli olarak kara para aklama ile mücadeleyi ve bu konudaki gelişmeleri içeren yıllık raporlar yayınlamaktadır. Bu raporlarda, kara para aklama ile mücadelede başta üye ülkeler olmak üzere, ülkelere temelinde alınmış önlemler ile gelişen kara para aklama teknikleri ortaya konup irdelenmekte ve bunlara karşı alınması gereken önlemler belirtilmektedir. Grup, ulusal üstü düzeyde kara para aklama ile mücadeleyi organize etmekte ve ulusal düzeyde alınan önlemlerin eş güdümünü sağlamaya çalışmaktadır. Bu çerçevede kuruluş, her yıl çeşitli ülkelerde kara para aklama konusunda alınan önlemler ile ilgili olarak incelemeler yapmakta, uyarı ve tavsiyelerde bulunmaktadır. Bu yönüyle de MMG, kara para aklama ile mücadelede en önemli ve başlıca uluslararası kuruluş niteliğindedir. Halen MMG, aklama tekniklerinin gelişmesi ile ilgili olarak araştırmalar yapmakta, 40 Tavsiye kararında değişiklik ve eklemeler bulunmakta, bunların üye ülkelerde uygulanmasını izlemekte ve denetlemekte, tavsiye kararlarının, üye ülkeler dışında tüm dünya da hayata geçirilmesini sağlamaya çalışmaktadır. Bunun yanı sıra, aklama ile mücadelede dünya çapında bir mücadele ağı kurmak, yeni tavsiye kararları almakta, grubun etkileri arasındadır.

Bugün, kuruluşu, endüstrileşmiş yedi ülke dışında, aralarındaki Türkiye'nin de bulunduğu pek çok ülke katılmıştır. Bunlar Avusturya, Avustralya, Belçika,

¹⁹⁶ ABD, Japonya, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Kanada.

Danimarka, İspanya, Finlandiya, Yunanistan, Çin, İrlanda, İzlanda, Lüksembourg, Norveç, Yeni Zelanda, Hollanda, Portekiz, Singapur, İsveç, İsviçre'dir.¹⁹⁷

MMG, üye ülkelerin Maliye, Adalet, İçişleri, Dışişleri Bakanlıklarından, Merkez Bankaları ve Banka Kontrol Mercilerinden ve de uluslararası kuruluşlarından 130'un üzerinde uzmanın katılımından oluşmaktadır. Sekretarya hizmetleri Ekonomi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) tarafından yerine getirilen MMG, bağımsız bir gruptur. Grup hazırladığı raporları OECD Bakanlar Konseyi ve G-7 zirvelerinde sunmaktadır.¹⁹⁸

MMG'nun, kara para aklama ile mücadelede halen deyim yerindeyse Anayasa konumunda olan 40 Tavsiye Kararı, aşağıda uluslararası belgelerin içinde incelenecektir.

E. AVRUPA KONSEYİ POMPİDOU GRUBU

1971 yılında, zamanın Fransa Cumhurbaşkanı Georges POMPIDOU'nun girişimleri ile yasadışı uyuşturucu madde ticareti ile mücadele amacı ile Avrupa Konseyi bünyesinde kurulmuş bir gruptur. Gruba Türkiye'nin de yer aldığı 19 Avrupa Konseyi ülkesi üye olup, genel sekreterliği Strasbourg'tadır.

1984 yılından itibaren grup, uyuşturucu gelirlerinin araştırılması ve suç gelirlerinin zapt ve müsadere konularında yoğunlaşmış ve 1990 yılında imzaya açılan suç kaynaklı gelirlerin aklanması, aranması, zapt ve müsadere edilmesi hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin hazırlanmasına ön ayak olmuştur.¹⁹⁹

F. KARAIPLER MALİ MÜCADELE GRUBU

1990 yılında, Avrupa'da Karaip ülkelerinin katılımıyla yapılan toplantıda kurulmuş olan örgütün 21 üyesi bulunmaktadır. Kara para aklama ile mücadeleyi amaç edinen örgüt, bu konuda MMG'nun 40 Tavsiye Kararını temel almakla beraber, kendisi de kara para ile mücadele de 21 tavsiye kararı almıştır.²⁰⁰

G. AMERİKA KİTASI DEVLETLER ÖRGÜTÜ

1889 yılında oluşturulan ve Amerika Kıtası Ülkeleri arasında işbirliği, barış, güvenlik, kalkınmayı sağlamak amacını güden örgüt bünyesinde oluşturulan bir

¹⁹⁷ [KOCASAKAL, s.107.]

¹⁹⁸ [ERGÜL, s.56.]

¹⁹⁹ [ERGÜL, s.57.]

²⁰⁰ [ERGÜL, s.57.]

komisyon, kara para aklama ile mücadelede öneriler hazırlamış ve bu öneriler, 1990 yılında kabul edilmiştir.²⁰¹ Örgüt, kara para aklama konusunda çalışmalarını sürdürmüştü ve 1995 yılında, üye ülkelerin konu ile ilgili kaydettiği aşamaların değerlendirilmesi için ülkeler hakkında rapor hazırlanmasına karar vermiştir.²⁰²

IV. KARA PARA AKLAMA İLE MÜCADELEDE ÖNLEYİCİ DÜZENLEMELER VE YÜKÜMLÜLÜKLER

A. GENEL OLARAK

Kara para aklama ile mücadele alanındaki önleyici önlemlerin bir kısmı, "Dikkat ya da Özen Yükümlülükleri" olarak adlandırılmaktadır.

Bunlar bildirim yükümlülüklerine ek olarak, BAL bildirisini, FATF'ın 40. Tavsiyesi, 1990 Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve 1991 tarihli Avrupa Birliği Direktifi gibi uluslararası belgelerden esinlenen yükümlülüklerdir.

–Özellikle hesap açma sırasında müşteri kimliğinin tespiti,

–Gerçek kişilerin hesabın kapatılmasından itibaren belgelerin en az 5 Yıl muhafazası,

–Birim tutarın üzerindeki işlemlerin özel olarak incelenmesi, (Fransa'da milyon doların üzerindeki işlemler)

–Mali kuruluş bünyesinde şüpheli işlemlerde bildirileceği merkezi kara para aklama ile mücadele birimine muhatap atanması.

–Bütün bu hükümlerin vesayet kuruluşu ya da şüpheli işlem bildirimlerini alan kurum tarafından periyodik olarak kontrol edilmesi.

İkinci grup önlemler ise bildirim yükümlülükleridir.

Kimi mevzuatlar yükümlü grupları tarafından yapılan kara para aklamaya müsait bazı işlemleri sistematik olarak mali istihbarat birimine bildirme yükümlülüğü (Devamlı bilgi verme yükümlülüğü) getirmektedir. Bu durumda merkezi kuruluş kendine gelen bilgileri tamamını analiz etmek suretiyle, şüpheli işlemleri bizzat bulmak zorundadır. Bu ABD ve Avusturya mevzuatları tarafından tercih edilen sistemdir.²⁰³

Şüpheli işlem bildirimleri ise, bankacı, sigortacı ya da mali aracı yükümlüye yaptığı işlemleri analiz ederek bunların şüpheli eylemler içermeye elverişli olup

²⁰¹ [KOCASAKAL, s.109.]

²⁰² [KOCASAKAL, s.109.]

²⁰³ [ERGÜL, s.90.]

olmadığına karar verdikten sonra yasa tarafından yeterli kılınan birime bildirimde bulunma sorumluluğu getirmektedir. Burada yükümlü ağır bir sorumluluk taşımakta ve çifte riskle karşı karşıya kalmaktadır. Bu risklerin ilki, hileli bir işlemin yapılmasına geçit vermek suretiyle, kendisini dürüstlüğü'nün suiistimal edildiğini ve bildirimde bulunmamasının kasıtlı olmadığını ispatlama ödevine maruz bırakan, istemeden ya da taksirle, bir suç örgütü'nün faaliyetine iştirak etmesidir. İkinci risk ise, aceleci yükümlü'nün konunun şimşeklerini üzerine çekmemek için kaygısıyla, sonradan tamamen normal oldukları anlaşılacak işlemleri hemen şüpheli işlem olarak bildirmesidir.

Türkiye'de uygulanan önleyici düzenleme ve yükümlülükler ise; 2 Temmuz 1997 tarihli "4208 sayılı Kara paranın Aklanmasına ilişkin Yönetmelik" de 25. 12. 1997 tarih ve 17/10419 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yapılan değişiklikle, MASAK'a yükümlülerden taraf oldukları veya aracılık ettikleri bakanlıkça belirlenecek işlemlere ilişkin bilgileri devamlı isteyebilme yetkisi verilmiştir. Ayrıca Bakanlık Devamlı olarak istenebilecek bilgileri, parasal sınırla yükümlü grupları uygulama tarihi şekil, usul ve esaslar itibariyle belirlemeye, bu bilgilerin yükümlüler nezdinde tutulmasını düzenlemeye ve belirlenecek süre ile saklanmasını istemeye yetkili kılınmıştır. Ancak Bakanlık henüz bu yetkisini kullanmak suretiyle bir düzenleme yapmamıştır.

B. KANUNDA YARATILAN KURULUŞLAR

1. Mali suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK)

Kara para aklama ile mücadelede tüm uluslararası belgelerin öngördüğü ve hemen tüm ülkelerde uygulandığı üzere, Türkiye'de önleyici bir sistem yaratmış ve bu sistem içinde, şüpheli işlemlerin iletileceği, aklama ile mücadeleyi koordine edecek ve denetleyecek kurullar oluşturmuştur.

4208 sayılı kanun ile yaratılan kurullardan MASAK, Maliye Bakanlığına bağlı ve onun nezdinde çalışan bir kurumdur. (md.3) anılan maddeye göre, MASAK "doğrudan Maliye Bakanlığına bağlı olarak çalışır."

Yukarıda incelenen mukayeseli hukukta aklama ile mücadele kurumlarının yapısı ve çalışması ile ilgili sistemler anımsanırsa, Türkiye'nin, çoğu ülkenin benimsediği idari sistemi benimsediği görülmektedir. Bu sistemin yararları ve

sakıncaları anılan bölümde belirtildiğinden burada yeniden üzerinde durulmayacaktır.

a) Görev ve Yetkileri

4208 sayılı kanunun 3.maddesine göre, MASAK'nun görev ve yetkileri şunlardır:

-Kara para aklanmasının önlenmesine yönelik çalışmalar yapmak, bu konuda alınması gereken önlemleri almak,

-Kara para ile ilgili olarak ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla görüş ve bilgi alış-verişinde bulunmak, inceleme ve araştırmalar yapmak,

-Kara para aklanmasına ilişkin işlemlerle ilgili her türlü bilgi ve belgeyi kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerden istemek,

-Cumhuriyet Savcıları veya Cumhuriyet Savcıları adına zabıta makamlarınca intikal ettirilen konuları incelemek ve bu makamların kara paranın aklanması suçunun tespitine ilişkin talepleri yerine getirmek,

-Kara paranın aklanması suçunun işlenip işlenmediği konusunda ön inceleme yapmak ve suçun işlendiğine dair ciddi emarelerin varlığı halinde zabıta makamları ile işbirliği yaparak, 4208 sayılı kanuna ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun zapt ve aramaya ilişkin hükümlerine göre işlem yapılmasını istemek,

-Ön incelemeye ilişkin işlemler hakkında Cumhuriyet savcılığına bilgi vermek,

-Araştırma ve incelemeler sırasında kara paranın aklanmasına ilişkin ciddi bulgu ve emarelerinin varlığının tespiti halinde ilgilinin hak ve alacaklarına tedbir konulması için durumu Cumhuriyet Savcılığına intikal ettirmek,

-Kara para aklaması suçunun işlendiğine dair bilgi ve belgeleri Cumhuriyet Savcılığına intikal ettirmek,

-Kara para aklanması suçunun tespit ve önlenmesi için alınacak tedbirlerle bankalara ve diğer mali kurumlara ve ilgili gerçek ve tüzel kişilere müşterilerinin kimliklerinin tespit zorunluluğunun getirilmesi hususlarında bakanlar kurulunca karar alınmak üzere teklifte bilinmek ve yapılan işlemler hakkında Hazine Müsteşarlığına bilgi vermek,

-Kara para aklanması suçlarına ilişkin istatistik ve diğer bilgileri toplamak, değerlendirmek ve bu bilgileri Türkiye'nin taraf olduğu ikili ve çok taraflı anlaşmalar çerçevesinde ilgili taraf ve mercilere bildirmek,

–Kendisinin çalışma esas ve usulleri ile kimlik tespiti ve kara para aklanması suçunun tespiti ve önlenmesine ilişkin Bakanlar Kurulu kararlarının uygulanması hususunda ve 4208 sayılı kanunun uygulanmasına dair hususlarda gerekli düzenlemeleri yapmak,

–Mukayeseli hukuk da bu kurula benzer diğer kuruluşların görev ve yetkilerine bakıldığında kurulun görev ve yetkileri arasında önemli bir eksiklik göze çarpmaktadır. Gerçekten Fransa’da önleyici sistem çerçevesinde finans kuruluşlarına çeşitli yükümlülükler yükleyen 90-614 sayılı ve 12 Temmuz 1990 tarihli Finansal Kuruluşların Uyuşturucu Madde Kaçakçılığında kaynaklanan gelirlerin aklanması ile mücadeleye katılması hakkındaki yasa ile, MASAK benzeri bir kuruluş olarak maliye bakanlığına bağlı görev yapan TRACFIN’e, bildirim yapılan şüpheli işlem ile ilgili olarak 12 saate kadar bir süre ile işlemin yapılmasını önleme, durdurma yetkisi tanınmıştır (md. 6/1). Aynı şekilde, Belçika da CTIF’nin de işlemi 24 saate kadar durdurma yetki bulunmaktadır. (11 Ocak 1993 tarihli finansal sistemin kara para aklama amacıyla kullanımının önlenmesine dair kanun md. 12) kanaatimizce, bu yetkinin tanınması kara para olabilecek değerlerin, artık ele geçirilemeyecek biçimde transferinin önlenmesi için gerekli hayatidir. Dolayısıyla bu tür bir yetkinin MASAK’a tanınmaması doğru olmamıştır.²⁰⁴

b) Çalışma Esas ve Usulleri

MASAK’nun çalışma esas ve usulleri, kanunun 3.maddesi ile, 97/9523 sayılı uygulama yönetmeliğinin 21 ila 30.maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Kanunun 2.maddesinin 2.fıkrasına göre başkanlık, kara para aklama suçunun araştırılması ve incelenmesi görevlerini Maliye Müfettişleri, Hesap Uzmanları, Gelirler Kontrolörleri, Bankalar Yeminli Murakıpları, Hazine Kontrolörleri, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) uzmanları vasıtasıyla yerine getirecektir. Bu kimseler, MASAK başkanının talebi üzerine ilgili birim amirinin teklifi ve bunların bağlı veya ilgili buldukları bakanın onayı ile belirlenecektir.

Belirtilen usul çerçevesinde görevlendirilecek olan kişiler, görevlendirme konusuna giren hususlarda bilgi ve belge istemeye, araştırma ve inceleme yapmaya, uygulamayı takip ve denetlemeye, bu amaçla her türlü evrakı incelemeye yetkili olacaklardır. (4208 S.K. md. 3/3)

²⁰⁴ [KOCASAKAL, s.351.]

İnceleme elemanlarının yetkileri çalışma şekilleri görevlendirme usulü, araştırma ve inceleme raporlarının hazırlanması ve teslimi, bu raporlar üzerine yapılacak işlemler ayrıntıları ile uygulama yönetmeliğinin 21-30.maddeleri ile düzenlenmiştir.

Burada kara para aklama suçunun belirlenmesi ile ilgili usulü kısaca belirtmekte yarar vardır. Kanun ve yönetmelikte usuller çerçevesinde görevlendirilen uzmanlar, görevlendirme süresi içinde, kara para aklama suçunun mevcudiyeti ile ilgili araştırma ve inceleme yaparak sonucu bir araştırma ve inceleme raporu ile MASAK Başkanlığına bildireceklerdir. (Yön. md. 24) Bu araştırmayı yaparken uzmanlar, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerden belge ve bilgi istemeye, gerekli kolaylıkların sağlanmasını talep etmeye yetkilidirler. Bu kurum ve kişiler özel kanunlardaki hükümleri ileri sürerek talep edilen belge ve bilgileri vermekten kaçınamazlar. (4208 S.K. md. 5) Hatta bunu yerine getirmedikleri takdir de kanununun 12/2.maddesinde düzenlenen suçu işlemiş sayılabileceklerdir.

Başkanlık, kara para aklama suçunun işlendiğine dair bilgi ve belgeleri gereği yapılmak üzere yetkili ve görevli Cumhuriyet Savcılığına iletir. (yön. md. 26) Burada, "gereği yapılmak" ile kastedilen, Savcının kamu davası açmasıdır.

Başkanlık, uzmanlar aracılığı ile dosya üzerinden kara para aklama suçunun bulunup bulunmadığını incelemek ve bu yönde bilgi ve bulgulara rastladığında bu hususu savcılığa iletmekle, adeta bir süzgeç görevini görmektedir. Gerçekten, başkanlık, yaptığı incelemeler sonucunda aklama suçunun varlığı konusunda kuvvetli bir şüpheye ulaşamazsa, savcılığa bir belge vermekle yükümlü değildir. Başka bir ifadeyle başkanlığın mutlak suretle araştırma sonuçlarını savcılığa iletme gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Şu halde, kurul adeta suçun varlığı ile ilgili bir ön araştırma yapmakta ve yeterli şüpheye ulaştığı takdirde dosyayı savcılığa iletmektedir. Bu şekilde kurul maddi anlamda adeta bir savcı gibi çalışmaktadır bununla birlikte, savcının bizzat kendisinin veya bir ihbar sonucunda kara para aklama suçunun işlendiğine dair bilgi ve bulgulara ulaşması halinde, CMUK'nun verdiği yetkilerle genel hükümler çerçevesinde kovuşturma başlatılmasına ve kamu davası açmasına bir engel yoktur.

Kurulun suçun varlığı ile ilgili olarak dosya üzerinden yaptığı bu araştırma ve incelemenin yararlı ve sakıncalı yönleri bulunmaktadır. Öncelikle yeniden vurgulamak gerekir ki, kara para aklama suçunda hareketin dıştan görünümü

hukuka aykırı değildir. Çünkü aklama operasyonları tamamen meşru finansal ve ticari işlemler kullanılarak yapılmaktadır. Nitekim, yüklü miktarda bir para transferi tamamının yasal ve meşru bir işlem olabileceği gibi bir aklama faaliyeti de olabilir. Fiile hukuka aykırılık vasfını veren işlemin arka planındaki amaçtır. Bizce, fiilin belirtilen özellikleri dolayısıyla sadece dosya üzerinden yazılacak bir düzenleme sonucu, bir işlemin, kara parayı aklamayı oluşturan bir nitelik taşıyıp taşımadığını belirleyebilmek son derece zordur. Bu nedenle, emniyet örgütü gibi icrai, aktif bir görev tanımlaması ve yetkileri olmayan MASAK'ın, suç oluşumunu dosya üzerinden belirlemesi sistemi, aklama ile mücadele açısından yetersiz kalacaktır. Buna karşılık, yine aklama fiilinin özelliği ile ilgili olarak yapılan işlemin ekonomik mantığı çeşitli görünümünün finansal sistemin işleyişi konusunda uzman kimselerce belirlenmesi yararlı olabilir. Şu halde bizce, çeşitli kişi ve kuruluşlara şüpheli işlemleri bildirmeleri yönünde getirilen yükümlülükler sonucunda bilgileri toplayan MASAK'ın şüpheli hallerde ilgili kimselerin izlenmesi, dinlenmesi gerektiğinde göz altına alınarak sorgulanması maddi delillerin toplanmasıyla ilgili olarak emniyet birimlerinden yardım alacağı bir sistemin öngörülmesi daha doğru olacaktır. Böyle bir sistemde, emniyet birimi maddi delilleri toplayarak MASAK'a iletecek, başkanlıkta bu deliler çerçevesinde uzmanlar aracılığı işlemin bir aklama amacına yönelik olup olmadığını belirleyecektir. Burada belirtilen emniyet biriminin de kaçakçılık ve organize suçlarla mücadele daire başkanlığı olabileceğini düşünmekteyiz.

1998 yılı itibariyle, MASAK'nun 35 civarında kara para incelemesi yaptığı ifade edilmektedir ve halen ulaşabildiğimiz kadarıyla başkanlığın savcılıklara aktardığı dosyalar arasında sadece iki tanesi bir mahkeme kararına konu olmuştur.

MASAK'ın ilettiği bilgi ve belgeler üzerine savcılıkça dava açılması halinde Maliye Bakanlığı, CMUK'daki usule göre davaya müdahil olacaktır. (Yön. md. 26) Yönetmelikte bu ifadeye göre, bakanlığın müdahilliği otomatik bir müdahillik olmayıp, CMUK 364 ve devamı maddeler uyarınca bu hususta bir talep ve mahkemenin bir kararı gerekecektir. Yönetmelik "davaya müdahil olur" şeklinde bir hüküm getirdiğine göre, bakanlık bu yönde bir talepte bulunmaya mecburdur. Buna karşılık aynı madde de bakanlığın takipsizlik kararı verilmesi halinde itiraz hakkını "kullanabileceği" öngörüldüğünden, bakanlık bir takipsizlik kararına karşı itiraz edip etmemekte takdir yetkisine sahiptir. Maliye Bakanlığının müdahil olma

ve takipsizlik kararını itiraz edebilme yetkileri yönetmelikte Başbakanlıkça araştırma ve inceleme raporlarının savcılığa iletilmesi durumunda düzenlendiği görülmektedir. Acaba savcılığın bu usul dışında, kendisinin ulaştığı bulgular üzerine kara para aklama suçu nedeniyle dava açması veya takipsizlik kararı vermesi halinde bakanlık yine bu yetkilere sahip olacak mıdır? Bizce burada amaçsal bir yorum ile buna olumlu cevap vermek gerekir. Gerçekten dikkat edilirse maddede başkanlığın görevi, araştırma raporunu savcılığa intikal ettirmekle sona ermekte, bundan sonra savcılığın dava çama veya takipsizlik kararı verme ihtimallerine göre bakanlık devreye girmektedir. MASAK'nun bağlı olduğu maliye bakanlığı, suçun önemi nedeniyle mücadelede bilgi ve belgelerin toplandığı, çeşitli düzenlemeler yapmakta dahil önemli yetkilerin verildiği bir merci olduğunda, kara para aklama suçuyla ilgili olarak savcı genel kurullar çerçevesinde resen bir işlem yapsa dahi maddede belirtilen müdahillik ve itiraz ile ilgili yetkilere sahip olacağını kabul etmek daha yerinde olacaktır.

2. Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu (MSMCK)

MSMCK, kara paranın aklamasına yönelik çalışmalarda MASAK'nun yürüteceği faaliyetleri ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte koordine etmek uygulamaya ilişkin politikaları belirlemek, mevzuat düzenleme ve tekliflerini değerlendirmek ve karara bağlamak ile görevlidir. (4208 S.K, md. 4/2, 97/9522 s. Yön. , md. 5)

Kurulun başkanı Maliye Müsteşarı olup, kurul şu kişilerden ve birimlerden oluşmaktadır. Mali Teftiş Kurulu, Mali Hesap Uzmanları Kurulu, Mali Suçları Araştırma Kurulu, Hazine Müsteşarlığı Bankalar Yeminli Murakıpları kurulu, hazine kontrolörleri kurulu ile SPK başkanları Gelirler Genel Müdürü, Banka ve Kambiyo Genel Müdürü, Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürü, Dış İşleri Bakanlığı Ortadoğu, Afrika ve Uluslararası Siyasi Kuruluşlar Genel Müdürü, İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü ve Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanı.

Koordinasyon kurulunun asıl ve temel oluşumu bu şekilde olmakla birlikte gerektiğinde, Baş Hukuk Müşaviri, Muhakemat Genel Müdürü, Gümrük Müsteşarlığı Teftiş Kurulu Başkanı, İçişleri Bakanlığı Kaçakçılık İstihbarat Harekat ve Bilgi Toplama Dairesi Başkanı ile Başbakanlık, Sağlık Bakanlığı ve TC. Merkez Bankasından en az genel müdür seviyesinde birer temsilci üye sıfatıyla katılmak

üzere davet olunabilirler. (4208 S.K. , md. 4/2;97-9522 sayılı Yönetmelik, md. 4/2) bu sayılanlar dışında da kurul gerek duyduğunda diğer kamu kurum ve kuruluşlarından da temsilci çağırabilir. (4208 S.K. md. 4/3; Yön. md. 4/3.)²⁰⁵

Kurul, 6 ayda bir başkanın belirleyeceği bir tarihte olağan olarak toplanır. Ancak toplantının yapılabilmesi için üye sayısının yarısından bir fazlasının mevcut bulunması gerekir. Bunun dışında kurul, başkanın gerek gördüğü hallerde veya kurul üyelerinden birinin yazılı başvurusu üzerine başkan tarafından olağan üstü toplantıya çağırılabilir. Toplantının yeri, tarihi ve saati ile gündemi 15 gün öncesinden üyelere duyurulur. Kararlar, toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile anılır. Üyeler, çekimser oy kullanamaz ve oyların eşitliği durumunda başkanın oyu 2 oy sayılır. (Yön. , md. 7)

Görüldüğü gibi koordinasyon kurulu, kara para aklama ile mücadelede adeta danışma ve tavsiye organı olarak görev yapan bir üst kurul niteliğindedir. MASAK ise, mücadelede asıl aktif ve icrai görev ve yetkilere sahip olan kuruldur.

C. ŞÜPHELİ İŞLEMLERİ BİLDİRME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1. Genel Olarak

Dünya da şüpheli işlem bildirim uygulaması (ŞİB) ilk olarak ABD'de ve tesadüf eseri başlamıştır. ABD'de nakit işlemler bildirim (NİB) formları doldurulurken, dolduran kuruluşlar formlara "şüpheli" ibaresini düşmeye başlamışlar, bu bilgilerin faydalı olduğunu gören Amerikan yetkililer, gerektiğinde tüm kurumların bu bilgileri sağlamaları için NİB formatını değiştirerek işlemin şüpheli olup olmadığına ilişkin bir kutu eklemiştir.

ŞİB'nde bulunmak için tutarına, nakit olup olmadığına bakılmaksızın işlemin kara paranın aklanmasına ilişkin emareler göstermesi yeterlidir. Kanada'da şüpheli işlem, çalışanın bilgi birikimi ve tecrübesiyle müşterinin konumuna, işine ve onun sınıfındaki girişime uymayan normal bir işlemden farklı olduğunu sezdiği işlem olarak tanımlanmıştır. Avusturya'da ise bildirim yapılması için oluşması gereken şüphe çalışanda; işlemin olağan olmayan niteliği ve işlemi yapanların bıraktığı izlenim sonucu oluşan olumsuzluk duygusu şeklinde açıklanmıştır. Bu konuda birçok ülke hazırladıkları rehberler aracılığıyla kurumlara yardımcı olmak için kriterler belirlenmiştir.

²⁰⁵ [KOCASAKAL, s.355.]

Son yıllarda ŞİB aklayıcıları yakalamak için en etkin araç olarak değerlendirilmektedir. Bildirim yükümlülüğüne tabi olan kurumların açıkça şüpheli nitelik taşıdığı belli olan bir işlemi bildirmemeleri halinde sorumlulukları vardır.²⁰⁶

Ülkemizde ise, 2 Temmuz 1997 gün ve 23037 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine dair 4208 sayılı kanun uygulamasına ilişkin Yönetmelik'in 12-14 maddeleri" ile Türk mali literatürüne şüpheli işlem kavramı girmiştir.²⁰⁷

Yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu para ve para ile temsil edilebilen değerlerin yasadışı yollardan elde edilmesine dair herhangi bir bilgi şüphe veya şüpheli gerektirebilecek bir husus bulunması halinde yükümlü işlemi kabul edip kimlik tespiti yaptıkları sonra Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığına bildirimde bulunmak zorundadır. Şüpheli işlem MASAK'a bildirilen yükümlü veya yükümlünün işlemi fiilen yapan ve yöneten mensupları veya bunların kanuni temsilcileri, işleme taraf olanlara hiçbir şekilde bilgi veremez.²⁰⁸

Yönetmelik "şüpheli işlem" diye yeni bir kavram getirmesine rağmen 12.madde bu kavramı tamamlamadığı halde, öğelerini de göstermemiştir. Ancak MASAK başkanlığına, şüpheli işlem tiplerini belirleme yetkisi verilmiştir. Anılan yetkiye dayanarak çıkarılan 2 no'lu genel tebliğ şüpheli işlemi tanımlamış, ayrıca rehber mahiyetinde olmak üzere şüpheli işlem tiplerini saymıştır. Buna göre şüpheli işlem "yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığı ile yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu para ve para ile temsil edilebilen değerlerin yasadışı yollardan elde edildiğine dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheli gerektirecek bir hususun olması halidir."

Kural olarak, işlemde belirtilen anlamda bir şüphenin bulunup bulunmadığı hususunu, bildirim ile yükümlü olan ve işlemi yapan yükümlü takdir edecektir. Bunun içinde, belirtilen yükümlülerin ve çalışanlarının kara para aklama faaliyeti, bunun yolları metotları hususunda eğitilmeleri gerekmektedir. Nitekim, başta Mali Mücadele Grubununun 40 Tavsiye Kararında olmak üzere konuyla ilgili ve yukarıda incelenen tüm hukuki belgelerde bu hususun altı çizilmektedir.

²⁰⁶ [AKAR II, s.52]

²⁰⁷ SAATÇI, Banu, T.C. Merkez Bankası, Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler Paneli'nden alınmıştır.

¹⁰ Haziran 1999, s.55-56.

²⁰⁸ [İPEK, s.90.]

Şüpheli işlemi MASAK'na bildiren kişi ayrıca bu konuda ilgili kurum ve kuruluşlara veya bu kimselerin işlemi fiilen yapan ve yöneten mensuplarına veya bunların kanuni temsilcileri ve vekillerine, işleme taraf olanlara hiçbir şekilde bilgi vermemekle de yükümlüdürler. (Yön. Md. 12/2) Buradaki "bilgi vermeme" yi, işlemin şüpheli olduğu veya bu şüphesini MASAK'na bildirdiği ya da bildireceği hususu olarak anlamak gerekir. Bizce bilgi vermeme, işlem şüpheli olabileceği ile ilgili bir kanaat açıklama veya uyarıyı da kapsamaktadır.

Şüpheli işlem, aynı zamanda devamlı bilgi verme kapsamında bir işlem de olabilir. Bu durumda, şüpheli işlemin devamlı bilgi verme zorunluluğu kapsamında bildirilmiş olması, yeniden ve ayrıca şüpheli işlem olarak da bildirilme zorunluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. (Yön. Md. 12/3)

Şüpheli işlemi bildirim zorunluluğunun doğması için işlemin yapılması gerekmemektedir. Gerçekten maddede işlem kastedilerek "yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen" denildiğine göre, işlemi ile ilgili olarak bir şüphe ortaya çıktığında işlemin yapılmasında vazgeçilse ve işlem yapılmasa dahi, bunu bildirmek zorunlu olacaktır.

2. Şüpheli İşlem Bildirimine Tabi Yükümlüler

Bunlar yönetmeliğin 3 ve 12.maddelerinde tek tek sayılmıştır. Buna göre; Bankalar, özel finans kurumları, bankalar dışında esas faaliyeti kredi kartı ihraç etmek olan kurumlar, ödünç para verme işleri hakkında mevzuat kapsamındaki ihracatçılar, finansman ve faktoring şirketleri, 7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanunu kapsamındaki sigorta ve reasürans şirketleri, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, Takas ve Saklama Bankası A.Ş., sermaye piyasası aracı kurumları ve portföy yönetim şirketleri, yatırım fonu yöneticileri, yatırım ortaklıkları, kıymetli madenler borsası aracı kurumları, kıymetli maden, taş veya mücevherlerin alım satımını yapanlar, kambiyo mevzuatında belirtilen yetkili müesseseler, Posta işletmesi Genel Müdürlüğü dahil her posta ve kargo şirketleri, Finansal kiralama şirketleri, ticaret amacıyla gayrimenkul alımı ve satımı ile uğraşanlar veya buna aracılık edenler, Talih oyunları salon işletmeciliği yapanlar, iş merkezleri dahil her türlü deniz, hava ve kara nakil vasıtalarının alım-satımı ile uğraşanlar, tarihi eser, antika, sanat eseri koleksiyoncuları ve alım-satımı ile uğraşanlar veya bunların müzayedeciliğini yapanlar, spor klüpleri, Noterler, Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü, Tapu Sicil Müdürlüğü, Türkiye Jokey Kulübü.

Şüpheli işlem bildirimine ait yükümlülük, gerçek kişilerin kendileri, tüzel kişileri kanuni temsilcileri, tüzel kişiliği bulunmayanların ise yöneticileri veya bunlar tarafından yetkili kılınan görevlilerce yerine getirilir.

Bildirim şüpheli işlemleri bildirmek zorunda olanlara ait şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ve benzerleri tarafından yapılır.

Yabancı kuruluşların Türkiye'de faaliyet gösteren birimlerinin (Şube, acente gibi) yükümlü olması durumunda şüpheli işlemlere ilişkin bildirim bu birimler tarafından yerine getirilir.

İşleme konu para veya parayla temsil edilebilen değerlerin, kanunu 2.maddesinin (a) bendinde sayıların dışındaki yeni 4208 sayılı yasada belirtilen kara para tanımı kapsamı dışında kalan fiillerin işlenmesi suretiyle, elde edildiği kesin olarak bilinmek şartıyla bildirim Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığına değil genel hükümler çerçevesinde yetkili makamlara (zabıta, savcılık v. b.) yapılır.

3. Şüpheli İşlem Tipleri

Tebliğin II, B başlığında, şüpheli işlem tipleri 19 kategori olarak sayılmıştır. Buna göre şu işlemler şüpheli işlem olarak değerlendirilecektir.

1) İşlem yapılırken normalde herkesin vermesi gereken bilgi verilmesi sırasında isteksiz davranılması, kimlik bilgilerinin edinilmesinde zorluklarla karşılaşılması, çok az veya gerçek dışı bilgi verilmesi, sahteliğinden şüphe edilen belge ibraz edilmesi, mali durumlarla ilgili yanıltıcı beyanlarda bulunulması, yapılan işlemin beyan edilen amaca uygun düşmemesi.

2) Uyuşturucu ve kaçakçılık gibi suçlar ile terörist organizasyonların mevcut olduğu ülkelerde ve sınır ötesi merkezlerden (off-shore-centre) veya bu ülke ve merkezlere normal olmayan büyük meblağlı transferlerin yapılması.

3) Kişinin banka ve diğer yükümlüler nezdindeki hesaplarında anormal bir artış tespit edilmesi ve bu hesapların büyük miktarlarda atılan paraların tutulması,

4) Müşterinin sürekli iş yaptığı ve para gönderdiği adresler dışındaki adres ve hesaplara şüpheyi gerektirecek şekilde önemli ölçüde para transfer edilmesi.

5) Kötü bir ünü olan belli bir iş kaynağı, ticari geçmişi ve alt yapısı olmayan bir kimse adına veya hesabına büyük miktarlarda nakit hareketlerinin olması veya yurt dışından büyük miktarlarda nakit gelmesi

6) Genel bir hesap kullanmaktansa yurt dışından veya yurt dışına önemli miktarlarda para transferi yapılması, yeterli açıklama yapılmadan önemli para

transferi yapılması, yeterli açıklama yapılmadan önemli miktarlarda elektronik fon transferinin gerçekleştirilmesi ve bunların nakit olarak ödenmesinin gerçekleştirilmesinin istenmesi.

7) Kişinin aynı yükümlü nezrinde, alışılmadık bir şekilde birden fazla hesabının olması ve hesaplar toplu olarak ele alındığında büyük meblağlara ulaşılması veya ayrı hesapta toplanabilecek tutarların parçalara bölünerek ayrı ayrı hesaplarda tutulması veyahut devamlı bilgi verme kapsamına dahil olmamak amacıyla işlem miktarının bildirim yapılmayacağı tutara düşürülmesi.

8) Çok sayıda kişinin, makul açıklama yapmadan aynı hesaba ödeme yapması veya birçok ayrı hesaptan aynı hesaba transfer yapılması,

9) Yurt içinde bir bankayla çalışmayı gerektirmeyecek kadar az ticari işlem hacmi olanların yabancı bankalara fon transferi için emanet hesap açtırmaları veya sadece fon transfer etmek amacıyla açılan hesaplara yatırılan nakdin kısa süre bekletilerek herhangi bir işleme tabi tutulmaksızın geçici hesaplara tabi aktarılması

10) İşletme faaliyetleriyle orantısız hesapların olması ve bu hesaplar arasında transfer işleminin yapılması, bu hesaplarda ticari şekilde yapılmadığı açıkça belli olan işlemlerin gerçekleştirilmesi, kişiye veya şirkete açıkça bağlantısı olmayan kişilere mutataş olmayan şekillerde ödemelerin yapılması.

11) Yüksek meblağlarda kredi ve ya borç para alınması ve bunun makul bir açıklaması olmadan beklenmedik bir şekilde kısa sürede geri ödenerek kapatılması

12) Yurt dışında bir hesaptan teminat gösterilerek, yurt içinde kredi alınması, daha sonra bu kredi ödenmeyerek borcu veren kurumun teminat gösterilen hesaptaki parayı haciz ederek yurda getirme koşullarının oluşmasının sağlanması veya yurtdışında normal koşullarda alınan bir kredinin geri ödenmesinin yurt dışında bulunan off-shore bankalardan yapılan transferlerle karşılanması,

13) Kredi talebinde, alınacak olan kredinin nerede kullanılacağına yönelik ikna edici bilgilerin verilmemesi ve bu kredinin geri ödenmesine dair net bilginin sunulmaması,

14) Birbirine yakın tutarda paranın yine birbirine yakın zamanda ülke dışına çıkması ve girmesi,

15) Menkul kıymetler ve vadeli işlemler piyasasında açılan hesaplarda, işlem yapıyormuş görüntüsü vermek amacıyla birbirini karşılayacak tutarlarda bir amaç veya olağan üstü bir durum olmadığı halde alım-satım emrinin verilmesi,

16)Borsada işlem yapmak üzere aynı anda açılan sürekli kâr ve zarar sonucu veren işlemlerin iki veya daha fazla hesapta, benzer işlemlerin yapılması ve bu hesaplardan yararlanan kişilerin aynı olduğundan şüphelenilmesi veya bilinmesi,

17)Aracı kurumlar nezdinde nakit olarak çok yüksek miktarlı hesapların açılması ve ödemenin hesap açılırken veya takas gününde nakit olarak yapılması.

18)Aracı kurum nezdinde açılan hesaplardaki büyük boyutlu zararın, sürekli bir başka yatırımcıdan gönderilen nakitle kapatılması veya başka hesaplardaki karın sürekli aynı yatırımcıya aktarılması,

19)Aracı kurumlar nezdinde işlem miktarını ve hareketleri dikkat çekici kılmamak amacıyla aynı tür işlemlerin yapıldığı çok sayıda hesabın açılması.²⁰⁹

4. Şüpheli İşlemlerin Bildiriminde Usul ve Esaslar

Yükümlüler şüpheli işlemlerle karşılaştıklarında, gerekli kimlik tespitlerini yaptıktan sonra şüpheli işlem hakkındaki yetki ve imkanları ölçüsünde araştırmalar yaparak edinilen bilgi ve bulgular, şüpheli işlemin tespit edildiği tarihten itibaren en geç 10 gün içinde MASAK'a bildirilmek zorundadır. Ancak gecikmesinde sakınca görülen hallerde şüpheli işlem derhal hem MASAK'a hem yetkili ve görevli Cumhuriyet Savcılığına bildirilir. Bu konuda bir açıklık olmamakla beraber bu savcılık, kara paranın bulunduğu (kara paranın aklandığı şüphesinin belirlendiği) yer savcılığı olacaktır. Bildirimin yetkisiz savcılığa yapılması halinde ise bu savcılık bildirim yetkili savcılığa iletacaktır.

Şüpheli işlemler tebliğinde, şüpheli işlem bildiriminin ayrıntıları düzenlenmiştir. Buna göre, yükümlüler şüpheli işlemle karşılaştıklarında gerekli kimlik tespitini yaptıktan sonra şüpheli işlem hakkında gerekiyorsa yetki ve imkanları ölçüsünde araştırma yaparak, edinilen bilgi ve bulguları göz önüne alarak Şüpheli İşlem Formunu dolduracak ve bunu başkanlığa posta yoluyla veya faks aracılığı ile göndereceklerdir. Ancak her şekilde, şüpheli işlem bildirim formunun aslı taahhütlü posta ile ya da elden başkanlığa intikal ettirilecektir. Şüpheli işlem formunun örneği tebliğin ekinde gösterilmiştir. Bu formda formu düzenleyen yükümlünün ve şüpheli işlemi yapan kişinin ayrıca başkası adına işlem yapılıyor ise adına işlem yapan kişiyi kimlik bilgileri ile şüpheli işleme ait çeşitli bilgiler (Tarih, referans numarası, tutarı, işlem türü ve açıklayıcı bilgiler) yer

²⁰⁹ [İPEK, s.92.]

almakta ve bunların doldurulması istenmekte yine, bildirim formunun kimlerce doldurulacağı ve imzalanacağı ayrıntılı bir biçimde tebliğin C/2 bölümünde ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Şüpheli işlemleri süresinde ve usulüne uygun olarak bildirmeyen yükümlülerin altı aydan bir seneye kadar hapis ve 12 milyon TL'den 120 milyon TL'na kadar ağır para cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yapılan işlemin kara para aklanması olabileceğinden şüphelenen kişi bildirimini gizli olarak yapmalıdır. Şüpheli işlem bildirimini hazırladığı veya şüpheli işlem bildiriminde bulunacağı, inceleme başlatacağı veya başlatıldığının veya üçüncü şahısların haberdar edilmesi yasaktır aykırı davrananlara yıla kadar hapis cezası verilir. Daha öncede belirtildiği gibi, kara parayla mücadelede en etkili mekanizmalardan bir tanesi de şüpheli işlem bildirimidir.

D. KİMLİK TESPİT YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1. Şartlar

Uygulama yönetmeliğinin, değişik 4.maddesi yükümlüler ve bunların Türkiye'deki Şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile benzeri birimlerine belli işlemlerde kimlik tespiti zorunluluğu getirmiştir. Buna göre belirtilen yükümlüler taraf oldukları veya aracılık ettikleri toplam tutarı 2 milyar TL veya muadili döviz aşan bazı işlemleri yapmadan önce, müşterilerinin ve adlarına hareket edenlerin kimliklerini tespit etmekte yükümlüdür.

4208 sayılı kanun, anılan kanunun uygulanmasına ilişkin olarak 2 Temmuz 1997 tarihinde yürürlüğe girmiş olan yönetmelik ile bu yönetmelikte değişiklik yapan 1 Şubat 2000 tarihinde yürürlüğe giren ve 4208 sayılı kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikte değişiklik yapılması hakkındaki yönetmelikte yükümlülere kimlik tespiti yükümlülüğü getirilmiştir.

Kimlik tespitine tabi olanlar yükümlüler ile bunların her türlü acente, temsilci ve ticari vekilleridir. Merkezi Türkiye'de olan yükümlülerin yurt dışındaki şube acenteleri de, faaliyet gösterdikleri ülke mevzuatlarında engel bir hüküm olmamak şartıyla kimlik tespiti ve buna ilişkin belgeleri 5 yıl süreyle saklama yükümlülüğüne tabidir.²¹⁰

²¹⁰ [PEK, s.94.]

2. Yükümlüler

Yönetmeliğin 3.maddesi Noter ve Tapu Sicil Müdürlüğü dışında yukarıda şüpheli işlemler bildiriminde bulunacak yükümlüler olarak sayılan kurum, kuruluş ve kişileri (toplam 21 grup) kimlik tespiti yapıp kimlik tespiti yükümlü kılmıştır.

3. Kimlik Tespitine Konu İşlemler ve Miktarı

–Parasal sınıra tabi işlemler:

Kiralık kasa işlemleri ile taraf oldukları veya aracılık ettikleri toplam tutarı iki milyon TL veya muadili döviz aşan her türlü;

Alım-satım, havale, ödeme, saklama, takas, trampa, borç alma, borç verme, borcun nakili, alacağın temliki, kiralama, kiraya verme, sigortalama, mevduat,²¹¹

Kar veya zarara katılma veya cari hesaplardan para çekme veya yatırma, çek ve senet tahsili ve sermaye piyasası işlemleri ile benzeri işlemler.

–Parasal Sınıra tabi Olmayan işlemler:

Ayrıca sigortalama, finansal kiralama ve kiralık kasa hizmetleri ile mevduat hesabı, cari hesap repo veya benzeri hesap açma işlemleri yapılmadan önce herhangi bir parasal sınır olmaksızın kimlik tespiti zorunludur.

4. Kimlik Tespitinin İstisnası

Yükümlülüklerden genel, katma ve özel bütçeli idareler; kamu iktisadi teşebbüsleri, kanunla kurulan kamu kuruluşu niteliğindeki kuruluşlarla yapacakları işlemler ile bankalar ve özel finans kurumlarının kendi aralarında, kendi namlarına yapacakları işlemlerde kimlik tespiti yapma zorunluluğu yoktur.

5. Kimlik Tespiti Usulü

Getirilen kimlik tespiti zorunluluğunun usulü, Yönetmeliğin 6.maddesinde düzenlenmiştir. Kimlik Tespiti, bu şartlar çerçevesinde gerçekleştirilmek durumundadır. Bu şartlara uyulmadan yapılan kimlik tespiti hüküm ifade etmeyecek ve 12/2.maddedeki “belirtilen esaslar çerçevesinde” kimlik tespiti yapmayanlar ifadesi karşısında suç oluşturabilecektir.²¹²

Gerçek kişiler için nüfus hüviyet cüzdanı, sürücü belgesi, pasaport gibi resmi daireler tarafından verilmiş kimlik tespitine yarayan fotoğraflı belgeler,

²¹¹ [KAÇAR II, s.120.]

²¹² [PEK, s.95.]

Yabancı uyruklu gerçek kişiler için; kendi ülke pasaportu veya “yabancılar için ikamet teskeresi” Veya bunların aslının veya noterce onaylanmış suretlerinden herhangi birinin okunabilir fotokopisi alınır veya kimlikte gösterilen bilgiler işleme ilişkin evrakın arkasına kaydedilir, işlemi yapan gerçek kişinin beyan ettiği adreste kaydedilir.

Kimlik tespiti için geçerli belgeler kişi türlerine göre değişmektedir. Söz konusu belgeler şöyledir.

Ticaret siciline kayıtlı tüzel kişiler için tescile dair belgelerin bir örneği ile tüzel kişi adına hareket eden kişinin temsile yetkili olduğuna dair belge ve imza sirküleri.

Vakıf için; vakıflar genel müdürlüğünde tutulan sicile ilişkin belgeler.

Tüzel kişiliği olmayan teşekküllerde ise idare etmeye yetkili olduğuna ilişkin karar yanında işlemi yapan gerçek kişinin kimliği.

Ticaret siciline kayıtlı tüzel kişiler, dernekler, vakıflar ve tüzel kişiliği olmayan teşekküller adına yapılan işlemlerde işlem yapan gerçek kişinin kimliği tespit edilir. İşlemin başka bir gerçek kişi, tüzel kişi veya tüzel kişiliği olmayan teşekküller adına yapılması halinde, adına hareket edilenlerin de kimliği tespit edilir.

Kimlik tespitine ilişkin belgeleri beş yıl süreyle altı aydan bir seneye kadar hapis ve on iki milyon liradan yüz yirmi milyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

E. BİLGİ VE BELGE VERME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1. Genel Olarak

4208 sayılı kanunun 5.maddesi ile uygulama Yönetmeliğinin “Bilgi vermeye İlişkin Esaslar” başlıklı üçüncü bölümde yer alan 7, 8, 9, 10 ve 11.maddelerinde bilgi ve belge verme yükümlülüğü düzenlenmiş bulunmaktadır.²¹³

Kanunun 5.maddesi ile yönetmeliğin 7.maddesi, bu konuda genel bir hüküm sevk etmiştir. Kanunun 5.maddesi 1.fıkra hükmüne göre, “kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler, Başkanlık ile bu kanunun 3.maddesinde belirtilen diğer yetkililerce istenecek bilgi ve belgeleri vermek ve gerekli kolaylığı sağlamakla yükümlüdür”. Aynı maddenin 2.fıkrasına göre de “Kurul ve diğer yetkililerce kendilerinden bilgi ve belge istenilen gerçek tüzel kişiler, savunma

²¹³ [PEK, s.95.]

hakkına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, özel kanunlarda yazılı hükümleri ileri sürerek bilgi ve belge vermekten imtina edemezler” bu hüküm, Yönetmeliğin 7.maddesinde tekrarlanmış ve bilgi ve belge istemenin usulü belirtilmiştir.²¹⁴

Bu düzenlemeye göre, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler, MASAK ve MASAK tarafından görevlendirilecek inceleme elemanları tarafından istenilecek bilgi ve belge vermek ve gerekli kolaylığı sağlamakla yükümlüdürler. Bu yükümlülüğü tamamlayan veya pekiştiren bir hüküm de, kanunun 3.maddesinin 3.fıkrasında yer almaktadır. Bu hükme göre, başkanlığın talebi üzerine görevlendirilecek Maliye Müfettişleri, Hesap Uzmanları, Bankalar Yeminli Murakıpları, Gelirler Kontrolörleri, Hazine Kontrolörleri ve Sermaye Piyasası Kurulu Uzmanları, görevlendirme konusuna giren hususlar da bilgi ve belge istemeye araştırma ve inceleme yapmaya uygulamayı takip ve denetlemeye bu maksatla her türlü evrakın tetkikine yetkilidir.

Şu halde, bilgi ve belge verme yükümlülüğü kara para aklama suçunun varlığı ile ilgili olarak başkanlıkça araştırma yapmakla görevlendirilecek uzmanların bilgi ve belge isteme hak ve yetkisinin bir başka taraftan görünümü olmaktadır. Bu yükümlülüğün ilk şartı bu bilgi ve belgelerin, “görevlendirme” konusuna ilişkin olmasıdır. Bu görevlendirme ise, kara para aklama suçunun tespitine ilişkin olacaktır. Şu halde, bilgi ve belge verme yükümlülüğü münhasıran ve sadece başkanlığın kara paranın tespitiyle ilgili olarak yaptığı görevlendirme ve bu kapsamda sürdürülecek araştırma ve incelemeler ile sınırlıdır. Başka bir deyişle istenilen bilgi ve belgeler ile görevlendirme sonucu kara paranın tespitine ilişkin ve bu amaçla yapılacak inceleme ve araştırmalar arasında bir illiyet bağı olacaktır. Belirtilen kişilerin kara para aklama suçuyla ilgili olmayan bilgi ve belge verme talepleri, bu talep bir başka suçun işlenmesine ilişkin olsa dahi, bu yetki ve yükümlülüğün kapsamı dışındadır. Ancak ilk etapta bu değerlendirmeyi inceleme elemanlarının yapması doğaldır. Bu kişilerin bu amaç ve kapsam dışında kalan bir husus ile ilgili olarak talep edecekleri bilgi ve belgeleri verme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, bile ve belge verme yükümlülüğü, ancak başkanlığın ve başkanlıkça görevlendirilen yetkili kişilerin (araştırma ve inceleme elemanlarının) talebi halinde söz konusu olmaktadır. Bu kurum ve kişiler dışında

²¹⁴ [İPEK, s.97.]

kalan kişilerin böyle bir talepte bulunma hak ve yetkisi olmadığı gibi, böyle bir durumda bilgi ve belge verme yükümlülüğü bulunmamaktadır.

MASAK ve inceleme elemanlarınca kendilerinden bilgi ve belge istenilen gerçek ve tüzel kişiler, savunma hakkına ilişkin hükümler haklı kalmak kaydıyla, özel kanunlarda yazılı hükümleri ileri sürerek bilgi ve belge vermekten imtina edemezler.

Ayrıca kara paranın aklanmasına ilişkin olarak FATF'ın 40 tavsiyesine baktığımızda ve tavsiyelerin genel çerçevesi incelendiğinde mali kuruluşların gizlilik yasalarını ileri sürerek bilgi ve belge verme yükümlülüğünden kaçamayacakları belirtilmektedir.

2. Devamlı Bilgi Verme Yükümlülüğü

4208 sayılı kanunun uygulamasına ilişkin 2 Temmuz 1997 tarihinde yürürlüğe girmiş ve yükümlülere taraf oldukları veya aracılık ettikleri, tutarı 5 Milyar TL veya muadili dövizi aşan ve kimlik tespitine konu işlemlerde belirtilen konularla ilgili bilgileri mali suçları araştırma kuruluna bildirme yükümlülüğü getirilmiştir. Fakat söz konusu bildirim yapılabilmesi için yükümlü gruplarının bilgisayar ve diğer teknik donanımlarının yeterli düzeyde olmaması ve de yeni yapılanmakta olan MASAK'ın bu kapsamda bildirilen bilgileri değerlendirme imkanının olmaması nedeniyle bu bildirim yükümlülüğü eklenmiştir. 31 Aralık 1997 tarihinde yürürlüğe giren söz konusu yönetmelikte değişiklik yapan yönetmelik ile MASAK'a Maliye Bakanlığının belirlemiş olduğu işlemleri devamlı olarak isteyebilme yetkisi verilmiştir. Söz konusu yetki şu ana kadar kullanılmış değildir.

Devamlı bilgi verme yükümlülüğü, kara paranın aklanmasının önlenmesinde en önemli mekanizmadır. Bu mekanizmanın en kısa sürede hayata geçirilmesi gerekmektedir. Ayrıca devamlı bilgi vermedeki parasal sınırında günün koşullarına göre fakat yinede çok yüksek olmayacak şekilde tespit edilmesi gerekmektedir. Örneğin 10 Milyar TL gibi. Bu parasal sınırın yüksek olmaması parçalama işlemini zorlaştıracığı için kara paranın aklanmasını zorlaştıracak ve kara paracıların karşısına önemli bir engel olarak çıkacaktır.²¹⁵

²¹⁵ [IPEK, s.95, 96.]

3. Devamlı Bilgi Vermede İstisna ve Muafiyetler

Yönetmeliğin 10.maddesinde devamlı bilgi verme zorunluluğu kapsamında olmayacak işlemler belirtilmiştir. Bu işlemler üç kategoriden ibaret olup şunlardır:

–Bankalara ve özel finans kurumlarının;

–Genel, katma ve özel bütçeli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri ile,

–Kanunla kurulan kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlar ile yapacakları işlemler,

–Bankalar ve özel finans kurumları dışındaki yükümlülerin bildireceği işlemlerden,

–Ödemesi bankalar ve özel finans kurumlarında bulunan hesaplardan nakil yoluyla, nama yazılı, çeklerle veya kredi kartıyla yapılan işlemler.

–Bankalar ve özel finans kurumlarının belirleyeceği Türkiye’de yerleşik gerçek veya tüzel kişilerin Maliye Bakanlığının tespit edeceği Türkiye’deki işleriyle ilgili ticari hesaplarından faaliyetleriyle uygun olarak yapacakları işlemler.

Ancak ikinci kategoride talih oyunları, salon işletmecilerinin belirtilen şekillerde yapacağı ikramiye ödemeleri hariçte tutulmuş olup bu durumda devamlı bilgi verme yükümlülüğü muafiyeti bulunmayacaktır.

4. Gümrük İdaresine Bildirim Yükümlülüğü

4208 sayılı kanun uygulamasına ilişkin yönetmelikte değişiklik yapan Yönetmelik 31 Aralık 1997 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yönetmeliğin 9.maddesinde “Yolcuların beraberinde yurtdışından getirdikleri veya yurt dışına çıkaracakları altın, Türk lirası, döviz ve bunlarla ödemeyi sağlayan belgelere ilişkin ilgili mevzuata aykırı tespitler, Gümrük idaresince başkanlığa bildirilir.” denilmektedir.

Türk Parasının Kıymetini koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın 4.maddesinin (f) fıkrasında;

“Yolcular 5.000 ABD Doları veya eşitine kadar efektifi beraberinde yurt dışına çıkarabilirler.

Dışarıda yerleşik kişiler ile Türkiye’de yerleşik sayılmakla birlikte yurt dışında çalışan Türk uyruklu kişiler, yurda girişlerinde beyan etmiş olmak, Türkiye’de yerleşik kişiler ise görünmeyen işlemler çerçevesinde bankalar ve özel finans kurumlarından döviz satın aldıklarını teşvik etmek kaydıyla 5.000 ABD

doları veya eşiti aşan miktardaki efektifi beraberinde yurtdışına serbestçe çıkarabilirler.” Denilmektedir.

Yine söz konusu kararın 7.maddesinde;

“Yolcular beraberindeki kendilerine ait değeri 15.000 ABD dolarını aşmayan ve ticari amaç taşımayan ziynet eşyası niteliğindeki kıymetli maddelerden ve taşlardan yapılmış eşyaları yurda getirebilirler ve yurt dışına çıkarabilirler. Daha fazla değerdeki ziynet eşyalarının yurt dışına çıkarılması, girişte beyan edilmiş olmasına veya Türkiye’de satın alındığını teşvik etmek şartına bağlıdır.” denilmektedir.

Yukarıda görüldüğü üzere yolcuların beraberinde 5.000 ABD doları veya eşiti döviz yurtdışına çıkarmaları serbesttir. Fakat bu miktarın üzerindeki döviz çıkarmalarında ise mutlaka gümrük idaresine deklare edilmesi zorunluluğu vardır.

Dışarıda yerleşik kişiler ile Yurtdışında çalışan Türk uyruklu kişiler, yurda girişlerinde beyan etmiş olmak, Türkiye’de yerleşik kişiler ise bankalar özel finans kurumlarından döviz satın aldıklarını tevsik etmek kaydıyla 5.000 ABD doları veya eşitini aşan miktardaki efektifi beraberinde serbestçe çıkarabilirler.

Yurt dışından Türkiye’ye girecek dövizde bir sınırlama yoktur. miktarı ne olursa olsun istenildiği kadar döviz Türkiye’ye getirilebilir. Sınırlama sadece yurtdışına çıkacak olan dövizde bulunmaktadır.

Yine yolcular beraberindeki kendilerine ait olan 15.000 ABD dolarını aşmayan ve ticari amaç taşımayan ziynet eşyası niteliğindeki kıymetli maddelerden ve taşlardan yapılmış eşyaları yurda getirebilirler. veya çıkarabilirler. Bu değerden daha fazla ziynet eşyasının yurt dışına çıkarılması girişte beyan edilmesine veya Türkiye’de satın alındığının belgelerle ispat edilmesine bağlıdır.

F. SIR SAKLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ

4208 sayılı kanun ile Mali Suçları Araştırma Kurulu çalışanları, diğer kamu görevlileri, bilgilerine başvurulmuş uzmanlar, koordinasyon kurulu üyeleri, bilir kişi görevini ifa edenler, görevleri gereği öğrendikleri bilgiler için sır saklama ve kendileri veya üçüncü şahıslar yararına kullanmama yükümlülüğü getirilmiştir. Bu yükümlülük, bu kişilerin görevlerinden ayrılımlarında dahi devam etmektedir.²¹⁶

Sır saklama yükümlülüğüne aykırı davranışlar bir seneden üç seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Sır saklama yükümlülüğü bir menfaat

²¹⁶ [AKAR II, s.125.]

karşılığında ihlal edilmişse sağlanan menfaatler ayrıca nemalarıyla birlikte müsadere olunacaktır.

Devamlı bilgi verme veya şüpheli işlem bildirim, sır saklama yükümlülüğünün ihlali değildir. Bu nedenle kimseye suç isnat edilmez ve cezalandırılmaz.

G. EĞİTİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

1 Şubat 2000 tarihinde yürürlüğe giren 4208 sayılı kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikte değişiklik yapılması hakkındaki yönetmeliğe göre; Maliye Bakanlığı tarafından belirlenecek yükümlüler yönetmeliklere getirilen mükellefiyetlerin çalışanları tarafından bilinmesini sağlayacak gerekli eğitimi vermeleri istenebilecektir. Söz konusu yükümlü gruplarının çalışanlarına gerekli eğitimi vermeleri hem kara parayla mücadelede hem de yükümlülerin kara para aklamasına alet olmamaları ve de kanunlar karşısında zor durumda kalmamaları için gereklidir.

SONUÇ

Kara para denilince, kanunların suç saydığı fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen gelir ve varlıklar akla gelmektedir. Fakat bazı ülkeler, kanunların suç saydığı bütün fiillerden elde edilen gelirleri kara para alırken bazıları ise sadece belirli suçlardan elde edilen gelirleri kara para kapsamına almışlardır.

Kara para, başta uyuşturucu ve silah kaçakçılığı olmak üzere psicotrop (uyarıcı) ve patlayıcı madde, kadın ve çocuk ticareti, dolandırıcılık, hileli iflas gibi örgütlü suçlardan elde edilmektedir. Günümüzde Dünya'daki ve Türkiye'deki kara para miktarı tespit edilememekte fakat korkunç boyutlara ulaştığı tahmin edilmektedir.

Kara para ile kayıt dışı ekonomi genellikle karıştırılmaktadır. Bu iki kavram birbirinin yerine kullanılmaktadır. Kara para, Suç sayılan faaliyetlerden elde dilmesine rağmen kayıt dışı ekonomiyi yasal faaliyetler oluşturmaktadır.

Kara para, rahatlıkla kullanılamamaktadır. Yasal gerekçe kazandırılması veya gizlenmesi gerekmektedir. Yani aklanması gerekmektedir. Yasadışı yollardan kazanılan gelire yasal görüntü kazandırılmasına kara paranın aklanması denilmektedir. Kara paranın aklanması süreci; yerleştirme, ayırma ve bütünleştirme olmak üzere üç aşamada gerçekleşmektedir. Yerleştirme aşamasında; yasadışı yollardan elde edilen gelir fiziki olarak dağıtılmakta, ayırma aşamasında; mali sisteme giren para çok sayıda finansal işleme tabi tutulmakta ve bütünleştirme aşamasında ise yasadışı gelir ekonomiye tamamen entegre olmakta, yasal faaliyetlerden elde edile gelirden hiçbir farkı kalmamaktadır.

Kara para parçalama, nakit kaçakçılığı, insider-trading, manipülasyon, fiktif veya yanlış isimle hesap açma, finansal kuruluşlarla işbirliği, kıyı bankacılığı ve vergi cennetlerinden faydalanmak, .paravan şirketler kurmak, işçileri kullanmak, döviz büfelerinden faydalanmak, gazino, kumar ve talih oyunlarından kazanılmış gibi göstermek, yanlış veya şişirilmiş faturalar kullanmak, karaborsa, değerli taşlar ve sanat eserleri almak, internet ve smart card, 900'lü telefon hatları ve hayat poliçelerini kullanmak suretiyle ve benzeri yöntemlerle aklanmaktadır.

Kara paranın aklanmasının ekonomik etkisine makro açıdan baktığımızda da; temel göstergelerde değişime olmadan para talebinde artışın meydana geldiğini, döviz kurunda ve faiz oranlarında beklenmedik fon girişleri ve çıkışları nedeniyle dalgalanmaların meydana geldiğini, piyasaların istikrar ve

güvenilirliğinin kaybolduğunu, toplanan verginin düştüğünü, gayrimenkul, hisse senedi gibi varlıkların değerinin istikrarsız olarak artıp azalmasına neden olduğunu görmekteyiz.

Dünya ekonomisinin globalleşmesi, birçok kapalı ekonominin açık hale gelmesini sağlamış, dünya ticaretini, dünya üretiminin üzerine çıkarmış, uluslar arası piyasaların gelişmesi de piyasaların işlem hacmini ve araç çeşitliliğini artırarak kara paranın aklanmasını kolaylaştırmıştır.

Uluslar arası piyasalarda fonlar getirisi en yüksek olan piyasalara doğru hareket ederken kara paranın aklanması amacıyla hareket etmesi sırasında getirinin yerini yakalanma riski almaktadır. Denetim az olduğu piyasalara yönelmekte ve uluslararası fon dağılımı optimal olmamaktadır.

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, kara paranın aklanmasını engellemeye yönelik önlemler alınmadığından kara paranın anılan ülkelere gitmesi söz konusudur.

Dolayısıyla kara para hakkında lehteki ve aleyhteki tartışmalar devam etmektedir. Kimileri kaynağı ne olursa olsun para paradır, aklamayı engellemek için çıkarılan yasalar kalkınmaya olumsuz etkide bulunmaktadır, kara para ile mücadele için yapılan düzenlemelerin globalleşmeye olumsuz etkileri olabilir, kara paraya ilişkin düzenlemeler yapan ülkeler diğerlerine göre dezavantajlı duruma düşer derken kimileri de tam aksini savunmaktadır.

Kara paranın aklanmasını önlemek için ülkeler; kimlik tespiti, nakit işlemlerin bildirim, şüpheli işlemler bildirim, finansal kuruluşlara dikkat ve özen yükümlülüğü, diğer ülkelerle işbirliği, gümrüklerde bildirim, iç denetim ve eğitim gibi tedbirler almaktadırlar.

Kara para aklama uluslararası bir sorundur. Ülkelerin sadece iç mevzuatlarında düzenleme yapmaları yeterli değildir ve bu nedenle uluslararası işbirliğine gidilmiştir. Uluslararası düzeyde birlikte mücadelenin gerekliliğine inanan ülkeler bir araya gelerek; Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin R(80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı, Viyana Konvansiyonu, Basle İlkeleri, Strasbourg Konvansiyonu, Avrupa Topluluğu Konsey Direktifi, Mali Eylem Görev Grubu, Menkul Kıymetler Komisyonları Uluslar Uluslararası Örgütü, Karayıpler Mali Eylem İşbirliği Gücü, Amerika Kıtası Devletler Örgütü ve Interpol olmak üzere birçok uluslar arası enstrümanları oluşturmuşlardır. Bu uluslar arası enstrümanlar kara paranın aklanmasının önlenmesinde etkili olmuştur.

Türkiye, Viyana Konvansiyonu'nu 1989 yılında imzalanmasına rağmen ancak 22.11.1995 tarihinde Meclis'ten geçirebilmiş ve 1989 yılında üye olduğu FATF üyeleri arasında kara paranın aklanmasını önleme yasasını en son çıkaran ülke olmuştur.

13.11.1996 tarihinde kabul edilen ve 19.11.1996 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 4208 Sayılı Kara paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun ile kara paranın tanımı yapılmış ve kara para aklama suçu ihdas edilmiştir. Çeşitli yükümlü gruplarına kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirim, sır saklama, bilgi ve belge verme yükümlülüğü getirilerek, kara para aklayanlar, para ve hapis cezasıyla birlikte nemaları da dahil olmak üzere kara para kapsamındaki mal ve değerleri ile bunların ele geçirilmemesi halinde bunlara tekabül eden malvarlığına el konulmak suretiyle cezalandırılacaktır. Ayrıca kara parayla mücadele etmek üzere Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu ile Mali Suçları Araştırma Kurulu da ihdas edilmiş ve faaliyetlerini 1.5 yıldır sürdürmektedir.

Kara para ve kara paranın aklanmasının önlenmesi bu fiillerin faillerini cezalandırmanın yanısıra bu tür eylemleri cazip hale getiren suçun doğurduğu kazanca el konulması, suçları işleyip yakalanamayan kişilerin yada bunlardan yakalananların cezai takibattan kurtulan suç ortaklarının ekonomik yönden yasadışı yollarla güçlenmeleri ve dolayısıyla aynı türden suçları yeniden işleme olanaklarını ortadan kaldırması hükümlerine hukuk sistemlerinin bağlı olmasıyla veya sahip olmasıyla sağlanır ve gereklidir. Türkiye, 4208 Sayılı Yasa ile Bu hukuk boşluğunu kısmen doldurmuştur ve kara parayla mücadelesinde başarılı olacağı inancındayız.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

AKAR Yıldırım, Kara paranın Aklanması, Sermaye Piyasası Kurulu yayın no: 90, Beta Yayını, 1997.

AKAR Yıldırım, Kara paranın Aklanması, Tanım ve İktisadi Açından İnceleme, İktisat, İşletme ve Finans Dergisi,

ALASU Yılmaz, Hukukumuzda Ateşli Silahlar Bıçaklar ve Patlayıcı Maddeler, Ankara 1995.

AKGÜNER Tayfun, Kamu Personel Yönetimi, İstanbul 1998.

ALTUĞ Osman, Kayıt dışı Ekonomi, Cem Matbaacılık, İstanbul 1994

ALTUĞ Osman'dan nakleden BAŞAK Ramazan; 50 Soruda kara para ve Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesi, TBB. Yayınları, No. 260, 1998.

ARLACCHI Pino, Mafya Ahlakı, Kapitalizmin Ruhu, İletişim Yayınevi, 1991.

AYDEMİR Şinasi, Türkiye'de Kayıt dışı Ekonomi, Maliye Hesap Uzmanları Derneği, Acar Matbaacılık, İstanbul 1995.

ÇELİK Kuntay, **KOÇAĞRA Işıl Selen**, **GÜLER Kadir**, Kara para Aklama, Masak Yayını, Ankara 2000

DÖNMEZER Sulhi, Kişilere vs Mala Karşı Cürümler, İstanbul 1995.

EREM Faruk, Türk Ceza Kanunu Şerhi, Özel Hükümler, Ankara 1993.

ERGÜL Ergin, "KARA PARA" Endüstrisi ve Aklama Suçu, Yargı Yayınevi, Ankara 2001.

ERGÜL Ergin, Kara paranın Aklanması Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara 1998.

ERMAN Sahir, Nazarı ve Tatbiki Ceza Hukuku II, İstanbul 1994.

ERMAN Sahir, Türk Ceza Hukuku IV, Kaçakçılık Suçları, İstanbul 1981.

ERMAN-ÖZEK, Ceza Hukuku Özel Bölüm-Kamu idaresine Karşı İşlenen Suçlar, İstanbul 1992.

ERSOY Yüksel, Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Ankara Üniv. S.B.F.Yay. Ankara 1994.

GÜNAY Erhan, Uygulamalı Kaçakçılık Suçları, Adil Yayın Evi, Ankara 1996.

GÜNDEL Ahmet, Sulh Ceza-Ağır Ceza ve D.G.M. Davaları, Sözkese Mat. Ankara 1999.

Grand Larousse, Paris 1992.

İÇEL Kayıhan, Suç teorisi, İkinci Kitap İstanbul, 1999.

İMREGÜN Oğuz, Kara Ticareti Hukuku Derleri, Genel Hükümler-Ticaret ortakları, Kıymetli Evrak, İstanbul, 1987.

İPEK Halim, Önemli Bir Sorun: Kara para ve Kara paranın Aklanması, Beta Yayın, İstanbul 2000.

Kara paranın Aklanmasının Önlenmesi, Halkbank, Eğitim Müdürlüğü Yayınları, 1999.

KAÇAK Nazif, Yargıtay İçtihatlar Külliyesi, Ankara 1999.

KAÇAR Hamza, Tüm Yönleriyle Kara para Mevzuatı (4208 Sayılı Kanun ve İlgili Mevzuat), Yaklaşım Yayınları, Ankara 1999.

KILIÇDAROĞLU Kemal, "Kayıt dışı Ekonomi ve Bürokraside Yeniden Yapılanma Gereği", TÜRMOB, Ankara 1997.

KUNTER Nurullah, Muhakeme Hukuku dalı olarak Ceza Muhakemesi Hukuku İstanbul 2000.

MALKOÇ İsmail, Sahtecilik Suçları ve Mala Karşı Suçlar, Ankara 1990.

NEBİLER Halil, "Mafyanın Ekonomik Politikası" Sarmal Yayınevi, İstanbul 1999.

ÖNDER Ayhan, Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul 1992.

ÖZSOYLU Ahmet Fazıl, 2000'li Yıllara Doğru Türkiye'nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar; Suç Ekonomisi, Türkiye Genç İş Adamları Derneği, Yayın no:31, 1998.

ÖZSOYLU Ahmet Fazıl, Yeraltı Ekonomisi, Ankara 1999.

ÖZTÜRK Bahri, Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku, Ankara 2001.

POROY Reha, **TEKİNALP Ünal**, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, İstanbul 1999.

SAVAŞ Vural-MOLLAMAHMUTOĞLU Sadık, Türk Ceza Kanununun Yorumu, Ankara 1995.

SOYASLAN Doğan, Ceza Hukuku, Özel Hükümler, Savaş Yayın Evi, Ankara 1999.

T.C. İç İşleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Kaçakçılık ve Sahtecilik Olayları Değerlendiresi, Evren Yayın Basım, Ankara 1998.

T.C. İçişleri Bakanlığı, Uyuşturucu Madde Olayları Genel Değerlendirmesi, Evren Yayın, Ankara 1998.

TAŞDEMİR Kubilay – ÖZKEPİR Ramazan, Mala Karşı Suçlar, Ankara 1993.

TOROSLU Nevzat, Ceza Hukuku, Savaş Yayınevi Ankara 1998.

Türk Hukuk Lügati: Türk Hukuk Kurumu, Ankara 1991.

Türk Hukuk Mevzuatında Müsadere ve Tedbirin Kapsamı ve 4208 Sayılı Kanun Açısından Değerlendirilmesi, MASAK Yayını, Ankara 2000.

YILMAZ Ejder, Hukuk Sözlüğü, 1996.

YURTCAN Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, İstanbul 1994.

ZAFER Hamide, Ceza Hukukunda Terörizm, İstanbul 1999.

MAKALELER

AKAR Yıldırım, "Kara paranın Aklanması, Tanım ve İktisadi Açıdan İnceleme", İktisat, İşletme ve Finans Dergisi, Yıl:13, Sayı:145.

ALSANCAK Selçuk, Kara para Aklamasının Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Bir Yaklaşım, VSD, s:103.

ALTUĞ Osman, Kara paranın Aklanması Üzerine Düşünceler, VSD, 1999

ALTUĞ Osman, Zula ve Kurye Düzeni, Radikal Gazetesi, 29.12.1997.

DONAY Süheyl, 4208 Sayılı Kara Para Yasası Hakkında Düşünceler, Radikal, Forum Sayfası, 17.01.1997.

DONAY Süheyl, 4208 Sayılı Kara para Yasası Hakkında Düşünceler, 16, 17, 18, Ocak, Radikal, 1997.

DURA Cihan, Kayıtdışı ekonominin Önemi, Maliye Dergisi, Ankara 1997.

ERGİL Ergün, T.C. Merkez Bankası, Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler Paneli.

GÜNAY Ayşe, "Küreselleşme Sürecinde Mali Suçlar ve Mali Suçları Önlemeye Yönelik Olarak Yapılan Çalışmalar" Vergi Sorunları Dergisi, 1999.

GÜNAYDIN İhsan, "Vergi Cennetlerinin Özellikleri ve Kullanımları" Vergi Sorunları Dergisi, 1999, s:126, s.75-84.

GÜNER Halil, "Aklamanın Önlenmesi ve Yargı Yetkisi" Radikal Gazetesi, 16. Ocak 1997.

KAÇAR Hamza, T.C. Merkez Bankası, Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler Paneli'nden alınmıştır. 10 Haziran 1999.

KALYONCU Cemal A., Paranın Kara Gücü Aksiyon Dergisi, 19-25 Temmuz 1997.

KARDÜZ Ali Rıza, Kayıtdışı Para Banka Sistemine Sokulunca, Sabah Gazetesi, 20.09.1997.

KATAĞLU Tuğrul, 4208 sayılı kanun ile Düzenlenen "Kara Para Aklama Suçu" nun yapısına ilişkin bazı gözlemler, Vergi Dünyası, 1999.

KOCALAR Salih, "Kara para Aklama Suçu" Ankara Barosu Dergisi, 1998, S: 1,

MAVRAL Ülker, "Kara Paranın Aklanması ve Aklama Süreci", Vergi Sorunları Dergisi, S: 91.

ÖNGEOĞLU Abdurrahman, "Kara para Aklama Suçu" Vergi sorunları Dergisi, 1999, s:119, s.22-38.

SÖZÜER Adem, "Organize Suçluluk Kavramı ve Batı Ülkelerinde Bu Suçlulukla İlgili Gelişmeler" M.Ü. Hukuk Fak. Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1995, c:9, s:1-3.

SAATÇI Banu, T.C. Merkez Bankası, Kara Para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler Paneli'nden alınmıştır. 10 Haziran 1999.

SAYIN Mahmut, "Kara paraya Karşı Düzenlemeler, Son Durum" Vergi Sorunları Dergisi, 1998, s:119, s.39-53.

SEVİĞ Veysi, Söyleşi, Dünya Gazetesi, 20 Ekim 1997.

SEZER Birol-ÖZ Erol, "Kara Paranın Aklanmasını Önlemeye İlişkin Yapılan Çalışmalar", Vergi Sorunları Dergisi, 1996, s:96.

SOMAY Bülent, Kara paranın Finans Sektörü Aracılığıyla Aklanması, UGBD, Mart 1995.

TBMM Tutanak Dergisi, Dönem: 20, Yasama Yılı: 2, Dönem:13, 4208 Sayılı Yasa Genel Kurul Tutanakları.

UYANIK Cahit, "32 Kısım Tekmili Birden Kara Paranın Macerası" Ekonomi Dergisi Sayı 3. Aralık 1996.

YEŞİLADALI Derya, "Kara paranın Aklanmasıyla Mücadelede T.C.M.B Rölü," Bankacılar Dergisi, 2000.

YETKİNER Erkan, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı:235, 2001.

RAPORLAR

1988 tarihli Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

AB Danışmanlık ve Yatırım Hizmetleri AŞ. Avrupa Birliği Ülkelerinde Kara para Aklanmasıyla Mücadele Amaçlı Önlemlerin Mevcut Durumu, Araştırma Raporu, İstanbul, 1997

ALGAN Yusuf, İngiltere’de Kara paranın Önlenmesine İlişkin Düzenlemeler ve Bank Of England’ın Bu Konudaki Görev ve Yetkileri, Araştırma Raporu, TCMB Teftiş Kurulu Başkanlığı, Rapor no:44, Ankara 12. 10. 1988.

ATAGÜN Ali, Ülkemizde Kara paranın aklanmasının Önlenmesine Yönelik Düzenlemelerin Mali Denetim Yönünden İrdelenmesi Konulu Çalışma Raporu, Ankara 1998-10-14.

BİNBİRÇELİK Adalet, Mali Piyasaların Kara paranın Aklanması amacıyla Kullanımının Önlenmesine Yönelik Çalışmalar ve Türkiye’ye ilişkin Değerlendirmeler, SPK Araştırma Raporu, Ankara 1993.

Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Kaçakçılık ve Sahtecilik Olayları Değerlendirmesi.

İZCİ Alev, “Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Olarak Uluslararası Düzeyde Yürütülen Çalışmalar ve Gelişmiş Ülke Uygulamaları”

İZCİ Alev, Kara paranın Aklanması ile Mücadelede AT Üyesi Ülkelerdeki uygulamalar.

T. C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, Kaçakçılık ve Sahtecilik Olayları Genel Değerlendirmesi.

YENİSEY Feridun, Hazırlık soruşturması ve polis, İstanbul 1987.

TEZLER

AYDIN Fazıl, "Mali Suçlar İle Mücadele Mevzuatının Değerlendirilmesi ve Diğer Ülkeler Uygulaması" Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2000

GÜMÜŞKAYA Hayrettin, "Kara paranın Ulusal ve Uluslararası Finans Düzenine Etkileri" , Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1998

KOCASAKAL Ümit, "Kara para Aklama Suçu" İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu hukuku A. B. D. Doktora Tezi, 2000.

MAVRAL Ülker, "Kara para kayıt-dışı ekonomi ilişkisi, Türkiye ve Türk Kamu yönetimine etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Eylül 2000.

ÖZSUCA Banu Hatice, Avrupa Topluluk Hukukunda Bankaların Kara paranın Aklanması için Kötüye Kullanılmaktan Korunması, A. Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2000.

ÖZSUCA Banu Hatice, "Avrupa Topluluk Hukukunda Bankaların Kara Paranın Aklanması İçin Kötüye Kullanılmaktan Korunması", Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1993.

YETİM Sedat, "Kara Paranın Aklanması, Uygulanması ve Sonuçları", Doktora Tezi, Ankara 2000.

**T.C. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
KURUMSAL YENİLENEBİLİRLİK VE
KALİTE GÜVENCESİ**